

Ročník 2005

Souborné publikace
Počet výtisků: 50
Kód publikace: 13-3205-05

V Plzni dne 31. prosince 2005
Č. j.: 65/2005

**Demografický, sociální a ekonomický vývoj
Plzeňského kraje
v letech 2000 až 2004**

Zpracoval: KR Plzeň
Ředitel Krajské reprezentace: Ing. Čestmíra Potůčková
Kontaktní zaměstnanec: Ing. Stanislava Emmerová
e-mail: stanislava.emmerova@czso.cz

tel.: 377 612 252

Zajímají Vás nejnovější údaje o inflaci, HDP, obyvatelstvu, průměrných mzdách a mnohé další?
Dozvíte se je na internetových stránkách ČSÚ

[WWW.CZSO.CZ](http://www.czso.cz)

ISBN 80-250-1159-3

© Český statistický úřad, Krajská reprezentace Plzeň, 2005

Reprodukce výňatků z této publikace lze pořizovat, pokud je uveden jejich zdroj s výjimkou reprodukce pro komerční účely. Citace mohou být zveřejněny jen s uvedením zdroje – „Demografický, sociální a ekonomický vývoj Plzeňského kraje v letech 2000 – 2004“ a původu statistických dat v publikaci otištěných.

ZNAČKY V TABULKÁCH

- nulový údaj
- 0 nenulový údaj, jehož velikost je menší než polovina jednotky v tabulce
- x číselný údaj není logicky možný
- . údaj není znám
- i údaj nelze zveřejnit (individuální údaj)

Výpočty v tabulkách jsou prováděny z nezaokrouhlených údajů (včetně součtů)

OBSAH

Základní tendence vývoje kraje	5
1. Úvod	
1.1. Cíle analýzy	7
1.2. Základní tendence ekonomického a sociálního vývoje České republiky 2000 – 2004	7
2. Základní charakteristika území, sídelní a správní struktura	
2.1. Charakteristika území	12
2.2. Sídelní struktura	13
2.3. Územně-správní vývoj	16
3. Demografický vývoj	
3.1. Počet obyvatel	25
3.2. Obyvatelstvo podle věku, rodinného stavu a vzdělání	26
3.3. Narození, zemřelí, sňatky, rozvody	30
3.4. Stěhování	33
4. Sociální vývoj	
4.1. Domácnosti, příjmová situace domácností	36
4.2. Bydlení	40
4.3. Ekonomická aktivita	47
4.4. Školství	64
4.5. Zdravotnictví	67
4.6. Sociální péče	70
4.7. Kriminalita	74
5. Ekonomický vývoj	
5.1. Makroekonomický rámec	77
5.2. Organizační struktura národního hospodářství	79
5.3. Zemědělství a lesnictví	82
5.4. Průmysl	85
5.5. Stavebnictví	87
5.6. Doprava	91
5.7. Technická infrastruktura	93
5.8. Cestovní ruch	95
5.9. Věda, výzkum, informační technologie	99
5.10. Veřejná ekonomika	101
6. Životní prostředí	
6.1. Ovzduší	103
6.2. Voda	104
6.3. Půda	106
6.4. Odpady	107
6.5. Investice na ochranu životního prostředí	108
6.6. Chráněná území	111
7. Regionální spolupráce	
7.1. Mikroregiony	113
7.2. Euroregiony	113
7.3. Vnější vztahy	114
8. Mezikrajské srovnání	117
9. Závěr	129

Přílohové tabulky

Tab. 1. Postavení kraje v České republice ve vybraných ukazatelích	130
Tab. 2. Vývoj kraje v letech 2000 – 2004	132
Tab. 3. Vybrané ukazatele podle krajů v roce 2004	136
Tab. 4. Vybrané ukazatele podle okresů v roce 2004	144
Tab. 5. Vybrané údaje o správních obvodech obcí s rozšířenou působností k 31.12.2004	147
Tab. 6. Bydlení a bytová výstavba podle správních obvodů obcí s rozšířenou působností	147
Tab. 7. Pohyb obyvatelstva ve správních obvodech obcí s rozšířenou působností v roce 2004	148
Tab. 8. Nezaměstnanost podle správních obvodů obcí s rozšířenou působností k 31.12.2004	149

SEZNAM GRAFŮ

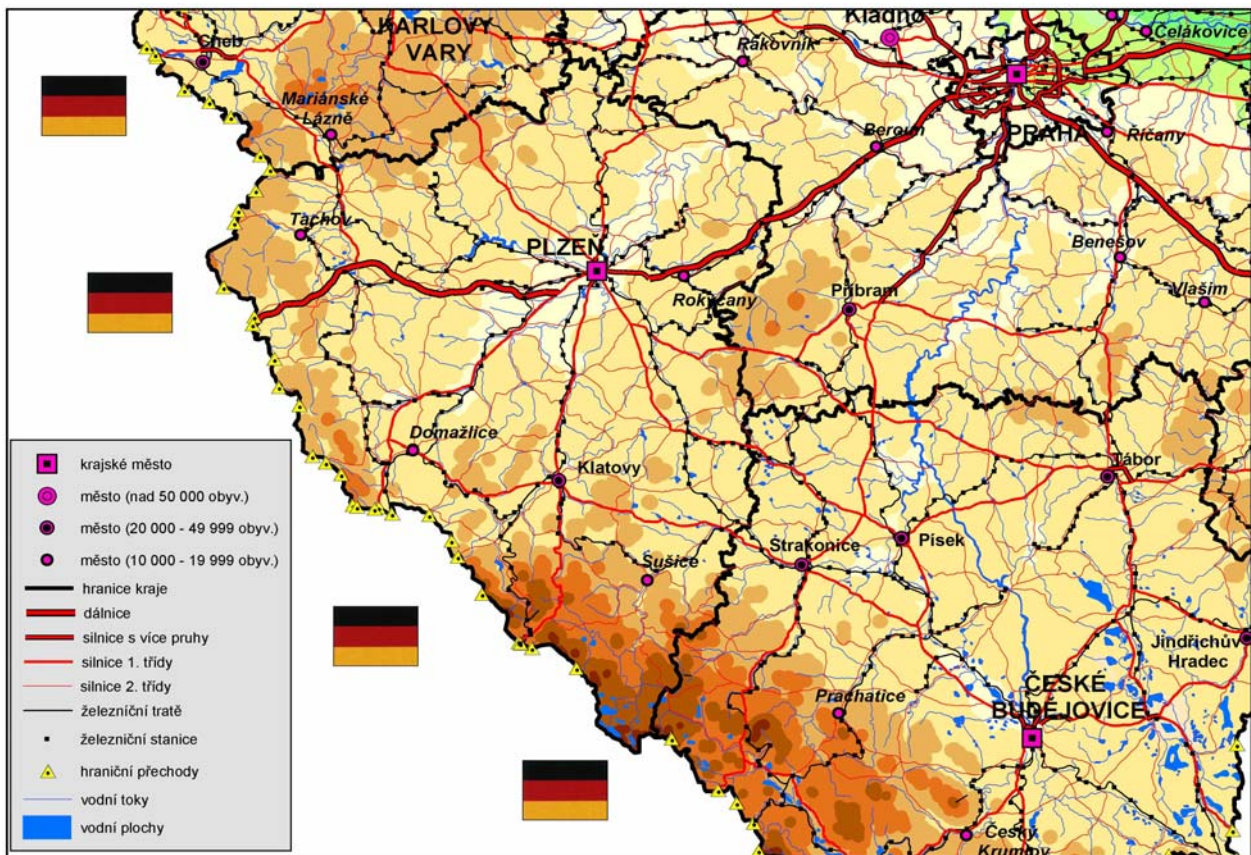
Graf 1 - Obyvatelstvo podle vzdělání (VŠPS)	29
Graf 2 - Sňatečnost a rozvodovost	32
Graf 3 - Pohyb obyvatelstva v kraji	33
Graf 4 - Domácnosti podle vztahů příjmu k životnímu minimu v roce 2002	39
Graf 5 - Bytová výstavba	44
Graf 6 - Dokončené byty ve stavbách pro bydlení	45
Graf 7 - Obyvatelstvo ve věku 15 a více let podle ekonomické aktivity (VŠPS)	48
Graf 8 - Struktura zaměstnanosti podle hlavních sektorů	50
Graf 9 - Míra ekonomické aktivity obyvatelstva ve věku 15 a více let podle vzdělání (VŠPS)	53
Graf 10 - Průměrná hrubá měsíční mzda (fyzické osoby)	54
Graf 11 - Průměrná hrubá měsíční mzda podle okresů (fyzické osoby)	55
Graf 12 - Míra nezaměstnanosti v krajích a okresech České republiky k 31.12.2004	59
Graf 13 - Uchazeči o zaměstnání a volná pracovní místa	60
Graf 14 - Studenti středních a vysokých škol	66
Graf 15 - Průměrná délka trvání pracovní neschopnosti podle příčiny pracovní neschopnosti	70
Graf 16 - Výdaje na dávky nemocenského pojištění v Plzeňském kraji	73
Graf 17 - Kriminalita v Plzeňském kraji	76
Graf 18 - Struktura hrubé přidané hodnoty podle OKEČ v roce 2000 a 2004	78
Graf 19 - Stavební práce v tuzemsku podle místa stavby	88
Graf 20 - Stavební práce v tuzemsku podle okresu místa stavby	89
Graf 21 - Lůžka v hromadných ubytovacích zařízeních k 31.12.2004	97
Graf 22 - Změna počtu zahraničních hostů v hromadných ubytovacích zařízeních	98
Graf 23 - Investice na ochranu životního prostředí podle okresů	110
Graf 24 - Postavení krajů – demografický vývoj	120
Graf 25 - Postavení krajů – sociální vývoj	121
Graf 26 - Postavení krajů – ekonomický vývoj	122
Graf 27 - Postavení krajů – životní prostředí	123
Graf 28 - Postavení Plzeňského kraje v ekonomické a sociální oblasti a jeho vývoj	125

SEZNAM KARTOGRAMŮ

1. Geografická mapa Plzeňského kraje	4
2. Administrativní mapa Plzeňského kraje	4
3. Změna počtu obyvatel mezi roky 2000 a 2004 (stav k 31.12.)	150
4. Index stáří a průměrný věk obyvatel (stav k 31.12.2004)	150
5. Úhrnná plodnost a podíl dětí narozených mimo manželství v roce 2004	151
6. Průměrný roční migrační přírůstek (úbytek) obyvatel na 1 000 obyvatel v období 2000 – 2004	151
7. Příjmy domácností v roce 2002	152
8. Dokončené byty na 1 000 obyvatel v letech 2000 – 2004	152
9. Míra registrované nezaměstnanosti k 31.12.2004	153
10. Změna míry registrované nezaměstnanosti mezi roky 2000 a 2004	153
11. Lůžka v nemocnicích na 1 000 obyvatel v roce 2004	154
12. Průměrné procento pracovní neschopnosti v roce 2004	154
13. Příjemci starobních důchodů na 1 000 obyvatel v roce 2004	155
14. Hrubý domácí produkt a hrubá přidaná hodnota v roce 2004	155
15. Vývoj hrubého domácího produktu v letech 2000 – 2004	156

16. Průměrná hrubá měsíční mzda v roce 2004 (fyzické osoby)	156
17. Podíl obhospodařované zemědělské půdy na celkové výměře v roce 2000	157
18. Stavební práce podle dodavatelských smluv a podle místa stavby v roce 2004	157
19. Hosté v hromadných ubytovacích zařízeních v roce 2004	158
20. Zahraniční hosté v hromadných ubytovacích zařízeních v roce 2004	158
21. Dotace z vyšších rozpočtů do rozpočtů obcí v roce 2004	159
22. Investiční nákupy z veřejných rozpočtů v roce 2004	159
23. Měrné emise oxidu siřičitého (SO ₂) v roce 2003 (REZZO 1-3)	160
24. Specifická spotřeba vody na 1 obyvatele a podíl domácností napojených na kanalizaci s ČOV v roce 2001	160
25. Podíl lesní půdy na výměře v roce 2004	161
26. Pořízené investice na ochranu životního prostředí na 1 000 obyvatel v roce 2003	161
27. Změna počtu obyvatel v obcích od SLDB 2001 do 31.12.2004	162
28. Průměrný věk obyvatel obcí k 31.12.2004	162
29. Míra nezaměstnanosti v obcích k 31.12.2004	163
30. Míra nezaměstnanosti v obcích mezi roky 2000 a 2004 (stav k 31.12.)	163

Geografická mapa Plzeňského kraje

Administrativní mapa Plzeňského kraje

Základní tendence vývoje kraje

Plzeňský kraj má strategicky **významnou polohu**, část jeho hranice sousedí se Spolkovou republikou Německo. Kraj je tvořen sedmi územními celky, které se liší krajinným charakterem, strukturou i počtem obyvatel, velikostí i hustotou osídlení a zejména ekonomickým potenciálem. Má průmyslově – zemědělský charakter (plzeňská, převážně průmyslová aglomerace a okrajové části okolo Šumavy a Českého lesa, které jsou zemědělské). Množství kulturních památek a přírodní podmínky umožňují rozvoj cestovního ruchu. Sídlní struktura zaznamenala tak jako v celé ČR v rámci desintegrace rozvoj po roce 1990 a v současné době se stabilizovala na počtu 501 obcí (z toho: 15 obcí s rozšířenou působností a 35 pověřených obecních úřadů).

K hodnocení vývoje kraje byly použity všechny dostupné regionální výsledky. Určitá míra nedostupnosti těchto dat však v mnoha případech nedovoluje detailní pohled na určitý problém.

Vývoj **demografický** není příliš příznivý. V počtu obyvatel došlo v průběhu sledovaných let ke kolísání. Počet živě narozených nepřekročil počet zemřelých. Pouze v roce 2003 došlo po postupném snižování k nárůstu počtu obyvatel. Na celkové přírůstku se převážně podílel příliv cizích státních příslušníků, hlavně slovenských občanů.

Zvyšování průměrného věku v kraji je v souladu s celostátní tendencí. V projekci obyvatelstva do roku 2050 (s vyloučením migrace) se předpokládá snižování počtu obyvatel ve věku 0 – 64 let na úkor 65 a více letých. Z jednotlivých okresů kraje proti roku 2000 došlo k nárůstu počtu obyvatel nejvíce v okresech Plzeň-sever, jih a Domažlice. Naproti tomu vlivem trendu vylidňování center počet poklesl v okrese Plzeň-město a Klatovy.

V mezikrajském srovnání demografické situace pomocí syntetického ukazatele zaujímá Plzeňský kraj vlivem nepříznivé věkové struktury dvanácté místo. Jeho postavení v letech 2000 – 2004 se zlepšilo.

Sociální oblast se týká především domácností a jejich životní úrovně. Ke změnám došlo ve skladbě domácností. Nižší podíl počtu rodinných domácností s dětmi a nárůst domácností jednotlivců. Průměrný čistý příjem za rok na 1 člena domácnosti (Mikrocensus 2002) v kraji znamená nejen třetí nejvyšší hodnotu v České republice za Hl. m. Prahou a Středočeským krajem, ale i hodnotu o 3,4% vyšší než je celorepublikový průměr.

V mezikrajském srovnání má kraj druhý nejmenší podíl domácností pod hranicí životního minima. Nad trojnásobkem a více životního minima je podíl čtvrtý nejvyšší.

Vývoj bytového fondu měl v jednotlivých obdobích mezi sčítáním odlišný průběh. V letech 1946 – 1980 se bytová výstavba rozvíjela v souladu s celorepublikovým trendem, ale v následujících letech téměř stagnovala (až do roku 1991). Úloha státu byla nahrazena tržně orientovaným systémem, ale státem regulovaným.

Počet modernizovaných bytů se v Plzeňském kraji v roce 2004 proti roku 2000 téměř zdesetinásobil, ale v ukazateli počet modernizovaných bytů na 1000 obyvatel středního stavu řadí kraj na 3. nejnižší místo v ČR.

V porovnání ukazatele intenzity dokončené bytové výstavby je patrné, že mimo mírného nárůstu v letech 2002 a 2004 stagnuje. Nejvyšších hodnot dosahuje okres Domažlice a vlivem suburbanizace Plzeň-jih a sever.

Z hlediska vývoje ekonomické aktivity patří za sledované období Plzeňský kraj ke krajům s mírně klesajícím počtem ekonomické aktivních obyvatel což odpovídá celorepublikovému trendu. Obdobná shoda je ve vývoji zaměstnanosti v terciárním sektoru, ale největší disparity bylo dosaženo v sektoru primárním. Na základě údajů MPSV podle metodiky od 1.7.2004 lze konstatovat, že se v pořadí krajů s nejnižší mírou registrované nezaměstnanosti umístil Plzeňský kraj v roce 2004 na třetím místě za Jihočeským a před Středočeským krajem. Poprvé se v tomto roce meziročně snížila vlivem rozšířené nabídky pracovních míst v zahraničních firmách. V rozsahu sledovaných let došlo v kraji stejně jako v České republice ke shodnému nárůstu průměrné hrubé měsíční mzdy, ale stále zůstává pod celorepublikovým průměrem.

Počet mateřských i základních škol ve sledovaném období poklesl. Stejný je i vývoj v počtu žáků základních škol. Pouze u dětí ve věkové skupině 3 – 4 let došlo k nárůstu, protože se do věku matek dostávají populačně silnější ročníky. Obdobná je i tendence v České republice. Příští vývoj bude ve znamení poklesu vlivem populačně slabších ročníků. Ve středním a vysokém školství se počet studentů zvýšil, ale u středních odborných učilišť poklesl jejich počet.

Struktura zdravotnických zařízení se stabilizovala, ale počet lůžek v nemocnicích poklesl. Nárůstem počtu hospitalizovaných vzrostl i počet pacientů na 1 lůžko a zkrátila se průměrná ošetrovací doba. Mírně vzrostl počet lékařů současně s poklesem středního zdravotnického personálu. Průměrné procento pracovní neschopnosti bylo za posledních pět let v roce 2004 jak v České republice, tak i v Plzeňském kraji nejnižší.

V oblasti sociální péče je s ohledem na stárnutí obyvatelstva příznivý vývoj v budování těchto zařízení, ale zvláště v domech s pečovatelskou službou nepokrývá počet žadatelů. V porovnání s výsledky v České

republiky je situace v kraji horší, pouze v počtu míst v penzích pro důchodce je počet míst na 1000 obyvatel starších 65 let o 2 místa lepší.

Počet zjištěných trestných činů byl v roce 2001 nejnižší za celé 5ti leté sledované období. Od roku 2002 však jejich počet vzrůstal, ale nedosáhl výše roku 2000. Procento objasněnosti trestných činů bylo v roce 2004 v kraji o 4% vyšší než v České republice, ale stačilo ve srovnání krajů na 11. místo.

Sociální vývoj hodnocený syntetickým ukazatelem je na rozdíl od vývoje demografického ve srovnání s ostatními kraji příznivější (z hlediska stavu zaujímá druhé místo a z hlediska změny během sledovaného období místo šesté).

Ekonomický vývoj vyjádřený tvorbou HDP na 1 obyvatele řadí Plzeňský kraj mezi nadprůměrné regiony, ale vývoj HDP není v průběhu sledovaných let tak příznivý jako v ostatních krajích. Tvorba hrubého fixního kapitálu byla od roku 2000 kolísavá, nejvyšší v roce 2004 a dosáhla na 1 obyvatele 93,7% republikového průměru.

Hodnota podílu kraje na celkovém počtu evidovaných ekonomických subjektů v České republice se od roku 2000 pohybuje okolo 5,3%. Z celkového počtu tvoří 80% osoby fyzické a 20% osoby právnické. V ukazateli intenzity podnikatelské aktivity jsou v ČR hodnoty vyšší.

Vývoj zemědělství je od roku 1990 nepříznivý a to v poklesu zaměstnanosti, výměry zemědělské půdy, ale i stavu hospodářských zvířat. Lesní plochy se téměř nemění a podíl vytěžené dřevní hmoty (11% z ČR) zařadil kraj v roce 2004 na druhé místo za Jihočeským krajem.

Vývoj tržeb za prodej vlastních výrobků a služeb v průmyslových podnicích (se 100 a více zaměstnanci) byl v letech 2000 – 2004 pozitivní. Jeho objem v roce 2004 dosáhl 5,8 % všech tržeb v průmyslu ČR. V posledních dvou letech v plzeňském regionu jako jednomu z pěti v ČR došlo k nárůstu počtu zaměstnanců v průmyslu (mimo textilního odvětví). V porovnání s ostatními kraji se v průměrné mzdě v roce 2004 řadíme na 5. místo.

Odvětví stavebnictví zaznamenalo za hodnocené období výrazný nárůst. Objemy stavebních prací jak podle sídla podniku, tak podle místa stavby několikanásobně překročily objem stavebních prací, realizovaný na počátku sledovaného období.

Poloha kraje umožňuje dopravní propojení trhů východní a západní Evropy. Hlavní silniční tahy mají tranzitní charakter. V přepravě zboží převládá vývoz nad dovozem. V přepravě cestujících došlo ve sledovaném období k poklesu. Železniční trať Praha – Cheb by se měla v budoucnu stát 3. mezinárodním koridorem.

Plzeňský kraj nabízí pestrou nabídku rozličných forem cestovního ruchu v 426 ubytovacích zařízeních s 21,8 tis. lůžky pro tuzemskou i zahraniční klientelu. Počet zahraničních turistů neustále roste, avšak snižuje se průměrná doba pobytu cizinců, zatím pouze o 0,6.

Ekonomický vývoj měřený syntetickým ukazatelem je ovlivněn tím, že data z této oblasti jsou dostupná podle sídla podniku a ne podle místa skutečné ekonomické činnosti. Průměrné umístění kraje bylo způsobeno především velkým rozdílem mezi odvětvím s nejvyšší a nejnižší průměrnou měsíční mzdou, nízkou mírou podnikatelské aktivity a objemem přijatých dotací na 1000 obyvatel.

V rámci hodnocení **stavu a vývoje životního prostředí** je možno hodnotit ovzduší v Plzeňském kraji ve srovnání s Českou republikou jako relativně čisté. Jedná se především o okresy Domažlice a Klatovy (mimo okresních měst).

Z hlediska jakosti vody lze označit jako čisté až velmi čisté (I.a II. třída) horní toky Mže, Radbuzy, Úslavy, Úhlavy, řeky- Vydrů, Křemelnou a Otavu až po Horažďovice. I přes nárůst čistíren odpadních vod je nepříznivá situace v poklesu podílu čištěných vod k vypouštěným do veřejné kanalizační sítě.

V přepočtu zemědělské a orné půdy na jednoho obyvatele je nejvyšší hodnota v okrese Tachov a nejnižší v okrese Rokycany, ale oba převyšují průměr ČR.

V přepočtu pořízených environmentálních investic na 1 obyvatele je Plzeňský kraj podprůměrný – na 13. místě v ČR. Jsou to investice převážně v oblasti nakládání s odpadními vodami, na ochranu ovzduší a klimatu a nakládání s odpady.

Obce na území Plzeňského kraje se sdružují do 40 mikroregionů zaměřených na komplexní rozvoj a dvou euroregionů (Egrentis a Šumava).

Rozdíly ve vývoji jednotlivých částí kraje vyplývají z jejich zaměření. Hodnota syntetického ukazatele v oblasti životního prostředí zařadila Plzeňský kraj do skupiny krajů s celkově spíše příznivým stavem, který převyšuje úroveň ČR. Na předním místě se umístil v množství emisí oxidu siřičitého a podílu lesní půdy na celkové rozloze území. Naproti tomu je nízký podíl investic na ochranu životního prostředí na 1 obyvatele a podíl čištěné odpadní vody na celkovém množství vypouštěné odpadní vody.

1.1. Cíle analýzy

Publikace „Demografický, sociální a ekonomický vývoj Plzeňského kraje v letech 2000 – 2004“ má odpovědět na základní otázku :

„Jak probíhal vývoj hodnocených oblastí v kraji ve sledovaném období a jaké byly jeho hlavní tendence?“.

Pomocí statistických ukazatelů byla hodnocena oblast demografická, sociální, ekonomická a životní prostředí. Výsledky v Plzeňském kraji byly v jednotlivých sférách konfrontovány s ostatními kraji a celorepublikovým vývojem. Pozornost byla věnována i oblasti regionální spolupráce a to na úrovni mikroregionů a euroregionů.

V kapitole mezikrajské srovnání byla použita metoda syntetických ukazatelů, kde se v jednotlivých sférách nehodnotily jednotlivé dílčí ukazatele, ale vytvořený komplexní ukazatel. Za každou oblast byly vybrány navzájem nezávislé ukazatele a byla stanovena jejich důležitost - váha. Z dat byly vypočteny jejich normované hodnoty a byl stanoven odstup jednotlivých krajů od nich. Z vah a odstupů od normovaných hodnot byl následně vypočten daný syntetický ukazatel a stanoveno pořadí krajů.

Popisná analýza je doplněna tabulkovým srovnáním, grafy a kartogramy.

1.2. Základní tendence ekonomického a sociálního vývoje České republiky v letech 2000 až 2004¹

Po období recese české ekonomiky z let 1997 a 1998 bylo v letech 2000 až 2004 patrné **zrychlení růstu ekonomické výkonnosti**, zejména v roce 2004, kdy Česká republika vstoupila do EU. Tento vývoj znamenal relativně vyrovnané reálné přibližování k výkonnosti zemí EU. HDP na obyvatele v paritě kupní síly se zvyšoval z 12 811 EUR v roce 2000 na 15 708 EUR v roce 2004 a jeho podíl na EU-25 rostl každoročně o více než 1 procentní bod až na 71% v roce 2004.

V roce 2004 byl vytvořený **HDP** o 12,6% vyšší než v roce 2000. Roční přírůstky nebyly rovnoměrné, do roku 2002 se snižovaly, později rostly až na 4,7% v roce 2004, průměrný roční růst byl 3,0%. Vedle zrychlení růstu v posledních dvou letech se měnila výrazně i struktura HDP. Na výdajové straně byl růst tvorby hrubého fixního kapitálu v letech 2002 a 2003 nepatrně vyšší než růst výdajů domácností na konečnou spotřebu, v roce 2004 se tento rozdíl opět zvýšil. Vysoká dynamika tvorby hrubého fixního kapitálu přispěla ke zvýšení vybavenosti české ekonomiky. Tempa růstu vývozu i dovozu byla s výjimkou roku 2002 poměrně vysoká, zejména v roce 2004. Negativní vliv čistého vývozu na vývoj HDP se neustále snižoval.

Tab. 1.2.1 Makroekonomické ukazatele

	v mld. Kč, běžné ceny						Změna v % ¹⁾	
	2000	2001	2002	2003	2004	2004/ 2000	průměrná roční	
Hrubý domácí produkt (HDP) v kupních cenách	2 150,1	2 315,3	2 414,7	2 555,8	2 767,7	12,6	3,0	
v tom: výdaje na konečnou spotřebu celkem	1 597,8	1 705,3	1 789,9	1 919,4	2 011,2	12,7	3,0	
z toho: domácností	1 108,8	1 179,4	1 220,6	1 300,5	1 372,4	14,1	3,4	
tvorba hrubého kapitálu	618,5	668,6	674,2	692,9	769,6	20,3	4,7	
z toho: fixního	594,9	638,6	643,3	685,6	743,8	20,2	4,7	
čistý vývoz	-66,3	-58,7	-49,5	-56,6	-13,1	x	x	

¹⁾ ze stálých cen

Tempa růstu **hrubé přidané hodnoty** (HPH) kolísala kolem temp růstu HDP, a to podle různého vývoje daní z produktů a dotací na produkty. Pro vývoj podílu jednotlivých odvětví na tvorbě HPH v běžných cenách byl charakteristický růst podílu služeb na úkor poklesu zemědělství ze 3,9% v roce 2000 na 3,3% v roce 2004 a průmyslu ze 31,7% na 31,0 %. Podíl stavebnictví kolísala kolem 7,0%.

Přírůstky **souhrnné produktivity práce** se do roku 2002 zpomalovaly a od roku 2003 výrazně zrychlily. Rychlejší růst prvotních důchodů na jednu činnou osobu než produktivity jejich práce vedl ke zvyšování jednotkových pracovních nákladů, nejrychleji v letech 2001 a 2002.

¹ Poslední informace pocházejí ze dne 30. září 2005

Úvod

Tab. 1.2.2 Produktivita ve vybraných odvětvích

	index v %, stálé ceny					Průměrný roční
	2001/2000	2002/2001	2003/2002	2004/2003	2004/2000	
Hrubá zemědělská produkce	102,5	95,6	92,4	114,9	104,0	101,0
Průmyslová produkce	110,6	104,8	105,8	109,5	134,3	107,7
Stavební produkce ("S")	109,6	102,5	108,9	109,7	134,2	107,6
Tržby ve vybraných tržních službách	104,4	100,9	104,7	103,2	113,8	103,3

Objem **produkce vybraných odvětví** se ve sledovaném období zvýšil. Nejrychleji rostla průmyslová a stavební výroba a nejpomaleji hrubá zemědělská produkce. Ve většině těchto odvětví se výkonnost v roce 2002 zvýšila nejpomaleji a její dynamika až do konce období rostla. Výjimkou bylo zemědělství, ve kterém produkce v letech 2002 a 2003 v porovnání s předchozím rokem poklesla.

Rychlý růst **průmyslové produkce** zabezpečovala polovina odvětví zpracovatelského průmyslu, z nichž čtyři rostla vysoce nadprůměrně. Jednalo se zejména o výrobu elektrických a optických zařízení, která se v roce 2004 zvýšila na více než dvojnásobek objemu roku 2000. Rychle se zvyšovala také výroba pryžových a plastových výrobků. Průměrný roční přírůstek kolem 10 % měla výroba dopravních prostředků a zařízení a výroba koku, jaderných paliv; rafinérské zpracování ropy. Charakteristický byl růst podílu podniků pod zahraniční kontrolou na celkovém průmyslu.

Ve **stavebnictví** byla struktura prací v tuzemsku charakterizována předstihem růstu nové výstavby, rekonstrukcí a modernizací před vývojem prací na opravách a údržbě. Po poklesu v roce 2001 se počet zahájených i dokončených bytů postupně zvyšoval až na 39,0 tis., resp. 32,3 tis. bytů v roce 2004. Průměrný roční přírůstek počtu zahájených bytů byl téměř 5% a počtu dokončených bytů 6,4%.

Po meziročním poklesu **vývozu i dovozu zboží** v roce 2002 se následně vývoz i dovoz zvyšoval, se značným zrychlením růstu po vstupu České republiky do EU. Přestože posilování koruny ztěžovalo konkurenceschopnost českého vývozu, zvyšoval se vývoz zboží rychleji než dovoz. Průměrné roční tempo růstu vývozu bylo 11,4% a dovozu 8,9%. To znamenalo každoroční snižování schodku obchodní bilance, v letech 2002 a 2004 výrazné. Obchodní deficit byl redukován zejména vyšším přebytkem obchodu s EU.

Největší podíl na vývozu měly stroje a dopravní prostředky, jejichž podíl se neustále zvyšoval až na více než polovinu celkového vývozu v roce 2004. Ve vývozu se také zvyšoval podíl zboží s vyšším stupněm zpracování. Změny ve struktuře dovozu nebyly tak výrazné, ale i tam se nejvíce zvyšoval podíl strojů a dopravních prostředků na 42,2% v roce 2004. Nejvíce poklesl podíl minerálních paliv, maziv a příbuzných materiálů, a to až na 7,0% v roce 2004.

Tab. 1.2.3 Zahraniční obchod se zbožím

	v mld. Kč, běžné ceny						Změna v %	
	2000	2001	2002	2003	2004	2004/2000		
						2004/2000	průměrná roční	
Vývoz	1 121,1	1 268,1	1 254,9	1 370,9	1 723,7	53,8	11,4	
Dovoz	1 241,9	1 385,6	1 325,7	1 440,7	1 746,7	40,6	8,9	
Bilance	-120,8	-117,4	-70,8	-69,8	-22,9	x	x	

Ve sledovaném období došlo ke značnému **zhodnocení měnového kurzu české koruny**, které působilo na zvětšování schodku běžného účtu platební bilance. Koruna hodnotila vůči EUR z 35,61 Kč/EUR v roce 2000 na 31,90 Kč/EUR v roce 2004, vůči USD z 38,59 Kč/USD na 25,70 Kč/USD.

Schodek **běžného účtu** se až do roku 2003 zvyšoval, v roce 2004 v porovnání s rokem 2003 klesl. Každoroční schodky běžného účtu byly financovány přebytky **finančního účtu**, s výjimkou roku 2003, kdy se mimořádně snížil příliv přímých zahraničních investic. Devizové rezervy se každoročně zvyšovaly, jejich růst však kolísal mezi mimořádnými 216,9 mld. Kč v roce 2002 a nepatrnými 6,8 mld. Kč v roce 2004.

Tab. 1.2.4 Platební bilance

	2000	2001	2002	2003	2004
Běžný účet platební bilance v mld. Kč	-104,9	-124,5	-136,4	-160,6	-143,3
Finanční účet platební bilance v mld. Kč	148,0	172,8	347,8	157,1	180,9
Změna devizových rezerv v mld. Kč (znaménko - značí růst)	-31,6	-67,2	-216,9	-12,9	-6,8
Podíl běžního účtu na HDP v %	-4,9	-5,4	-5,6	-6,3	-5,2
Podíl finančního účtu na HDP v %	6,9	7,5	14,4	6,1	6,5

Nabídka pracovních sil na trhu práce byla relativně vysoká, na druhé straně však míra ekonomické aktivity stále klesala. **Míra zaměstnanosti** se zvýšila pouze v roce 2002, potom se až do konce období snižovala. I při zvýšené výkonnosti ekonomiky se nedařilo vytvářet nová pracovní místa. Míra nezaměstnanosti v roce 2003 a 2004 postupně rostla. Negativním jevem byl také růst podílu dlouhodobě nezaměstnaných. V mírách nezaměstnanosti podle pohlaví, věku a vzdělání přetrvávají výrazné rozdíly.

Vývoj průměrných mezd byl charakterizován jejich růstem a zvyšující se diferenciací. Průměrná mzda vzrostla od roku 2000 do roku 2004 nominálně téměř o třetinu, reálně o více než pětinu, a to znamenalo průměrný roční reálný přírůstek 4,8%. Rychleji rostly průměrné mzdy v nepodnikatelské sféře než ve sféře podnikatelské, jejich rozdíl se snížil z 1 933 Kč v roce 2000 na 355 Kč v roce 2004 ve prospěch podnikatelské sféry. Při přepočtu na paritu kupní síly byla průměrná mzda v ČR v roce 2002 na úrovni přibližně 50% průměru celé EU-25.

Mzdová diferenciace se do roku 2002 prohlubovala, dále již stagnovala. Celkem se zvýšil variační koeficient ze 72,5% v roce 2000 na 79,3% v roce 2004. Nižší než průměrnou mzdu bere přibližně 65% zaměstnanců. Diferenciace mezd se silně zvyšuje s vyšším stupněm vzdělání. Rozdíly ve mzdách mužů a žen přetrvávají. Ženy pobírají zhruba tři čtvrtiny průměrné mzdy mužů a ve sledovaném období se poměr průměrných mezd žen na mzdě mužů mírně zvyšoval.

Tab. 1.2.5 Průměrné měsíční mzdy

	2000	2001	2002	2003	2004	Změna v % ¹⁾	
						2004/ 2000	průměrná roční
Průměrná měsíční mzda zaměstnanců v ČR v Kč	13 614	14 793	15 866	16 917	18 035	20,8	4,8
v tom: v podnikatelské sféře	13 864	15 033	16 017	16 955	18 116	19,1	4,5
v nepodnikatelské sféře	12 731	13 954	15 342	16 800	17 761	27,2	6,2

¹⁾ reálně (po zohlednění cenového vývoje)

Roční průměrné **spotřebitelské ceny** v celém období rostly, i když se v části roku 2002 a 2003 prosadily deflační tlaky. V roce 2004 byly spotřebitelské ceny o 9,7 % vyšší než v roce 2000. Růst cen byl tažen cenami bydlení, vody, energií a paliv, dále cenami pošt a telekomunikací a cenami stravování a ubytování. Obavy z prudkého růstu cen po vstupu do EU se nenaplnily.

Ceny průmyslových i zemědělských výrobců v roce 2002 a 2003 klesaly, z toho ceny zemědělských výrobců výrazně. Zatímco ceny rostlinných výrobků se v průměru zvyšovaly, ceny živočišných výrobků klesaly. **Ceny stavebních prací a tržních služeb** v celém sledovaném období neustále rostly, v tržních službách zejména ceny peněžnictví a stočného.

Zatímco ceny dovozu od roku 2000 až do roku 2003 klesaly, ceny vývozu se snížily meziročně pouze v roce 2002. Z toho vyplýval každoroční růst směnných relací, a to v průměru o 1,8%.

Tab. 1.2.6 Cenové indexy (průměr roku 2000=100)

	2000	2001	2002	2003	2004	Změna v %	
						2004/ 2000	průměrná roční
Spotřebitelské ceny	100,0	104,7	106,6	106,7	109,7	9,7	2,3
Ceny zemědělských výrobců	100,0	109,0	98,6	95,8	103,5	3,5	0,9
Ceny průmyslových výrobců	100,0	102,8	102,3	101,9	107,7	7,7	1,9
Ceny stavebních prací	100,0	104,1	106,8	109,2	113,2	13,2	3,1
Ceny vybraných tržních služeb	100,0	104,0	107,3	109,0	111,5	11,5	2,8
Ceny dovozu	100,0	98,5	90,1	89,9	91,3	-8,7	-2,2
Ceny vývozu	100,0	100,5	93,8	94,6	98,1	-1,9	-0,5

Energetická náročnost produkce ve sledovaném období stagnovala vlivem obnovení růstu primárních energetických zdrojů a zůstává 1,8x vyšší v porovnání s průměrem zemí EU-15. Růst dopravní náročnosti má negativní dopad na životní prostředí. Pokles emise oxidů dusíku ze stacionárních zdrojů je nahrazen rostoucími emisemi z dopravy. V mezinárodním porovnání je v ČR nadprůměrná míra emise skleníkových plynů, i když ve sledovaném období v podstatě stagnovala. Stále se mírně snižují emise oxidu siřičitého i oxidu uhelnatého.

Produkce odpadů i nebezpečných odpadů se po metodické změně v roce 2002 zvyšovala. Produkce nebezpečných odpadů na HDP zůstává více než 2x vyšší než ve většině států EU. Investice do životního prostředí s výjimkou roku 2002 stále klesaly.

Tab. 1.2.7 Vybrané ukazatele životního prostředí

	2000	2001	2002 ¹⁾	2003	2004	Změna v %	
						2003/ 2000	průměrná roční
Emise - tuhé látky	48,4	44,1	48,8	50,8	.	5,0	1,6
Emise - oxid siřičitý	257,2	244,0	230,4	225,6	.	-12,3	-4,3
Emise - oxidy dusíku	162,3	163,5	163,9	162,1	.	-0,1	0,0
Emise - oxid uhelnatý	319,3	315,5	258,9	273,1	.	-14,5	-5,1
Produkce odpadů	43 597	45 453	28 178	28 362	29 425	x	x
Produkce nebezpečných odpadů	2 630	2 817	1 311	1 219	1 447	x	x
Investice do životního prostředí v mld. Kč	21,4	19,9	14,9	19,4	.	-9,3	-3,2

¹⁾ od roku 2002 změna definice odpadu - zákon o odpadech č.185/2001 Sb.

V letech 2000 až 2004 vykazovaly **veřejné finance** deficitní tendence a jejich vývoj svědčil o strukturálních problémech české ekonomiky. Přetrvávalo vysoké tempo růstu veřejného dluhu (s výjimkou roku 2004). Výdajová strana veřejných rozpočtů byla charakterizována vysokým podílem mandatorních výdajů. Výplaty důchodů nebyly kryty příjmy do penzijního systému (s výjimkou roku 2004, kdy byla zvýšena pojistná sazba). Zvyšovaly se také náklady na zlepšování dopravní infrastruktury a životního prostředí.

Podle výsledků za rok 2004 splnila Česká republika kritéria Maastrichtské smlouvy. Kritérium cenové stability plní ČR dlouhodobě, stejně jako kritérium vládního dluhu (pod 60 % HDP). Splněno bylo i kritérium stálosti konvergence podle dlouhodobých úrokových sazeb a mimořádně bylo téměř splněno kritérium fiskální stability (deficit veřejných rozpočtů do 3% HDP) vlivem nižšího schodku státního rozpočtu, převodu nevyčerpaných peněz do rezerv a překlasifikování garancí.

Tab. 1.2.8 Podíl vládního deficitu a vládního dluhu na HDP

	v % z běžných cen			
	2001	2002	2003	2004
Vládní deficit (podle ESA 95)	5,9	6,8	12,5	3,0
Vládní konsolidovaný dluh ke konci roku (podle ESA 95)	22,0	29,8	36,8	36,5

Ke konci roku 2004 měla Česká republika 10 220,6 tis. **obyvatel**. Po téměř desetiletém období populační ztráty začalo v posledních dvou letech kladné saldo migrace převyšovat úbytek obyvatelstva přirozenou měnou. V letech 2003 a 2004 přibylo celkem 17,9 tisíce obyvatel. Populační stárnutí bylo zatím způsobeno zejména úbytkem dětí v populaci. Počty narozených dětí se po stagnaci v roce 2001 začaly mírně zvyšovat, nejvyšší přírůstek byl v roce 2004. Rostl podíl dětí narozených mimo manželství, zároveň se zvyšoval průměrný věk ženy při narození prvního dítěte z 24,9 v roce 2000 na 26,3 v roce 2004.

Počet zemřelých kolísal v jednotlivých letech mezi 107 a 111 tisíci, nejvyšší byl v roce 2003 vlivem chřipkové epidemie z února a března. Naděje dožití při narození se zlepšila mezi lety 2000 a 2004 u mužů ze 71,6 na 72,5 roku a u žen ze 78,3 na 79,0 roku. Na tomto vývoji se podílel zejména pokles úmrtnosti na nemoci oběhové soustavy.

Tab. 1.2.9 Obyvatelstvo

	2000	2001	2002	2003	2004	Změna v %	
						2004/ 2000	průměrná roční
Střední stav obyvatel v tis. osob	10 272,5	10 224,2	10 200,8	10 201,7	10 206,9	-0,6	-0,2
Živě narození	90 910	90 715	92 786	93 685	97 864	7,4	1,8
Zemřelí	109 001	107 755	108 243	111 288	107 177	-1,7	-0,4
Přírůstek stěhováním	6 539	-8 551	12 290	25 789	18 635	x	x
Index ekonomického zatížení ¹⁾	43,0	42,3	41,8	41,2	40,8	x	x
Průměrný věk	38,8	39,0	39,3	39,5	39,8	x	x
Věkový medián	37,6	37,9	38,2	38,5	38,7	x	x

¹⁾ počet dětí ve věku 0-14 let a osob starších 65 let na 100 osob ve věku 15-64 let

V hodnoceném období **peněžní příjmy domácností** zaměstnanců i důchodců rostly. Podobně jako u mezd se zvyšovala příjmová diferenciacie, o tom svědčí zvyšující se poměr příjmů bohatých a chudých domácností. Sociální příjmy tvořily v roce 2002 přibližně 28% z celkových čistých příjmů domácností, rostl především objem důchodů vlivem valorizací i růstu počtu důchodců. Relace důchodu k hrubé mzdě se však s výjimkou roku 2002 zhoršovala, v roce 2004 činila 40,6%.

V závislosti na peněžních příjmech rostla i peněžní vydání. V domácnostech zaměstnanců rostla vydání ročně reálně v průměru o 1,9%, v domácnostech důchodců o 1,5%. Ve struktuře vydání se zvyšoval podíl výdajů na bydlení, který již předstihl podíl výdajů na potraviny a nealkoholické nápoje. Postupně se prosazují tendence zdravé výživy, které jsou patrnější v domácnostech zaměstnanců. Rostl také podíl výdajů na ostatní zboží a služby (mj. pojištění osobní i věcné).

Tab. 1.2.10 Čistá peněžní vydání

	v Kč/osoba					Změna v % ¹⁾	
	2000	2001	2002	2003	2004	2004/ 2000	průměrná roční
Domácnosti zaměstnanců	81 455	85 605	88 085	93 050	95 584	7,8	1,9
Domácnosti důchodců	75 620	80 338	85 544	87 971	90 268	6,0	1,5

¹⁾ reálně (po zohlednění cenového vývoje)

2. Základní charakteristika území, sídelní a správní struktura

2.1. Charakteristika území

Plzeňský kraj leží na jihozápadě České kotliny a je tvořen sedmi územními celky (okresy Domažlice, Klatovy, Plzeň-město, Plzeň-jih, Plzeň-sever, Rokycany a Tachov), které se **výrazně** odlišují krajinným charakterem, strukturou i počtem obyvatelstva, velikostí i hustotou osídlení a zejména ekonomickým potenciálem.

Rozkládá se na ploše 7 561 km² a je tak stále **třetím** největším krajem v **České republice**. Na území Plzeňského kraje žije 549 618 obyvatel, což řadí kraj na **deváté** místo v mezikrajském republikovém srovnání. Svoji hustotou 73 obyvatel na 1 km² je hluboko pod republikovým průměrem.

Území Plzeňského kraje tvoří státní hranici s Německem (pohoří Šumava a Český Les), na severu a severozápadě sousedí s kraji Karlovarským a Ústeckým, severovýchodně leží kraj Středočeský a na jihovýchodě sousedí s krajem Jihočeským.

Přírodní podmínky Plzeňského kraje jsou značně rozmanité, oblast kraje patří ke geologicky starším částem Čech, bohatým na zkameněliny, krystalické břidlice a žuly. **Geograficko-fyzickým** jádrem kraje je Plzeňská pánev s nadmořskou výškou 300-400 m n. m. (nejníže položený bod je Berounka u Čilé v okrese Rokycany) a s poměrně suchým a teplým podnebím. Na západě se rozkládají rozsáhlá horská pásma lesnatých pohoří Šumavy (nejvýše položený bod v kraji je Velká Mokrůvka na Šumavě s nadmořskou výškou 1370 m n. m.) a Českého lesa s podstatně většími nadmořskými výškami a klimaticky drsnějším podnebím. Ostatní území tvoří pahorkatiny a vrchoviny (např. Rakovnická, Brdská, Středočeská žulová aj.). Na východ od Plzeňské pánve vystupuje rozsáhlý lesnatý pás Brdského pohoří. **Hydrologicky** patří převážná část území Plzeňského kraje do povodí Berounky, která vzniká soutokem Mže, Radbuzy a Úhlavy v Plzeňské pánvi, a jejích přítoků. Všechny plzeňské řeky jsou středoevropského typu, nejvyšší stavy vod mají v jarních měsících, nízké naopak v letních měsících, v zimě řeky zamrzají. V kraji je několik jezer ledovcového původu, které nalezneme zejména na Šumavě (největší z nich Černé a Čertovo). Kraj má i rybníky a to většinou chovné, s provzdušněnou vodou vhodnou pro chov ryb, kachen a hus. Pro zlepšení vodohospodářské situace mají význam vodní nádrže a přehrady, které slouží zejména jako regulace vodního režimu (Ejpvovice, Hracholusky, Nýrsko aj.). Pro **klima** Plzeňského kraje jsou charakteristické západní a jihozápadní větry od Atlantického oceánu, které přinášejí nejvíce srážek. Průměrná roční teplota se pohybuje kolem 8-9°C. Z hlediska podnebí je nejteplejší oblastí Plzeňská pánev. Klimatické, geologické i hydrologické podmínky jsou v jednotlivých územních celcích značně odlišné a výrazně zasahují do struktury osídlení jednotlivých území kraje.

Zdroje nerostných surovin, které představují základní ekonomický potenciál pro rozvoj zpracovatelského průmyslu v regionu se koncentrují převážně do oblastí Plzně. Jde o zásoby kaolínu (např. Horní Bříza, Chlumčany), keramické jíly, žáruvzdorné a cihlářské hlíny (Přešticko, Domažlicko), živce a kámen. Regionální význam má také těžba vápence v podhůří Šumavy v okrese Klatovy (Velké Hydčice). Významným přírodním bohatstvím kraje jsou lesy, které zaujímají cca 39% celkové rozlohy kraje. Převládajícími porosty jsou lesy jehličnaté. Z celkové plochy kraje připadá na zemědělskou půdu 50,7%, z toho 68,9% na ornou půdu.

Plzeňský kraj patří mezi ekonomicky rozvinuté kraje v České republice, má průmyslově zemědělský charakter s rozlehlými lesnatými pásy hor v pohraničí. Z tohoto pohledu lze území kraje rozdělit do dvou aglomerací a to plzeňské převážně průmyslové aglomerace a oblasti, tvořené horskými masivy Šumavy a Českého lesa, atraktivní zejména pro podmínky cestovního ruchu. Okrajové části těchto aglomerací jsou zaměřeny převážně na zemědělství.

Historie Plzeňského kraje v sobě zanechala mimo jiné i stopu v podobě historicko kulturních památek. Patří k nim městské památky, hrady, zámky, zříceniny, sakrální stavby a v neposlední řadě i památky technické. Nejvýznamnější městskou památkovou rezervací je historické centrum města Plzně s patricijskými domy, novorenesančním stylem architektury a sgrafity Mikoláše Alše. Dominantou jednoho z největších středověkých náměstí je gotická věž katedrály sv. Bartoloměje, nejvyšší v Čechách (102 m). Ukázkou židovské kultury je Synagoga v Plzni, třetí největší na světě. Výraznými městskými památkovými rezervacemi jsou i města Domažlice (šikmá věž) a Horšovský Týn (zámek). Dalšími městy s reprezentativní architekturou obytných měšťanských domů jsou Klatovy se známými tajemnými katakombami, Sušice, Stříbro, Tachov a Rokycany. Vedle městských památkových rezervací patří ke kulturnímu dědictví i množství hradů, jejich zřícenin i renesančních zámků. Za všechny jmenujme alespoň některé. Nejstarším hradem v Čechách je Přimda. Ukázkou gotického stylu je charakteristická dominanta krajiny kolem Plzně hrad

Radyně (v jeho okolí románská rotunda sv. Petra a Pavla) a vodní hrad Švihov. V okrese Klatovy je nutno vzpomenout v této souvislosti nejrozsáhlejší zříceninu hradu v Čechách Rabí, nejvýše položený královský hrad v Čechách Kašperk a architektonicky zajímavý mohutný kamenný most se čtyřmi lomenými oblouky na hradě Velhartice. Barokní architektura vytvořila zámky v Manětíně, Nebílovech, Žinkovech aj..Pozdní baroko a začínající klasicismus daly vznik v okolí Plzně nejznámějšímu a nejnavštěvovanějšímu památkovému objektu zámku Kozel. Z kulturně historických památek sakrálního charakteru je nutné připomenout kláštery v Plasích, Nepomuku, Teplé a Kladrubech, které byly v době vrcholného baroka přestavěny do současné podoby. Památky kulturního charakteru však nejsou jen městská historická jádra, hrady a zámky, jsou to i lidové zvyky a tradice, které se zachovaly a je to i lidová architektura (roubené stavby). Nejzachovalejší národopisnou oblastí v Čechách je Chodsko, které si dodnes zachovalo svoji rázovitost.

Přírodním klenotem v Plzeňském a Jihočeském kraji je bezesporu Šumava, zalesněné území procházející třemi státy, které bylo od roku 1963 největší chráněnou oblastí (CHKO) a kde v roce 1991 vznikl Národní park Šumava, zahrnující ty nejcennější části Šumavy. Národní park Šumava a CHKO chrání přírodní hodnoty tohoto území ke kterým patří zejména rozsáhlá rašeliniště, ledovcová jezera (největší v ČR je Černé jezero s 18,4 ha), původní lesní porosty, horské pastviny a louky a ojedinělá mnohdy i ohrožená flora a fauna. Nerozlučný rámeček kraje při západní hranici doplňuje pohoří Český les, které bylo v letošním roce vyhlášeno CHKO a které stejně tak jako Šumava oplývá vzácnou a bohatou květenou i faunou. Na území kraje v Českém lese se také nalézá největší národní přírodní rezervace Čerchovské hvozdy s kamennou rozhlednou. Jako doklad osídlení a činnosti člověka se z historických památek zachovaly i památky technického charakteru. Jde například o plavební kanály, v naší části Šumavy je to Vchynicko-Tetovský kanál, ojedinělá stavba z let 1799-1800. U soutoku Vydry a Křemelné (na řece Otavě) nalezneme vodní elektrárnu z roku 1912, národně technickou památku Čeňkova pila se stálou výstavní expozicí v elektrárně Vydra. Z přírodních památek ve vnitrozemí stojí ještě za zmínku (kromě okrajových částí CHKO Křivoklátsko a Slavkovský les) Vodní hamr v Dobříví, v okrese Rokycany, jedna z nejvýznamnějších památek svého druhu v České republice.

2.2. Sídelní struktura

Pro vývoj původního osídlení na území dnešního Plzeňského kraje byly rozhodujícím faktorem především přírodní podmínky a jeho význačná strategická poloha.

Do úrodných pahorkatin na západě Čech přicházeli první zemědělci již v mladší době kamenné. Usazovali se zejména na místech, která byla vhodná k zemědělskému využívání půdy, blíže k lokalitám, které vynikaly přírodním bohatstvím, případně i na trasách významných obchodních cest. Vzhledem k členitosti reliéfu na území nynějšího Plzeňského kraje docházelo ke vzniku malých hospodářských usedlostí a to zejména ve **východní a jižní části kraje**, v místech s příznivými klimatickými a geografickými podmínkami, vhodnými pro zemědělskou výrobu. Proto je také pro tuto oblast typická značná roztržitost sídelních jednotek – vesnic, osad a samot. Ke vzniku větších sídelních jednotek (řemeslných a manufakturních center) docházelo především v **západní a severní části kraje**, která se vyznačovala relativně velkými ložisky nerostného bohatství, rozvinutou manufakturní výrobou a zejména drsným podnebím, nevhodným pro zemědělskou výrobu.

K výraznému osídlování území kraje (zejména Plzeňské kotliny) došlo až od 7.století. Největším centrem kraje se stalo přemyslovské knížecí hradiště ve Staré Plzni a v povodí Otavy přemyslovské hradiště Prácheň. V osídlení kraje stejně tak jako v dějinách sehrálo důležitou historickou úlohu založení klášterů (Kladruba, Plasy, Nepomuk, Teplá a Chotěšov). V průběhu let 11. a 12. století se také stabilizovala zemská česko-bavorská hranice. Století 13. a 14. s sebou přináší řadu politických i hospodářských změn, které postupně ovlivňují i sídelní strukturu území. Jedná se zejména o vznik nových **královských měst**, ležících na významných trasách obchodních cest vedoucích do Bavorska a Saska. Jsou to města **Plzeň**, ležící na průsečíku tří obchodních cest norimberské (též **Tachov** a hornické **Stříbro**), regensburské (**Domažlice**) a saské. Pro západní hranici s Bavorskem mají význam města **Sušice**, která vznikla z rýžovnické osady při obchodní cestě do Bavor u zlatonosné Otavy, a **Klatovy**, ležící na důležité cestě pasovské (Zlatá stezka a její odnož Zlatá cesta). Výrazný zásah do historického vývoje kraje mělo na přelomu 14. a 15. století **husitské hnutí**. Boj proti církvi se stupňoval především na vesnicích. Jen katolická Plzeň odolávala a stala se baštou nepřátel husitství a spojencem císaře Zikmunda a Říma. V tomto období vznikala řada panství, prohlubovala se specializace řemesel a rozvíjelo se hospodářské podnikání. Největšího rozmachu, projevující se zakládáním rybníků, dosáhlo vodní hospodářství. Příjem zejména městům zajišťovaly měšťanské pivovary (Plzeň, Domažlice a Stříbro), které také přispívaly k rozšíření zemědělského podnikání (především dodávky pro pivovarnictví). V této době také dochází k značnému přílivu obyvatelstva německé národnosti zejména do českých měst, neboť volné pracovní síly jsou využívány ve značné míře na feudálních velkostatkách na venkově. Rozvoj měst i venkova přerušila v 17. století **třicetiletá válka**, která

způsobila stagnaci hospodářského vývoje a ve vylidněných a válkou zničených územích osídlování německými přistěhovalci. Konec 18. století a první polovina 19. století znamenaly velký mezník zejména pro rozvoj průmyslového podnikání. Vydání patentu tolerančního (usídlování a zaměstnávání nekatolíků) a patentu o zrušení nevolnictví (migrace venkovské chudiny do měst) výrazně zasáhlo do sídelní struktury území kraje. Od třicátých let 19. století nastal rozvoj **průmyslové revoluce**. Před zrušením poddanství (1848) byla na území kraje pouze tři města s více než 5 000 obyvateli (Plzeň, Domažlice a Klatovy). Do osídlování kraje výrazně zasáhl v 19. století rozvoj a budování železniční sítě a další růst průmyslové výroby. Se zrušením pozemkové vrchnosti a poddanství došlo k vytvoření nejnižších článků územní samosprávy – obcí. Vznik československé republiky v roce 1918 byl provázen ze strany německých politických činitelů nesouhlasem, zejména s ohledem na záměr německé strany vytvořit samostatné německé provincie. Po mnichovském diktátu bylo Československo zbaveno velké části svého území, v Plzeňském kraji především území západně od Plzně. Pro poválečné období je charakteristická výrazná migrace a změna národnostní struktury (organizovaný odsun velké části německého obyvatelstva). Řadu měst, obcí a pohraničních okresů osídlilo nové české a slovenské obyvatelstvo. Období po roce 1948 se vyznačuje nucenou kolektivizací zemědělství (budování státních statků v nově osídlovaných částech při západní hranici). Návrat k demokratickým principům v 90. letech vnesl změny i do samosprávy měst a obcí a tím v konečném důsledku i do sídelní struktury Plzeňského kraje.

Na základě ústavního zákona č. 347 o vytvoření vyšších územních samosprávních celků bylo s účinností od 1. ledna 2000 vytvořeno na území České republiky 14 **vyšších územních samosprávních celků**, z nichž jeden tvoří Plzeňský kraj, vymezený územím okresů Domažlice, Klatovy, Plzeň-město, Plzeň-jih, Plzeň-sever, Rokycany a Tachov. Následně bylo zákonem č.314 z 13. června 2002 stanoveno v Plzeňském kraji 35 obcí s pověřeným obecním úřadem (dále jen POU) a 15 obcí s rozšířenou působností (dále jen ORP), které do jisté míry převzaly kompetence a pravomoci zrušených okresních úřadů. Ve správním obvodu Blovice (2 POU), Domažlice (3 POU), Horažďovice (1 POU), Horšovský Týn (2 POU), Klatovy (3 POU), Kralovice (3 POU), Nepomuk (1 POU), Nýřany (4 POU), Plzeň (2 POU), Přeštice (1 POU), Rokycany (3 POU), Stod (3POU), Stříbro (2 POU), Sušice (2 POU) a Tachov (3 POU).

Základními územními samosprávnými celky jsou **obce**, dělí se z hlediska osídlení na venkovské obce a **města**.

Vývoj sídelní struktury Plzeňského kraje měl v uplynulých letech značně proměnlivý charakter, provázený integračními (slučování malých obcí) a desintegračními procesy (zánik a rušení některých částí obce). Po poválečné stabilizaci bylo na území kraje v roce 1961 celkem 773 obcí, po roce 1970 se jejich počet v důsledku integrace radikálně snížil na 307 obcí v roce 1980. K 1.1.1990 dosáhl pokles svého minima a to 258 obcí. Po roce 1989 se v důsledku prosazování principu územní samosprávy a zvyšování pravomoci i odpovědnosti měst a obcí se některé menší obce znovu osamostatnily, takže k 1.1.1991 měl Plzeňský kraj 445 obcí. Proces vzniku dalších samostatných obcí pokračoval až do roku 1993, kdy se počet stabilizoval na čísle cca 500 obcí. V roce 2004 měl Plzeňský kraj 501 obcí (tj. 65% stavu v roce 1961), 1 543 částí obce a 46 obcí se statutem města.

Tab. 2.2.1 Základní ukazatele sídelní struktury k 31. 12. 2004

	Rozloha (km ²)	Obyvatelstvo	Počet			Hustota obyvatel na 1 km ²	Podíl obyvatel žijících (%)	
			obcí	z toho měst	částí obcí		ve městech nad 10 000 obyvatel	v ostatních městech
Plzeňský kraj	7 561	549 168	501	46	1 543	72,7	42,6	24,1
Domažlice	1 140	58 968	86	7	250	51,7	18,3	36,0
Klatovy	1 939	87 545	95	11	476	45,1	39,3	25,2
Plzeň-město	138	162 627	1	1	31	1181,5	100,0	0,0
Plzeň-jih	1 076	68 939	99	7	218	64,1	0,0	44,1
Plzeň-sever	1 314	74 428	101	9	241	56,6	0,0	39,9
Rokycany	575	45 707	68	6	101	79,5	30,2	24,0
Tachov	1 379	51 404	51	5	226	37,3	24,4	35,8

Území kraje je rozděleno do sedmi územních celků (okresů), z nichž největší, pokud se týká velikosti, je okres Klatovy (25,6% územní plochy), Tachov (18,2%), Plzeň-sever (17,4%) a Domažlice (15,1%).

Z hlediska **hustoty osídlení** na 1 km² nejdříve osídleny jsou právě okresy Tachov, Klatovy a Domažlice, pohraniční okresy s extrémně nízkou obydleností menších oblastí (Šumava, Český les). Na druhé straně

poměrně hustě zalidněné okresy jsou Plzeň-jih a Rokycany, sousedící s okresem Plzeň-město. V tomto okrese zahrnujícím výhradně město Plzeň a jeho periferie, přestože zaujímá nejmenší rozlohu, žije trvale téměř 30% veškerého obyvatelstva Plzeňského kraje. Tento trend je dán do jisté míry vysokou koncentrací průmyslu, stupněm industrializace, podílem zahraničních investic a v neposlední řadě i zvyšující se koncentrací obchodu a služeb zejména do krajského města.

Z pohledu základních elementárních metod hodnocení statistických znaků (použití míry variability) je patrné, že i když **variační rozpětí** (tj. rozdíl mezi maximální a minimální hustotou osídlení na 1 km²) je 42,2 obyvatel na 1 km² (při eliminaci specifického okresu Plzeň-město), hodnota **variačního koeficientu** ukazatele hustoty na 1 km² činí 24,4%, což ve zjednodušeném pojetí svědčí o homogenitě souboru hodnot tohoto ukazatele.

Integrací, desintegrací a jejich nerovnoměrným vývojem se změnila za uplynulá léta také **velikostní struktura** obcí, přestože za hodnocené období 2000 až 2004 byly hodnoty příslušných ukazatelů téměř stabilizovány.

Tab. 2.2.2 Sídelní struktura podle velikostních skupin obcí

	Obce s počtem obyvatel							
	do 299		300 - 999		1 000 - 4 999		5 000 a více	
	počet obcí	počet obyvatel	počet obcí	počet obyvatel	počet obcí	počet obyvatel	počet obcí	počet obyvatel
Plzeňský kraj	261	38 512	153	81 275	73	147 664	14	282 167
Domažlice	48	7 206	24	11 575	12	24 276	2	15 911
Klatovy	47	6 437	33	19 381	11	16 556	4	45 171
Plzeň-město	0	0	0	0	0	0	1	162 627
Plzeň-jih	51	7 861	34	18 294	12	30 485	2	12 299
Plzeň-sever	50	7 056	31	17 185	19	43 356	1	6 831
Rokycany	43	5 871	13	5 849	11	20 204	1	13 783
Tachov	22	4 081	18	8 991	8	12 787	3	25 545

Ve velikostní skupině do 300 obyvatel se snížil počet malých obcí, u větších (1000 až 4999 obyvatel) naopak vzrostl. Počet obcí (měst) nad 5000 obyvatel v Plzeňském kraji se od roku 2000 nezměnil. V důsledku koncentrace obyvatelstva do větších měst nad 5000 obyvatel je zde soustředěno 51,3% obyvatel Plzeňského kraje, zatímco v menších obcích (do 300 obyvatel) je to jen malá část (7%).

V současnosti relativně **nejvíce** obyvatel v malých obcích do 300 obyvatel žije v okresech Domažlice (12,2%) a Rokycany (12,8%), **nejméně** v obcích řídké zalidněných okresů Klatovy a Tachov, způsobené vylidňováním malých obcí v rekreačních a pro bydlení málo atraktivních oblastech (zejména nízká obydlenost pohraničí). Ve velikostní skupině od 300 do 1000 obyvatel žije relativně nejvíce lidí v okresech (přílehlých k městu Plzeň) Plzeň-jih (26,5%), Plzeň-sever (23,1%) a dále v okrese Klatovy (22,1%). Nejméně lidí v této skupině žije v okrese Rokycany. Velikostní interval 1000 až 4999 ukazuje na vysoké zastoupení podílu obyvatel okresu Domažlice (41,2%), Plzeň-jih (44,2%), Plzeň-sever (58,3%) a Rokycany (44,2%). Podíl obyvatel ve městech nad 5000 obyvatel (eliminujeme-li Plzeň) je nejvyšší v okresech Klatovy (51,6%) a Tachov (49,7%). Tato skutečnost vyplývá i ze zastoupení větších měst v jednotlivých okresech Klatovy (4) a Tachov (3).

Z hlediska struktury osídlení **měst a venkovských obcí** připadá na městské obyvatelstvo v roce 2004 66,7% obyvatel z celkového počtu a na obyvatele venkovských sídel pouze 33,3%. Plzeňský kraj má celkem 46 obcí se statutem města (tj. 9,2% z celkového počtu obcí), z toho jich více než dvě třetiny mají méně než 5 tisíc osob. Skupina menších měst s počtem obyvatel 5 až 10 tisíc tvoří 17,4% z celkového počtu měst a zaujímá 13,1% z celkového počtu městského obyvatelstva. Neméně významnou skupinu (8,7%) tvoří i čtyři města od 10 do 20 tisíc osob (Domažlice, Sušice, Tachov a Rokycany) s podílem městského obyvatelstva 13,2%. S výjimkou krajského města (162 627 obyvatel) není v Plzeňském kraji žádné další město s počtem obyvatel vyšším než 50 tisíc obyvatel a pouze jedno město má více než 20. tisíc osob a to Klatovy. Nejvíce urbanizovanou oblastí Plzeňského kraje, jak již bylo výše zmíněno, jsou okresy Klatovy (s 2 městy nad 10 tis.obyvatel) a Tachov (s 1 městem nad 10 tis.osob). Nejméně urbanizovanými okresy jsou Plzeň-jih, kde podíl obcí se statutem města činí 7% z celkového počtu obcí) a dále Domažlice, Plzeň-sever a Rokycany, kde se hodnota tohoto podílového ukazatele pohybuje od 8 do 9% z celkového počtu obcí k 1.1.2004. Právě v okresech Plzeň-jih a Plzeň-sever, kde pouze města Dobřany, Přeštice a Nýřany přesáhly

hranici 5 tis. osob, blízkost města Plzně jako mimořádného atraktivního centra (dojíždka za prací a do škol, koncentrace obchodu a služeb aj.) ovlivňuje absenci dalších větších měst.

V **mezikrajském srovnání** dosahuje průměrná velikost obce v roce 2004 v Plzeňském kraji 1097 obyvatel (tj. nárůst proti roku 2000 o 0,8%) a řadí tak Plzeňský kraj na 11.místo v České republice. Průměrný počet obyvatel v obcích se statutem města v roce 2004 dosáhl 7 975 osob, což v mezikrajském srovnání představuje nejnižší hodnotu v České republice. Je to způsobeno zejména tím, že převážná část menších měst má do 10 tis. obyvatel (tj. 87%). V roce 2004 činil průměrný počet obyvatel ve venkovských obcích 402 osob, čímž zaujímá Plzeňský kraj v České republice opět 11. místo před krajem Jihočeským a Vysočinou.

Závěrem lze konstatovat, že projevující se tendence postupného ubývání obyvatelstva ve prospěch menších obcí a měst (velikostní skupina 1 až 5 tis. obyvatel), ukazuje na postupné obydlování malých sídel, především na periferiích větších měst a v první řadě krajského města.

2.3. Územně správní vývoj

Ze sedmi **okresů** (Domažlice, Klatovy, Plzeň-město, Plzeň-jih, Plzeň-sever, Rokycany a Tachov) bývalého Západočeského kraje vznikl k 1.1.2000 Plzeňský kraj. Území kraje je rozčleněno do 501 obcí.

K 1.1. letošního roku jsou obce spravovány 15 obcemi s rozšířenou působností (**OPR**) a 35 pověřenými obecními úřady (**POU**).

Okres Domažlice patří mezi pohraniční okresy Plzeňského kraje. Na západě až jihozápadě sousedí se Spolkovou republikou Německo. Přechod do SRN zajišťují hraniční přechody Folmava, Všeruby, Lísková a Železná. Hustotou obyvatelstva (51,7 obyvatel na 1 km²) patří mezi třetí nejméně zalidněný okres. Více jak polovina obyvatel okresu (54,4%) žije v sedmi městech.

Ke konci prosince 2004 žilo v okrese 58 968 obyvatel, z toho bylo 29 873 žen. Podíl dětí do 14 let trvale klesá, od roku 2000 poklesl o 1,1 procentní body na 15,3%. Společně s okresem Plzeň-sever má druhou nejnižší průměrnou věkovou hranici obyvatel – 39,4 roky. Koncem roku 2004 bylo v okrese 2 143 nezaměstnaných, z toho 73,9% tvořily nezaměstnaní se základním nebo středním odborným (vč. vyučených) vzděláním. Míra registrované nezaměstnanosti činila 6,51%, což je o 0,23 procentní body méně než krajský průměr. Celkem 9,2% představuje podíl počtu registrovaných subjektů z celkového počtu v kraji. Okres patří mezi průmyslově zemědělský. Působí zde 63 průmyslových podniků, které zaměstnávají více jak 20 pracovníků, z toho převážná část je soustředěna v Domažlicích. Zemědělci obhospodařovali v roce 2004 celkem 61 715 ha zemědělské půdy (16,1% z kraje), z toho 68% připadalo na ornou půdu. Stavebnictví zajišťuje v průměru 15 stavebních organizací s 20 a více zaměstnanci. Na 1 000 obyvatel je dokončováno více bytů než v ostatních okresech kraje. V roce 2004 tento podíl činil 5,9 bytů tedy nejvíce v kraji, v předcházejícím roce to bylo 4,0 bytů, což je třetí nejvyšší počet. Vcelku příznivé životní prostředí přispívá k rozvoji rekreace a cestovního ruchu.

Okres Klatovy je svou rozlohou největší z okresů Plzeňského kraje. Jižní část území má společnou se Spolkovou republikou Německo. Přechod do SRN zajišťuje hraniční přechod Železná Ruda.

Na druhém místě za okresem Plzeň-město stojí v počtu žijícího obyvatelstva. Hustou obyvatelstva je také druhý, ale nejméně zalidněný. Koncem roku žilo v okrese 87 545 obyvatel, přitom počet od roku 2002 mírně klesá. Proti roku 2000 se snížil podíl věkové skupiny 0-14 let o 1 procentní bod, snížil se i podíl věkové skupiny nad 65 let o 0,1 procentní bod. Okres vykazuje druhou nejvyšší úmrtnost (11,5 zemřelých na 1 000 obyvatel středního stavu). Mezi okresy je druhý s nejvyšší mírou nezaměstnaností (8,51% v roce 2004). Úřad práce evidoval koncem roku 2004 celkem 3 920 uchazečů o práci, ale jen 567 volných pracovních míst. Okres patří mezi zemědělské oblasti. Převážná část území spadá do horské a podhorské oblasti. Podíl zemědělské půdy tvoří téměř čtvrtinu z kraje (23,4%). Z 89 750 ha zemědělské připadá 41,2% na trvalé travní porosty. Většina průmyslových a stavebních podniků sídlí ve třech městech – Klatovech, Sušici a Horažďovicích.

Klatovsko se může nejen pochlubit nádhernou krajinou, která skýtá možnost rekreace a sportovního vyžití, ale hlavně kulturními a historickými památkami.

Krajské město **Plzeň** tvoří zároveň **okres**. Leží uprostřed Plzeňského kraje. Patří mezi nejlidnatější, ale zároveň nejmenší okres.

S počtem 162 627 obyvatel je největší v kraji, avšak počet obyvatel od roku 2000 trvale klesá. Jen v roce 2003 došlo k nárůstu obyvatel z důvodu přičlenění dvou obcí Lhoty a Malesice z okresu Plzeň-jih a sever. Pokles je způsoben jak záporným přirozeným přírůstkem, tak i záporným přírůstkem stěhováním. Demografický vývoj není příznivý. Trvale klesá počet dětí do 14 let, podíl 13,1% v roce 2004 byl nejnižší v kraji, naopak roste podíl věkové skupiny 65 let a více. V okrese žije nejstarší obyvatelstvo, průměrný věk činil v uvedeném roce 41,5 let. Míra nezaměstnanosti (6,21%) byla koncem roku třetí nejnižší v kraji.

Ke stejnému datu bylo evidováno 6 021 nezaměstnaných a 2 511 volných pracovních míst. K nejrozvinutějším odvětvím patří průmysl. Nejdůležitějšími podniky ovlivňující ekonomiku okresu, ale i kraje jsou převážně zahraniční společnosti a společnosti s vlastnictvím mezinárodním (domácí + zahraniční). Zemědělství nemá významné postavení. Plzeň je centrem vzdělanosti, působí zde desítky středních škol, gymnázií a vyšších odborných škol. Krajské město Plzeň má jednu univerzitu se sedmi fakultami. Rozvinutou lékařskou péčí zajišťují nemocnice a samostatná zdravotnická zařízení. Město, které vzniklo v roce 1295, má mnoho historických památek.

Okres Plzeň-jih leží v jihozápadní části Plzeňského kraje. Území o rozloze 1 076 km² je třetí nejmenší v kraji. Hustotou 64,1 obyvatel na 1 km² je třetí nejlidnatější. Spolu s okresem Plzeň-sever neměl okresní město; mezi největší město patří Přeštice. Ve městech žilo koncem roku 2004 celkem 44,1% obyvatel. Z celkového počtu 68 939 obyvatel (stav ke konci roku 2004) žilo v okrese 15% dětí do 14 let. Přestože podíl věkové skupiny dětí do 14 let trvale klesá, poklesl proti roku 2000 nejméně ze všech okresů o 0,9 procentní body. Celkový počet obyvatel proti roku 2000 vzrostl o 1,4%, což je druhý největší nárůst obyvatel v okrese. Celkový kladný přírůstek je především způsoben kladným přírůstkem stěhováním. Poloha a dostupnost ke krajskému městu způsobuje rozsáhlou bytovou výstavbu a tím i příliv obyvatel, především z krajského města Plzně. Z uvedeného důvodu je v okrese poměrně nízká míra nezaměstnanosti – v roce 2004 činila 4,89%. Ve srovnání s ostatními okresy kraje byla nejnižší, v porovnání s okresy ČR byla sedmá nejnižší. Oblast lze charakterizovat jako průmyslově zemědělskou. Zásoby nerostných surovin, především kaolínu se využívají k výrobě dlaždic v Chlumčanech. Zemědělství hrálo vždy v okrese významnou úlohu. V roce 2004 obhospodařovali zemědělci 64 807 ha zemědělské půdy, z toho 72,3% připadalo na ornou půdu. Příznivé životní prostředí a poloha přispívá k rozvoji cestovního ruchu. Okres má několik významných historických památek, za zmínku lze jmenovat zámek Kozel, Nebílovy a Žinkovy.

V severní části Plzeňského kraje leží **okres Plzeň-sever**, který se rozprostírá na ploše 1 314 km². Hustotou 56,6 obyvatel na 1 km² patří v kraji mezi průměrně zalidněný. Stejně jako okres Plzeň-jih neměl okresní město, mezi největší město patří Nýřany.

Demografický vývoj je vcelku příznivý. Počet obyvatel vzrostl v roce 2004 proti roku 2000 o 1 231 na 74 428, což je nejvyšší nárůst z okresů v kraji. Ve věkové skupině do 14 let s podílem 15,7% je mezi okresy druhý nejvyšší, na druhé straně stojí na pomyslném druhém místě s nejnižším podílem obyvatel 65letých a starších (13,7%). Na 1 000 obyvatel středního stavu se narodilo v okrese nejvíce dětí (9,7). Příznivé údaje vykazuje i v úmrtnosti. Na 1 000 obyvatel zemřelo 10,5 obyvatel (údaj v roce 2004), což je vedle okresu Tachov nejnižší počet. Výhodná poloha, přístupnost ke krajskému městu a poměrně rozvinutý průmysl ovlivňuje nižší míru registrované nezaměstnanosti. Koncem roku 2004 evidoval úřad práce 2 501 uchazečů o práci. Ke stejnému datu dosáhla míra nezaměstnanosti 5,86% a byla v kraji druhá nejnižší. Významnou úlohu v okrese kromě průmyslu má i zemědělství. S plochou 67 236 ha zemědělské půdy je druhý největší, z toho 81,8% celkem 54 995 ha tvoří orná půda, tj. největší plocha orné půdy z okresů kraje. Po skončení těžby černého uhlí lze konstatovat, že převážná část území má v posledních deseti letech vcelku příznivé životní prostředí.

Okres Rokycany patří po Plzni městě mezi okresy s nejmenší rozlohou. Rozkládá se na ploše 575 km² v jihovýchodní části Plzeňského kraje. Hustotou 79,5 obyvatel na 1 km² patří po Plzni mezi nejlidnatější.

Počtem obyvatel (45 707 ke konci roku 2004) patří v kraji mezi nejmenší. Demografický vývoj lze hodnotit spíše negativně. Podíl žijících obyvatel starších 65. let má po krajském městě Plzni nejvyšší (15,7%), ale hned za Plzni má také nejnižší podíl věkové skupiny 0-14 let. Proto i index stáří má druhý nejvyšší (po Plzni) – v roce 2004 hodnota dosáhla 108,7. Podíl dětí do 14 let poklesl proti roku 2000 o 1,4 procentní body, což představuje druhý největší pokles (za okresem Tachov) v kraji. Pozitivní nevykazuje ani relativní údaje v počtu narozených a zemřelých. V přepočtu na 1 000 obyvatel středního stavu v roce 2004 zemřelo 12,1 obyvatel (nejvíce v kraji), přitom se ve stejném období narodilo 8,2 dětí (nejméně v kraji). K 31.12.2004 bylo 1 832 občanů nezaměstnaných a míra registrované nezaměstnanosti byla v kraji třetí nejvyšší, činila 7,09%. Charakter okresu je průmyslově zemědělský. Zemědělci obhospodařovali v roce 2004 celkem 27 017 ha zemědělské půdy, z toho 20 035 byla orná půda. Značná část území 43% je pokryta lesy. Průmyslovou a stavební výrobu zajišťovalo 40 průmyslových a 5 stavebních podniků s 20 a více zaměstnanci. V minulosti se v okrese těžilo uhlí, železná ruda a jíl, ale postupně po roce 1970 docházelo k útlumu, což ovlivnilo vcelku příznivé životní prostředí. Jen podél dálnice mezi Prahou a Plzni je území zatěžováno hlukem a výfukovými plyny především z kamionové dopravy.

V západním cípu Plzeňského kraje leží **okres Tachov**. Patří k příhraničním okresům, západní až jihozápadní částí sousedí se Spolkovou republikou Německo. Rozlohou 1 379 km² se řadí po okrese Klatovy mezi druhý největší v kraji. Hustotou obyvatelstva 37,3 obyvatel na 1 km² je nejméně zalidněný. Největším městem je bývalé okresní město Tachov s 12 547 obyvateli – stav ke konci roku 2004. Ve městech žije dvě třetiny obyvatelstva.

Patří mezi okresy s nejnižším věkovým průměrem obyvatel – 37,8 let. S počtem 51 404 obyvateli je druhý nejmenší, kolem uvedeného počtu se s mírnými výkyvy od roku 2000 pohybuje počet obyvatel. Podíl věkové skupiny dětí do 14 let je nejvyšší v kraji (16,3% v roce 2004), přitom proti roku 2000 došlo o této kategorii k největšímu propadu o 1,8 procentní body. Podíl obyvatel starších 65ti let činil 11%, což ovlivňuje příznivě index stáří tj. podíl počtu osob ve věku 65 let a starších na 100 dětí ve věku do 14 let. V roce 2004 dosáhl hodnoty 67,9 a zařadil se tak mezi pět okresů v ČR s nejnižším indexem stáří.

Okres lze charakterizovat jako zemědělsko průmyslový. Do roku 1990 zde působily státní statky, které se postupně rozpadly na soukromé zemědělské společnosti. Podle výsledků SLDB v roce 2001 v odvětví zemědělství pracovalo jen 4,7% ekonomicky aktivního obyvatelstva, přitom ještě před deseti lety v roce 1991 to bylo 24% všeho aktivního obyvatelstva. Nejvyšší míra nezaměstnanosti v kraji (8,99% ke konci roku 2004) byla jednou z příčin této situace. Ke stejnému datu bylo v okrese evidováno 2 759 uchazečů o práci, ale pouze 307 volných pracovních míst. Průmyslovou a stavební výrobou se zabývá cca 70 subjektů, které zaměstnávají 20 a více zaměstnanců. Okres má vcelku příznivé klima. Léčebné prameny, které se nachází na území, jsou využívány k léčbě nemocí srdce a krevního oběhu. Přes 40% území je pokryto lesními porosty a na ploše o rozloze 2 420 ha se rozkládají vodní plochy s neznámým vodním dílem Lučina.

Tab. 2.3.1 Vybrané údaje o správních obvodech obcí s rozšířenou působností k 31. 12. 2004

	Rozloha (km ²)	Obyvatelstvo	Počet			Hustota obyvatel na 1 km ²	Podíl obyvatel žijících (%)	
			obcí	z toho měst	částí obcí		v sídelním městě	v ostatních městech
Plzeňský kraj	7 561,1	549 618	501	46	1 543	72,7	100,0	100,0
v tom SO ORP:								
Blovice	222,6	11 058	19	2	51	49,7	1,4	1,8
Domažlice	763,2	39 226	58	4	160	51,4	3,9	5,3
Horáďovice	258,7	12 194	20	1	59	47,1	2,0	1,6
Horšovský Týn	288,7	13 584	18	2	74	47,1	1,8	2,2
Klatovy	906,4	50 311	44	7	242	55,5	8,2	9,9
Kralovice	659,3	21 988	44	5	120	33,4	1,3	3,2
Nepomuk	308,7	11 215	26	1	64	36,3	1,3	1,0
Nýřany	627,5	48 512	54	4	117	77,3	2,4	4,9
Plzeň	261,5	177 897	15	2	52	680,3	58,0	45,5
Přeštice	271,2	20 235	30	1	58	74,6	2,3	1,7
Rokycany	575,1	45 707	68	6	101	79,5	4,9	6,7
Stod	259,2	21 349	24	3	41	82,4	1,3	3,8
Stříbro	430,7	16 454	24	1	90	38,2	2,7	2,1
Sušice	780,6	24 938	30	3	178	31,9	4,1	3,9
Tachov	947,9	34 950	27	4	136	36,9	4,5	6,4

Do správních obvodů ORP náleží:

Správní obvod Blovice leží ve východní části Plzeňského kraje. Rozlohou 222,6 km² a počtem obyvatel (11 058 k 31.12.2004) patří mezi nejmenší v kraji. Spravuje 19 obcí z nichž dvě obce Blovice a Spálené Poříčí jsou obcemi s pověřeným obecním úřadem. Třetina území je pokryta lesy, které vytváří příznivé životní prostředí. Svou geografickou polohou ke krajskému městu je oblast využívána k rekreaci. Blovice patří k zemědělským oblastem, průmysl zde nemá významnější zastoupení. Mezi nejznámější a zároveň největší zemědělské podniky patří Zemědělská společnost Komorno, a.s. Z průmyslovým podnikům patří k největším Lekov, a.s. Blovice a Okal Žákava, a.s.

Správní obvod vykázal koncem roku 2004 druhou nejmenší míru nezaměstnanosti v kraji – 5,66%. V roce 2004 byl průměrný věk obyvatelstva 40,5 let. Z celkového počtu obyvatelstva tvoří 15,8% obyvatelstvo starší 65 let.

Správní obvod Domažlice leží v jihozápadní části Plzeňského kraje. Západní část území hraničí se Spolkovou republikou Německo. Přístup do SRN zajišťují čtyři silniční přechody (Folmava, Všeruby, Lísková a Železná) a jeden železniční přechod Česká Kubice. Správní obvod zahrnuje 58 obcí, z nichž tři (Kdyně, Poběžovice a Domažlice) jsou obce s pověřeným obecním úřadem. Rozlohou 763,2 km² je čtvrtý největší v kraji, zaujímá 10,1% výměry kraje. Má příznivé životní prostředí, neboť přes čtyřicet procent území správního obvodu je pokryto lesy. Jihozápadní částí se táhne Český les, který je od Šumavy oddělen Všerubským průsmykem. Patří k zemědělsko-průmyslovým oblastem. Zemědělská půda je

obhospodařována na 38 698 ha, což je polovina celkové výměry správního obvodu. Mezi největší zaměstnavatele patří firma KDYNIUM a.s. zabývající se výrobou odlitků z oceli. Příznivě lze hodnotit vývoj obyvatelstva, který proti stavu k předchozímu roku zůstal nezměněn. Ve správním obvodě žilo konce roku 2004 celkem 39 226 obyvatel, z toho téměř třetina žije v bývalém okresním městě Domažlice. Mírou nezaměstnanosti (6,65%) je šestý nejméně postižený v kraji.

V jihovýchodní části kraje se nachází **správní obvod Horažďovice**. Svou rozlohou 258,7 km² je druhý nejmenší v kraji. Hustotou 47,1 obyvateli na 1 km² patří mezi průměrně zalidněné správní obvody kraje. Sídlem správního obvodu je město Horažďovice, které je zároveň obcí s pověřeným obecním úřadem. Pod správou má 20 obcí. Patří k oblastem s rozvinutým zemědělstvím, zemědělská plocha zaujímá cca 65% celkové výměry. Přes dvacet procent území je pokryto lesy, což do značné míry ovlivňuje celkem příznivé životní prostředí. Průmysl zde nehraje velkou úlohu, přesto zde působí známé firmy jako např. Hasit Šumavské vápenice a omítkárny.

Obyvatelstvo patří mezi druhé nejstarší v kraji hned za SO ORP Plzeň. Průměrný věk v roce 2004 činil 41,3. Koncem roku zde žilo 11 215 obyvatel, z toho 17,6% bylo starších 65 let. Míra nezaměstnanosti byla ke konci roku 2004 čtvrtá nejvyšší v kraji a dosáhla 9,12%. Alarmující je, že se proti roku 2003 zvýšila o 2,43 procentního bodu, tedy nejvíce v kraji.

V jihozápadní části uvnitř Plzeňského kraje leží **správní obvod Horšovský Týn**. Rozlohou 288,7 km² a hustotou 47,1 obyvatel na 1 km² se řadí v pořadí na šesté místo v kraji. Správní obvod spravuje 18 obcí, z nichž dvě obce (Horšovský Týn a Staňkov) jsou obcemi s pověřeným obecním úřadem. Územím prochází mezinárodní dopravní spojnice k hraničnímu přechodu Folmava do SRN. Proto přetížená kamionová doprava do značné míry negativně ovlivňuje životní prostředí. Zemědělci v roce 2004 hospodařili na ploše o celkové výměře 18 927 ha, z toho 15 288 připadalo na ornou půdu. Správní obvod lze charakterizovat jako zemědělsko – průmyslový. Vedle zemědělských podniků (Meclovská zemědělská, Agro Staňkov atd.) zde působí řada průmyslových firem, z nichž nejvýznamnější je PLASTIK H.T., a.s., která vyrábí pro jednu z největších firem v Plzni - PASONIC AVC s.r.o. kryty pro televizory.

Ke konci roku žilo na území správního obvodu 13 584 obyvatel, z toho téměř dvě třetiny (58,6%) žilo ve městech. Celkem 1 797 obyvatel je starších 65 let, přesto index stáří činil v roce 2004 hodnoty 88,6. Míra registrované nezaměstnanosti byla koncem roku 2004 šestá nejvyšší v kraji a proti roku 2003 se zvýšila o 0,75 procentního bodu. Koncem roku bylo bez práce 566 obyvatel. Pouze 4,0% obyvatelstva má na základě SLDB z roku 2001 vysokoškolské vzdělání, což je druhý nejnižší podíl v kraji.

Správní obvod Klatovy se rozkládá v jižní části Plzeňského kraje, jihozápadní část území má společnou se Spolkovou republikou Německo. Přechod do SRN zajišťují dva hraniční přechody Železná Ruda a Svátá Kateřina. Podél této hranice se táhne pohoří Šumavy. Správní obvod spravuje 44 obcí, z toho Klatovy, Nýrsko a Plánice jsou obcemi s pověřeným obecním úřadem. Převážná část území leží v podhorské a horské oblasti pokryta téměř čtyřiceti procenty lesy. Rybníky, lesy a překrásná příroda je využívána k rekreaci a turistice. V zimním období jsou zde vynikající podmínky pro lyžování. Klatovsko se může pochlubit i historickými a kulturními památkami, z nichž k nejznámějším patří vodní hrad Švihov a zámek Klenová. Rozlohou 906,4 km² patří mezi druhý největší správní obvod, podíl z kraje představuje 12%. Přestože Klatovsko patří spíše k zemědělským oblastem působí zde i řada významných průmyslových a stavebních firem s působištěm převážně v Klatovech a Nýrsku. K nejznámějším patří Šumavský masokombinát, a.s., Drubežářský závod Klatovy, a.s., Stavební podnik Klatovy, a.s. a JOKA Klatovy s.r.o. Centrem správního obvodu je město Klatovy. S téměř 23 tisíci obyvateli patří, po krajském městě Plzni, mezi největší v kraji. Téměř polovina (45,5%) obyvatel správního obvodu žije v Klatovech. Přestože obyvatelstvo stárne a průměrný věk v roce 2004 se proti roku 2003 zvýšil o 0,2 procentního bodu na 39,7 let, přesto se index stáří pohybuje stále pod hodnotou 100 (92,7). Ve správním obvodě žilo celkem 7 515 dětí do 14 let, 65 letých a starších bylo koncem roku 2004 celkem 6 968. Míra nezaměstnanosti se zvýšila proti roku 2004 o 0,63 procentního bodu na 7,85%.

Správní obvod Kralovice leží v severním cípu Plzeňského kraje. Zajišťuje správu 44 obcí, z nichž tři obce (Kralovice, Plasy a Manětín) jsou obce s pověřeným obecním úřadem. Celková plocha území zaujímá 8,7% podílu kraje, hustotou 33,4 km² je po správním obvodu Sušice nejméně zalidněný. Silniční síť, která územím prochází, je spojnici mezi Středočeským a Severočeským krajem, s kterými správní obvod na severu hraničí. Kralovicko patří k zemědělským oblastem, zemědělská půda je obhospodařována téměř na polovině výměry (31 618 ha). Čtyřicet procent plochy území pokrývají lesy. V okolí Kaznějova se nachází značná ložiska kaolínu sloužící pro výrobu stavebních a žáruvzdorných výrobků. Nedaleko odtud v Horní Bříze sídlí závod na výrobu keramických obkládaček a dlaždic. Mezi neméně významné firmy patří BEST, a.s. Rybnice zabývající se výrobou stavebně betonových prvků.

Dlouhodobý pokles počtu obyvatel se v roce 2004 zastavil. V uvedeném roce došlo k nárůstu počtu obyvatel o 92, z důvodu přírůstku stěhováním. Koncem roku žilo ve správním obvodu 21 988, z toho bylo 15,4%

ve věku do 14 let a 14,1% starších 65 let. Míra nezaměstnanosti 8,21% koncem roku 2004 byla sice pátá nejvyšší v kraji, přesto došlo k jejímu poklesu o 0,92 procentního bodu, tj. nejvíce v kraji.

Ve východní části Plzeňského kraje se rozkládá **správní obvod Nepomuk**, jehož výměra činí 308,7 km². Hustotou 36,3 obyvateli na 1 km² se řadí mezi třetí správní obvod nejméně zalidněný. Zajišťuje chod 26 obcí, z nichž kromě Nepomuka mají všechny obce méně než dva tisíce obyvatel. Má příznivé životní prostředí, povrch krajiny je kopcovitý, na východě se táhne pásmo Brdské vrchoviny. Správním obvodem prochází dopravní trasa spojující Plzeňský kraj s krajem Jihočeským. Nepomucko patří k zemědělským oblastem, téměř dvě třetiny výměry tvoří zemědělská půda. Třetina území je pokryta lesními porosty. Nejdůležitější průmyslové podniky jsou převážně soustředěny v centru správního obvodu Nepomuku. Patří mezi ně ELYTEX, a.s. Nepomuk a Pekařství a cukrářství Jan Pondělík s.r.o.

Koncem roku žilo na území 11 215 obyvatel, z toho bylo 1 873 starších 65 let. Index stáří dosáhl hodnoty 115,3, což je druhá nejvyšší hodnota v kraji. SO ORP Nepomuk vykázal v roce 2004 druhou nejvyšší hodnotu průměrného věku – 41,3 let. Míra nezaměstnanosti koncem roku 2004 činila 6,37% a zůstala téměř na úrovni roku předchozího.

Správní obvod Nýřany leží v severní až v severovýchodní části kraje. Převážná část území leží uvnitř kraje, jen malou část hranic má na severovýchodě společnou s Karlovarským krajem. Správní obvod spravuje 54 obcí, z nichž čtyři obce jsou obcemi s pověřeným obecním úřadem (Město Touškov, Nýřany, Třemošná a Všeruby). Rozprostírá se na ploše 627,5 km², z toho třetina je pokryta lesy. Hustotou 77,3 obyvateli je čtvrtý nejvíce zalidněný. Hlavním vodním tokem je řeka Mže, na jejímž toku byla vybudována známá přehradní nádrž – Hracholusky. Kvalita životního prostředí se za posledních deset let značně zlepšila, především v oblastech útlumu těžby černého uhlí. Nadále však zůstává oblast v okolí dálnice D5, spojující Čechy se SRN, zatížena hlukem a emisemi. Správní obvod lze charakterizovat jako zemědělsko-průmyslový. Důležité podniky jsou soustředěny převážně v jižní části správního obvodu v okolí Nýřan, severní část je spíše oblastí zemědělskou. Mezi nejvýznamnější patří DIOSS Nýřany, a.s., ZIEGLER Automobiltechnik s.r.o. Nýřany, Gühring s.r.o. Líně, Stölze Union s.r.o. Heřmanova Huť, B & BC a.s. Zbůch a další firmy.

Příznivý demografický vývoj nárůstu počtu obyvatel vykazují statistické údaje trvale od roku 1995. Ani v roce 2004 tomu nebylo jinak, neboť počet obyvatel vzrostl proti předchozímu roku o 498, což je nejvyšší nárůst ze všech správních obvodů v kraji. Celkový nárůst obyvatelstva byl ovlivněn přírůstkem stěhováním v důsledku nové výstavby rodinných a bytových domů v okolí krajského města.

Ve správním obvodě žilo koncem roku 2004 celkem 48 512 obyvatel, z toho 15,9% tvořily děti do 14 let, což je hned po správním obvodě Tachov a Stříbro největší podíl věkové skupiny do 14 let. Míra nezaměstnanosti se v roce 2004 proti předchozímu roku téměř nezměnila a činila 5,96%. Z celkového počtu registrovaných uchazečů o práci, kterých bylo koncem roku 1 461, bylo 51,9% žen, přitom se jejich počet zvýšil o 1,4 procentního bodu.

Správní obvod Plzeň leží ve středu Plzeňského kraje. Od zbývajících čtrnácti správních obvodů se značně odlišuje, především ekonomicky. Odlišnost ovlivňuje působnost krajského města Plzně, které je centrem dění kraje. Působí zde řada firem, státních institucí, zdravotnických, školských a kulturních zařízení a velkých obchodních řetězců. V Registru ekonomických subjektů byla koncem roku 2004 evidována v Plzni více jak třetina všech ekonomických subjektů kraje.

Svou rozlohou 261 km² je správní obvod čtvrtý nejmenší, ale nejhustěji obydlen – 680,3 obyvatel na 1 km². Správní obvod zajišťuje chod 15 obcí. Přestože se v okolí Plzně nachází dostatek lesů a vodních zdrojů má značně narušené životní prostředí. Je to především způsobeno přehluštěnou silniční dopravou, ale i koncentrací průmyslových podniků.

Důležitými firmami, které ovlivňují ekonomiku regionu jsou Daikin Industries Czech Republik s.r.o., Yazaki Wiring Technologies Czech s.r.o., PANASONIC AVC Networks Czech, s.r.o., Plzeňský rozdroj, a.s., Škoda, Huť, s.r.o., Škoda, Kovárny, s.r.o., HP-Pelzer k.s. a další neméně významné.

Z hlediska věkové struktury obyvatelstva patří správní obvod mezi nejstarší, průměrný věk dosáhl v roce 2004 výše 41,4 let. Nízký podíl (13,2%) věkové skupiny do 14 let ovlivňuje i index stáří, který v roce 2004 dosáhl hodnoty 120,1, tedy nejvyšší v kraji. Negativní demografický vývoj vypovídá o trvalém poklesu obyvatelstva, který od roku 1991 dosáhl v roce 2004 nejnižšího počtu – 177 897 obyvatel. Na úbytku obyvatelstva se trvale podílí nejen záporný přirozený přírůstek (umírá více obyvatel než se rodí), ale v některých letech i záporný přírůstek stěhováním (vystěhuje se více obyvatel než se přistěhuje). K 31.12.2004 bylo evidováno ve správním obvodu 6 390 nezaměstnaných, z toho 53,7% tvořily ženy.

Ke stejnému datu dosáhla míra nezaměstnanosti 6,73% a proti stejnému období předchozího roku poklesla o 0,62 procentního bodu.

Jižně od krajského města Plzně, ve středu Plzeňského kraje, se rozkládá **správní obvod Přeštice**. Rozlohou 271,2 km² je pátý nejmenší v kraji, hustotou 74,6 obyvatel na 1 km² je pátý, ale nejlidnatější. Sídlem správního obvodu je město Přeštice, které spravují 30 obcí. Severním cípem prochází částečně zprovozněný dálniční obchvat Plzně – D5, což má za následek horší životní prostředí. Kvalitu životního prostředí lze vcelku hodnotit příznivě. Území má venkovský charakter třetinou pokryto lesními porosty. Vedle zemědělství, které i v minulosti zde hrálo důležitou úlohu, působí ve správním obvodu několik důležitých průmyslových firem. Patří mezi ně VISHAY ELEKTRONIC s.r.o. a Lear Corporation Czech s.r.o. Zásoby nerostných surovin, které se nacházejí na území správního obvodu, využívají firmy pro výrobu obkladaček a dlaždic, zastoupené firmou Lassesberger a.s. (dříve Chlumčanské keramické závody). Koncem loňského roku žilo ve správním obvodu 20 235 obyvatel, z toho bylo 10 217 žen. Stav obyvatel se od roku 1995 neustále zvyšuje, z důvodu kladného přírůstku stěhováním. Přestože míra nezaměstnanosti 5,07% byla k 31.12.2004 nejnižší v kraji, zvýšila se proti stejnému období minulého roku o 0,72 procentní body, což je třetí nejvyšší nárůst v kraji. Z 518 uchazečů o zaměstnání bylo 56,4% žen.

V severovýchodní části Plzeňského kraje se nachází **správní obvod Rokycany**. Celou východní část hranice má společnou se Středočeským krajem. Jako jediný správní obvod vznikl z bývalého okresu Rokycany. Spravuje ze všech správních obvodů nejvíce obcí – celkem 68, z toho jsou tři obce (Rokycany, Zbiroh a Radnice) obcemi s pověřeným obecním úřadem. Rozlohou 457 km² je čtvrtý největší a hustotou 79,5 obyvateli na 1 km² je třetí nejhustěji obydlen. Středem správního obvodu prochází dálnice D5, spojující Hl. město Prahu s krajským městem Plzní a SRN. V okolí dálnice je území zatíženo hlukem a emisemi. Přesto se kvalita životního prostředí od roku 1990 značně zlepšila v důsledku útlumu těžby nerostných surovin v okolí Ejovic, Břas a Radnic. Rokycansko je průmyslově zemědělskou oblastí. Zemědělci obhospodařovali v roce 2004 celkem 27 017 ha zemědělské půdy, z toho bylo 20 065 ha orné půdy. Mezi největší zemědělské podniky patří Zbirožská a.s., Příkosická zemědělská a.s. a Osecká zemědělská a obchodní společnost. Z průmyslových firem působících na rokycansku je největší HUTCHINSON s.r.o. zabývající se výrobou pryžových výrobků.

Ve správním obvodu žilo koncem roku 2004 celkem 45 707 obyvatel a proti předchozímu roku se počet zvýšil o 131 osob, v důsledku kladného přírůstku stěhováním. Vyšší podíl obyvatelstva nad 65 let ovlivňuje i index stáří, který v roce 2004 dosáhl v kraji čtvrté nejvyšší hodnoty – 108,66 Z ekonomicky aktivního obyvatelstva bylo 7,85% nezaměstnaných tj. 1 832 osob. Proti předchozímu roku míra nezaměstnanosti poklesla o 0,51 procentního bodu.

Jihozápadně od krajského města, uvnitř Plzeňského kraje leží **správní obvod Stod**. Rozlohou 259,2 km² se řadí mezi třetí nejmenší, hustotou 82,4 km² na 1 obyvatele je po SO Plzeň nejvíce zalidněný. Spravuje 24 obcí, z nichž tři obce (Stod, Dobřany, Holýšov) jsou obcemi s pověřeným obecním úřadem. Okolí dálnice D5, která prochází územím, je zatíženo hlukem a výfukovými plyny především z kamionové dopravy. Zbývající část území má vcelku příznivé životní prostředí venkovského charakteru. Téměř třetina území je pokryta lesy. Téměř 60% (15 211 ha) připadá na zemědělskou půdu, z toho 85% tvoří orná půda. Nejvýznamnějšími zemědělskými podniky jsou Dnešická zemědělská a.s., Vysoká a.s. Dobřany a Agricos s.r.o. Stod. Mezi průmyslové zaměstnavatele ve správním obvodu patří MD Elmont s.r.o. Chotěšov, České cihelny s.r.o. Stod a Murr CZ s.r.o. Stod.

Výhodná poloha a blízkost ke krajskému městu spolu s působností několika významných firem ve správním obvodu do značné míry ovlivňují nízkou míru nezaměstnanosti, která koncem roku 2004 byla třetí nejnižší v kraji a dosáhla 5,95%. Z 10 908 ekonomicky aktivního obyvatelstva bylo 649 nezaměstnaných.

Koncem roku 2004 žilo ve správním obvodu 21 349 obyvatel, z toho 3 300 (15,6%) obyvatel tvořily děti do 14 let, což je čtvrtý nejvyšší podíl v kraji.

Správní obvod Stříbro leží v severozápadní části Plzeňského kraje. Na severu má společnou hranici s Karlovarským krajem. Rozlohou 430,7 km² je středně veliký, hustotou 38,2 obyvateli na 1 km² je pátý nejméně zalidněný. Spravuje 24 obcí, z nichž dvě obce Stříbro a Bezručice jsou obcemi s pověřeným obecním úřadem. Správní obvod lze charakterizovat jako zemědělsko – průmyslový. Téměř čtyřicet procent plochy území je pokryto lesními porosty. Zemědělská půdy byla v roce 2004 obhospodařována na 22 760 ha, z toho téměř 80% připadalo na ornou půdu. Největší zemědělskou společností je Zemědělské družstvo Černošín a SaZ Ošelín s.r.o. Vedle zemědělských podniků působí ve správním obvodu několik průmyslových firem, k největším patří Kermi s.r.o. Stříbro, Opravy a Kovovýroba Záchlumí a.s. a Alcoa Fujikura Czech s.r.o. Stříbro.

Věkový průměr obyvatelstva správního obvodu byl 39,2 let, tj. druhý nejnižší v kraji. Podíl dětí do 14 let koncem roku 2004 činil 16,0%. Druhý nejnižší z kraje je i index stáří – 72,91. Celkem žilo koncem roku 2004 ve správním obvodu 16 454 obyvatel, tj. o 177 obyvatel méně než v předchozím roce. Celkový relativní úbytek obyvatelstva byl nejvyšší v kraji a dosáhl hodnoty –10,7. Přestože míra nezaměstnanosti ve správním obvodu poklesla o 1,1 procentní bod, přesto byla v kraji druhá nejvyšší a koncem roku 2004 činila 10,45%. Z 8 738 ekonomicky aktivních bylo 913 obyvatel nezaměstnaných.

V jižním cípu Plzeňského kraje leží **správní obvod Sušice**. Jihozápadní hranice má společné se Spolkovou republikou Německo. Rozlohou 780,6 km² patří mezi třetí největší správní obvod kraje, ale hustotou obyvatelstva 31,9 obyvateli na 1 km² je nejméně zalidněný. Obvod spravuje 30 obcí, z nichž Kašperské Hory a Sušice jsou obcemi s pověřeným obecním úřadem. Povrch je značně členitý, převážná část území leží v podhorské a horské oblasti, po jižní a jihozápadní straně se táhne pohoří Šumavy. Více jak polovina území je pokryta lesy, vodní plochy se rozprostírají na ploše 1 207 ha. Krásná příroda, množství lesů a rybníků vytváří příznivé podmínky k letní i zimní rekreaci.

Správní obvod je zemědělskou oblastí, třetina půdy (27 053 ha) je využívána k zemědělské výrobě, z toho 11 299 ha připadá na ornou půdu a 14 896 na trvalé travní porosty. Živočišná výroba se specializuje na chov skotu. Průmysl zde nemá výrazné postavení, k nejnámějším patří Solo Sirkárna Sušice.

Dlouhodobý vývoj obyvatelstva není příznivý, od roku 1993 trvalé klesá. Po správním obvodu Plzeň zde žije nejméně dětí do 14 let, koncem roku podíl představoval 14,3% z celkového počtu obyvatel. To ovlivňuje i poměrně vysoký index stáří – 113,66. Záporný celkový přírůstek obyvatel v roce 2004 byl negativně ovlivněn záporným přirozeným úbytkem (zemřelo více obyvatel než se narodilo). V sídle správního obvodu Sušici žije téměř polovina obyvatelstva (v roce 2004 – 11 492 obyvatel), přitom město patří mezi páté nejlidnatější v kraji. Příznivý není ani vývoj míry nezaměstnanosti, který trvale vykazuje nejvyšší hodnotu v kraji. Koncem roku dosáhla míra nezaměstnanosti hodnoty 10,96%.

Správní obvod Tachov leží v západní části Plzeňského kraje, který sousedí se Spolkovou republikou Německo. Přejichod do SRN zajišťují tři hraniční přechody Broumov, Pavlův Studenec a Rozvadov. Rozlohou 948 km² patří mezi největší, hustotou 36,9 obyvateli na 1 km² je čtvrtý nejméně zalidněný. Spravuje 27 obcí, z nichž tři obce (Bor, Planá a Tachov) jsou obcemi s pověřeným obecním úřadem. Území podél hranic je pokryto lesními porosty, na západě se rozprostírá vrchovina Českého lesa. Zalesněná část území představuje plochu o výměře 42 853 ha tj. 45% z celkové výměry správního obvodu. Území je protkáno řadou potoků a říček, hlavním vodním tokem je řeka Mže. Rybníky a vodní nádrže slouží nejen k rekreaci a chovu ryb, ale jako zásobárna vody. K největším patří vodní nádrž Lučina. Většina území má vcelku příznivé životní prostředí, mimo okolí dálnice D5 z Prahy na Rozvadov, která prochází jižní částí správního obvodu.

Do roku 1990 patřilo Tachovsko k zemědělským oblastem. Státní statky se po roce 1990 postupně rozpadaly na menší soukromé zemědělské podniky. Podle výsledků SLDB 2001 poklesl podíl ekonomicky aktivního obyvatelstva z 23,8% v roce 1991 na 8,1% v roce 2001. V současné době patří mezi největší zemědělské podniky RESPO s.r.o. Tachov a Agročas s.r.o. Částkov. Vznikala však na území řada menších průmyslových podniků, k největším v současnosti patří Ideal Automotive Bor s.r.o. a Elektrometall s.r.o. Chodová Planá.

Obyvatelstvo správního obvodu patří mezi nejmladší v kraji. Věkový průměr v roce 2004 dosáhl 37,7 let. Podíl dětí do 14 let byl za uvedené období nejvyšší v kraji (16,4%), příznivý je i index stáří – 65,65 (podíl věkové skupiny 65letých a starších k věkové skupině 0 - 14 let). V dlouhodobém demografickém vývoji rostl postupně od roku 1991 (mimo roku 1997 a 2001) počet obyvatel na 34 950 v roce 2004. Příznivý není vývoj nezaměstnanosti, který podle údajů úřadu práce dosahuje trvale třetí nejvyšší hodnoty v kraji. Koncem roku 2004 činil 9,8%.

Pověřenými obecními úřady jsou obce:

Blovice (spravuje 13 obcí) – Blovice, Dražkov, Chlum, Chocenice, Jarov, Letiny, Louňová, Seč, Střížovice, Únětice, Vlčejn, Zdemyslice, Žďárec

Spálené Poříčí (spravuje 6 obcí) – Borovno, Milínov, Míšov, Nové Mitrovce, Spálené Poříčí, Žákava

Domažlice (spravuje 30 obcí) – Babylon, Česká Kubice, Díly, Domažlice, Draženov, Hradiště, Chocomyšl, Chodov, Chrastavice, Kanice, Kaničky, Klenčí pod Čerchovem, Koloveč, Luženičky, Milavče, Mrákov, Nemanice, Nevolice, Pasečnice, Pec, Pelechý, Postřekov, Srbice, Stráž, Tlumačov, Trhanov, Újezd, Únějovice, Zahofany, Ždánov

Kdyně (spravuje 15 obcí) – Brnířov, Chodská Lhota, Kdyně, Kout na Šumavě, Libkov, Loučim, Mezholezy (dříve okr. Do), Němčice, Nová Ves, Pocinovice, Spáňov, Úboč, Úsilov, Všepadly, Všeruby

Poběžovice (spravuje 13 obcí) – Bělá nad radbuzou, Drahotín, Hora Svatého Václava, Hostouň, Hvoždany, Mnichov, Mutěšín, Nový Kramolín, Otov, Pařezov, Poběžovice, Rybník, Vlkanov

Horáždovice (spravuje 20 obcí) – Břežany, Hejná, Horáždovice, Hradešice, Chanovice, Kejnice, Kovčín, Kvášovice, Malý Bor, Maňovice, Myslív, Nalžovské Hory, Nehodiv, Olšany, Pačejov, Slatina, Svěradice, Tužice, Velké Hydčice, Velký Bor

Horšovský Týn (spravuje 10 obcí) – Blížejov, Horšovský Týn, Křenovy, Meclov, Mezholezy (dříve okr. Hor. Týn), Mířkov, Semněvice, Srby, Velký Malahov, Vidice

Staňkov (spravuje 8 obcí) – Čermná, Hlohová, Hlohovčice, Močerady, Osvračín, Poděvousy, Puclice, Staňkov

Klatovy (spravuje 32 obcí) – Běhařov, Běšiny, Bězděkov, Biřkov, Bolesiny, Čachrov, Černíkov, Červené Poříčí, Dlažov, Dolany, Chlístov, Chudenice, Janovice nad Úhlavou, Javor, Ježovy, Klatovy, Klenová, Křenice, Lomec, Měčín, Mezihorší, Mochtín, Myslovice, Obytce, Ostřetice, Poleň, Předslav, Strážov, Švihov, Týnec, Vrhavěč, Vřeskovice

Nýrsko (spravuje 5 obcí) – Dešenice, Hamry, Chudenín, Nýrsko, Železná Ruda

Plánice (spravuje 7 obcí) – Číhaň, Hnačov, Mlýnské Struhadlo, Plánice, Újezd u Plánice, Zavlekov, Zborovy

Kralovice (spravuje 25 obcí) – Bílov, Bohy, Brodeslavy, Černíkovice, Dolní Hradiště, Hlince, Holovousy, Chříč, Kočín, Kopidlo, Kozojedy, Kožlany, Kralovice, Mladotice, Pastuchovice, Potvorov, Sedlec, Slatina, Studená, Tis u Blatna, Velečín, Všehrady, Výrov, Vysoká Libyně, Žihle

Manětín (spravuje 6 obcí) – Bezvěrov, Dražeň, Hvozď, Manětín, Nečtiny, Štichovice

Plasy (spravuje 13 obcí) – Dobříč, Dolní Bělá, Horní Bělá, Jarov, Kaznějov, Koryta, Líté, Loza, Mrtník, Obora, Pláně, Plasy, Rybnice

Nepomuk (spravuje 26 obcí) – Čížkov, Čmelíny, Hradiště, Chlumy, Kasejovice, Klášter, Kozlovice, Kralovice, Měcholupy, Mileč, Mladý Smolivec, Mohelnice, Nekvasovy, Nepomuk, Neurazy, Nezdřev, Oselce, Polánka, Prádlo, Sedliště, Srby, Tojice, Třebčice, Vrčeň, Žinkovy, Životice

Město Touškov (spravuje 15 obcí) – Bdeněves, Čemíny, Čerňovice, Chotíkov, Kozolupy, Křelovice, Líšňany, Město Touškov, Myslinka, Pernarec, Plešnice, Pňovany, Újezd nade Mží, Úlice, Vochov

Nýřany (spravuje 13 obcí) – Blatnice, Heřmanova Huť, Hněvnice, Kbelany, Líně, Lochousice, Nýřany, Přehýšov, Rochlov, Tlučná, Úherce, Vejprnice, Zbůch

Třemošná (spravuje 15 obcí) – Bučí, Česká Bříza, Dolany, Druztová, Horní Bříza, Hromnice, Kaceřov, Krašovice, Ledce, Nadryby, Tatiná, Trnová, Třemošná, Zruč-Senec, Žilov

Všeruby (spravuje 11 obcí) – Blažim, Krsy, Kunějovice, Nekmíř, Nevřeň, Ostrov u Bezdržic, Příšov, Úněšov, Úterý, Všeruby, Zahrádka

Plzeň (spravuje 4 obce) – Dýšina, Chrást, Kyšice, Plzeň

Starý Plzenec (spravuje 11 obcí) – Chválenice, Letkov, Lhůta, Losiná, Mokrouše, Nezbavětice, Nezvěstice, Starý Plzenec, Štáhlavy, Štěnovický Borek, Tymákov

Přeštice (spravuje 30 obcí) – Bolkov, Borovy, Buková, Čižice, Dolce, Dolní Lukavice, Horní Lukavice, Horšice, Chlumčany, Kbel, Lužany, Merklín, Nebílovy, Netunice, Nezdice, Oplot, Otěšice, Předence, Přeštice, Příchovice, Ptenín, Radkovic, Roupov, Řenče, Skašov, Soběkury, Štěnovice, Týniště, Útušice, Vlčí

Radnice (spravuje 17 obcí) – Bezděkov, Břasy, Bujesily, Hlohovice, Chlum, Chomle, Kamenec, Kladruby, Lhotka u Radnic, Liblín, Němčovice, Přivětice, radnice, Sebečice, Skomelno, Újezd u Svatého Kříže, Vejvanov,

Rokycany (spravuje 34 obcí) – Březina, Bušovice, Dobřív, Ejpovice, Holoupkov, Hrádek, Hůrky, Cheznovice, Kakejcov, Kamenný Újezd, Klabava, Kornatice, Litohlavy, Medový Újezd, Mešno, Mirošov, Mýto, Nevid, Osek, Příkosice, Raková, Rokycany, Skořice, Smědčice, Strašice, Svojkovice, Štítov, Těně, Těškov, Trokavec, Veselá, Vísky, Volduchy, Všenice

Zbiroh (spravuje 17 obcí) – Cekov, Čilá, Drahoňův Újezd, Hradiště, Kařez, Kařízek, Lhota pod Radčem, Líšná, Mlečice, Ostrovec-Lhotka, Plískov, Podmokly, Sirá, Terešov, Týček, Zbiroh, Zvíkovec

Dobřany (spravuje 5 obcí) – Dnešice, Dobřany, Nová Ves, Přestavlky, Vstíř

Holýšov (spravuje 9 obcí) – Bukovec, Čečovice, Černovice, Holýšov, Horní Kamenice, Kvíčovice, Neuměř, Štichov, Všekary

Stod (spravuje 10 obcí) – Honezovice, Hradec, Chotěšov, Kotovice, Lisov, Líšina, Stod, Střelice, Ves Touškov, Zemětice

Bezručice (spravuje 5 obcí) – Bezručice, Cebiv, Horní Kozolupy, Kokašice, Konstantinovy Lázně

Stříbro (spravuje 19 obcí) – Benešovice, Černošín, Erpužice, Kladruby, Kostelec, Kšice, Olbramov, Ošelín, Prostiboř, Skapce, Stříbro, Sulislav, Svojšín, Sytno, Trpísty, Únehle, Vranov, Záchlumí, Zhoř

Kašperské Hory (spravuje 5 obcí) – Horská Kvilda, Kašperské Hory, Modrava, Renštejn, Srní

Sušice (spravuje 25 obcí) – Budětice, Bukovník, Čímice, Dlouhá Ves, Dobršín, Domoraz, Dražovice, Frymburk, Hartmanice, Hlavňovice, Hrádek, Kolinec, Mokrosuky, Nezamyslice, Nezdice na Šumavě, Petrovice u Sušice, Podmokly, Prášily, Rabí, Soběšice, Strašín, Sušice, Velhartice, Žihobce, Žihovice

Bor (spravuje 7 obcí) – Bor, Přimda, Rozvadov, Staré Sedliště, Staré Sedlo, Stráž, Třemešné

Planá (spravuje 8 obcí) – Brod nad Tichou, Broumov, Chodová Planá, Chodový Újezd, Kočov, Lestkov, Planá, Zadní Chodov

Tachov (spravuje 12 obcí) - Ctiboř, Částkov, Dlouhý Újezd, Halže, Hošťka, Lesná, Lom u Tachova, Milíře, Obora, Studánka, Tachov, Tisová

3. Demografický vývoj

3.1. Počet obyvatel

Plzeňský kraj se na úhrnu populace ČR podílel na počátku i na konci sledovaného období shodně 5,4%. Území kraje přitom představovalo 9,6% republikové rozlohy.

Stavy obyvatelstva měly v jednotlivých okresech následující průběh:

Tab. 3.1.1 Počet obyvatel k 31. 12. podle okresů

	2000 ¹⁾	2001	2002	2003	2004	Rozdíl 2004 - 2000	Struktura v %	
							2000	2004
Plzeňský kraj	551 281	549 600	549 374	550 113	549 618	-1 663	100,0	100,0
Domažlice	58 439	58 776	58 895	58 901	58 968	529	10,6	10,7
Klatovy	87 929	87 991	87 680	87 573	87 545	-384	15,9	16,0
Plzeň-město	166 759	164 336	163 791	164 180	162 627	-4 132	30,2	29,9
Plzeň-jih	67 999	68 257	68 495	68 536	68 939	940	12,3	12,4
Plzeň-sever	73 197	73 241	73 610	73 774	74 428	1 231	13,3	13,3
Rokycany	45 579	45 758	45 574	45 576	45 707	128	8,3	8,3
Tachov	51 379	51 241	51 329	51 573	51 404	25	9,3	9,3

¹⁾ stav k 1. 1. 2001 (počet obyvatel zpětně bilancován podle výsledků SLDB 2001)

Hustota obyvatelstva kraje činila 72,7 osoby na km². Nejvyšší byla v okrese Plzeň – město (1 301 obyvatel na km²), nejnižší v okrese Tachov (37,3 obyvatele na km²). Průměrná hustota obyvatelstva ČR přitom byla 129,4 obyvatele na km².

Celkový přírůstek obyvatelstva byl v Plzeňském kraji ve sledovaném období kladný pouze v roce 2003. Přirozený přírůstek byl po celou dobu záporný, s maximem v roce 2003 (-1 274 osoby). Přírůstek stěhováním dosáhl nejvyšších hodnot rovněž v roce 2003 (2 013) a záporný byl jen v roce 2001 (610 osob).

Na základě meziokresního srovnání byla situace následující. V průběhu časové řady měl kladné hodnoty pouze okres Tachov (23 osob v roce 2004). Záporné hodnoty dále vzrostly v okresech Rokycany a Domažlice, ve zbylých došlo k jejich snížení. V ukazateli přírůstku stěhováním měl neustále záporné hodnoty okres Plzeň město. Tachov je měl třikrát a Rokycany roku 2002. Nejvyšší přírůstek stěhováním měl roku 2004 okres Plzeň – sever (712 osob). Jednoznačně nejvyšší záporná hodnota byla v posledním sledovaném roce v okrese Plzeň – město (-1 246). Celkový přírůstek obyvatelstva měl po celé období kladné hodnoty jen v okresech Plzeň – jih a Plzeň – sever. V okrese Plzeň město byl neustále záporný (-1 553 osob roku 2004) a v ostatních okresech se střídala škála záporných a kladných hodnot. Nejvyšší byl v posledním sledovaném roce v okrese Plzeň – sever (654).

V porovnání s celorepublikovým průměrem se Plzeňský kraj za sledované období lišil nárůstem záporných hodnot migrace a v porovnání s průměrem ČR, velmi nevýrazným snižováním záporného přírůstku přirozeného a celkem.

Na změny početního stavu obyvatel měla významný vliv migrace cizích státních příslušníků. Největší byl roku 2003, kdy byl dosažen největší migrační přírůstek. Z 2 013 přistěhovaných tvořili 79,2% cizinci. Naopak, k jedinému zápornému přírůstku stěhováním vedl roku 2001 mimo jiné i záporný přírůstek cizinců. Nejvýznamnější skupinou určující hodnoty migraci cizinců byli slovenští občané, jejichž migrační přírůstek byl nejvyšší roku 2003 (790 osob).

Demografický vývoj

Projekce obyvatelstva, která je zobrazena i v této publikaci, byla zpracována bez vlivu vnitřní i zahraniční migrace a ukazuje možný demografický vývoj, ovlivněný pouze přirozenou měnou obyvatel. Důvodem je praktická nepředvídatelnost budoucích migračních trendů. Zatímco roku 2004 byl v Plzeňském kraji podíl obyvatel ve věku do 14 a od 65 let rovný (14,6% z úhrnu populace), na základě projekce by měla v polovině 21. století dětská složka obyvatelstva tvořit 12,2% a seniorská 33,2%. Podíl osob v produktivním věku by se měl snížit o 16,2 procentního bodu na 54,6% roku 2050.

Tab. 3.1.2 Projekce obyvatelstva do roku 2050 (práh projekce – rok 2002)

	Skutečný stav			Projekce bez migrace					
	2002	2003	2004	2004	2005	2010	2020	2030	2050
Počet obyvatel	549 374	550 113	549 618	546 617	545 385	538 606	519 166	490 646	421 550
v tom ve věku:									
0 - 14	83 516	81 848	80 199	79 744	77 962	72 607	69 430	60 388	51 435
15 - 64	386 831	388 931	389 337	387 436	387 161	377 965	337 060	310 892	230 210
65 a více	79 027	79 334	80 082	79 437	80 262	88 034	112 676	119 366	139 905
Živě narození	4 886	4 934	5 046	4 989	5 030	4 833	4 223	3 745	3 165
Zemřelí	5 944	6 208	5 999	6 299	6 262	6 326	6 554	6 920	6 722
Přirozený přírůstek	-1 058	-1 274	-953	-1 310	-1 232	-1 493	-2 331	-3 175	-3 557
Porodnost (‰)	8,9	9,0	9,2	9,1	9,2	9,0	8,1	7,6	7,5
Úmrtnost (‰)	10,8	11,3	10,9	11,5	11,5	11,7	12,6	14,1	15,9
Naděje dožití při narození									
muži	76,2	79,1	72,3	72,4	72,6	73,3	74,7	76,2	79,1
ženy	81,6	84,2	78,6	78,4	78,5	79,1	80,4	81,6	84,2
Úhrnná plodnost	1,15	1,16	1,19	1,19	1,21	1,28	1,42	1,55	1,57

3.2. Obyvatelstvo podle věku, rodinného stavu a vzdělání

Struktura demografické skladby obyvatelstva se úzce vztahuje k základním demografickým ukazatelům, jako jsou zejména poměr počtu živě narozených a zemřelých, vyjadřovaný hodnotami přirozeného přírůstku. Ten byl v Plzeňském kraji po celé sledované období záporný. Záporný přirozený přírůstek je částečně kompenzován přírůstkem stěhováním, který byl, s jedinou výjimkou (rok 2001) vždy kladný. V roce 2003, kdy byl nejvyšší, dokázal přispět i ke kladnému přírůstku celkovému, jinému za časovou řadu. Dalším ukazatelem přirozeného pohybu obyvatelstva jsou potraty. Jejich množství však již od poč. 90. let v celé ČR výrazně klesá, spolu s mírou porodnosti. Snižuje se hrubá míra potratovosti (o 0,2 na 4,1 bodu) i index potratovosti (o 0,4 na 53,2 bodu).

Během sledovaného období došlo v Plzeňském kraji k výraznějším změnám podílového zastoupení z úhrnu populace u následujících věkových skupin. K přírůstku u osob ve věku 55 – 59 (o 1,28%), 30 – 34 (1,08%) a 60 – 64 let (0,98%). K patrnějšímu úbytku došlo u věkových kategorií 20 – 24 (o 1,40%), 5 – 9 (1,10%) a 45 – 49 let (0,69%). Nepatrný, procentuelně takřka nevyjádřitelný přírůstek zaznamenaly i nejnižší věkové složky obyvatelstva, 0 a 1 – 4 roky. Na základě obecnějšího věkového členění byla věková struktura obyvatelstva Plzeňského kraje mezi počátečním a posledním rokem časové řady následující:

Tab. 3.2.1 Struktura obyvatel podle vybraných věkových skupin

	Celkem			Muži			Ženy		
	2000 ¹⁾	2004	rozdíl 2004 - 2000 v bodech ²⁾	2000 ¹⁾	2004	rozdíl 2004 - 2000 v bodech ²⁾	2000 ¹⁾	2004	rozdíl 2004 - 2000 v bodech ²⁾
Počet obyvatel	551 281	549 600	²⁾ -1 681	270 012	269 155	²⁾ -857	281 269	280 463	²⁾ -806
v tom ve věku (%):									
0 - 14	15,72	14,55	-1,17	16,50	15,28	-1,22	14,98	13,93	-1,05
15 - 24	14,64	13,00	-1,64	15,22	13,62	-1,60	14,09	12,47	-1,62
25 - 29	8,42	8,54	0,12	8,77	8,83	0,06	8,09	8,31	0,22
30 - 49	27,73	27,92	0,19	28,78	29,06	0,28	26,72	27,00	0,28
50 - 64	19,16	21,17	2,01	19,15	21,28	2,13	19,18	21,19	2,01
65 - 69	4,58	4,28	-0,30	4,19	3,98	-0,21	4,95	4,60	-0,35
70 - 79	7,36	9,38	2,02	5,92	7,48	1,56	8,73	11,26	2,53
80 a více	2,39	0,86	-1,53	1,48	0,47	-1,01	3,26	1,24	-2,02

¹⁾ stav k 1. 1. 2001 (počet obyvatel zpětně bilancován podle výsledků SLDB 2001)

²⁾ změna v %

Na základě meziokresního srovnání měl dlouhodobě nejvyšší podílové zastoupení osob ve věku 0 – 14 let okres Tachov (18,11% roku 2000 a 16,26% roku 2004). Nejnižší podíl dětské složky mělo naopak Plzeň – město (14,14% a 13,07%). Největší zastoupení osob v produktivním věku měl opět okres Tachov (71,40% a 72,69%), nejnižší okres Rokycany (68,65% a 69,91%). Nejvýraznější procento seniorů žilo v letech 2000 – 2003 v okrese Rokycany (nejvíce 15,67% roku 2003), roku 2004 v Plzni – město (15,89%). Nejmenší zastoupení osob ve věku 65 a více let bylo v okrese Tachov (10,49% roku 2000 a 11,05% roku 2004).

Vzhledem k základní věkové struktuře předchází Plzeňský kraj celorepublikový vývoj k posunu podílového zastoupení jednotlivých věkových skupin obyvatelstva směrem k seniorské kategorii. Zatímco v Plzeňském kraji byl roku 2004 podíl osob ve věku do 14 a 65 a více let rovný, celorepublikově byla situace mírně příznivější a dětská složka (14,94%) činila téměř o 1% víc než seniorská (14,04%). Zastoupení obyvatel v produktivním věku bylo ovšem již takřka totožné a představovalo o 0,2 procentního bodu více než v Plzeňském kraji (71,02%). Průměrný věk obyvatelstva a další základní ukazatele stárnutí se v Plzeňském kraji vyvíjely následně:

Tab. 3.2.2 Charakteristiky věkové struktury obyvatelstva

	2000	2001	2002	2003	2004	Rozdíl 2004 - 2000
Průměrný věk	39,2	39,5	39,7	40,0	40,2	1,0
Věkový medián	38,4	38,7	38,9	39,2	39,5	1,1
Index stáří	91,06	92,91	95,03	96,93	99,85	8,79
Index závislosti I.	22,48	22,01	21,59	21,04	20,60	-1,88
Index závislosti II.	20,47	20,45	20,43	20,40	20,57	0,10
Index ekonomického zatížení	42,94	42,46	42,02	41,40	41,17	-1,77

Věkový medián - střední hodnota, která rozděluje celou populaci uspořádanou podle věku na dvě stejně početné části

Index stáří - počet osob ve věku 65 let a starších na 100 dětí ve věku 0 - 14 let

Index závislosti I. - počet dětí ve věku 0 - 14 let na 100 osob ve věku 15 - 64 let

Index závislosti II. - počet osob ve věku 65 a více let na 100 osob ve věku 15 - 64 let

Index ekonomického zatížení - počet dětí ve věku 0 - 14 let

a počet osob ve věku 65 a více let na 100 osob ve věku 15 - 64 let

V porovnání základních relativních ukazatelů přirozeného pohybu obyvatelstva vykazoval Plzeňský kraj v roce 2004 proti průměru ČR nepatrně vyšší hodnoty sňatečnosti a rozvodovosti (v obou případech o 0,1 bodu). Dále úmrtnosti celkem (o 0,4), kojenecké úmrtnosti (o 0,7) a potratovosti (0,9). Nižších hodnot naopak kraj dosáhl v ukazateli novorozenecké úmrtnosti (o -0,3 bodu), živorodosti (-0,4) a přirozeného přírůstku (-0,8). Od celorepublikové situace se Plzeňský kraj mírně odlišoval rovněž v ukazatelích migrace – měl mnohem vyšší počet přistěhovalých a vystěhovalých na 1 000 obyvatel středního stavu. V prvním případě to bylo 10,2, tj. o 5 bodů více a v druhém 9,3, tj. 5,9 bodu více než byl průměr ČR. Migrační přírůstek (0,8) byl však v Plzeňském kraji o 1 bod nižší než celorepublikový průměr, stejně tak i celkový přírůstek (-0,9 v Plzeňském kraji proti republikovému 0,9 bodu).

Tab. 3.2.3 Charakteristiky pohybu obyvatelstva

	2000	2001	2002	2003	2004	Rozdíl 2004 - 2000
Celkový přírůstek	-589	-1 204	-226	739	-495	94
muži	-282	-723	-245	393	-187	95
ženy	-307	-481	19	346	-308	-1
Přirozený přírůstek	-1 083	-1 143	-1 058	-1 274	-953	130
muži	-501	-555	-513	-609	-493	8
ženy	-582	-588	-545	-665	-460	122
Přírůstek stěhováním	494	-61	832	2 013	458	-36
muži	219	-168	268	1 002	306	87
ženy	275	107	564	1 011	152	-123
Na 1 000 obyvatel						
celkový přírůstek	-2,0	-2,1	-1,9	-2,3	-1,7	0,3
přirozený přírůstek	0,9	-0,1	1,5	3,7	0,8	-0,1
přírůstek stěhováním	-1,1	-2,2	-0,4	1,3	-0,9	0,2

Rodinná a věková struktura populace do jisté míry souvisí se sociálními tendencemi vývoje, s měnícím se reprodukčním chováním žen atd. Na vývoji věkové struktury obyvatelstva se nepříznivě podílí tzv. „nejnižší nízká porodnost“ (lowest low fertility definovaná jako hodnota nižší než 1,3 dítěte na matku). Jejich příčiny můžeme hledat jednak v souřadnicích sociálních i neustále se zvyšující daňové zátěži obyvatelstva, výrazně komplikující určité části mladé generace založení vlastní domácnosti (a případně i rodiny), tak v kulturních (měnící se osobní i zaměstnanecké požadavky, proti minulosti odlišné pracovní modely atd.) i zdravotních (rostoucí neplodnost, kterou dnes v tuzemsku trpí zhruba každý desátý pár či snížené možnosti oplodnění žen odkládajících mateřství do vyššího věku, ale i snižující se počet mužských spermií v 1 mililitru). Výše zmíněné faktory pak doprovází vlastní reprodukční chování a postoje k rodině a manželství u žen. Podobně jako v případě zahraničí se na nich výrazně podílí demokratizace institucionálního vzdělávání (odklad mateřství u vysokošolaček zhruba o délku studia, tj. o 5 let proti ženám se středoškolským vzděláním) a důraz na profesní seberealizaci žen s rostoucím dosaženým vzděláním. Zcela logicky roste průměrný věk matky při prvním, či případně druhém porodu. Navíc, ženy s vyšším vzděláním nevnímají striktně případnou bezdětnost jako existenciální kvalitativní nedostatek a nezbytný předpoklad plnohodnotného osobního života.

Vztah rodinného stavu a porodnosti je dnes poněkud volnější než v minulosti. Roku 2004 se v Plzeňském kraji narodila téměř třetina (30,3%) všech dětí mimo manželství. Ovšem, počet sňatků se od počátku 90. let snížil o 41,31% na 2 799 roku 2004 a sňatečnost o 3,4 na 5,1 bodu. Množství živě narozených ale kleslo o 26,72%, tedy ne tak razantně jako v případě uzavíraných manželství.

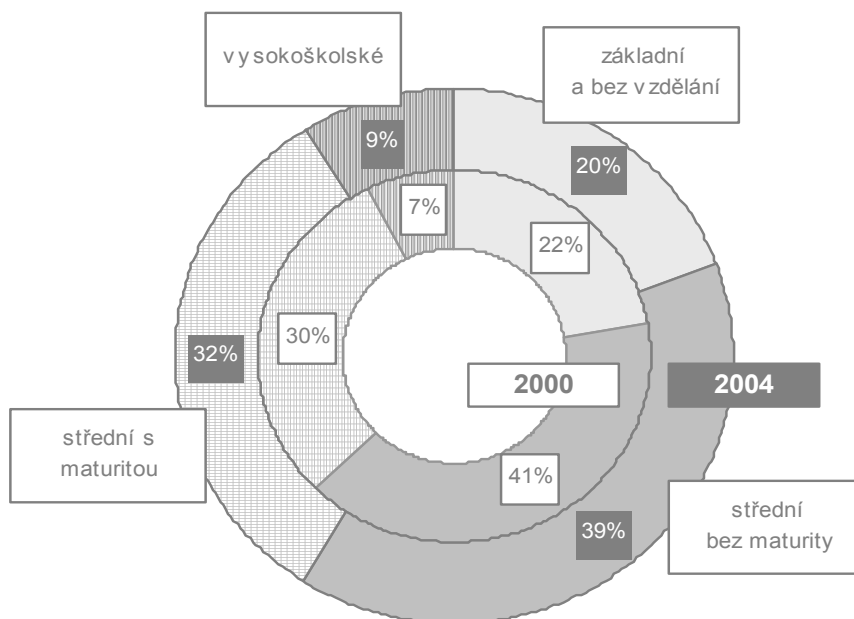
Vzhledem k dosaženému vzdělání se na základě sčítání roku 2001 obyvatelstvo ve věku 15 a více let v Plzeňském kraji a jeho okresech členilo takto:

Tab. 3.2.4 Vzdělání obyvatel ve věku 15 a více let podle okresů (SLDB 2001)

	Obyvatelstvo ve věku 15 a více let	z toho nejvyšší ukončené vzdělání (%)				
		základní a neukončené	vyučení a stř. odborné bez maturity	úplné střední s maturitou	vyšší a nástavbové	vysokoškolské vč. vědecké přípravy
Česká republika	8 575 198	23,0	38,0	24,9	3,5	8,9
Plzeňský kraj	464 108	23,0	39,4	25,0	3,1	7,8
Domažlice	49 118	24,8	42,1	23,5	2,4	5,3
Klatovy	74 204	24,5	40,1	24,6	2,8	6,6
Plzeň-město	141 969	17,7	34,2	29,5	4,3	12,5
Plzeň-jih	57 264	24,9	43,4	22,3	2,5	5,3
Plzeň-sever	60 926	26,0	43,7	21,6	2,2	5,1
Rokycany	38 525	22,7	41,8	24,8	2,9	6,3
Tachov	42 102	29,4	39,2	21,5	2,3	5,0

V porovnání s celorepublikovou situací zaostával Plzeňský kraj nepatrně v podílovém zastoupení osob s vyšším a nástavbovým (o 0,4 procentního bodu) a vysokoškolským vzděláním (o 1,1). Mírně vyšší hodnoty zaznamenal Plzeňský kraj naopak v dosaženém úplném středním vzděláním s maturitou (o 0,1 procentního bodu) a ve vyučení a středním odborném bez maturity (1,4). Podíl obyvatelstva se základním a neukončeným vzděláním byl v Plzeňském kraji stejný jako v celé ČR (23,0%) Jisté rozdíly byly v samotném meziokresním srovnání, kde největší podílové zastoupení osob s vyšším stupněm vzdělání měl logicky okres zahrnující krajské město. Velmi zřetelné to bylo zejména u podílu osob s vysokoškolským vzděláním (12,5%). Nejnižší zastoupení měl okres Plzeň – město samozřejmě u osob se základním a neukončeným vzděláním (17,7%). V tomto ukazateli náleželo nejvyšší procento (29,4%) okresu Tachov. Nejvyšší podíl osob vyučených či se středním odborným vzděláním bez maturity byl v okrese Plzeň – sever (43,7%).

Graf 1 - Obyvatelstvo podle vzdělání (VŠPS)

3.3. Narození, zemřelí, sňatky, rozvody

Přirozený pohyb obyvatelstva je základním určujícím faktorem populačních procesů, promítající živorodost a úmrtnost obyvatel dané oblasti ve stanoveném časovém období a zahrnující další základní demografické ukazatele jako rozvody, sňatky, potraty a hodnotu přirozeného přírůstku.

Jedním z hlavních, a to kladným ukazatelem ovlivňujícím přirozenou měnu obyvatelstva je počet živě narozených dětí za dané období ve sledované oblasti. Při interpretaci hodnotové škály tohoto ukazatele je třeba absolutní i relativní údaje o počtu narozených dále konfrontovat s aktuálním množstvím žen v reprodukčním věku jako s jedním z hlavních faktorů určujících výši porodnosti. V této souvislosti můžeme poukázat na zvýšenou porodnost v posledním sledovaném roce, kdy počet živě narozených v Plzeňském kraji (5 046) poprvé od roku 1995 překročil hranici 5 000 osob a hrubá míra porodnosti byla poprvé od stejného data vyšší než 9,0. Tato skutečnost se interpretuje v prvé řadě právě jako projev nástupu početně silnějších ročníků žen (zejména z 2. poloviny 70. let dvacátého století) do období nejvyšší plodnosti.

Jak již bylo v předchozím textu zmíněno, od 90. let dochází v reprodukčním chování českých žen k výraznému posunu. Průměrný věk matky při narození dítěte vzrostl proti roku 1991 o 3,9 na 28,2 roku ke konci sledovaného období. Razantně se od roku 1991 zvýšil podíl živě narozených mimo manželství, a to z 9,5 na 30,3 procentního bodu. Vzhledem k věkovému složení rodiček se velmi výrazně zvýšilo podílové zastoupení žen ve věku 30 a více let (z 11,9 procentního bodu roku 1991 na 31,7 roku 2004) a ve věku 35 a více let (z 3,4 na 6,9). Tato data potvrzují výše naznačený trend odkládání mateřství do vyššího věku. Navyšování podílu živě narozených mimo manželství je jednoznačně viditelné i na časové ose za sledované období, kdy došlo k nárůstu o 9,7 bodu.

Vývoj v Plzeňském kraji koresponduje s celorepublikovým trendem, který navíc vykazuje nepatrně vyšší rychlost v postupném navyšování hodnot podílového zastoupení živě narozených mimo manželství a ve věku rodičky. V ukazateli úhrnné plodnosti měl kraj pravidelně mírně nižší hodnoty než byl průměr ČR.

Tab. 3.3.1 Narození

	2000	2001	2002	2003	2004	Rozdíl 2004 - 2000
Narození celkem	4 903	4 788	4 905	4 952	5 066	163
Živě narození	4 887	4 774	4 886	4 934	5 046	159
na 1 000 obyvatel	8,9	8,7	8,9	9	9,2	0,3
Mrtvě narození	16	14	19	18	20	4
Živě narození mimo manželství	1 008	1 103	1 198	1 448	1 528	520
podíl z živě narozených celkem (%)	20,6	23,1	24,5	29,3	30,3	¹⁾ 9,7
Úhrnná plodnost	1,152	1,129	1,154	1,163	1,188	0,036
Průměrný věk matky při narození dítěte	26,5	27,1	27,4	27,7	28,2	1,7
při narození 1. dítěte	24,7	25,2	25,5	25,9	26,5	1,8
Čistá míra reprodukce	0,552	0,566	0,555	0,561	0,576	0,024
Hrubá míra reprodukce	0,557	0,572	0,561	0,566	0,582	0,025

¹⁾ rozdíl 2004 - 2000 v bodech

Dlouhodobý pokles počtu těhotenství je jednou z hlavních příčin trvalého poklesu absolutního počtu potratů i relativních ukazatelů potratovosti. Absolutně došlo proti počátečnímu roku časové řady k poklesu o 105 potratů, tj. o 3,75% na 2 695. Hrubá míra potratovosti klesla o 0,2 na 4,9 bodu a index potratovosti o 3,9 na 53,2 bodu.

Druhou základní, zápornou položku přirozené měny obyvatelstva za dané období a sledovanou oblast představují zemřelí. Podobně jako v případě ukazatele narozených osob, je třeba i u zemřelých absolutní i relativní údaje předpokládat jako příliš hrubé a při jejich interpretaci neopomíjet aktuální věkovou skladbu populace, jež výrazným způsobem určuje celkový počet úmrtí za dané období.

Demografický vývoj

Tzv. standardizovaná úmrtnost je ukazatel používaný pro srovnání úrovně demografického procesu u různých populací po odstranění zkreslujícího vlivu věkové struktury. Obvyklým způsobem výpočtu je aplikace měř vypočtených podle věku u pozorované populace na věkové složení odpovídající tzv. „standardu“.

Počet let, které má naděje prožít osoba právě x-letá při úmrtnosti ve sledovaném období, udává ukazatel naděje dožití, neboli střední délka života. Naděje dožití při narození se v průběhu daného období zvýšila o 0,45 na 72,27 roku u mužů a o 0,85 na 78,62 roku u žen. Zatímco u žen měla výhradně vzestupnou tendenci, u mužů došlo proti roku 2002 (72,45 roku) v letech 2003 a 2004 k jejímu poklesu o 0,13 resp. 0,18 roku.

Vzhledem k celorepublikovému vývoji naděje dožití při narození existují v Plzeňském kraji určité odchylky. Hodnotové škály ukazatele u žen byly v ČR v řádu desetin vyšší. Vyjímkou byl rok 2003, kdy byla celorepubliková hodnota 78,51 roku (v Plzeňském kraji to bylo 78,55). U mužů dosáhla naděje dožití při narození 3krát za sledované období větší hodnoty než byl průměr ČR (v letech 2000, 2002 a 2003).

Tab. 3.3.2 Zemřelí

	2000	2001	2002	2003	2004	Rozdíl 2004 - 2000
Zemřelí	5 970	5 917	5 944	6 208	5 999	29
na 1 000 obyvatel	8,9	8,7	8,9	9,0	9,2	0,3
Standardizovaná míra úmrtnosti	10,7	10,7	10,7	11,2	10,9	0,2
Naděje dožití při narození						
muži	71,82	72,10	72,45	72,32	72,27	0,45
ženy	77,77	78,03	78,34	78,55	78,62	0,85
rozdíl (ženy - muži)	5,95	5,93	5,89	6,23	6,35	x
Naděje dožití ve věku 60 let						
muži	16,89	17,08	17,21	17,10	17,26	0,37
ženy	20,65	20,73	20,84	21,06	21,21	0,56
rozdíl (ženy - muži)	3,76	3,65	3,63	3,96	3,95	x

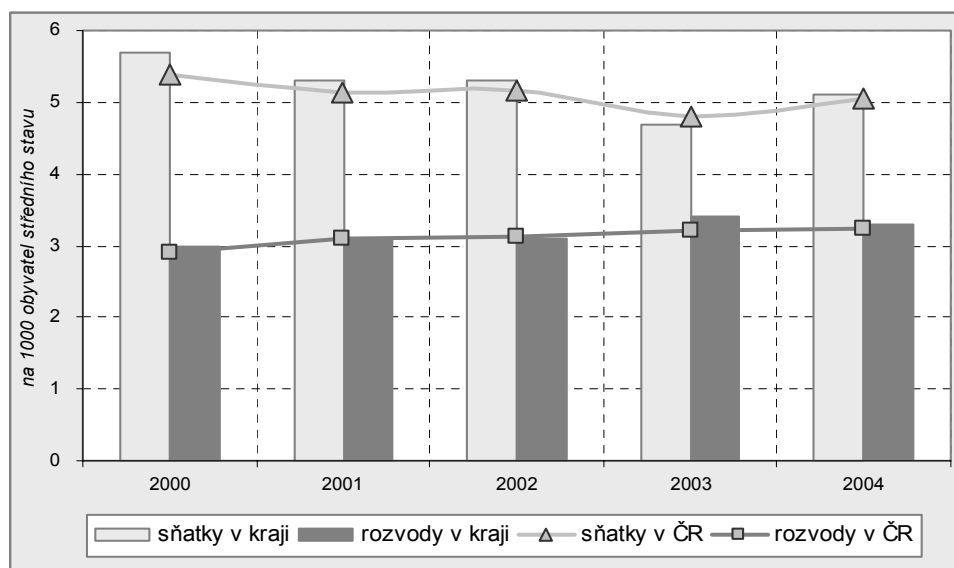
Dle příčin smrti došlo v Plzeňském kraji k mírnému podílovému zastoupení hlavních tříd příčin a smrti a ve dvou případech i ke změně jejich pořadí. To zůstalo beze změny u čtyř nejčastějších příčin, tj. u nemocí oběhové soustavy (za danou časovou řadu pokles o 3,1 na 48,4 procentního bodu z úhrnu), novotvarů (nárůst o 1,4 na 28,9), ostatních příčin (přírůstek o 2,0 na 8,2) a vnějších příčin nemoci a úmrtnosti (nárůst o 0,5 na 6,4). Pořadí se obměnilo na 5. a 6. místě četnosti. Nemoci dýchací soustavy, v počátečním roce 5. nejčastější příčina, podílově klesly o 1,1 na 1,0 bodu a roku 2004 jim náleželo 6. místo. Nemoci trávicí soustavy proti tomu vzrostly o 0,3 na 4,1 bodu z úhrnu a roku 2004 jim náležela vyšší četnost než nemocím dýchací soustavy.

Vzhledem k úmrtnosti podle pohlaví je významným pojmem tzv. nadúmrtnost mužů. Ta je, kromě dědičnosti, způsobována širokou škálou sociálních, ekonomických a dalších faktorů (nezaměstnanost, ekonomická situace v místě bydliště, rozdílný životní styl proti ženám, vč. výživy, spotřeby tabáku a alkoholu atd.). Ve svém důsledku se tedy nadúmrtnost mužů může stát mírou závažnosti sociálních změn v jednotlivých územních celcích.

V rámci vnějších příčin nemoci a úmrtnosti představují neopominutelnou položku sebevraždy. V průběhu sledovaného období měl jejich počet kolísavou tendenci. Nejvyšší byl roku 2003 (107), nejnižší o rok dříve (85). Nejvyšší podílové zastoupení z úhrnu úmrtí měly sebevraždy právě roku 2003 (1,72%). Takřka stejný podíl měly ovšem i roku 2001 (1,71%). Nejnižší zastoupení z úhrnu úmrtí tvořily sebevraždy právě ve zmiňovaném roce 2002 (1,43%).

Mezi základní ukazatele přirozené měny obyvatelstva patří také sňatky a rozvody. Počet sňatků měl takřka po celou danou časovou řadu sestupnou tendenci, kromě posledního roku. Ten proti roku 2003 představoval nárůst o 8,3%. Míra sňatečnosti mezi roky 2000 a 2004 klesla o 0,6 na 5,1 bodu. Počet rozvodů měl naopak vzestupnou tendenci, opět vyjma posledního roku, kdy došlo proti roku předchozímu k úbytku o 3,3%. Od roku 2000 ale stoupla o 3,3 bodu rozvodovost.

Graf 2 - Sňatečnost a rozvodovost

Význačným relativním ukazatelem rozvodovosti je rozvodový index. Ukazuje počet rozvodů připadajících v daném časovém intervalu a v daném území na 100 sňatků, uzavřených ve stejném časovém intervalu a na stejném území. Rozvodový index je tedy poměrem rozvodů a sňatků, a tvrdit na základě jeho hodnot, že např. roku 2000, kdy činil 53,46 bodu, se zhruba každé druhé manželství uzavřené v tomto roce se rozvádí, je nesprávné. Ukazatel neinformuje o rozvodovosti všech manželství uzavřených v dané oblasti během určitého roku. Navíc, růst hodnotových škál rozvodového indexu je v poslední době kromě rostoucí rozvodovosti výrazně určován rovněž poklesem ročního počtu sňatků.

Tab. 3.3.3 Sňatky a rozvody

	2000	2001	2002	2003	2004	Rozdíl 2004 - 2000
Sňatky	3 129	2 942	2 921	2 585	2 799	-330
na 1 000 obyvatel	5,7	5,3	5,3	4,7	5,1	-0,6
Průměrný věk						
nevěsty	30,7	31,3	31,7	32,1	32,7	2,0
ženicha	27,7	28,3	28,7	29,1	29,7	2,0
Rozvody	1672	1696	1693	1874	1812	140
na 1 000 obyvatel	3,0	3,1	3,1	3,4	3,3	0,3
v tom podle délky trvání manželství (%):						
0 - 4 roky	24,4	23,23	23,45	22,41	20,74	¹⁾ -3,66
5 - 9 let	26,02	23,76	23,98	22,95	22,99	¹⁾ -3,03
10 - 14 let	19,74	21,82	20,67	21,61	19,81	¹⁾ 0,07
15 a více let	29,84	31,19	31,9	33,03	35,63	¹⁾ 5,79
Index rozvodovosti	53,4	57,6	58,0	72,5	64,7	x

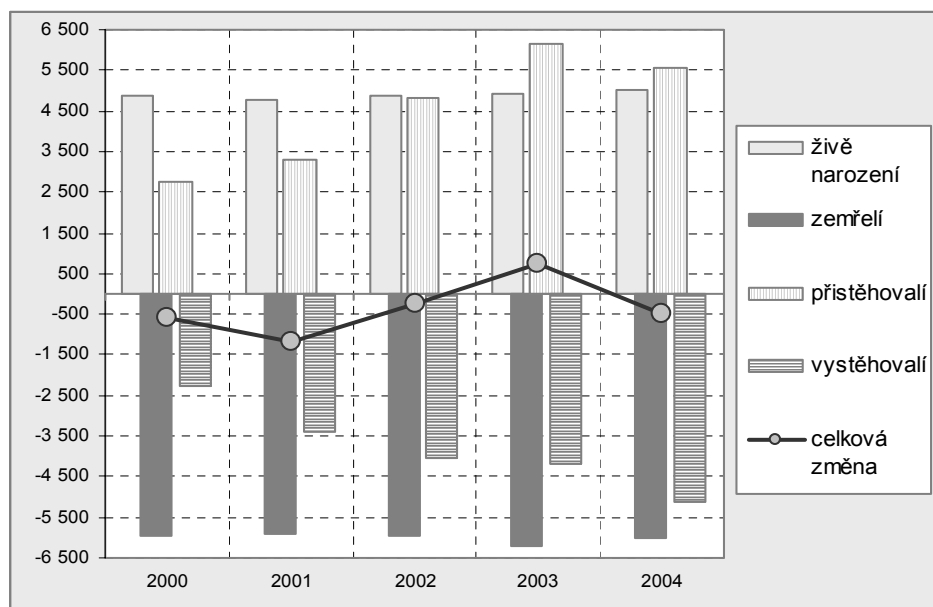
¹⁾ rozdíl 2004 - 2000 v bodech

Určit souvislost sňatečnosti a porodnosti je obtížné. Vidíme např., že absolutně i relativně nejvyšší porodnost v Plzeňském kraji byla v posledním sledovaném roce. Absolutní i relativní ukazatele sňatečnosti proti tomu byly ve stejném roce za danou časovou řadu nejnižší. Nelze tedy jednoznačně mluvit o zásadní podmíněnosti pozitivního vývoje porodnosti institutem manželství.

3.4. Stěhování

Vedle přirozené měny obyvatelstva ovlivňuje populační vývoj zásadním způsobem také migrace, jak jsme již dříve viděli. Přírůstek obyvatelstva stěhováním do jisté míry kompenzoval trvale záporný přirozený přírůstek. V letech 2002 a 2003, kdy byl migrační přírůstek nejvyšší, měl celkový přírůstek nejpříznivější hodnoty a roku 2003, kdy byl přírůstek stěhování za sledované období jednoznačně nejvyšší (2 013), vedl dokonce ke kladnému celkovému přírůstku (739 osob). Naopak, v roce 2001, kdy byl migrační přírůstek jedinkrát záporný (-61), byl celkový přírůstek nejmenší za celé sledované období (-1 204).

Graf 3 - Pohyb obyvatelstva v kraji

Věková struktura obyvatelstva dané oblasti je samozřejmě ovlivňována i charakterem migrace. Ta je nesena zejména osobami hledajícími v regionu nové pracovní příležitosti a ovlivňuje věkové složení ekonomicky aktivního obyvatelstva. Částečně, v případě migrujících celých rodin, může pozitivně korigovat též věkovou strukturu dětské složky obyvatelstva a jejího podílového zastoupení z úhrnu obyvatelstva kraje. Modifikovat může rovněž další demografické ukazatele, jako jsou rodinný stav, složení populace dle pohlaví atd.

Mezi přistěhovalými rovněž převažovaly osoby ve věku 15 – 29 (38,0%) a 30 – 49 let (36,1%). Senioři tvořili nejmenší podílovou složku (3,9%). Dle pohlaví představovali nadpoloviční většinu opět muži (55,6%).

Tab. 3.4.1 Přistěhovalí podle pohlaví a věku

	2000	2001	2002	2003	2004	Rozdíl 2004 - 2000
Přistěhovalí celkem	2 774	3 315	4 848	6 178	5 584	2 810
muži	1 277	1 575	2 556	3 301	3 104	1 827
ženy	1 497	1 740	2 292	2 877	2 480	983
v tom ve věku:						
0 - 14	450	662	936	690	667	217
15 - 29	1 102	1 251	1 808	2 766	2 124	1 022
30 - 49	720	857	1 465	1 973	2 014	1 294
50 - 64	287	328	428	543	561	274
65 a více	215	217	211	206	218	3

Nejvíce vystěhovalých osob z úhrnu tvořili roku 2004 obyvatelé ve věku 15 – 29 (44,5%) a 30 – 49 let (36,1%). Logicky nejméně bylo seniorů (2,5%). Dle pohlaví představovali nadpoloviční většinu muži (54,6%).

Tab. 3.4.2 Vystěhovalí podle pohlaví a věku

	2000	2001	2002	2003	2004	Rozdíl 2004 - 2000
Vystěhovalí celkem	2 280	3 376	4 016	4 165	5 126	2 846
muži	1 058	1 743	2 288	2 299	2 798	1 740
ženy	1 222	1 633	1 728	1 866	2 328	1 106
v tom ve věku:						
0 - 14	445	422	451	461	463	18
15 - 29	983	1 466	1 676	1 845	2 281	1 298
30 - 49	551	1 038	1 393	1 348	1 759	1 208
50 - 64	147	296	329	348	496	349
65 a více	154	154	167	163	127	-27

Lze vymezit dvě základní formy migrace. Jednak za pracovními příležitostmi do oblastí s hustou sítí průmyslových zón, výrobních podniků, ale i obchodních řetězců. Druhý typ představuje migrace z vnitřního města na jeho okraj či do blízkého okolí v okruhu několika km (zejména v případě krajského města), jejímž cílem je dosažení vyšší kvality a komfortu bydlení, hlavně v nově budovaných rodinných domech v lokalitách spíše venkovského typu, při zachování snadné dostupnosti vůči místu zaměstnání, které bývá zároveň i administrativním a nákupním centrem oblasti.

Vzhledem k migraci uvnitř Plzeňského kraje patřily ve sledovaném období k nejvýraznějším centrům pohybu obyvatelstva následující obce: Plzeň, Klatovy, Rokycany, Tachov, Domažice, Stříbro, Nýřany, Sušice, Holýšov, Kdyně a Strážov. Z toho prvních pět jmenovaných dosahovalo nejvyšších počtů jak přistěhovalých, tak i vystěhovalých osob v kraji. Sušici, Holýšovu a Kdyni náležely přední místa jen v počtu přistěhovalých. Stříbru, Nýřanům a Strážovu naopak v množství vystěhovalých. Z deseti nejlidnatějších měst v kraji mezi nejvýraznějšími centry vnitřní migrace vůbec nefigurovaly Horažďovice a Přeštice.

U migrace mezi venkovem a městy lze dnes, jak částečně napověděl již předchozí text, vysledovat opačný trend než je migrace venkovského obyvatelstva do průmyslových, obchodních a administrativních center kraje. A to je stěhování městského obyvatelstva do menších obcí, nacházejících se v několika kilometrovém okruhu od místa jejich pracoviště. To vede k přírůstku obyvatelstva v těchto lokalitách, provázenému úbytkem osob z krajských center, která opouští. Nejevidentnější je tento fenomén na příkladu krajského města (roku 2004 zaznamenalo celkový úbytek obyvatel 1 553 osob). Zatímco některé malé obce stárnou a ztrácejí své obyvatele, jiné se naopak stávají atraktivními destinacemi výše popsaného typu migrace, a pro nově příchozí místy pro založení a vybudování komfortního bydlení v prostředí spíše venkovského rázu.

Od počátku 90. let (konkrétně od roku 1991) došlo v kraji k úbytku počtu přistěhovalých (o 35,1% na 5 584 roku 2004) i vystěhovalých osob (o 44,3% na 5 126). Během tohoto období se však postupně měnil poměr vystěhovalých a přistěhovalých (tzv. migrační saldo) ve prospěch druhé uvedené kategorie. Záporný přírůstek stěhování roku 1991 (-594) byl, s výjimkou roku 2001 (-61) vystřídán kladným, který v posledním roce činil 458 osob. Na kladném migračním přírůstku se výrazným způsobem podílela pracovní migrace. A to jak občanů ČR, tak cizinců přicházejících zejména do oblastí stávajících a rozšiřujících se průmyslových zón a sítí obchodních řetězců.

Na průběh a hodnoty migrace měli výrazný vliv cizí státní příslušníci. Pokud jejich migrační saldo nedosahovalo kladných hodnot, nebyl kladný ani přírůstek stěhování celkem (případ roku 2001) nebo docházelo k významnému poklesu jeho hodnot proti předchozímu roku (rok 2004). V roce 2003, kdy byl za celé období jednoznačně nejvyšší migrační přírůstek cizinců (1 594 osob), měl nejvyšší hodnoty i přírůstek stěhování celkem (2 013). To ve sledované časové řadě vedlo poprvé a naposledy k celkovému populačnímu přírůstku v kraji. Kromě let 2001 (kdy byl záporný migrační přírůstek) a 2004 (kdy došlo k jeho významnému poklesu) představovali cizinci vždy nadpoloviční většinu migračního salda. Byli tedy určujícím faktorem celkových hodnot stěhování i populačního přírůstku v Plzeňském kraji celkem.

Tab. 3.4.3 Stěhování podle státního občanství

	2000	2001	2002	2003	2004	Rozdíl 2004 - 2000
Přírůstek stěhováním	494	-61	832	2 013	458	-36
v tom podle státního občanství:						
občané ČR	200	337	340	419	582	382
občané SR	82	-345	-64	790	-1 333	-1 415
občané ostatních států EU	9	-65	-23	1	1 155	1 146
občané jiných států	203	12	579	803	54	-149

4. Sociální vývoj

4.1. Domácnosti, příjmová situace domácností

Český statistický úřad v souladu se zákonem č. 89/1995 Sb. O státní statistické službě ve znění pozdějších předpisů provedl v březnu 2003 výběrové šetření o peněžních a naturálních příjmech domácností **Mikrocensus 2002**. Výsledkem byl soubor údajů (v rozsahu cca 0,25% z celkového počtu obydlených bytů) o sociálně demografických charakteristikách domácností a úrovni a struktuře příjmů.

Domácností se pro tyto účely rozumí **společně hospodařící domácnost** (tj. skupina osob, které společně žijí a hradí základní výdaje domácnosti jako je strava, bydlení a jiné provozní výdaje. Z hlediska vzájemných vztahů členů domácnosti lze podle metodiky SLDB rozdělit domácnosti na úplné rodiny a neúplné (v třídění podle závislých a nezávislých dětí), vícečlenné domácnosti nerodinné a domácnosti jednotlivců.

Vývojový trend ve složení domácností, v jejich celkovém počtu a podílu na celku ovlivňuje sociálně ekonomické prostředí ve společnosti a zásadní změny, kterými prošla česká domácnost od roku 1989. Celý proces vývoje jednotlivých typů domácností je důsledkem demografických a sociálních podmínek jednotlivých domácností.

Tab. 4.1.1 Cenzové domácnosti podle okresů (SLDB 2001)

	Cenzové domácnosti	v tom (%)					
		úplné rodiny		neúplné rodiny		vícečlenné nerodinné domácnosti	domácnosti jednotlivců
		bez závislých dětí	se závislými dětmi	bez závislých dětí	se závislými dětmi		
Česká republika	4 270 717	29,1	25,5	5,5	8,0	2,0	29,9
Plzeňský kraj	232 424	30,9	24,9	5,0	7,5	1,8	29,9
Domažlice	24 046	31,5	27,2	5,1	6,3	1,5	28,3
Klatovy	36 067	31,2	26,2	5,3	6,9	1,5	28,9
Plzeň-město	75 382	29,0	20,6	5,5	8,9	1,8	34,2
Plzeň-jih	28 013	33,6	26,1	4,6	6,3	1,4	27,9
Plzeň-sever	29 716	32,7	27,5	4,6	6,6	1,5	27,1
Rokycany	18 756	32,0	26,3	3,8	6,7	2,9	28,3
Tachov	20 444	29,4	28,6	5,1	8,7	2,0	26,2

Podle údajů SLDB v roce 2001 tvořily největší část z počtu cenzových domácností v Plzeňském kraji cca 55 % úplné rodiny, především bez závislých dětí (30,9%). Větší část tj. cca 30% domácností připadá také na domácnosti jednotlivců. V meziokresním srovnání u cenzových domácností lze velmi zjednodušeně konstatovat, že tyto podíly jsou ve všech okresech téměř vyrovnané, pouze výraznější výkyv lze zaznamenat v okrese Plzeň-město, který je svým způsobem specifický.

Ze srovnání v retrospektivě je patrné, že došlo ke změnám ve skladbě domácností a to k podstatnému snížení podílu počtu rodinných domácností s dětmi a k nárůstu domácností jednotlivců (důchodci, osoby mladších věkových kategorií, samostatně žijící). Jako negativní skutečnost lze hodnotit i růst podílu počtu neúplných rodin na celkovém počtu a to především se závislými dětmi. Hlavní příčinou vzniku těchto rodin je relativně vysoká rozvodovost v Plzeňském kraji (index rozvodovosti = 64,7) a mnohdy i svobodné rozhodnutí ženy (matky) být svobodná. Poměrně vysoký nárůst domácností jednotlivců byl ovlivněn především skutečností, že v bytech, které dříve sloužily k bydlení vícečlenných domácností dnes bydlí jednotlivci, poslední členové původní domácnosti (po úmrtí jednoho z manželů, po rozvodu, po osamostatnění dětí apod.). V úplných rodinách s dětmi jsou nejpočetnější skupinou čtyřčlenné rodiny, naopak v neúplných rodinách jsou to domácnosti s žádným nebo maximálně jedním dítětem.

Při analýze **příjmové** situace domácností je nutno vycházet z **ekonomické aktivity** osoby, stojící v čele domácnosti. Podle ekonomické aktivity a postavení osoby v čele domácnosti zahrnovaly úplné rodiny v roce SLDB 2001 zaměstnaných 70,3% a 2,8% nezaměstnaných, z ekonomicky neaktivních to byli z 26,3% důchodci. Domácností, kde v čele neúplné domácnosti stála žena, bylo 84,3%, z hlediska ekonomické aktivity bylo 60,8% zaměstnaných, 7,2% nezaměstnaných a 21,6% nepracujících důchodců. Vícečlenné

domácnosti nerodinného typu představující soužití dvou či více osob příbuzných i nepříbuzných se podílí jen nepatrným procentem na celkovém počtu domácností (1,8%). Mezi domácnostmi jednotlivců tvořili 77,4% domácnosti samostatně bydlící ve vlastním bytě. V této skupině bylo podle ekonomické aktivity 37,7% zaměstnaných osob, nezaměstnaných 4,3% a nepracujících důchodců 50,4%.

Velká část domácností, jak je patrné z výsledků SLDB 2001, bydlí v bytech (99%), ostatní pak mimo byty. Z hlediska úrovně a **vybavenosti bytu** jsou na tom nejlépe domácnosti rodinného typu. Většina jich bydlí v bytech I. kategorie, v bytech II. kategorie převažují domácnosti nerodinného typu. Podle právního důvodu k užívání největší počet domácností žije ve vlastním domě, další větší část pak v bytech nájemních. Mimo byty žilo v době sčítání 15,8% domácností rodinných bez dětí a 22,1% s dětmi (nejpočetnější skupina s 1 dítětem). Rodiny bez dětí, bydlící mimo byt žily v převážné míře v rekreačních zařízeních (chalupy a chaty), naopak domácnosti rodinné s dětmi většinou v nouzových obydlích (s 1 až 2 dětmi).

Tab. 4.1.2 Bydlení domácností (SLDB 2001)

	Domácnosti celkem	v tom (%)			
		úplné rodiny	neúplné rodiny	vícečlenné nerodinné domácnosti	domácnosti jednotlivců
Domácnosti bydlící v bytech	230 022	100,0	100,0	100,0	100,0
v tom podle kategorie bytu:					
I. kategorie	197 873	90,0	86,0	80,0	78,9
II. kategorie	21 151	7,7	9,5	12,5	11,7
III. a IV. kategorie	9 170	2,1	3,7	6,4	7,6
nezjištěno	1 828	0,2	0,8	1,1	1,8
v tom podle právního důvodu užívání bytu:					
byt ve vlastním domě	89 248	43,8	31,5	34,8	32,7
byt v osobním vlastnictví	36 998	15,8	16,5	14,1	16,6
byt nájemní	61 106	23,1	34,9	38,5	28,9
byt člena bytového družstva	24 043	10,9	11,3	4,4	9,6
byt člena družstva nájemců založeného za účelem privatizace	98	0,0	0,0	0,0	0,0
ostatní a nezjištěno	18 529	6,4	5,8	8,2	12,2

Podle šetření spotřeby energie v domácnostech ČR v roce 2003 téměř většina domácností je vybavena moderními elektrospotřebiči s průměrným stářím 7 až 9 let. Za všechny jmenujme např. chladničku a barevný televizor (99%), automatickou pračku (88%), mrazničku a mikrovlnnou troubu (cca 70%). Kromě tohoto základního vybavení domácností elektrospotřebiči se stále rozšiřuje vybavení nadstandardními elektrospotřebiči (počítači, myčkou nádobí, sušičkou prádla apod.). V souvislosti s vybavením domácností spotřebiči na vytápění (vč. teplé užitkové vody) a vaření vyvstává otázka nákladovosti spotřebovaných paliv a energie. Výši těchto průměrných ročních nákladů ovlivňuje velikost bytu, úroveň cen energií, které jsou diferencovány podle regionů. Nejvyšších průměrných ročních nákladů na byt dosahuje Praha. Plzeňský kraj je na 8. místě. Vezmeme-li v úvahu velikost vytápěné plochy má Plzeňský kraj třetí nejnižší průměrný náklad na 1 m² vytápěné plochy, hned za krajem Pardubickým a Zlínským. V roce SLDB 2001 bylo zjištěno i vybavení domácností osobními automobily (58,2%). Kromě rozšiřování telekomunikační sítě dochází též k rozvoji sítí mobilních. Téměř 46% domácností má pevnou telefonní linku, současně s tím i mobilní telefon 24%. Vybavení domácností je odlišné také v závislosti na lokalitě, kde se byt nachází (venkovské či městské).

Stejně tak, jako prošla změnami celá společnost, složení domácností, tak se mění i jejich hospodaření. Pro vyjádření **úrovně příjmů** různých typů domácností se většinou používají průměry na osobu příp. domácnost, a to především z hlediska srovnatelnosti (v průměru se promítá velikost, demografické složení domácností aj. faktory). Součástí celkového čistého peněžního příjmu domácností jsou i příjmy (např. produkce vlastního hospodářství).

V Plzeňském kraji činil v roce 2002 průměrný počet členů domácnosti 2,49 osob tj. téměř republikový průměr, z toho ekonomicky aktivních členů bylo 1,2 a nezaopatřených dětí 0,6.

Tab. 4.1.3 Celkové peněžní příjmy domácností a jejich vztah k životnímu minimu v roce 2002

Zdroj: Mikrocensus 2002

	Průměrný počet členů domácnosti	Celkový čistý příjem (Kč)				Struktura domácností (%) podle vztahu příjmů domácností k životnímu minimu (ŽM)					
		roční na osobu		měsíční na domácnost		méně než ŽM	1,00 až 1,49 ŽM	1,50 až 1,99 ŽM	2,00 až 2,49 ŽM	2,50 až 2,99 ŽM	3,00 a více ŽM
		celkem	pořadí	celkem	pořadí						
ČR celkem	2,50	94 221	x	19 595	x	3,3	13,1	29,7	22,7	11,4	19,7
Hl.m.Praha	2,19	130 447	1	23 849	1	1,2	6,9	20,4	20,2	12,1	39,1
Středočeský	2,54	101 498	2	21 433	2	1,9	11,2	29,4	20,7	9,6	27,2
Jihočeský	2,52	92 498	4	19 380	5	2,3	12,3	33,6	20,6	15,0	16,1
Plzeňský	2,49	97 406	3	20 182	4	1,3	9,1	32,3	24,7	13,1	19,5
Karlovarský	2,51	91 695	6	19 103	7	6,3	12,3	30,5	20,7	10,5	19,7
Ústecký	2,46	86 127	11	17 649	13	5,7	21,0	28,7	20,6	9,4	14,6
Liberecký	2,51	92 257	5	19 243	6	3,5	12,8	30,8	25,3	12,2	15,4
Královéhradecký	2,51	86 428	10	18 039	12	2,7	13,1	28,4	29,7	13,0	13,1
Pardubický	2,63	84 924	12	18 600	10	3,4	16,2	31,4	23,4	10,9	14,7
Vysočina	2,76	88 904	7	20 513	3	1,5	14,2	28,7	27,2	13,7	14,7
Jihomoravský	2,55	88 573	8	18 808	8	4,2	11,3	29,5	26,5	11,9	16,6
Olomoucký	2,59	84 096	13	18 152	11	2,5	17,2	36,7	19,9	10,1	13,7
Zlínský	2,58	86 987	9	18 726	9	6,3	11,2	35,5	22,8	9,8	14,4
Moravskoslezský	2,50	83 150	14	17 282	14	4,8	17,7	31,5	21,4	10,4	14,2

Průměrný čistý příjem za rok 2002 na 1 člena domácnosti činil v Plzeňském kraji 97 406 Kč a znamená to třetí nejvyšší hodnotu v České republice za Hl.m.Prahou a Středočeským krajem. Současně tento příjem představuje hodnotu o 3,4% vyšší než je republikový průměr. V roce 2002 se do rodinné pokladny dostalo v průměru 20 182 Kč měsíčně na domácnost. Plzeňský kraj tak dosahuje čtvrtého nejvyššího měsíčního příjmu domácnosti za Hl. m. Prahou, Středočeským krajem a Vysočinou. Průměr tohoto ukazatele v našem regionu je o téměř 3% vyšší než průměr za Českou republiku.

Z hlediska struktury hrubých příjmů na osobu za rok 2002 se příjmy ze **závislé činnosti** podílely největší částkou a to 62,4%, **příjmy z podnikání** 15% a čisté **sociální příjmy** 21,3%. Vývoj mezd je charakterizován růstem a zvyšující se diferenciací. Průměrná hrubá měsíční nominální mzda vzrostla za poslední léta téměř trojnásobně, průměrná reálná měsíční mzda se za stejné období zvýšila o dvě třetiny. **Sociální příjmy**, jako důležitá součást peněžních příjmů, jsou z 82,1% tvořeny **důchody**, zbylých 17,9% připadá na dávky **státní sociální podpory** (přídavky na děti, rodičovský příspěvek, sociální příspěvek ke krytí nákladů spojených se zabezpečením potřeb rodin s nízkými příjmy, příspěvek na bydlení, porodné, pohřebné aj.) či **sociální péče** (např. dávky z důvodů sociální potřeby). Dávky sociální péče jsou částky, které doplňují nedostatečný příjem domácnosti zpravidla do výše jejího životního minima na základě individuálního posouzení sociální a ekonomické situace domácnosti. Jejich poskytování je jednoznačně vázáno na ekonomickou aktivitu v domácnostech (zejména nezaměstnanost). Podle typů domácností převažují ve struktuře příjmu sociálních dávek úplné rodiny bez závislých dětí. Tato skutečnost vyplývá mimo jiné i z toho, že rodinám s dětmi jsou poskytovány další dávky státní sociální podpory (přídavek na dítě, rodičovský příspěvek aj.), které doplňují příjmy těchto domácností minimálně na hranici životního minima. Podstatnou část ve struktuře důchodů představují starobní důchody (cca 53%). Za sledované období 2000 až 2004 vzrostl objem důchodových prostředků o 1,9% a to jednak růstem počtu příjemců starobních důchodů, jednak valorizací. Nutnost růstu důchodu je způsobena i růstem životních nákladů.

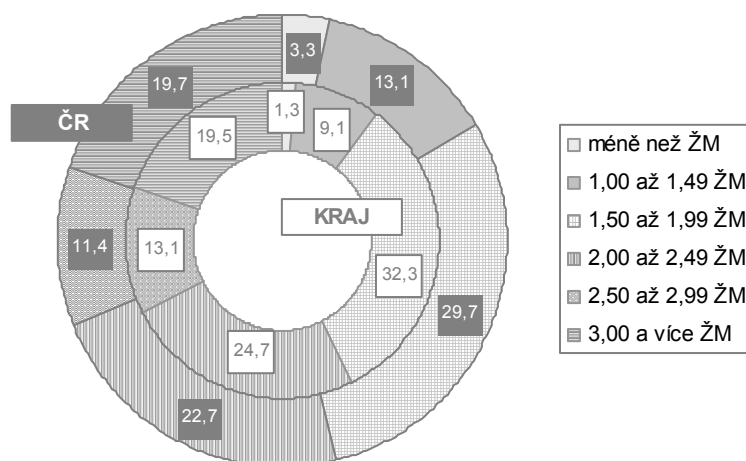
Tab. 4.1.4 Struktura hrubých ročních peněžních příjmů na 1 člena domácnosti v roce 2002

Zdroj: Mikrocensus 2002

	Celkem Kč	v tom příjmy							
		ze závislé činnosti		z podnikání		důchody a sociální dávky		ostatní	
		Kč	v %	Kč	v %	Kč	v %	Kč	v %
ČR celkem	110 805	66 311	59,8	19 076	14,5	25 780	23,3	2 638	2,4
Hl.m.Praha	160 548	97 270	60,6	32 609	20,3	24 432	15,2	6 237	3,9
Středočeský	120 774	71 595	59,3	21 605	17,9	24 762	20,5	2 812	2,3
Jihočeský	108 738	66 690	61,3	15 875	14,6	23 944	22,0	2 229	2,0
Plzeňský	115 238	71 937	62,4	17 310	15,0	24 494	21,3	1 496	1,3
Karlovarský	106 686	62 136	58,2	14 697	13,8	24 254	22,7	5 599	5,2
Ústecký	99 774	58 730	58,9	13 193	13,2	26 415	26,5	1 436	1,4
Liberecký	110 277	65 853	59,7	18 484	16,8	25 029	22,7	910	0,8
Královéhradecký	100 389	61 807	61,6	10 521	10,5	26 001	25,9	2 060	2,1
Pardubický	98 498	55 802	56,7	13 854	14,1	27 860	28,3	984	1,0
Vysočina	102 164	59 612	58,3	13 734	13,4	25 499	25,0	3 319	3,2
Jihomoravský	103 376	63 339	61,3	12 087	11,7	26 315	25,5	1 635	1,6
Olomoucký	96 724	57 059	59,0	11 301	11,7	26 634	27,5	1 730	1,8
Zlínský	99 350	58 352	58,7	10 385	10,5	26 539	26,7	4 074	4,1
Moravskoslezský	95 583	56 463	59,1	9 759	10,2	27 535	28,8	1 826	1,9

Příjmy z titulu sociálních dávek jsou ve většině případů vztaženy na kategorii životního minima. **Životní minimum** (dále jen ŽM) je podle definice MPSV společensky uznávaná hranice příjmů, pod kterou nastává stav hmotné nouze. Je dvousložkové a jsou v něm zahrnuty nezbytné náklady na osobní potřeby (např. potraviny) a náklady na domácnost (např. bydlení).

Graf 4 - Domácnosti podle vztahů příjmů k životnímu minimu v roce 2002

Měsíční částka průměrného životního minima na domácnost v roce 2002 dosáhla v Plzeňském kraji 8 125 Kč. Ve srovnání s ostatními regiony je to čtvrté nejnižší životní minimum v České republice, proti republikovému průměru je o 8 Kč vyšší (0,1%). V Plzeňském kraji žije pod hranicí ŽM 1,3% domácností a naopak nad hranicí trojnásobku a více ŽM 19,5% domácností. Nejvíce domácností se pohybuje v pásmu 1,5 až 1,99 násobku ŽM (32,3%) a 2 až 2,49 násobku ŽM (24,7%). V mezikrajském srovnání má Plzeňský kraj druhý nejmenší podíl domácností pod hranicí ŽM. Nad trojnásobkem a více ŽM je podíl domácností čtvrtý nejvyšší. Toto postavení kraje je ovlivněno právě vyšší průměrného měsíčního životního minima na domácnost. Ve srovnání s republikovým průměrem je situace v Plzeňském kraji příznivější.

Vývoj **příjmové úrovně domácností** je závislý na výši životního minima, které je determinováno vývojem spotřebitelských cen a určeno pevnými částkami, jejichž výše je valorizována s ohledem na výši indexu spotřebitelských cen (podmínkou valorizace je zvýšení tohoto indexu v rozhodném období o více než 2%).

Z rozdělení domácností a jejich členů do intervalů podle výše čistého měsíčního příjmu na osobu je patrné, že v roce 2002 se největší počet domácností (37,1%) pohyboval v příjmovém pásmu 6 až 8 tis. Kč, ale též 5 až 6 tis. Kč (11,5%) a 8 až 9 tis. Kč (10,9%). Všechny čtyři podíly se pohybují nad republikovým průměrem. Stejná situace nastává vezmeme-li v úvahu tyto příjmové skupiny k počtu členů domácnosti.

Vzhledem k tomu, že s růstem životních nákladů (spotřebitelských cen) se mění i struktura výdajů domácností, diferencovaně v závislosti na typu domácnosti, je nutné řešit v příštích letech i otázku příjmů, které by se měly vyvíjet úměrně ke změnám ve výdajích (zvýšení minimální mzdy a ŽM).

4.2. Bydlení

Bydlení a bytová výstavba má významné ekonomické a sociální aspekty, z nichž zejména pozitivní je vliv na zaměstnanost. Z makroekonomického hlediska tvoří výdaje na bydlení značnou část rozpočtu domácností a zmenšují tak možnost spotřeby v jiných sférách, což v konečném důsledku negativně ovlivňuje ekonomiku i její jednotlivé ukazatele.

Domovní a bytový fond

V Plzeňském kraji tvoří podle výsledků SLDB 2001 domovní fond 120,2 tis. domů, z toho je 95,5 tis. (tj. 79,4%) trvale obydleno. V trvale obydlených domech se nachází 208,9 tis. bytů trvale obydlených a 35,5 tis. neobydlených. Domovní fond v regionu vzrostl proti roku 1991 o 7 184 domů o 6,4%. Nárůst domovního fondu ovlivnil zejména přírůstek rodinných domů, který téměř v plném rozsahu kompenzoval výrazný úbytek domů bytových. Celkový přírůstek pak značně ovlivňuje velká část neobydlených domů (zejména rodinných), ve kterých jsou zahrnuti i rekreační chalupy, nevyčleněné z bytového fondu.

Tab. 4.2.1 Trvale obydlené domy, trvale obydlené a neobydlené byty (SLDB 2001)

	Trvale obydlené domy celkem	z toho (%)		Trvale obydlené byty celkem	z toho v domech (%)		Neobydlené byty	
		rodinné domy	bytové domy		rodinných	bytových	celkem	z toho v trvale obydlených domech (%)
Česká republika	1 630 705	86,3	12,0	3 827 678	42,6	56,5	538 615	34,4
Plzeňský kraj	95 538	86,3	12,0	208 992	46,1	53,0	35 484	27,8
Domažlice	12 245	87,4	10,2	21 711	57,5	41,3	3 783	20,9
Klatovy	17 802	88,5	9,2	32 543	56,7	41,9	8 199	17,7
Plzeň-město	13 732	64,5	33,6	68 092	16,8	82,7	5 700	79,6
Plzeň-jih	16 641	93,4	5,5	25 181	71,5	27,6	6 195	15,2
Plzeň-sever	16 377	91,4	7,5	26 501	65,0	34,1	5 516	16,4
Rokycany	9 869	91,9	6,9	16 951	62,3	36,7	4 025	15,5
Tachov	8 872	84,9	12,6	18 013	45,7	52,8	2 066	30,1

V retrospektivě jednotlivých let sčítání a při využití základních statistických elementárních charakteristik lze konstatovat, že z hlediska struktury domovního fondu má tempo růstu mezi jednotlivými obdobími sledovanosti v ukazateli **celkového počtu domů** proměnlivý charakter (tzn. stoupá i klesá). Hodnocení vývoje této kategorie ukazuje, že došlo v zásadě od roku 1970 k nárůstu o cca 1% (průměrné tempo růstu je 1,01). U **trvale obydlených domů** je situace podobná. Celkový vývoj tohoto ukazatele, charakterizovaný průměrným tempem růstu však ukazuje na pokles od roku 1970 o necelé 1%. V roce 2001 podle výsledků SLDB dosáhl počet **neobydlených domů** 20,6% z celkového domovního fondu v Plzeňském regionu. Hlavními důvody neobydlenosti bylo využití domů pro rekreační účely (56%). Podle typu domu se jednalo převážně o rodinné domy. Ve struktuře trvale obydlených domů mají převažující zastoupení trvale obydlené domy rodinného charakteru (v průměru 85%), jejichž koeficienty růstu v jednotlivých obdobích ukazují na pokles až do roku 1991. V roce 2001 ve srovnání s rokem 1991 již dochází k nárůstu o 4,7%. Vývoj

v kategorii bytových domů zaznamenal značný nárůst do roku 1991. Od tohoto data až do roku 2001 však dochází k výraznému poklesu cca o 24%. Počet trvale obydlených domů a posun k bydlení v rodinných domech je dán strukturou výstavby nových bytů (zejména snížení podílu státní a družstevní výstavby především u bytových domů).

Vývoj **bytového fondu** v retrospektivě měl v jednotlivých obdobích mezi sčítáními odlišný průběh. V období od roku 1946 do roku 1970 se rozvíjela bytová výstavba, vedená snahou zajistit dostatečné množství nových bytů a tím v širší míře uspokojovat narůstající potřeby bydlení. Do této doby se datuje vznik nových forem bytové výstavby (družstevní a podnikové). V období let 1970 až 1980 výrazně posílil bytový fond v souladu s republikovým trendem. Od roku 1980 však dochází k mírnému nárůstu bytové výstavby (téměř až stagnaci) až do roku 1991. Průměrné tempo růstu bytového fondu celkem dosáhlo hodnoty 9,5%. Obdobná situace byla u trvale obydlených bytů (5,8%). Odlišný vývoj však zaznamenal počet neobydlených bytů (průměrné tempo růstu činilo 54,3%) a to zejména vlivem metodických změn. Jednalo se především o metodicky odlišné sečtení bytů v roce 1991, kdy část staveb trvalého charakteru, nevyčleněných z bytového fondu, ale sloužících k rekreaci nebyla v roce 1991 sečtena v SLDB jako byty.

Až do roku 1989 byla úloha bytové politiky zúžena ve větší míře na novou výstavbu, v níž byl investorsky zastoupen především stát. Nová výstavba zahrnovala státní a družstevní bytovou výstavbu (zejména vícepodlažních objektů), podřízenou z hlediska alokace centrálnímu řízení a rozhodování. Podporu měla i individuální výstavba rodinných domů. I přes značný vliv státu v bytové politice docházelo k problémům zejména v uspokojování potřeb bydlení. Dosud uplatňovaný administrativně přidělový systém rozdělování bytového fondu neodpovídal strukturálním změnám, ke kterým docházelo v politicko – ekonomickém vývoji po roce 1989. Systém administrativně přidělový byl postupně nahrazen **tržně orientovaným** systémem, který vychází z pojetí bydlení jako ryze soukromé záležitosti každého obyvatele. Protože však bydlení nelze ponechat pouze **živelnému** působení trhu, je nutné, aby trh s byty byl státem regulovaný. Byla realizována řada opatření, dotýkajících se role státu v bytové politice a přesouvajících odpovědnost za bydlení na domácnosti a jiné subjekty, zejména v první vlně privatizace bytového fondu, což mnohdy negativně ovlivňovalo vývoj některých forem bydlení.

Privatizace domovního a bytového fondu tak **ovlivňovala i vývoj jednotlivých forem bydlení**. Negativně se promítla do družstevního bydlení a do téměř úplné likvidace sektoru podnikové výstavby. Celkový nekoncepční postoj k otázkám bydlení se projevil zejména ve výrazném poklesu nově postavených bytů v bytových domech. Nová výstavba bytových domů v sektoru družstevním stagnuje, neboť ji stát nepodporuje a naopak v sektoru obecních bytů díky dotacím v omezené míře probíhá. Ve výstavbě rodinných domů převažuje vlastnické bydlení. Úbytek bytů je i důsledkem značného množství změn **bytových prostor** na **nebytové** (zejména ve velkých městech), ke kterým docházelo v mnoha případech v průběhu první poloviny 90. let (též v souvislosti s restitucemi).

Tab. 4.2.2 Trvale obydlené byty podle období výstavby a vybavení (SLDB 2001)

	Trvale obydlené byty	Období výstavby nebo rekonstrukce (%)			
		do roku 1899 a nezjištěno	1900 - 1945	1946 - 1980	1981 - 2001
Byty celkem	208 992	6,6	20,6	50,1	22,7
z toho:					
byty v rodinných domech	96 377	9,8	31,5	35,3	23,4
byty v bytových domech	110 666	3,5	10,9	63,5	22,1
z toho podle velikosti:					
1 obytná místnost	27 627	8,3	25,6	40,0	26,1
2 pokoje	64 634	7,3	23,1	59,3	10,3
3 pokoje	74 272	5,2	16,6	53,5	24,7
4 pokoje	26 360	5,3	20,7	39,9	34,0
5 a více pokojů	14 090	4,4	18,9	33,9	42,9
z toho vybavené:					
vodovodem v bytě	204 809	5,9	20,1	50,9	23,1
připojením domu na kanalizační síť	148 496	4,3	17,1	55,3	23,2
plynem zavedeným do bytu	127 212	4,1	17,9	56,6	21,4
ústředním topením	152 295	3,0	13,5	56,6	26,9
etážovým topením	17 903	10,3	29,5	44,6	15,6

Jeden z hlavních úkolů bytové politiky vzhledem k uspokojování diferencovaných potřeb bydlení je jejich řešení na lokální úrovni. Z tohoto důvodu je potřeba posílit úlohu obcí v oblasti bytové politiky. Ve vlastnictví obcí a státu bylo v roce 2001 téměř 15,5% bytového fondu, což je o 19 bodů méně než v roce 1991. Celkový klesající trend se projevuje i ve sledování sektoru obecních bytů podle jednotlivých druhů domů (největší zastoupení mají byty v bytových a ostatních domech). Dalším významným vlastnickým sektorem je družstevní sektor, tvořený převážně stavebními bytovými družstvy. Vývoj bytového fondu v tomto sektoru má taktéž výrazně klesající tendenci. V roce 2001 se dostává do popředí nová kategorie kombinace vlastníků, která zejména u bytového fondu v bytových domech tvoří 40% z celkového počtu trvale obydlených bytů v bytových domech.

Struktura trvale obydlených bytů podle **právního důvodu užívání** ukazuje, že 37,8% bytového fondu je důvodu ve vlastním domě, 16,5 % jsou byty v osobním vlastnictví, 26,7% jsou byty nájemní a 10,7% jsou byty členů bytového družstva. Z okresního srovnání bytového fondu podle právního užívání je patrné, že převážná část trvale obydlených bytů je ve **vlastním domě** (mimo Plzeň). Zde jsou převažující právní důvody užívání **osobní vlastnictví a nájemní vztah**. Z hlediska ekonomické aktivity uživatele bytu žije podle výsledků SLDB 2001 ve vlastním domě 36,2% ekonomicky aktivních (z toho 26,1% nezaměstnaných) a v bytech nájemních 28% (z toho 44,2 nezaměstnaných). Přes 40% ekonomicky neaktivních žije ve vlastním domě a to zejména v důchodovém věku. S ohledem na vzdělání lze konstatovat, že převážná část (cca 41%) uživatelů bytu ve vlastním domě má středoškolské vzdělání (ostatní kolem 34%). V bytech nájemních je situace odlišná. Zjednodušeně lze říci, že se stoupajícím vzděláním klesá podíl uživatelů nájemních bytů.

Tendence vícepokojových rodinných domů je zřejmá z podrobnějšího třídění. V rodinných domech je 25,3% dvoupokojových bytů, 33,5% třípokojových, 19,9% čtyřpokojových a 14,3% pěti a vícepokojových bytů. V bytových domech je trend opačný. Největší zastoupení je u malometrážních bytů tzn. jedna obytná místnost 19,6%, dvoupokojový 35,7% a třípokojový byt 37,4%, vícepokojové byty již mají nepatrné zastoupení. Ve vazbě na stáří bytového fondu a druh budovy lze konstatovat, že byty o jedné obytné místnosti mají ve všech sledovaných obdobích výstavby u rodinných domů velice malý podíl, zatímco v bytových domech mají (s výjimkou poválečného období a let 1970 až 1990) význačné zastoupení (přes 30%). Podíl dvoupokojových bytů v rodinných domech vykazoval po celé sledované období klesající trend. Poněkud jiná je tato situace u bytů třípokojových, které vykazují značný podíl na trvale obydlených bytech zejména v období 1946 až 1980, pak již jejich podíl také klesá. Vícepokojové byty v rodinných domech mají rostoucí trend. V bytových domech je situace poněkud odlišná. Přírůstek dvoupokojových bytů se pohybuje od roku 1945 kolem 40%, za období 1946 až 1970 dosáhl dokonce 50%. Cílem bytové výstavby v těchto letech bylo kromě uspokojení potřeb žadatelů o byty zvýšení technické vybavenosti spolu se zvýšením pokojovosti (zejména třípokojové byty). V období 1981 až 1990 dochází vlivem výstavby vícepokojových bytů k poklesu, a to dokonce na 9,6%. V letech 1991 až 2001 se výstavba dvoupokojových bytů začíná oživovat a činí již 22,6%. Podíl vícepokojových bytů na přírůstku bytového fondu nezaujímá zvlášť významné místo.

Adekvátně s postupnou změnou kvality bytového fondu rostla i jeho **vybavenost**. Jedním z důležitých prvků modernizace bytů je zavedení vodovodu, který v roce 2001 mělo již 98% bytů. V porovnání se SLDB v roce 1991 se zvýšil i podíl bytů s vlastním WC (z 89,9% na 94,8%) tj. o 4,9 bodu) a podíl bytů vybavených koupelnou, sprchovým koutem (z 90% na 95,4% tj. o 5,4 bodu). Výrazně rostoucí trend je u plynofikace bytového fondu, proti podílu 46,6% bytů v SLDB 1991 stoupl procento plynofikace v roce 2001 na 60,9%, tj. o 14,3 bodu. Obdobně příznivá situace je i u připojení na kanalizační síť. Oproti roku 1991 se zvýšil počet připojených bytů z 62% na 71,1%, tj. o 11,1 bodu. Při analýze technické vybavenosti z hlediska městského a venkovského osídlení je patrné, že převážná část z krajského podílu je tvořena městy. Z celkového podílu plynofikace je 87,7% zavedeno ve městech, 69,3% vodovodní sítě náleží městskému osídlení, 69,8% tvoří městská část připojení na kanalizační síť. Města jsou zastoupena ze 70% v podílu bytů vybavených koupelnou, sprchovým koutem a WC.

Z hlediska **velikostních skupin** je zřejmé, že v obcích do 1 000 obyvatel **vybavenost** plynem a kanalizační přípojkou se pohybuje pod 30%, u ostatních obcí (zejména městského osídlení) se hodnoty tohoto podílu pohybují od 80 – 100 %. V okresním srovnání jsou všechny okresy vybaveny vodovodem v bytech z cca 98%, což je krajský průměr. Pod tímto průměrem se pohybují pouze okresy Domažlice (97,9%), Plzeň-jih (96,3%) a Plzeň-sever (97%). Podíl bytů připojených na kanalizační přípojkou činí v Plzeňském kraji 71,1%. Nejvyšší podíl v kraji (kromě Plzně) má okres Tachov (73,3%), nejnižší podíl okres Plzeň-jih s 46,9%. Plynofikace z veřejné sítě je zavedena u 60,2% bytů v Plzeňském kraji. Nejvyšší podíl v okresním srovnání (mimo Plzeň) má okres Rokycany (55,5%), nejnižší podíl vykazuje okres Domažlice (34,7%). Byty vybaveny vlastní koupelnou (sprchovým koutem) a vlastním WC představují cca 95% z celkového počtu trvale obydlených bytů. Tento trend je téměř stejný ve všech okresech.

Při posuzování vývoje bytového fondu nelze opomenout lidský činitel. Je nutno posuzovat společně jak kvalitativní a kvantitativní stránku růstu bytového fondu, tak i **úroveň bydlení**. Úroveň bydlení charakterizují její průměrné ukazatele. Jedná se o ukazatele na 1 byt nebo 1 osobu. Obytná plocha v m² na 1 byt se zvýšila o 3,2 m² a průměrná obytná plocha na osobu (o 2,1 m²). Průměrný počet osob na 1 obytnou místnost se oproti tomu snížil o 0,07 osob. Současně se zvýšil i počet obytných místností 8 m² a více na 1 byt (o 0,06). Zvýšení průměrné obytné plochy a průměrného počtu obytných místností na jedné straně a zmenšení průměrného počtu osob na 1 obytnou místnost na druhé straně, znamenalo podstatné zlepšení plošného standardu na jednu osobu bydlící v bytě. U bytů s jednou cenovou domácností se průměrná obytná plocha na osobu zvýšila u všech druhů domů o 2,1 m², u bytů s dvěma a více cenovými domácnostmi se snížila o 0,01 m². U rodinných i bytových domů poklesl ukazatel počtu osob na 1 obytnou místnost. K největšímu nárůstu průměrné obytné plochy na osobu došlo v rodinných domech (o 2,3 m²), kde je i největší přírůstek průměrné obytné plochy na 1 byt (6 m²). Obytná plocha na 1 osobu se zvýšila v bytech s jednou i dvěma cenovými domácnostmi. Ke zlepšení úrovně bydlení, i když ne tak výrazně jako u rodinných domů, došlo rovněž v bytových domech. Průměrná obytná plocha na 1 osobu se zvýšila z 14,4 na 15,9 m², průměrný počet osob na jednu obytnou místnost klesl o 0,1 osob. Pokud jde o ostatní domy, vzrostla průměrná obytná plocha na osobu z 17,1 na 18,8 m². Průměrný počet osob na jednu obytnou místnost klesl o 0,04 osob.

Rozdílnost ukazatelů úrovně bydlení **ve městech a na venkově** je určena odlišnou strukturou bytů podle druhu budovy. Na venkově s větším podílem rodinných domů s většími byty jsou ukazatele úrovně bydlení mnohem příznivější než ve městech, kde převažují bytové domy s menšími byty. Při porovnání úrovně bydlení ve venkovském či městském osídlení podle počtu osob, připadajících na 1 byt, nebo podle obytné plochy, připadající na 1 obyvatele si je třeba uvědomit, že z tohoto hlediska se zdají podmínky bydlení příznivější ve venkovských obcích, na druhé straně úroveň bydlení ve městech, přestože se jedná o byty s menšími plošnými parametry, tento nedostatek kompenzuje vyšší úroveň bytů z hlediska jejich technické vybavenosti.

Plzeňský kraj je ve srovnání s ostatními kraji České republiky v ukazatelích úrovně bydlení lepším průměrem ve vztahu k průměru ČR a optimálním hodnotám.

Bytová výstavba

Z hlediska dlouhodobého vývoje měla **bytová výstavba** jako součást sociální politiky velmi významné postavení. Charakteristickým rysem bytové výstavby minulých let byl převažující podíl bytů v bytových domech. Výstavba se uskutečňovala v závislosti na ekonomickém rozvoji měst a obcí a s tím spojeným demografickým vývojem. Devadesátá léta a s tím spojená privatizace domovního a bytového fondu ovlivnila vývoj jednotlivých forem bydlení. Stagnuje družstevní bydlení, v omezené míře probíhá nová výstavba v sektoru státním (obecním). V nové výstavbě se zvyšuje podíl bytů v rodinných domech s převažujícím vlastnickým bydlením (zejména staveb pro bydlení zahajovaných a rozestavěných).

Tab. 4.2.3 Bytová výstavba

	2000	2001	2002	2003	2004	Změna v %	
						2004/ 2000	průměrná roční
Zahájené byty	1 948	1 831	1 842	2 061	1 995	2,4	0,6
z toho v rodinných domech	614	743	820	930	1 037	68,9	14,0
Rozestavěné byty k 31. 12.	8 512	8 725	8 706	9 186	9 314	9,4	2,3
z toho v rodinných domech	4 405	4 483	4 447	4 714	4 990	13,3	3,2
Dokončené byty	1 689	1 697	1 845	1 719	2 032	20,3	4,7
z toho v rodinných domech	746	665	780	664	761	2,0	0,5
Dokončené byty na 100 zahájených bytů	86,7	92,7	100,2	83,4	101,9	¹⁾ 15,2	x
Dokončené byty na 1 000 obyvatel	3,1	3,1	3,4	3,1	3,7	¹⁾ 0,6	x
Průměrná obytná plocha dokončeného bytu v m ²	63,5	63,8	66,0	63,5	64,7	¹⁾ 1,2	x
z toho bytu v rodinných domech	91,8	93,9	93,8	94,0	92,4	¹⁾ 0,6	x

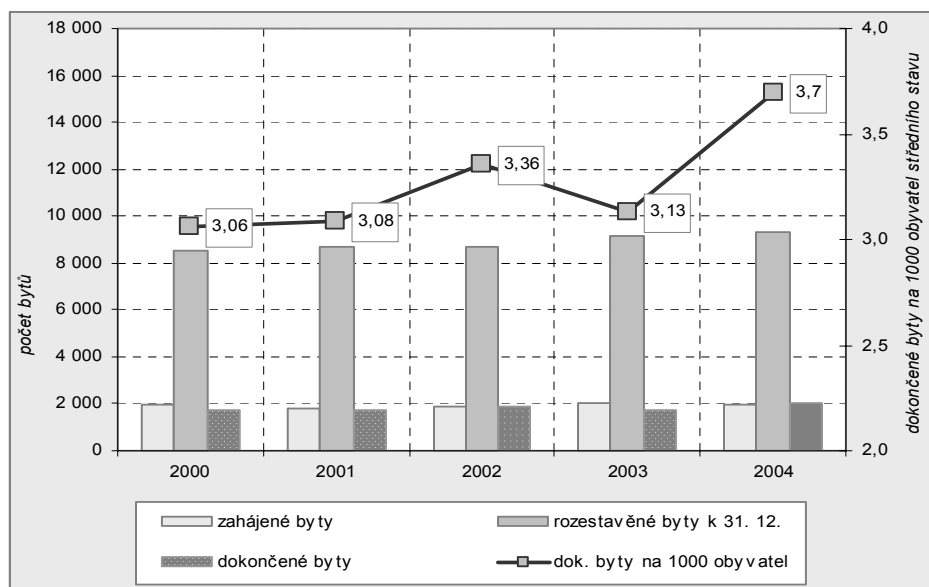
¹⁾ rozdíl 2004 - 2000

K výraznému poklesu **zahajovaných bytů** dochází od roku 1998 až do roku 2002, kdy koeficienty růstu (tzn. meziroční tempa růstu) dosahují záporných hodnot. V roce 2002 pak dochází k mírnému oživení bytové výstavby v Plzeňském kraji a počet zahajovaných bytů vzrostl na 2 061 bytů (tj. o 11,9% proti předchozímu roku). Na konci sledovaného období v roce 2004 dochází opět k mírnému poklesu (o 3,2%). Značný podíl z hlediska struktury zahajovaných staveb zaujímají v Plzeňském kraji v posledním sledovaném roce byty v rodinných domech (52% z celkového počtu zahajovaných bytů). Oproti roku 2000, kdy podíl zahajovaných bytů v rodinných domech činil 31,5% to znamená nárůst o 68,9%. Výstavba tohoto druhu staveb pro bydlení tvoří značnou část z celkového počtu bytů ve všech formách bytové výstavby. Jedním z mnoha důvodů ke stavbě je to, že stavebníci odmítají platit poměrně vysoké nájemné za byt, který není v jejich vlastnictví. Výstavba bytů v rodinných domech je v současnosti v České republice doménou především mladších rodin, které stavbu realizují mnohdy na vlastním pozemku a financují ji kombinací úvěru a úspor (zejména stavební spoření). Se stoupajícím věkem klesá počet stavebníků, kteří začínají stavět.

Důležitým indikátorem pro analýzu bytové výstavby je ukazatel **intenzity bytové výstavby**, vyjádřený jako podíl dokončených (zahájených, rozestavěných) bytů na 1 000 obyvatel středního stavu (nebo na 1 000 domácností). U zahájené bytové výstavby v Plzeňském kraji v přepočtu na 1 000 obyvatel středního stavu připadlo v roce 2004 3,63 bytů a na počátku sledovaného období (tj. roku 2000) to bylo jen 3,53 bytů, tedy nepatrný nárůst o 0,1 procentního bodu.

Dlouhodobý vývoj **rozestavěné bytové výstavby** ukazuje na pozvolně rostoucí trend s mírnými výkyvy (rok 2002). Průměrné tempo růstu bytové výstavby za sledované období v tomto stádiu rozestavěnosti dosáhlo téměř 2,3%. Nejvyšší podíl podle druhu stavby dosahují rozestavěné byty v rodinných domech, které mají současně i nejvyšší zastoupení ze všech forem výstavby. Vývojový trend rozestavěnosti měřený intenzitním ukazatelem dokazuje nárůst tohoto stádia za sledované období, neboť jeho hodnota vzrostla o 1,5 procentního bodu (z 15,4 bytů/1000 obyv. na 16,9 bytů).

Graf 5 - Bytová výstavba

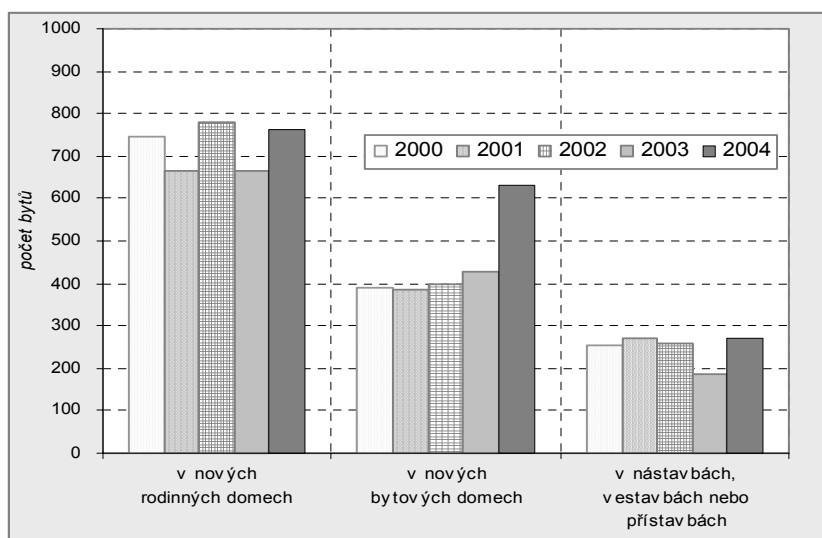

V první polovině 90. let došlo v Plzeňském kraji k výraznému poklesu **dokončených staveb** pro bydlení, rokem 1997 však již začalo docházet k mírnému oživení, které pokračovalo až do roku 2002. Proměnlivý vývoj se odráží též v koeficientech růstu, značný nárůst v roce 2000 (proti roku 1999 o 42,2%) je vystřídán v roce 2003 poklesem cca o 15% (ve srovnání s rokem 2002). Struktura dokončených bytů v roce 2004 se v zásadě proti roku 2000 nezměnila. Z celkového počtu dokončených bytů převažují ty v rodinných domech (cca 39%), další výraznější zastoupení mají byty v bytových domech (cca 23%). Bytová výstavba realizovaná formou nástaveb, přístaveb a vestaveb jak k rodinným domům, tak i k domům bytovým je zastoupena v celkovém počtu dokončených bytů téměř 16%. Výstavba domů s pečovatelskou službou a domovů-penzionů v Plzeňském kraji měla od roku 2000 až do roku 2003 narůstající trend, v roce 2004 již došlo k značnému poklesu. Nezanedbatelný není ani podíl bytů (14,1%), získaných stavebními úpravami nebytových prostor na celkovém počtu, ve srovnání s rokem 2000 znamená nárůst o 2,6% procentního bodu. Specifická kategorie bytové výstavby je **modernizace stávajícího** bytového fondu. Nejedná se tedy o přírůstek bytového fondu, ale o zlepšení kvality stávajícího. V Plzeňském kraji se od roku 2000 počet modernizovaných bytů neustále zvyšoval (s mírným poklesem v roce 2003) až v roce 2004 dosáhl téměř

desetinásobku počtu v roce 2000, přesto však intenzitní ukazatel modernizovaných bytů na 1 000 obyvatel středního stavu řadí Plzeňský region na 3. nejnižší místo v České republice. Z celkového počtu dokončených bytů je převážná část určena pro vlastní potřebu, zbytek je určen ke komerčním účelům a pro bydlení sociálně slabších vrstev populace.

Ze srovnání časové řady ukazatele intenzity dokončené bytové výstavby je patrné, že počet dokončených bytů připadajících na 1 000 obyvatel celé sledované období téměř stagnuje (pouze mírný nárůst v letech 2002 a 2004).

Graf 6- Dokončené byty ve stavbách pro bydlení

Analyzujeme-li s použitím základních statistických metod regionální rozdíly v bytové výstavbě v rámci kraje, docházíme k závěru, že kraj tvoří z hlediska výsledků za územní celky v roce 2004 celkem nesourodý soubor (variační koeficient v roce 2004 udává 35% variability). Nejvyšších hodnot dosahuje okres Domažlice 5,93 na 1 000 obyvatel, čímž se rovná téměř evropskému průměru, který se pohyboval kolem roku 2000 mezi 5 až 7 dokončenými byty na 1 000 obyvatel. Další okresy s poměrně vysokou hodnotou tohoto intenzitního ukazatele jsou Plzeň-sever a Plzeň-jih. Naopak nejnižší hodnotu intenzity dokončené bytové výstavby vykazuje město Plzeň (2,16 na 1 000 obyv.). Právě zde s ohledem na nejvyšší hodnotu intenzitního ukazatele v příměstských okresech v zázemí Plzně se projevuje **suburbanizace** tj. rozvoj bytové výstavby v zázemí krajského města. Z ostatních okresů s nejnižším intenzitním ukazatelem jmenujme Tachov. V okolí Plzně jsou dvě obce, které mají rozsáhlé stavební bytové aktivity, související s procesem suburbanizace, Starý Plzenec (6,08 bytů na 1 000 obyv.) a Vejprnice (8,85 bytů na 1 000 obyv.). Nejvyšší hodnotu intenzity bytové výstavby na 1 000 obyv. má město Železná Ruda (16,27 bytů), které je atraktivní pro využití bytů z hlediska horské rekreace.

Tab. 4.2.4 Intenzita bytové výstavby podle okresů

	Dokončené byty				Dokončené byty na 1 000 obyvatel			
	úhm za období		změna (rozdíl úhmů)		úhm za období		změna (rozdíl úhmů)	
	1997 - 2000	2001 - 2004	absolutně	v %	1997 - 2000	2001 - 2004	absolutně	v %
Česká republika	87 881	111 444	23 563	26,8	8,5	10,9	2,4	28,2
Plzeňský kraj	4 944	7 293	2 349	47,5	8,9	13,3	4,4	49,4
Domažlice	856	1 043	187	21,8	14,7	17,7	3,1	20,8
Klatovy	880	1 270	390	44,3	10,0	14,5	4,5	45,3
Plzeň-město	824	1 033	209	25,4	4,9	6,3	1,4	28,7
Plzeň-jih	923	1 417	494	53,5	13,7	20,7	7,1	51,7
Plzeň-sever	758	1 398	640	84,4	10,4	19,0	8,6	82,8
Rokycany	245	493	248	101,2	5,4	10,8	5,4	101,3
Tachov	458	639	181	39,5	8,9	12,4	3,5	39,6

V časových intervalech sledovaného období je situace příznivější. Soubor hodnot za územní celky s vyloučením vlivu Plzně, jako specifického okresu, již dostává vyrovnanější podobu. Rozdíly mezi jednotlivými okresy se zmenšují, maximální hodnota intenzitního ukazatele dosahuje v intervalu let 2001-2004 pouze dvojnásobku hodnoty minima, zatímco v období 1997 až 2000 to byl téměř trojnásobek.

V porovnání hodnoty ukazatele intenzity bytové výstavby za Plzeňský kraj v rámci České republiky je patrné, že tento region se pohybuje nad republikovým průměrem (má 3. nejvyšší intenzitu bytové výstavby v ČR) za kraji Středočeským a Hl. m. Prahou.

Při analýze vývoje bytové výstavby podle jednotlivých stádií rozestavěnosti se pro hodnocení používá též ukazatel **koeficient plynulosti bytové výstavby**, definovaný jako počet dokončených bytů na 100 zahájených. Z porovnání tohoto ukazatele od roku 1999 do roku 2004 měl ukazatel plynulosti rostoucí tendenci, přerušenu poklesem v roce 2003. V roce 2004 již opět dosáhl hodnoty vyšší než 100. Tento trend je příznivý, neboť vyvážená bilance těchto dvou stádií (zahájených a dokončených bytů) ukazuje na optimální výši rozestavěnosti a efektivní využití finančních prostředků na bytovou výstavbu. V rámci kraje jsou hodnoty tohoto ukazatele značně nevyrovnané. Zatímco v roce 2003 dosahovala hodnota variačního koeficientu 10,1, což svědčí o značné homogenosti souboru územních celků, v roce 2004 již dosahuje variačního koeficientu za Plzeňský kraj hodnoty 41,1 což svědčí o heterogenosti souboru a značných výkyvech v rámci kraje (variační rozpětí tj. mezi max. a min. hodnotou ukazatele činí 56).

Jedním z důležitých aspektů celého procesu bytové výstavby jsou **kvalitativní ukazatele úrovně bytové výstavby** a v neposlední řadě i pořizovací náklady na výstavbu, neboť mají často zásadní vliv na dostupnost zejména nájemních bytů. S rostoucím trendem výstavby rodinných domů souvisí i celkový styl a architektura rodinných domů. Oba tyto aspekty se promítají do ukazatele **zastavěnosti** (ať už plochy stavebního pozemku či plochy zastavěné). Plocha stavebního pozemku v roce 2004 vzrostla od roku 2000 o 41,1%, průměrná zastavěná plocha od roku 2001 klesá (cca o 15%). Dalším z kvalitativních ukazatelů úrovně bydlení je tzv. **bytovost** (počet bytů připadajících na 1 dům). V rodinných domech během celého sledovaného období setrvává hodnota tohoto ukazatele na stejné úrovni (cca 1,1), v bytových domech však klesá. Struktura bytů podle počtu pokojů tzv. **pokojevost** je odlišná dle druhu obytného objektu. V rodinných domech převládají v Plzeňském kraji za celé sledované období čtyři a vícepokojové byty. U obytných domů je situace jiná (nejvyšší zastoupení mají byty dvoupokojové). Toto maloplošné bydlení vyhovuje zejména sociálně slabším skupinám obyvatel s omezenými finančními prostředky.

Jednou z kvalitativních charakteristik je plošná velikost bytu tzv. **plocha obytná a užitková**. U rodinných domů obytná plocha v Plzeňském kraji kolísá v intervalu 92 až 94 m², v bytových domech roste (v roce 2004 proti roku 2000 o 27,3%). Průměrná užitková plocha v rodinných domech kolísá kolem 140 až 145 m², v bytových domech se pohybuje od 62 do 64 m². V rámci České republiky patří Plzeňský kraj k regionům s nejnižšími hodnotami ploch obytných a užitkových.

Nejdůležitějším kvalitativním ukazatelem dokončených bytů je jejich **pořizovací hodnota** (tzn. celkové investiční náklady na výstavbu). V roce 2004 dosáhla průměrná pořizovací hodnota bytu v novém rodinném domě 2 514 tis.Kč a v domě bytovém 1 297 tis.Kč. Pro objektivní hodnocení vývoje pořizovacích nákladů bytové výstavby je vhodnější vztáhnout finanční hodnotu k plošné velikosti a použít poměrového ukazatele **Kč na 1 m²**. Průměrná pořizovací hodnota 1 m² užitkové plochy bytu v rodinném domě v roce 2004 dosáhla hodnoty 18 232 Kč/m². Ve srovnání s počátkem sledovaného období (tj. rokem 2000) to znamená nárůst o 16,9%. V rámci České republiky má Plzeňský kraj 4. nejvyšší průměrnou pořizovací hodnotu na 1 m² užitkové plochy v rodinném domě. Plzeňský region dosahuje též 5. nejvyššího nárůstu tohoto ukazatele od roku 2000. Poněkud jiné postavení má, pokud se týká průměrné pořizovací hodnoty za 1 m² užitkové plochy v domech bytových, zde je v roce 2004 s 19 241 Kč/m² výrazně pod republikovým průměrem a v rámci České republiky má 7. nejvyšší průměrnou pořizovací hodnotu. Z hlediska vývoje této hodnoty v meziregionálním srovnání svým nárůstem proti roku 2000 se řadí na 4. místo nejvyšších přírůstků v České republice.

Současný rozsah a struktura nové bytové výstavby v Plzeňském kraji doposud plně nepokrývá potřeby plynoucí z demografického vývoje. Nová výstavba je cenově nedostupná, zejména s ohledem na příjmy jednotlivých skupin obyvatelstva. Důsledkem je relativně nízký počet vzniklých bytů, které jsou dostupné jen pro vyšší příjmové skupiny obyvatelstva.

4.3. Ekonomická aktivita

Ekonomicky aktivní obyvatelstvo

Ekonomicky aktivní obyvatelstvo tvoří pracovní sílu, která zahrnuje osoby patnáctileté a starší, které splňují požadavky na zařazení mezi zaměstnané a nezaměstnané.

Ekonomická aktivita obyvatelstva (zaměstnanost a nezaměstnanost) patří k nejsledovanějším ukazatelům při hodnocení úrovně hospodářství České republiky. K posouzení vývoje ekonomické aktivity obyvatelstva slouží údaje získané výběrovým šetřením pracovních sil (VŠPS). Výběrové šetření pracovních sil se provádí šetřením v domácnostech respondentů v místě bydliště v náhodně vybraných bytech. Metodika VŠPS vychází z doporučení Mezinárodní organizace práce (ILO) a umožňuje objektivně hodnotit úroveň trhu práce mezi všemi zeměmi, které tuto metodu používají. Pro účely tohoto rozboru jsou využívány roční průměry za jednotlivé roky v létech 2000 až 2004

V rozmezí let 2000 až 2004 patří Plzeňský kraj z hlediska vývoje ekonomické aktivity obyvatelstva ke krajům s mírně klesajícím počtem ekonomicky aktivních obyvatel, průměrná roční změna představuje pokles o 0,4%. Tendence vývoje ekonomicky aktivních obyvatel v kraji odpovídá přibližně celorepublikovému trendu, průměrná roční změna se v ČR snížila o 0,3%. Hlavní příčiny poklesu ekonomické aktivity obyvatelstva souvisí se stárnutím obyvatelstva spolu s prodlužující se délkou života a nízkou porodností. Mladí lidé upřednostňují před nástupem do zaměstnání studium na středních a vysokých školách. Populační prognóza a rostoucí počty studujících na středních a vysokých školách potvrzují v dlouhodobém vývoji ekonomické aktivity mírně klesající tendenci.

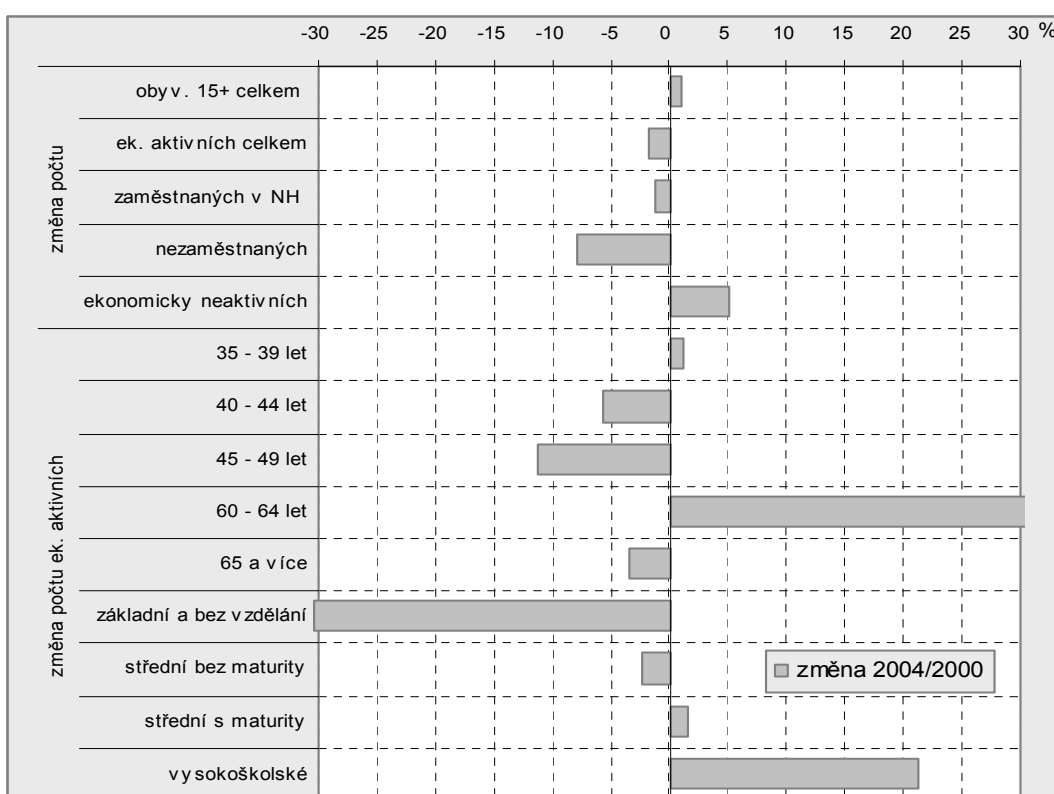
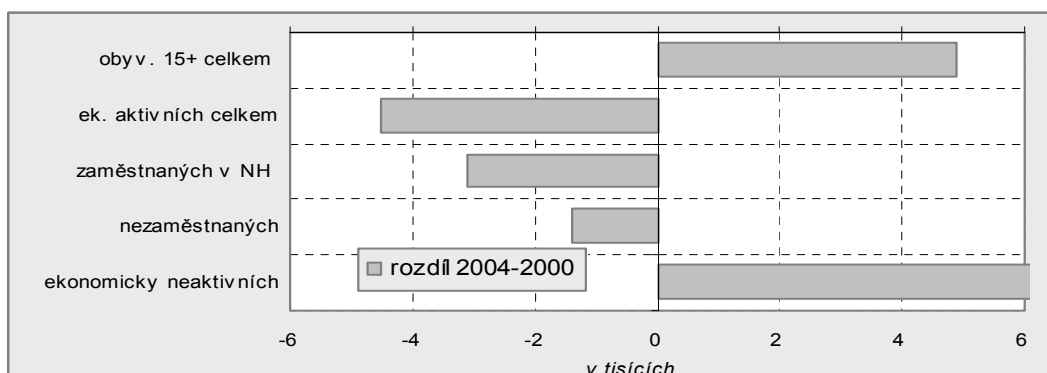
Tab. 4.3.1 Ekonomická aktivita (VŠPS)

	2000	2001	2002	2003	2004	Změna v %	
						2004/2000	průměrná roční
Obyvatelstvo ve věku 15 a více let celkem (tis. osob)	463,9	464,4	465,3	466,9	468,8	1,1	0,3
v tom:							
ekonomicky aktivní	284,1	282,3	280,9	278,1	279,6	-1,6	-0,4
v tom:							
zaměstnaní v NH	266,4	266,0	267,8	263,3	263,3	-1,2	-0,3
nezaměstnaní	17,7	16,3	13,1	14,8	16,3	-7,9	-2,0
ekonomicky neaktivní	179,8	182,1	184,4	188,8	189,2	5,2	1,3
Míra ekonomické aktivity celkem (%)	61,2	60,8	60,4	59,6	59,6	¹⁾ -1,6	x
z toho ve věku:							
15 - 19 let	22,1	16,8	11,5	9,5	8,7	¹⁾ -13,4	x
20 - 24 let	73,3	78,7	70,2	58,8	63,9	¹⁾ -9,4	x
35 - 39 let	93,0	92,6	94,7	92,8	93,4	¹⁾ 0,4	x
45 - 49 let	95,6	94,4	93,2	93,7	93,2	¹⁾ -2,4	x
60 - 64 let	16,4	16,7	21,3	19,1	21,8	¹⁾ 5,4	x
v tom podle vzdělání:							
základní a bez vzdělání	27,2	26,7	25,3	22,4	21,4	¹⁾ -5,8	x
střední bez maturity	68,9	69,4	68,8	67,9	67,9	¹⁾ -1,0	x
střední s maturitou	72,1	71,5	69,4	68,6	68,5	¹⁾ -3,6	x
vysokoškolské	76,9	76,4	79,4	75,3	74,8	¹⁾ -2,1	x
Míra obecné nezaměstnanosti (%)	6,2	5,8	4,7	5,3	5,8	¹⁾ -0,4	x
z toho ženy	7,2	6,5	5,4	6,2	7,1	¹⁾ -0,1	x

¹⁾ rozdíl 2004 - 2000 v bodech

V letech 2000 až 2004 se podíl ekonomicky aktivních žen příliš neměnil, pohyboval se v rozmezí 44,4% až 43,9%.

Graf 7- Obyvatelstvo ve věku 15 a více let podle ekonomické aktivity (VŠPS)

Počet zaměstnaných v NH v Plzeňském kraji v časové řadě let 2000 až 2004 nepatrně klesal. V roce 2000 dosáhl počet zaměstnaných 266,4 tis. osob, zatímco v roce 2004 činil 263,3 tis. osob (index $_{2004/2000}$ 98,8), průměrná roční změna představovala snížení o 0,3%.

V roce 2000 dosáhly ve struktuře zaměstnaných v NH podle věku největšího procentního zastoupení věkové skupiny 45-49 let (15,1%) a 50-54 let (13,5%); zatímco v roce 2004 byly ve struktuře zaměstnaných v NH podle věku nejpočetněji zastoupeny věkové skupiny 50-54 let (13,9%) a 25-29 let (13,6%). V rozsahu let 2000 až 2004 byly zjištěny největší změny ve věkových skupinách 55-59 let a 20-24 let. Podíl zaměstnaných v NH ve věkové skupině 55-59 let vzrostl o 3,3 procentního bodu, naopak podíl zaměstnaných ve věkové skupině 20-24 let klesl o 2,9 procentního bodu. Změny ve vývoji v obou věkových skupinách odpovídají změnám v demografickém vývoji těchto skupin. Současně ve věkové skupině 20-24 let roste počet studujících na vysokých školách, a tím se počet ekonomicky aktivních obyvatel v této věkové skupině snižuje. Naopak ve věkové skupině 50-59 let se počet zaměstnaných zvyšuje v důsledku prodlužující se doby odchodu do důchodu.

V průběhu let 2000 až 2004 se vzdělanostní struktura zaměstnaných v NH zkvalitňovala. Podíl zaměstnaných s vysokoškolským vzděláním se zvýšil o 1,9 procentního bodu, se středním vzděláním s maturitou o 1,1 procentního bodu, naopak podíl zaměstnaných osob se základním vzděláním se snížil o 2,6 procentního bodu, se středním vzděláním bez maturity o 0,4 procentního bodu.

V časové řadě let 2000 až 2004 se podíl zaměstnaných žen v NH se prakticky nezměnil, klesl o 0,2 procentního bodu. Vzdělanostní struktura zaměstnaných žen se v porovnání s muži zvyšovala výrazněji. V průběhu let 2000 až 2004 podíl zaměstnaných žen s vysokoškolským vzděláním vzrostl o 2,8 procentního bodu, u mužů jen o 1,2 procentního bodu. Podíl zaměstnaných žen se základním vzděláním se snížil o 3,5 procentního bodu, zatímco podíl zaměstnaných mužů se základním vzděláním jen o 1,9 procentního bodu.

Největší rozdíly v absolutních počtech zaměstnaných v NH podle odvětvové struktury OKEČ se v rozmezí let 2000 až 2004 projeví v zemědělství, myslivosti a souvisejících činnostech a ve zdravotní a sociální péči, veterinárních činnostech. Zatímco v zemědělství, myslivosti a souvisejících činnostech poklesl počet zaměstnaných o 5,1 tis., naopak ve zdravotní a sociální péči, veterinárních činnostech vzrostl o 2,8 tis. Příčiny poklesu nebo naopak růstu počtu zaměstnaných v jednotlivých odvětvích jsou ovlivněny především požadavky trhu práce a vyšší průměrné hrubé měsíční mzdy.

Hodnotíme-li vývoj sektorové struktury zaměstnanosti v průběhu let 2000 až 2004, pak se největší změny vyskytují v primárním sektoru (zemědělství, lesnictví, rybolov), kde celkový úbytek zaměstnaných představuje 6,7 tis. osob, tj. pokles o 36,8%. Příznivěji se vyvíjí sektor sekundární (průmysl a stavebnictví), kde přírůstek zaměstnaných činí 2,4 tis. osob, tj. zvýšení o 2,2% a sektor terciární (služby tržní a netržní), kde zvýšení zaměstnaných představuje 1,3 tis. osob, tj. zvýšení o 0,9 %.

Tab. 4.3.2 Struktura zaměstnanosti podle sektorů (VŠPS)

	2000	2001	2002	2003	2004	Rozdíl 2004 - 2000
Zaměstnaní celkem (tis. osob)	266,4	266,0	267,8	263,3	263,3	¹⁾ -1,16
v tom v sektoru (%):						
primárním	6,8	6,2	7,0	5,2	4,4	-2,4
sekundárním	41,5	42,0	41,9	41,7	43,0	1,5
terciárním	51,6	51,8	50,9	53,1	52,7	1,1

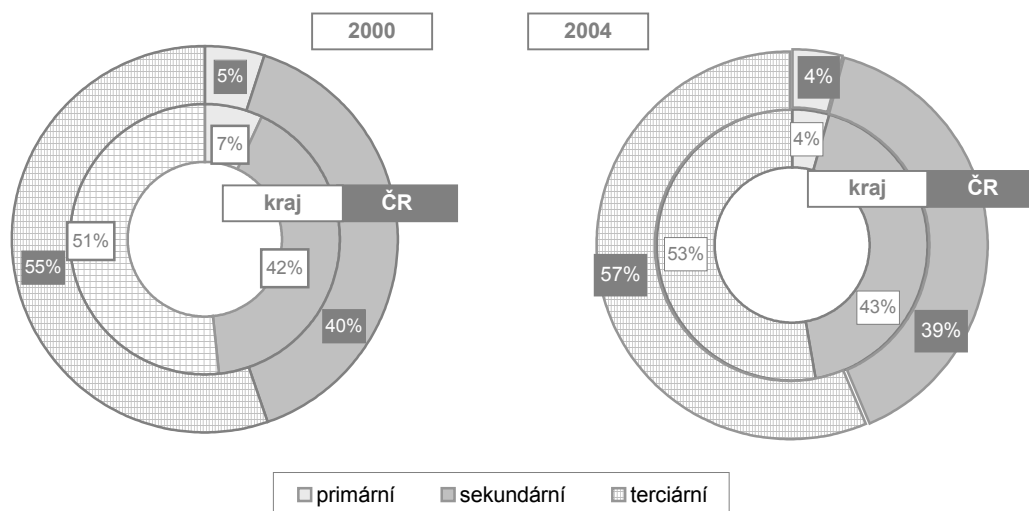
¹⁾ změna v % 2004/2000

Porovnáme-li vývoj sektorové struktury zaměstnanosti mezi Plzeňským krajem a Českou republikou v časové řadě let 2000 až 2004, pak zjišťujeme, že největší shoda v zaměstnanosti se vyskytuje v terciárním sektoru. V České republice se zvýšil počet zaměstnaných pracujících v tomto sektoru o 1,5 %, v Plzeňském kraji o 0,9%. Podíl zaměstnaných pracujících v terciárním sektoru dosahuje v průběhu let 2000 až 2004 stejného zvýšení v Plzeňském kraji i v České republice tj. o 1,1 procentního bodu.

Větší rozdíly ve vývoji sektorové struktury zaměstnaných mezi Plzeňským krajem a Českou republikou se v rozmezí let 2000 až 2004 vyskytují v primárním a sekundárním sektoru. Největší disparity v rozvoji zaměstnanosti mezi Plzeňským krajem a Českou republikou bylo dosaženo v primárním sektoru. Zatímco v České republice se snížil počet zaměstnaných v primárním sektoru o 16,0%, v Plzeňském kraji klesl počet zaměstnaných v primárním sektoru o 36,8%, což bylo v porovnání s Českou republikou o více než polovinu. Nepříznivá situace v rozvoji primárního sektoru v Plzeňském kraji souvisí s charakterem kraje, který nepatří ke krajům se zemědělskou tradicí. K dalším faktorům, které nepříznivý vývoj rozvoje zaměstnanosti primárního sektoru ovlivňují, jak v České republice, tak i v Plzeňském kraji, je třeba zmínit snižování zemědělské produkce v důsledku zhoršeného uplatnění zemědělských produktů na evropském trhu.

Naopak v rozvoji zaměstnanosti sekundárního sektoru byla situace příznivější v Plzeňském kraji než v České republice. Počet zaměstnaných v sekundárním sektoru se v Plzeňském kraji zvýšil o 2,2%, v České republice klesl o 1,3%. Příznivější vývoj v rozvoji sekundárního sektoru v Plzeňském kraji je ovlivněn výhodnou polohou kraje, která je přitažlivá pro celou řadu zahraničních investorů.

Graf 8-Struktura zaměstnanosti podle hlavních sektorů

V rozsahu let 2000 až 2004 se v zaměstnaných podle klasifikace CZ-IZCSE v Plzeňském kraji projevily největší změny ve skupině pomáhajících rodinných příslušníků a pracujících na vlastní účet, kde celkový počet zaměstnaných ve skupině pomáhajících rodinných příslušníků vzrostl o 43,4% a ve skupině pracujících na vlastní účet o 4,0%. Naopak největšího poklesu zaměstnaných o 76,8% bylo dosaženo ve skupině produkčních družstev.

V létech 2000 až 2004 počet zaměstnaných v NH podle klasifikace KZAM poklesl nejvíce ve skupinách příslušníků armády o 75,3% a v kvalifikovaných dělnících v zemědělství, lesnictví (vč. příbuzných oborů) o 36,6%. Naopak nejvíce se zvýšil počet zaměstnaných ve skupině nižších administrativních pracovníků o 38,1% a ve skupině vědeckých a odborných duševních pracovníků o 13,4%.

Podle KZAM se zvýšil počet zaměstnaných mužů nejvíce ve skupinách nižších administrativních pracovníků o 104,9% a v technických, zdravotních a pedagogických pracovníků (včetně příbuzných oborů) o 18,6%. Naopak nejvíce klesl počet zaměstnaných mužů ve skupinách příslušníků armády o 79,0% a v kvalifikovaných dělnících v zemědělství, lesnictví (vč. příbuzných oborů) o 38,5%.

Podle KZAM se zvýšil počet zaměstnaných žen nejvíce ve skupinách obsluha strojů a zařízení o 59,0% a v zákonodárcích, vedoucích a řídicích pracovnících o 35,1%. Naopak nejvíce klesl počet zaměstnaných žen ve skupinách kvalifikovaných dělníků v zemědělství, lesnictví (vč. příbuzných oborů) o 33,4% a v řemeslnících a kvalifikovaných výrobcích, zpracovatelích, opravářích o 30,9%.

V časové řadě let 2000 až 2004 se pohyboval podíl zaměstnaných v druhém zaměstnání v Plzeňském kraji v rozmezí 3,1% až 2,6%; v ČR byl tento podíl nižší než v Plzeňském kraji a vyskytoval se v rozmezí od 2,7% do 2,4%. V Plzeňském kraji se rozsah zaměstnaných žen pohyboval v pásmu 2,4% až 2,1% a celkově dosahoval nižší úroveň v porovnání s muži. Podíl mužů zaměstnaných v druhém zaměstnání dosahoval rozmezí 3,8% až 2,9%.

Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo

Ekonomicky neaktivní obyvatelstvo (osoby mimo pracovní sílu) tvoří všechny osoby, které během referenčního období nebyly zaměstnány a nejsou současně charakterizovány ani jako nezaměstnané, tj. nesplňují 3 základní podmínky nezaměstnanosti definované ILO.

V průběhu let 2000 až 2004 se **vývoj ekonomicky neaktivního obyvatelstva** (obyvatelstvo 15-ti leté a starší) neustále zvyšoval. Index_{2004/2000} dosáhl úrovně 105,2. Průměrná roční změna rostla o 1,3 %. V roce 2004 dosahovaly ženy z celkového počtu ekonomicky neaktivních obyvatel 62,6%. V časové řadě let 2000 až 2004 byly v ekonomicky neaktivním obyvatelstvu nejpočetněji zastoupeny skupiny starobních a invalidních důchodců a studujících na středních školách a vysokých školách. V roce 2004 představoval podíl starobních a invalidních důchodců 65,5 %, studujících na středních školách 10,2% a studujících na vysokých školách 6,8%.

I když v absolutní míře vzrostl počet starobních a invalidních důchodců o 0,5%, nepatřila tato skupina z hlediska dynamiky vývoje k nejrychleji rostoucím podílům ekonomicky neaktivních obyvatel. Z porovnání vzájemných podílů této skupiny v roce 2000 a 2004 vyplývá, že se naopak podíl starobních a invalidních důchodců v roce 2004 snížil o 3,1 procentního bodu, což bylo ovlivněno prodlužující se dobou odchodu do důchodu. Ve skupině ekonomicky neaktivních obyvatel nejrychleji rostly podíly studujících na vysokých a středních školách. Zvyšující se podíly studujících na vysokých a středních školách byly zároveň jedním z hlavních důvodů růstu ekonomické neaktivity obyvatelstva.

Hlavní příčina růstu ekonomické neaktivity mužů spočívala především ve zvyšujícím se počtu studujících na středních školách. V časové řadě let 2000 až 2004 vzrostl počet studujících na středních školách v absolutní míře o 30,3%. Podíl studujících na středních školách se stal nejrychleji rostoucím podílem ve skupině ekonomicky neaktivních mužů a zvýšil se o 2,1 procentního bodu.

K hlavním důvodům rostoucí ekonomické neaktivity žen patřil zvyšující se počet žen na vysokých školách. V časové řadě let 2000 až 2004 se v absolutní míře počet studujících žen na vysokých školách zvýšil o 50,9%. Podíl studujících žen na vysokých školách se stal nejrychleji rostoucím podílem ve skupině ekonomicky neaktivních žen a vzrostl o 1,9 procentního bodu.

Míra obecné nezaměstnanosti

Za **nezaměstnané** se podle metodiky ILO považují všechny osoby 15-leté a starší, které ve sledovaném období souběžně **splňovaly dále uvedené tři podmínky**.

- **nebyly zaměstnané, neodpracovaly ani jednu hodinu za mzdu nebo odměnu** v referenčním týdnu
- **hledaly aktivně práci**. Formou aktivního hledání práce se rozumí hledání prostřednictvím úřadu práce nebo soukromé zprostředkovatelny práce, dále hledání práce přímo v podnicích, využívání inzerce, podnikání kroků pro založení vlastní firmy, podání žádosti o pracovní povolení a licence nebo hledání zaměstnání jiným způsobem
- byly **připraveny k nástupu do práce**, tj. během referenčního období byly k dispozici okamžitě nebo později do 14 dnů pro výkon placeného zaměstnání nebo zaměstnání ve vlastním podniku

Výjimku tvoří osoby, které práci nehledají, protože ji již našly, ale nástup je stanoven na dobu nejpozději do 14 dnů. Tyto osoby jsou podle definice Eurostatu zařazeny rovněž mezi nezaměstnané.

V létech 2000 až 2004 se **počet nezaměstnaných dle VŠPS** (roční průměr) snížil o 7,9%, průměrná roční změna klesla o 2,0%. V absolutní míře se počet nezaměstnaných snížil ze 17,7 tis. osob v roce 2000 na 16,3 tis. osob v roce 2004, tj. snížení v absolutní míře o 1,4 tis. osob.

Naopak **počet uchazečů o práci k 31.12. dle MPSV** v časové řadě let 2000 až 2004 vzrostl o 13,6%, průměrná roční změna rostla o 3,2%. V absolutní míře se počet uchazečů u práci zvýšil z 18 535 osob v roce 2000 na 21 051 osob v roce 2004, tj. zvýšení o 2 516 osob.

Uvedené rozdíly mezi počty nezaměstnaných (vymezených dle výše uvedené definice) z VŠPS a počty uchazečů o zaměstnání MPSV spočívají v rozdílných metodikách. Uchazeči o zaměstnání evidovaní u úřadu práce, ale neschopní nastoupit práci do 14 dnů nepatří dle metodiky VŠPS do skupiny nezaměstnaných, ale jsou zařazeni do skupiny ekonomicky neaktivních obyvatel, nebo uchazeči o zaměstnání evidovaní u úřadu práce, kteří odpracují alespoň jednu hodinu za mzdu nebo odměnu, jsou dle metodiky VŠPS zahrnuti ve skupině zaměstnaných. Další rozdíl vyplývá z hodnocení ukazatele z hlediska času. V našem příspěvku používáme hodnoty získané z ročního průměru, zatímco úřady práce hodnotí nezaměstnanost jakou stavovou veličinu. Vzhledem k tomu, že nezaměstnanost podléhá sezónním výkyvům a ke konci roku je vždy nejvyšší, musí nutně nezaměstnanost hodnocená dle VŠPS dosahovat lepší úrovně než nezaměstnanost zjišťovaná prostřednictvím úřadu práce.

Míra nezaměstnanosti vyjadřuje procentuálním způsobem podíl nezaměstnaných (čítatel) na celkové pracovní síle (jmenovatel).

Míra obecné nezaměstnanosti představuje ukazatel, který je získán z výsledků VŠPS dle metodiky (ILO), v čitateli a ve jmenovateli jsou šetřené osoby uváděny podle místa pobytu. **Míra registrované nezaměstnanosti** je mírou nezaměstnanosti, kde počet nezaměstnaných představuje počet uchazečů o zaměstnání, kteří jsou evidováni u úřadu práce.

V roce 2000 dosáhla **míra obecné nezaměstnanosti** v Plzeňském kraji (roční průměr) 6,2%, v roce 2004 klesla na 5,8%, rozdíl činil 0,4 procentního bodu. Zatímco **míra registrované nezaměstnanosti** k 31.12. (podle metodiky platné do 30.6.2004) se zvyšovala, v roce 2000 dosáhla úrovně 6,47%, v roce 2004 vzrostla na 7,41%, tj. zvýšení o 0,94% bodu. Rozdíly v obou mírách nezaměstnanosti vyplývají z rozdílné metodiky (výše uvedené).

V rozmezí let 2000 až 2004 rostla nejvíce míra nezaměstnanosti dle VŠPS ve věkové skupině 15-19 let a naopak nejvíce klesala ve věkové skupině 20-24 let. Ve věkové skupině 15-19 let se zvýšila o 6,3 procentního bodu a ve skupině 20-24 let se snížila o 1,6 procentního bodu.

Míra ekonomické aktivity

Míra ekonomické aktivity vyjadřuje podíl počtu zaměstnaných a nezaměstnaných (pracovní síly) na počtu všech osob starších 15 let.

Míra ekonomické aktivity v letech 2000 až 2004 mírně klesala, celkově se snížila o 1,6 procentního bodu. Na celkovém snížení této míry se podílel pokles pracovní síly a zvýšení počtu obyvatel ve věku 15 let a výše. V absolutní míře se snížil počet ekonomicky aktivních obyvatel o 1,6% a naopak počet obyvatel ve věku 15 let a více se zvýšil o 1,1%. Hlavní důvod v poklesu ekonomické aktivity obyvatelstva spočíval v přesunu obyvatel z této skupiny do skupiny ekonomicky neaktivních obyvatel.

V letech 2000 až 2004 vzrostla míra ekonomické aktivity ve struktuře podle věku nejvíce ve věkové skupině 55-59 let a naopak nejvíce klesala ve věkové skupině 15-19 let a 20-24 let. Ve věkové skupině 55-59 let dosáhla zvýšení o 13,6 procentního bodu, ve skupině 15-19 let se snížila o 13,4 procentního bodu a ve věkové skupině 20-24 let o 9,4 procentního bodu. Pokles míry ekonomické aktivity ve věkové skupině 15-19 let a 19-24 let je ovlivněn rostoucím počtem studentů na středních a vysokých školách a naopak zvýšený počet ekonomicky aktivních ve skupině 55-59 let souvisí s prodlužující se dobou odchodu do důchodu.

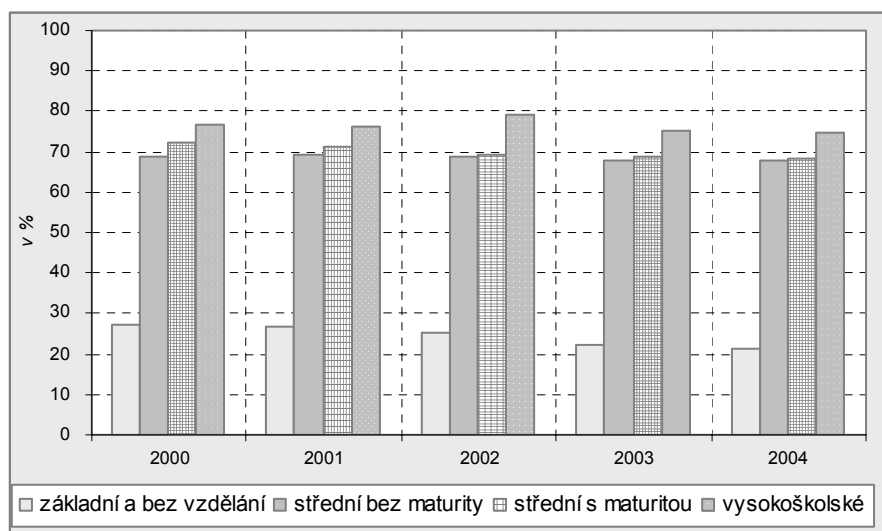
Nejvyšší míry ekonomické aktivity bylo dosaženo ve věkových kategoriích 35-39 let a 40-44 let. V roce 2004 dosáhla míra ekonomické aktivity ve věkové kategorii 35-39 let 93,4% a v kategorii 40-44 let 94,1%.

Míra ekonomické aktivity ve struktuře podle vzdělanosti byla nevyšší u skupiny vysokoškolského vzdělání, nejnižší u skupiny vzdělání základního a bez vzdělání. V roce 2004 představovala míra ekonomické aktivity u skupiny vysokoškolské vzdělání 74,8% a u skupiny vzdělání základního a bez vzdělání 21,4%.

Z hlediska časového vývoje poklesla míra ekonomické aktivity podle vzdělání ve všech skupinách. Nejnižší pokles o 1,0 procentního bodu byl zaznamenán ve skupině středního vzdělání bez maturity, naopak nejvyšší pokles o 5,8 procentního bodu byl zjištěn ve skupině základního vzdělání a bez vzdělání.

Míra ekonomická aktivity dosáhla v roce 2004 u mužů 68,9% a u žen 50,9%. V časovém vývoji let 2000 až 2004 se snížila o 1,8 procentního bodu u mužů a o 1,5 procentního bodu u žen. Míra ekonomické aktivity ve struktuře podle vzdělání byla u mužů a žen nevyšší u vysokoškolského vzdělání a nejnižší u skupiny základního vzdělání a bez vzdělání. V letech 2000 až 2004 se míra ekonomické aktivity ve struktuře podle vzdělání zvýšila o 1,6 procentního bodu pouze u vysokoškolsky vzdělaných žen, v ostatních skupinách podle vzdělání klesala. U mužů klesala míra ekonomické aktivity nejméně u vysokoškolského vzdělání, pokles o 1,5 procentního bodu. Pokles míry ekonomické aktivity ve skupině základního vzdělání a bez vzdělání se snížil u žen o 6,0 procentního bodu a u mužů o 5,6 procentního bodu.

Graf 9 – Míra ekonomické aktivity obyvatelstva ve věku 15 a více let podle vzdělání (VŠPS)

Zaměstnanci a mzdy

Údaje jsou zpracovány v podnikatelské sféře za ekonomické subjekty s 20 a více zaměstnanci (právnícké i fyzické osoby), v odvětví finančního hospodaření bez ohledu na počet zaměstnanců. V nepodnikatelské sféře jsou do zpracování zahrnuty všechny organizace bez ohledu na počet zaměstnanců.

Územní třídění je provedeno podle sídla vykazujícího ekonomického subjektu (tedy včetně provozoven dislokovaných na jiném území) tzv. **podniková metoda**. Do odvětví OKEČ jsou údaje zařazovány podle převažující činnosti podniku. Údaje jsou čerpány z výsledků **zpracování statistických výkazů**.

Do **průměrného evidenčního počtu zaměstnanců** (ve fyzických osobách) se zahrnují stálí i dočasní zaměstnanci, kteří jsou ke zpravodajské jednotce v pracovním, služebním nebo členském poměru, kde součástí členství je pracovní vztah. Nezahrnují se např. ženy na mateřské dovolené, osoby na rodičovské dovolené (nepracují-li současně v pracovním poměru), osoby ve výkonu základní vojenské služby, učni a studenti na provozní praxi, osoby pracující pro firmu na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr, osoby vykonávající veřejné funkce (např. poslanci, senátoři, uvolnění členové zastupitelstev všech stupňů a soudci aj.).

Porovnáme-li průměrný evidenční počet zaměstnanců (fyzické osoby) v roce 2004 s rokem 2000, pak v Plzeňském kraji vzrostl o 1,9%, průměrná roční změna dosáhla zvýšení o 0,5%, v České republice se naopak snížil o 0,7%, průměrná roční změna představovala pokles o 0,2%. Vývoj tohoto ukazatele je v Plzeňském kraji v porovnání s Českou republikou příznivější, což souvisí s nabídkou pracovních příležitostí v kraji, a ta je v průměru vyšší, než ve většině ostatních krajů. Výhodná poloha kraje přitahuje západní investory, kteří na trhu práce vytváří více pracovních míst. V rámci České republiky patří Plzeňský kraj ke krajům s nižší registrovanou mírou nezaměstnanosti.

V časovém vývoji let 2000 až 2004 patřily k okresům s nejrychleji rostoucím průměrným evidenčním počtem zaměstnanců (fyzické osoby) okresy Plzeň-město o 9,7%, Plzeň-jih o 8,2%. V těchto okresech je nabídka pracovních příležitostí vyšší než v ostatních okresech Plzeňského kraje. V rámci Plzeňského kraje dosahuje okres Plzeň-jih nejnižší registrované míry nezaměstnanosti.

V létech 2000 až 2004 se v Plzeňském kraji podle odvětví OKEČ nejvíce zvýšil průměrný evidenční počet zaměstnanců ve fyzických osobách v pohostinství a ubytování o 89,7%, v nemovitostech o 25,0% a v obchodě o 22,8%. Naopak nejvíce se snížil v zemědělství, lesnictví a rybolovu o 23,5%, v dopravě, skladování a spojích o 7,5% a v peněžnictví a pojišťovnictví o 5,5%.

V roce 2004 dosáhla v Plzeňském kraji průměrná hrubá měsíční mzda (fyzické osoby) 16 831 Kč, v České republice 18 035 Kč. V rozsahu let 2000 až 2004 se v Plzeňském kraji zvýšila průměrná hrubá měsíční mzda (fyzické osoby) o 32,8%, v České republice o 32,5%. Průměrná roční změna v Plzeňském kraji a v České republice dosáhla stejné úrovně a činila 7,3%.

Nejvyšší průměrné hrubé měsíční mzdy (fyzické osoby) bylo dosaženo v okrese Plzeň-město. V roce 2004 činila 18 686 Kč a současně představovala ve mzdovém vývoji let 2000 až 2004 nejrychleji rostoucí mzdu v Plzeňském kraji, (průměrná roční změna 7,7%). V ostatních okresech Plzeňského kraje byly mzdy podstatně nižší než v okrese Plzeň-město. Nejnižší průměrná hrubá měsíční mzda (fyzické osoby) v Plzeňském kraji činila 14 991 Kč a byla zaznamenána v okrese Klatovy. Ve mzdovém vývoji rozsahu let 2000 až 2004 bylo zjištěno nejnižší roční tempo růstu v okrese Plzeň-sever, (průměrná roční změna 5,4%).

Příčina nižších mezd v ostatních okresech Plzeňského kraje s výjimkou okresu Plzeň-město je ovlivněna především nevýhodnou polohou některých sídel. Jestliže sídla neleží přímo na radiální ose spojující Plzeň s Prahou, který směřuje koridorem k hranici s Německem, jedná se o řídkce zalidněná území s nedostatečně vyvinutou sociální a technickou infrastrukturou, s omezenou dopravní obslužností, s nižší nabídkou pracovních příležitostí a s tím i celkově spojenou nižší průměrnou mzdou.

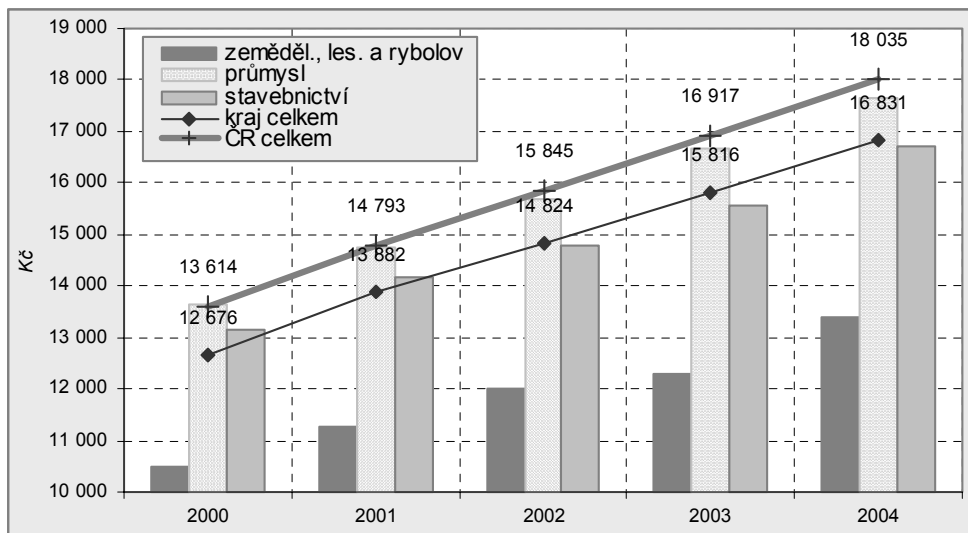
Tab. 4.3.3 Průměrné mzdy podle okresů¹⁾

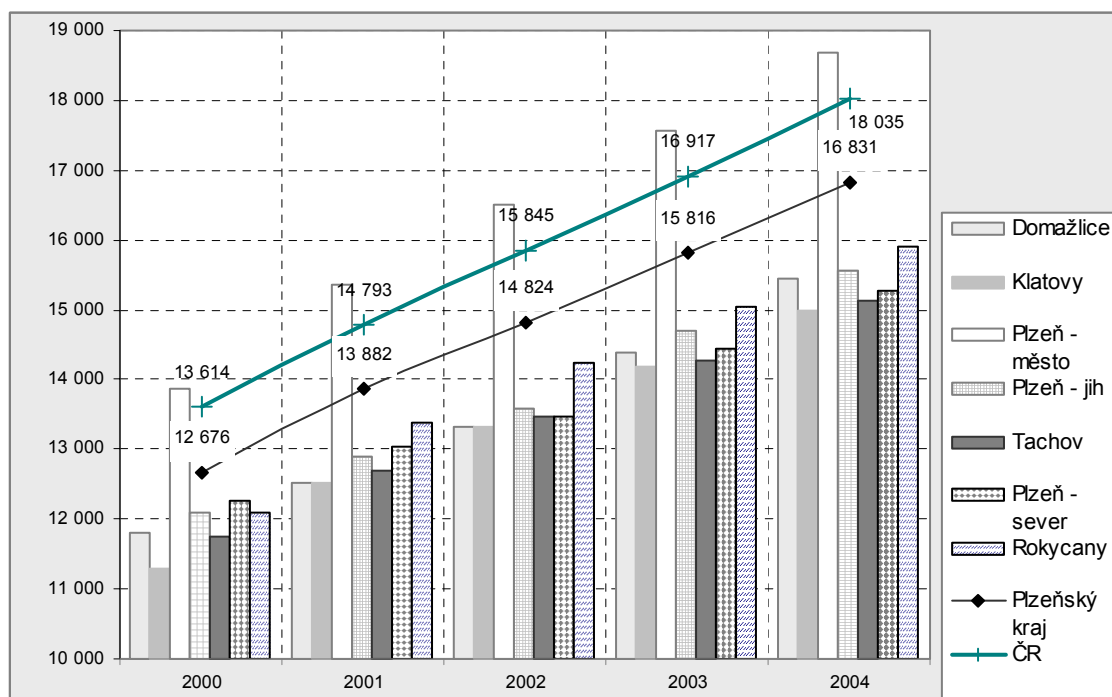
	Průměrný evidenční počet zaměstnanců v roce 2004 (fyz. osoby)	Průměrná měsíční mzda zaměstnance (Kč)		Změna v %		Rozdíl oproti průměru			
		2000	2004	2004/2000	průměrná roční	kraje (%)		ČR (%)	
						2000	2004	2000	2004
Česká republika	3 198 854	13 614	18 035	32,5	7,3	x	x	x	x
Plzeňský kraj	154 775	12 676	16 831	32,8	7,3	x	x	-6,9	-6,7
Domažlice	13 657	11 816	15 457	30,8	6,9	-6,8	-8,2	-13,2	-14,3
Klatovy	18 283	11 276	14 991	32,9	7,4	-11,0	-10,9	-17,2	-16,9
Plzeň-město	69 239	13 878	18 686	34,6	7,7	9,5	11,0	1,9	3,6
Plzeň-jih	15 167	12 093	15 569	28,7	6,5	-4,6	-7,5	-11,2	-13,7
Plzeň-sever	14 020	12 267	15 266	24,4	5,6	-3,2	-9,3	-9,9	-15,4
Rokycany	8 584	12 103	15 892	31,3	7,0	-4,5	-5,6	-11,1	-11,9
Tachov	15 826	11 738	15 128	28,9	6,5	-7,4	-10,1	-13,8	-16,1

¹⁾ subjekty se sídlem na území (bez podniků do 20 zaměstnanců)

Podle odvětví OKEČ bylo dosaženo nevyšší průměrné hrubé měsíční mzdy (fyzické osoby) v peněžnictví a pojišťovnictví 23 892 Kč a nejnižší v odvětví pohostinství a ubytování 9 918 Kč. V průběhu let 2000 až 2004 se nejvíce zvyšovaly mzdy v odvětví školství o 49,7%, zdravotnictví o 44,9% a veřejné správě a obraně o 37,7%; naopak nejméně se zvyšovaly v odvětví pohostinství a ubytování o 20,5%. Peněžnictví a pojišťovnictví patřilo k jedinému odvětví, kde se průměrná hrubá měsíční mzda (fyzické osoby) snížila o 6,6%.

Graf 10 – Průměrná hrubá měsíční mzda (fyzické osoby)

Graf 11 – Průměrná hrubá měsíční mzda podle okresů (fyzické osoby)

K hodnocení průměrné hrubé měsíční mzdy podle klasifikace zaměstnání (KZAM), struktury průměrné hrubé měsíční mzdy, mediánu mezd, placeného času slouží výsledky **strukturální statistiky mezd zaměstnanců**. Výsledky strukturální statistiky publikuje Český statistický úřad ve spolupráci s Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR (MPSV). **Strukturální šetření** se odlišuje od ostatních mzdových zjišťování v několika směrech. Především jsou zjišťovány mzdy jednotlivých zaměstnanců a nikoli celkové objemy na úrovni podniků či organizací. Podrobně jsou zjišťovány všechny složky hrubého výdělku a také důležité personální informace o zaměstnanci jako např. pohlaví, vzdělání a věk. Strukturální statistika poskytuje cenné detailní informace, které umožňují provádět podrobné analýzy trhu práce a jeho vývoje

Ve strukturální statistice se počítají všechny mzdy za práci včetně prémie, odměn a dalších platů, dále veškeré náhrady mzdy za neodpracovanou dobu (dovolenou, svátky, překážky v práci apod.) a odměny za pracovní pohotovost za celý rok. Průměrná mzda zaměstnance v daném roce je vypočtena poměrením s jeho placenou dobou, tedy počtem měsíců, za které mzdu či náhradu mzdy skutečně pobíral, odečtena je doba nemocí a dalších neplacených nepřítomností v práci za daný rok.

Takto vypočtená průměrná mzda není a nemůže být shodná s průměrnou mzdou zjišťovanou z podnikového výkaznictví ČSÚ, kde je celkový objem mzdových prostředků poměřován evidenčním počtem zaměstnanců podniku, v němž jsou zahrnuti i zaměstnanci nemocní nebo s neplacenou nepřítomností kratší než čtyři týdny. Do výsledku strukturální statistiky se nezahrnují zaměstnanci s týdenním úvazkem kratším než 30 hodin.

V roce 2004 byla průměrná hrubá měsíční mzda podle KZAM nejvyšší ve skupině vedoucích a řídicích pracovníků (37 409 Kč) a nejnižší u pomocných a nekvalifikovaných pracovníků (11 927 Kč). V časové řadě let 2001 až 2004 rostla nejrychleji ve skupině vědeckých, odborných a duševních pracovníků o 33,1% (průměrná roční změna 10%), nejpomaleji rostla ve skupině dělníků v zemědělství a lesnictví o 17,1% (průměrná roční změna 5,4%).

Pro hodnocení mzdového vývoje v konkrétní kategorii má větší vypovídací hodnotu než průměrná mzda (aritmetický průměr) **medián mezd**, který ukazuje mzdu zaměstnance uprostřed mzdového rozdělení.

V roce 2004 na základě výsledku strukturálního šetření mezd činila v Plzeňském kraji průměrná hrubá měsíční mzda 19 359 Kč, zatímco medián mezd dosáhl úrovně 17 589 Kč. Ve skutečnosti to znamená, že v roce 2004 zhruba 50% populace pobíralo mzdu nižší než 17 589 Kč a zhruba 50% populace dosáhlo vyšší mzdy než 17 589 Kč. Vyšší průměrné mzdy a mediánem mezd se Plzeňský kraj v rámci krajů České republiky řadí na třetí místo po Hl. městě Praze a Středočeském kraji. Variační rozpětí průměrné mzdy mezi

kraji ČR, které představuje rozdíl mezi nejvyšší a nejnižší hrubou mzdou, dosahuje 8 993 Kč. Poměrně značná velikost variačního rozpětí je ovlivněna extrémní výší průměrné mzdy v Hl. městě Praze. Hodnocení prostřednictvím variačního rozpětí je velmi hrubé, neboť krajní hodnoty mohou být nahodilé, projevují se zde především vlivy extrémních hodnot a tato míra variability nám neříká nic o variabilitě uvnitř variačního rozpětí.

Hodnotíme-li, míru variability statistického mzdového souboru prostřednictvím variačního koeficientu (relativní charakteristikou variability), zjišťujeme, že nejvíce variabilní (nesourodý) soubor mezd se vyskytuje v Hl. městě Praze, kde dosahuje variační koeficient hodnoty 0,98, tj. 98% variabilita. Mezi kraji ČR dosahuje nejnižší míry variability soubor mezd v Jihočeském kraji, kde variační koeficient dosahuje hodnoty 0,56, ale i v tomto kraji reprezentuje mzdový soubor dosti značnou nesourodost. Soubor mezd v Plzeňském kraji dosahuje 60% míry variability, mezi kraji ČR je hodnota variačního koeficientu v Plzeňském kraji třetí nejnižší.

Průměrná mzda a medián mezd v kraji podle pohlaví vykazuje poměrně velké rozdíly. V roce 2004 představovala u mužů průměrná mzda 21 551 Kč a medián mezd 19 251 Kč, zatímco u žen činila průměrná mzda jen 16 568 Kč, (tj. 76,9% průměrné mzdy mužů, absolutní rozdíl 4 983 Kč) a medián mezd 15 514 Kč (tj. 80,6% mediánu mezd mužů, absolutní rozdíl 3 737 Kč).

Nejvyšší rozdíl v průměrné měsíční mzdě mezi muži a ženami byl zjištěn ve Zlínském kraji, kde průměrná měsíční mzda ženy dosahovala 73,3% průměrné měsíční mzdy muže, tj. absolutní rozdíl 5 609 Kč. Naopak nejnižší rozdíl byl vykázan v Pardubickém kraji, průměrná měsíční mzda ženy představovala 78,2% průměrné měsíční mzdy muže, tj. absolutní rozdíl o 4 353 Kč.

V roce 2004 činil v Plzeňském kraji placený čas v hodinách za měsíc v průměru 173,4. Nejvyšší hodnoty placeného času v hodinách za měsíc bylo dosaženo v Jihočeském kraji (175,0) a naopak nejnižší hodnoty v Ústeckém kraji (171,1).

Struktura průměrné hrubé měsíční mzdy v roce 2004 byla tvořena z 66,47% základní složkou, z 15,87% prémie a odměnami, z 0,99% příplatky za přesčas, z 6,10% ostatními příplatky, z 10,30% náhradou mzdy, z 0,27% odměnami za pohotovost. Nejvyšší základní složky v procentech bylo dosaženo v Jihomoravském kraji (67,67%), nejnižší v Libereckém kraji (63,04%). Podíl složky prémie a odměn byl nejvyšší v Jihočeském kraji (18,12%), nejnižší v Karlovarském kraji (14,45%).

Dojíždka za prací

Centrum dojíždky za prací je silně závislé na stávajícím územně správním uspořádání. Intenzita dojíždky je dána především přirozenou atraktivitou lokalit, která souvisí nejen s dlouhodobým historickým vývojem, ale i s ekonomickou úspěšností měst či regionů v současném transformačním období. Údaje zpracované v této části kapitoly byly získány z výsledků SLDB v roce 2001.

Tab. 4.3.4 Dojíždka za prací podle okresů

	Dojíždějící do obce			Vyjíždějící z obce			Rozdíl dojíždějící - vyjíždějící		
	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy
Plzeňský kraj	97 397	58 321	39 076	103 367	62 069	41 298	-5 970	-3 748	-2 222
Domažlice	12 942	7 593	5 349	14 770	8 719	6 051	-1 828	-1 126	-702
Klatovy	14 617	8 941	5 676	16 632	10 196	6 436	-2 015	-1 255	-760
Plzeň-město	27 362	16 760	10 602	8 565	5 793	2 772	18 797	10 967	7 830
Plzeň-jih	11 114	6 484	4 630	19 759	11 592	8 167	-8 645	-5 108	-3 537
Plzeň-sever	11 552	6 682	4 870	21 548	12 537	9 011	-9 996	-5 855	-4 141
Rokycany	8 783	5 293	3 490	11 630	7 074	4 556	-2 847	-1 781	-1 066
Tachov	11 027	6 568	4 459	10 463	6 158	4 305	564	410	154

V důsledku restrukturalizace průmyslu se ve městech se silnou dojíždkou v roce 1991 výrazně snížil počet dojíždějících za prací ve městech Hrádek, Kdyně, Sušice, Horní Bříza a Planá. Část poklesu pracovních míst mohla být částečně kompenzována přesměrováním dojíždky do blízkého okolí Plzně a okresních měst Plzeňského kraje.

Největším centrem dojížděky za prací představuje západočeská metropole Plzeň, která je současně významným centrem kulturním, hospodářským, průmyslovým a obchodním. Do okresu Plzeň-město dojíždělo za prací 27 362 osob, tj. 28,1% z celkového počtu dojíždějících. Další větší centra dojížděky představují okresní města Klatovy (5 557 osob), Domažlice (4 644 osob) a Rokycany (3 983 osob).

V dojížděce za prací podle odvětví výrazně převažoval průmysl, v průměru v něm pracovalo 38,8% dojíždějících. K dalším významným odvětvím patřilo stavebnictví, ve kterém bylo zaměstnáno 9,4% dojíždějících. Naopak nejméně významnou dojížděku za prací představovalo odvětví školství. Z celkového počtu dojíždějících za prací dojíždělo do škol 3,6%.

V rámci České republiky se Plzeňský kraje podle intenzity vyjížděky za prací, měřené poměrem vyjíždějících osob k počtu bydlících zaměstnaných, umístil na sedmém místě podle nejvyšší intenzity vyjížděky. Nejnižší intenzitu vyjížděky za prací měl mikroregion Plzeň (31,5%), nejvyšší intenzita vyjížděky za prací byla zaznamenána v mikroregionech Přeštice (58,7%), Rokycany (53,0%), Nýřany (52,8%) a Holýšov (52,7%).

Z hlediska územní struktury mají největší podíl na intenzitním ukazateli vyjížděky do zaměstnání okresy Plzeň-jih a Plzeň-sever, kde převážná část zaměstnaných osob vyjíždí za prací mimo obec zejména do krajského města a jeho okolí. Celkovou hodnotu vyjížděky v Plzeňském kraji (39,1%) snižuje okres Plzeň-město (10,8%). Denně vyjíždělo z obce do zaměstnání 88 213 osob, tj. 85% z celkového počtu vyjíždějících a téměř třetina zaměstnaného obyvatelstva v kraji.

Relativní ukazatel podílu pracovních míst na 1 000 zaměstnaných bydlících v obcích mikroregionu vykazuje nejvyšší hodnotu u Stříbra (1 038), Plzně (1 021) a Tachova (1 008), naopak nejnižší hodnoty podílu pracovních míst a 1 000 zaměstnaných dosahuje mikroregion Holýšov (765), Přeštice (768), Kralovice (842) a Sušice (852).

Tab. 4.3.5 Intenzita vyjížděky a obsazená pracovní místa podle okresů

	Podíl vyjíždějících zaměstnaných osob z obce bydliště (%)			Obsazená pracovní místa			Obsazená pracovní místa na 1 000 zaměstnaných ¹⁾		
	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy
Plzeňský kraj	39,1	42,5	35,0	258 100	142 251	115 849	977	974	981
Domažlice	50,5	53,2	47,0	27 440	15 259	12 181	938	931	946
Klatovy	40,6	44,3	35,9	38 928	21 781	17 147	951	946	958
Plzeň-město	10,8	13,5	7,6	98 130	53 774	44 356	1 237	1 256	1 214
Plzeň-jih	60,9	63,5	57,5	23 818	13 140	10 678	734	720	751
Plzeň-sever	60,6	63,3	57,3	25 535	13 953	11 582	719	704	737
Rokycany	54,1	58,2	48,7	18 665	10 374	8 291	868	853	886
Tachov	41,8	45,4	37,6	25 584	13 970	11 614	1 023	1 030	1 013

¹⁾ bydlících na příslušném území

Kladného salda dojížděky dosahovaly mikroregiony, které představují dostatek pracovních příležitostí Plzeň (2 727 osob), Stříbro (299 osob) a Tachov (143 osob). Největší záporné saldo dojížděky bylo zjištěno v mikroregionech s nedostatkem pracovních příležitostí Rokycany (-2 118 osob), Sušice (-1 469 osob), Přeštice (-1 346 osob) a Holýšov (-1 138 osob).

V rámci okresů dosáhly kladného salda dojížděky okresy Plzeň-město (18 748 osob) a Tachov (564 osob), v ostatní okresech Plzeňského kraje bylo zjištěno záporné saldo dojíždějících, největší záporné saldo dojíždějících bylo zaznamenáno v okrese Plzeň-sever (-9 996 osob) a v okrese Plzeň-jih (-8 645 osob).

Nejvíce osob vyjíždělo za prací do jiné obce okresu 53 442 osob, tj. 51,7% z celkového počtu vyjíždějících. Do jiného okresu kraje vyjíždělo za prací 36 967 osob, tj. 35,8% z celkového počtu vyjíždějících. Z hlediska meziokresní vyjížděky a dojížděky je nejčastějším místem dojížděky Plzeň-město (velký podíl dojíždějících z 5 okresů) a Plzeň-jih (vysoký podíl dojížděky ze 4 okresů).

Vyjíždka za prací do jiného kraje činila 9,8% z celkového počtu vyjíždějících. Ze srovnání dojíždky a vyjíždky mezi jednotlivými kraji je patrné, že největší podíl vyjíždějících za prací je do Hl. města Prahy 4 653 osob, tj 45,8 z celkové mezikrajské vyjíždky, další významné postavení zaujímá kraj Středočeský 1 707 osob (16,8%) Jihočeský 1 399 osob (13,8%) a Karlovarský 1 212 osob (11,9%). V porovnání s výsledky SLDB 1991 vzrostl počet vyjíždějících osob za prací z Plzeňského kraje téměř ve všech těchto krajích zejména však v Hl. městě Praze.

V roce 2001 vyjíždělo za prací do zahraničí 2 795 osob, tj. 2,7% z celkového počtu vyjíždějících. V porovnání s rokem 1991 se celkový počet vyjíždějících za prací do zahraničí zvýšil o 243,4%.

Podle výsledků SLBD k 31.12. 2001 bylo v Plzeňském kraji vyčísleno 11 926 směrových proudů vyjíždky za prací. Směrové proudy byly dále členěny podle velikostních kategorií. Z územního hlediska byly směrové proudy vyjíždky odlišné, v nejmenší velikostní skupině 1-9 byl vykázán nejvyšší podíl v okrese Klatovy (25,2%) a Domažlice (25,1%), naopak nejnižší v okrese Plzeň-město (12,8 %). Další výrazné odchylky se vyskytovaly v kategorii 100 až 499 vyjíždějících. Nejvyšší podíl vyjíždějících v této kategorii byl zjištěn v okrese Plzeň-město (41,1%) a nejnižší podíl v okrese Plzeň-jih (26,1%). V kategorii 500 a více osob vyjíždělo 11 směrových proudů, z toho 10 v rámci kraje a jeden mimo kraj (obec vyjíždky Plzeň – obec dojíždky Praha). V rámci kraje bylo nejvíce těchto proudů zaznamenáno v okrese Plzeň-sever (5) a v okrese Plzeň-jih (4).

Na rozsah a intenzitu dojíždky a vyjíždky působí celá řada faktorů. Z hlediska geografického je velkým přínosem výhodná poloha na ose Praha-Norimberk a vzájemná poloha Plzně a Prahy. Z hlediska demografického představuje výhodu vysoká koncentrace obyvatelstva v krajském městě (silné zázemí dané kvalifikovanými silami) více pracovních příležitostí a naopak nevýhodou jsou řídké obydlené části území regionu s menším počtem pracovních příležitostí. Z hlediska územně správního se v Plzeňském kraji vyskytuje celá řada obcí s více než 5 tis. obyvateli. Z hlediska regionální ekonomiky dosahuje velkého významu přechod na tržní hospodářství, a tím začlenění Plzeňského kraje do evropské ekonomiky. V kraji vzniká celá řada zahraničních firem, které mají k dispozici levnou pracovní sílu s vysokou kvalifikací. Rozvojem technické infrastruktury se vytváří prostor pro rozvoj investičních vztahů a přílivu zahraničního kapitálu do regionu. Z hlediska dopravních možností je velmi významné využití prostoru kolem dálnice D5 a jejich přivaděčů (výstavba průmyslových zón) a v místech dopravně snadno dostupných z dálnice D5. Z hlediska sociálního existují velké rozdíly v sociální úrovni ve městech a na venkově. Obchod a služby se stále více koncentrují do Plzně a jejího okolí a do ostatních větších měst, naopak obslužnost venkova klesá.

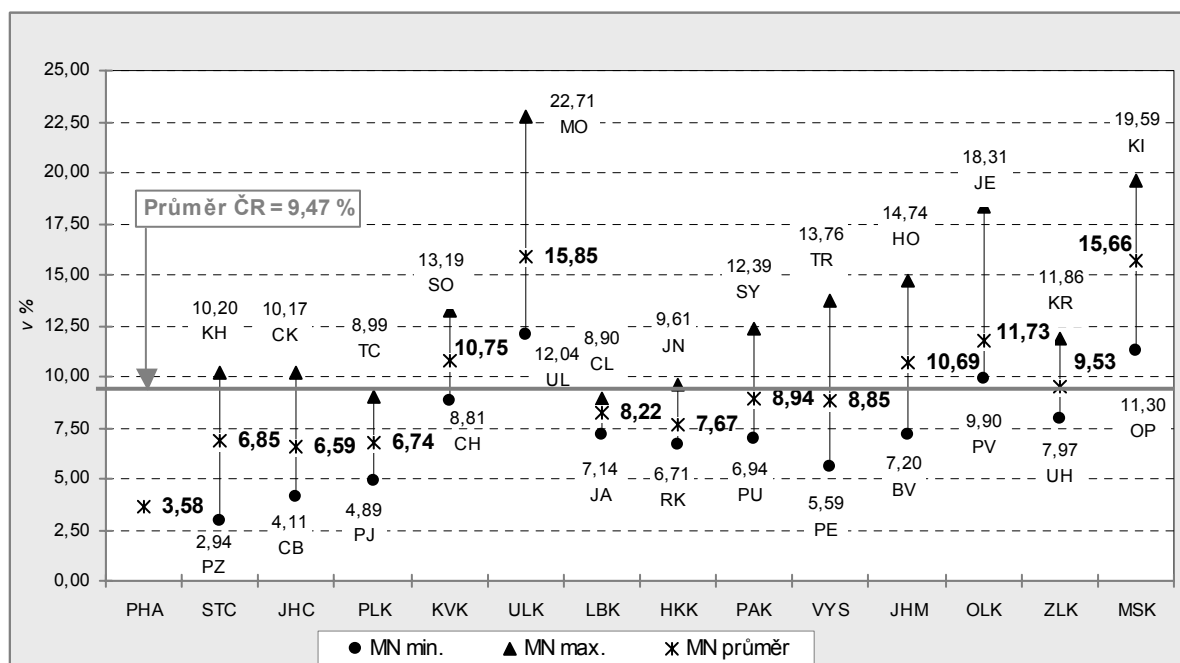
Nezaměstnanost

Údaje zpracované v této části kapitoly byly získány z MPSV. Od 1.7. 2004 byla změněna metodika ukazatele míry registrované nezaměstnanosti, který patří k nejdůležitějším ukazatelům pro hodnocení situace na trhu práce. Novou metodikou se hodnotově navzájem přiblížily oba ukazatele míry nezaměstnanosti, a to ukazatel míry obecné nezaměstnanosti (získaný z VŠPS) a ukazatel míry nezaměstnanosti (převzatý od MPSV). Nová definice výpočtu míry registrované nezaměstnanosti nahradila v čitateli neumístěné uchazeče (evidované u úřadu práce) za dosažitelné uchazeče o zaměstnání (evidované u úřadu práce). Dosažitelní uchazeči o práci jsou osoby, které mohou bezprostředně nastoupit do práce, kterým nebrání žádná objektivní překážka v nástupu do práce. Za dosažitelné uchazeče se považují lidé, kteří nejsou ve vazbě, ve výkonu trestu, nevykonávají základní, náhradní nebo civilní službu, nepobírají peněžitou pomoc v mateřství, hmotné zabezpečení po dobu mateřské dovolené, nejsou v pracovní neschopnosti, nejsou zařazeni do rekvalifikačních kurzů a nevykonávají krátkodobé zaměstnání. Z důvodu porovnatelnosti údajů časové řady let 2000 až 2004 byla v roce 2004 doplněna míra registrované nezaměstnanosti podle původní metodiky.

K 31.12.2004 dosáhla v Plzeňském kraji míra registrované nezaměstnanosti (podle původní metodiky) 7,41% (podle nové metodiky 6,74%). V pořadí krajů s nejnižší mírou registrované nezaměstnanosti se umístil Plzeňský kraj na třetím místě za Jihočeským krajem a před Středočeským krajem. Nižší míra nezaměstnanosti se vyskytovala pouze v Hl. městě Praze a v Jihočeském kraji. V České republice činila míra registrované nezaměstnanosti (podle původní metodiky) 10,33%, (podle nové metodiky) 9,47%.

V letech 2000 až 2003 se míra registrované nezaměstnanosti postupně zvyšovala, v časové řadě let 2000 až 2004 dosáhla v roce 2003 nejvyšší hodnoty (7,60%); v roce 2004 se i podle původní metodiky výpočtu poprvé snížila. Ve skutečnosti to znamená, že byl v roce 2004 zhruba každý 13 ze 100 ekonomicky aktivních obyvatel nezaměstnaný. V porovnání s rokem 2003 klesla míra registrované nezaměstnanosti o 0,19 procentních bodů.

Graf 12 – Míra nezaměstnanosti v krajích a okresech České republiky k 31.12.2004

V roce 2004 přispěl v Plzeňském kraji ke zlepšení situace na trhu práce vstup České republiky do EU. Výhodná poloha Plzeňského kraje (blízkost západní hranice) příznivě ovlivnila rozšíření počtu dalších zahraničních firem, a tím i rozšíření nabídky pracovních míst.

V roce 2004 byla v Plzeňském kraji nabídka volných pracovních míst nejvyšší, v absolutní míře dosáhla počtu 4 416 míst, index_{2004/2000} 128,7. Meziročně se počet volných pracovních zvýšil o 73,2%. Počet uchazečů na 1 volné pracovní místo klesl z 5,4 v roce 2000 na 4,8 v roce 2004.

Tab. 4.3.6 Nezaměstnanost k 31. 12.

Zdroj: MPSV

	2000	2001	2002	2003	2004	Změna v %	
						2004/2000	průměrná roční
Uchazeči o zaměstnání celkem	18 535	18 580	20 226	21 650	21 051	13,6	3,2
z toho:							
ženy	9 495	9 611	10 362	11 211	11 144	17,4	4,1
občané se zdravotním postižením	2 334	2 526	2 663	2 954	3 023	29,5	6,7
absolventi a mladiství	1 955	1 865	2 056	2 016	1 840	-5,9	-1,5
Uchazeči o zaměstnání pobírající příspěvek v nezaměstnanosti	7 521	7 781	8 931	8 990	6 660	-11,4	-3,0
Míra registrované nezaměstnanosti (%) ¹⁾	6,47	6,52	7,06	7,60	7,41	²⁾ 0,9	x
Volná pracovní místa celkem	3 431	3 534	2 651	2 550	4 416	28,7	6,5
z toho pro občany se zdravotním postižením	264	302	163	97	62	-76,5	-30,4
Počet uchazečů na 1 volné pracovní místo	5,4	5,3	7,6	8,5	4,8	-11,8	-3,1

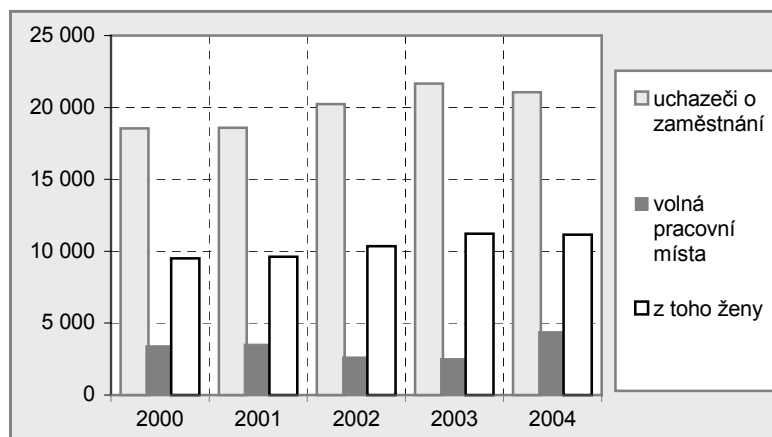
¹⁾ podle metodiky platné do 30. 6. 2004

²⁾ rozdíl 2004 - 2000 v bodech

V letech 2000 až 2003 se v Plzeňském kraji počet uchazečů o zaměstnání zvyšoval. V roce 2003 dosáhl nejvyššího počtu, o práci se ucházelo 21 650 uchazečů, tj. o 3 115 osob více než v roce 2000. V roce 2004 se začal počet uchazečů o práci snižovat a k 31.12. činil 21 051 uchazečů o zaměstnání. V rozmezí let 2000 až 2004 se zvýšil počet uchazečů o zaměstnání o 13,6%.

Graf 13- Uchazeči o zaměstnání a volná pracovní místa

Zdroj: MPSV

V roce 2000 představoval počet žen z celkového počtu uchazečů o zaměstnání 51,2%, v roce 2004 52,9% žen. Podíl nezaměstnaných žen se mírně zvyšoval. Postavení žen na trhu práce není rovnocenné s postavením mužů. I když se kvalifikace žen neustále zvyšuje, zaměstnavatel při výběru uchazečů o zaměstnání upřednostňuje muže před ženami. Hlavní důvod spočívá v obavě zaměstnavatele, že žena odejde na mateřskou dovolenou, bude více zatížená péčí o rodinu. Absolventky vysokých škol často nejsou přijímány pod záminkou, že nemají dostatečnou praxi.

Nepříznivá situace na trhu práce se dotýká především občanů se zdravotním postižením, jejich počty se zvyšují. V roce 2000 činil počet uchazečů se zdravotním postižením 2 334 osob, v roce 2004 představoval 3 023 osob, tj. zvýšení o 29,5%. Počet volných míst pro osoby se zdravotním postižením se v průběhu let 2000 až 2004 neustále snižoval, zatímco v roce 2000 dosáhl celkového počtu 264, v roce 2004 se snížil na 62 volných pracovních míst, tj. pokles o 76,5%.

Příznivěji se vyvíjela situace na trhu práce u absolventů a mladistvých. V porovnání s předchozími roky (zejména 2002 a 2003) se v roce 2004 výrazně snížil v této skupině počet uchazečů o zaměstnání. Nejvyšší počet uchazečů o zaměstnání ve skupině absolventů a mladistvých (2 056 osob) byl dosažen v roce 2002. V roce 2004 v porovnání s rokem 2002 klesl počet uchazečů o zaměstnání o 216 osob, tj. pokles o 10,5%. V časové řadě let 2000 až 2004 se počet uchazečů o zaměstnání ve skupině absolventů a mladistvých snížil o 115 osob, tj. o 5,9%. Zlepšení situace na trhu práce ve skupině absolventů a mladistvých je podmíněno jejich větší flexibilitou, ochotou stěhovat se za prací a většími jazykovými znalostmi. Další důvod, který příznivě ovlivnil přijímání absolventů a mladistvých, je dotace od státu, kterou dostává zaměstnavatel v případě přijetí absolventů a mladistvých do zaměstnaneckého poměru.

Tab. 4.3.7 Uchazeči o zaměstnání podle délky nezaměstnanosti k 31. 12.

Zdroj: MPSV

	2000	2001	2002	2003	2004	Změna v %		Struktura v %	
						2004/2000	průměrná roční	2000	2004
Uchazeči o zaměstnání celkem	18 535	18 580	20 226	21 650	21 051	13,6	3,2	100,0	100,0
v tom podle délky nezaměstnanosti:									
do 3 měsíců	5 459	5 702	5 951	5 849	6 078	11,3	2,7	29,5	28,9
3 - 6 měsíců	3 541	3 564	4 341	4 495	4 020	13,5	3,2	19,1	19,1
6 - 9 měsíců	1 855	1 824	2 058	2 192	2 243	20,9	4,9	10,0	10,7
9 - 12 měsíců	1 275	1 310	1 445	1 750	1 521	19,3	4,5	6,9	7,2
12 - 24 měsíců	3 255	2 614	2 629	3 257	2 946	-9,5	-2,5	17,6	14,0
nad 24 měsíců	3 150	3 566	3 802	4 107	4 243	34,7	7,7	17,0	20,2

Podle délky nezaměstnanosti tvoří nejpočetnější skupinu uchazeči o zaměstnání v délce nezaměstnanosti do 3 měsíců. V roce 2004 představoval podíl nezaměstnaných do 3 měsíců 28,9%. V porovnání s rokem 2000 se snížil tento podíl o 0,6 procentních bodů. V roce 2004 tvořily další početnou skupinu uchazeči o zaměstnání s dobou nad 24 měsíců (20,2%). V časovém rozmezí let 2000 až 2004 byl počet uchazečů o zaměstnání nad 24 měsíců nejrychleji rostoucí skupinou, průměrná roční změna dosáhla 7,7%, $\text{index}_{2004/2000}$ 134,7. Naopak počet uchazečů o zaměstnání od 12 měsíců do 24 měsíců představoval jedinou skupinu, která v roce 2004 v porovnání s rokem 2000 dosáhla poklesu, celkově se počet uchazečů o zaměstnání v této skupině snížil o 9,5%, průměrná roční změna klesla o 2,5%.

Tab. 4.3.8 Uchazeči o zaměstnání podle věku k 31. 12.

Zdroj: MPSV

	2000	2001	2002	2003	2004	Změna v %		Struktura v %	
						2004/ 2000	průměrná roční	2000	2004
Uchazeči o zaměstnání celkem	18 535	18 580	20 226	21 650	21 051	13,6	3,2	100,0	100,0
v tom ve věku:									
do 24	4 523	4 417	4 710	4 880	4 308	-4,8	-1,2	24,4	20,5
25 - 34	4 623	4 625	4 840	5 281	5 270	14,0	3,3	24,9	25,0
35 - 44	3 798	3 910	3 990	4 231	4 243	11,7	2,8	20,5	20,2
45 - 54	4 641	4 601	5 049	5 274	5 159	11,2	2,7	25,0	24,5
55 - 59	887	957	1 515	1 759	1 826	105,9	19,8	4,8	8,7
60 a více	63	70	122	225	245	288,9	40,4	0,3	1,2

V roce 2004 byly v Plzeňském kraji nejpočetněji zastoupeny uchazeči o zaměstnání ve věkové kategorii 25-34 let a 45-54 let. Věková kategorie 25-34 let činila ve struktuře uchazečů o zaměstnání celkem 25,0% a ve věkové kategorii let 45-54 let 24,5%. Další početnou skupinu tvořily uchazeči o zaměstnání ve věkové kategorii do 24 let (20,5 %) a ve věkové kategorii 35-44 let (20,2%). Nejméně početnou skupinu uchazečů o zaměstnání představovaly věkové kategorie uchazečů 55-59 let (8,7%) a 60let a více (1,2%). I když skupina uchazečů ve věku 60let a více byla z celkového počtu uchazečů nejmeně početnou skupinou, patřila v letech 2000 až 2004 k nejrychleji rostoucí skupině. Počet uchazečů o zaměstnání v této skupině vzrostl o 288,9%, průměrná roční změna činila 40,4%. Další rychle rostoucí skupinou v letech 2000 až 2004 byla skupina uchazečů o zaměstnání ve věku 55-59 let, zvýšení o 105,9%, průměrná roční změna 19,8%. Jedinou skupinu, kde se počet uchazečů o zaměstnání v rozmezí let 2000 až 2004 snížil, představovala věková kategorie do 24 let, pokles o 4,8%, průměrná roční změna dosahovala snížení o 1,2%.

V roce 2004 byly v Plzeňském kraji podle kvalifikační struktury nejpočetněji zastoupeny skupiny uchazečů o zaměstnání se středním vzděláním bez maturity včetně vyučených (41,2%) a uchazeči se základním vzděláním a bez vzdělání (31,6%). Další početnou skupinu představovali uchazeči o zaměstnání s ÚSO vzděláním vč. vyučených s maturitou (19,9%). Uchazeči o zaměstnání vysokoškolským vzděláním činili (3,8%). K nejméně početným skupinám uchazečů o zaměstnání patřily skupiny s úplným středním všeobecným vzděláním (2,9%) a s vyšším odborným vzděláním (0,6%). V letech 2000 až 2004 se struktura uchazečů o zaměstnání podle vzdělání výrazně nezměnila. V porovnání s rokem 2000 se v roce 2004 nejvíce zvýšily absolutní počty uchazečů o zaměstnání podle vzdělání ve skupině středního vzdělání bez maturity vč. vyučených o (1 083 osob). Další početnou skupinu, která se v rozmezí let 2000 až 2004 v absolutních počtech zvyšovala, tvořili uchazeči o zaměstnání s ÚSO vzděláním vč. vyučených s maturitou o (589 osob) a se základním vzděláním vč. bez vzdělání o (505 osob). Po těchto skupinách uchazečů o zaměstnání se v absolutních počtech zvyšovala skupina vysokoškoláků o (210 osob). V letech 2000 až 2004 se v absolutních počtech nejméně zvýšily skupiny vyššího odborného vzdělání o (65 osob) a úplného středního všeobecného vzdělání o (64 osob).

Nejpočetnější skupina uchazečů o zaměstnání se středním vzděláním bez maturity včetně vyučených vypovídá o tom, že tyto uchazeči v důsledku ekonomických a technických změn, spojených s restrukturalizací hospodářství, nenachází na trhu práce vhodná volná místa odpovídající jejich kvalifikaci. Jediné řešení, jak alespoň částečně snížit rostoucí počet uchazečů této skupiny, představuje nejen více investovat do rekvalifikačních kurzů, ale zřizovat pro tyto uchazeče takové rekvalifikační kurzy, které odpovídají vývoji poptávky na trhu práce. Zajímavou skupinu představují vysokoškoláci, jejichž rostoucí počty, vypovídají o zvolené formě studia, která neodpovídá požadavkům trhu práce. Rostoucí počty studentů v humanitních oborech najdou na trhu práce jistě horší uplatnění než studenti technických oborů.

Tab. 4.3.9 Kvalifikační struktura uchazečů o zaměstnání k 31. 12.

Zdroj: MPSV

	2000	2001	2002	2003	2004	Index 2004/ 2000	Struktura v %	
							2000	2004
Uchazeči o zaměstnání celkem	18 535	18 580	20 226	21 650	21 051	113,6	100,0	100,0
v tom:								
základní vzdělání vč. bez vzdělání	6 152	6 272	6 698	7 215	6 657	108,2	33,2	31,6
střední vzdělání bez maturity vč. vyučených	7 599	7 651	8 288	8 985	8 682	114,3	41,0	41,2
ÚSO vzdělání vč. vyučených s maturitou	3 599	3 431	3 875	4 006	4 188	116,4	19,4	19,9
úplné střední všeobecné vzdělání	551	525	570	586	615	111,6	3,0	2,9
vyšší odborné vzdělání	54	80	107	91	119	220,4	0,3	0,6
vysokoškolské vzdělání vč. vědecké výchovy	580	621	688	767	790	136,2	3,1	3,8

V roce 2004 dosáhla **v okrese Domažlice** míra registrované nezaměstnanosti 6,80% (podle původní metodiky). V pořadí okresů Plzeňského kraje s nejnižší mírou nezaměstnanosti se zařadil na třetí místo. V rozmezí let 2000-2004 míra registrované nezaměstnanosti vzrostla o 2,57 procentního bodu, počet uchazečů o zaměstnání se zvýšil o 66,6%. V roce 2000 připadlo na 1 volné pracovní místo 2,4 uchazeče, zatímco v roce 2004 bylo na 1 pracovní místo 7,3 uchazeče.

I když se míra registrované nezaměstnanosti v posledních třech letech zhoršila, stále její nízkou úroveň ovlivňuje výhodné sousedství okresu se SRN a částečně i přísun zahraničního kapitálu. V průběhu posledních třech let se zhoršovala snižováním pracovních příležitostí v SRN, snižováním počtu zaměstnanců v zemědělství z důvodu efektivní výroby, zánikem firmy SANMINA – SCI, CZECH REPUBLIC v Bělé pod Radbuzou (výroba kabelů a vodičů), snižováním jednodušších výrobních činností na východ za levnější pracovní silou, snižováním počtu vojenských posádek.

V roce 2004 dosáhla **v okrese Klatovy** míra registrované nezaměstnanosti 9,16% (podle původní metodiky). V pořadí okresů Plzeňského kraje s nejnižší mírou nezaměstnanosti se zařadil na šesté (předposlední) místo. V rozmezí let 2000-2004 míra registrované nezaměstnanosti vzrostla o 2,99 procentního bodu, počet uchazečů o zaměstnání se zvýšil o 37,7%. V roce 2000 připadlo na 1 volné pracovní místo 4,1 uchazeče, zatímco v roce 2004 bylo na 1 pracovní místo 6,9 uchazeče.

Míra registrované nezaměstnanosti se v posledních třech zvyšovala. K nedostatku pracovních míst přispívá velký počet malých venkovských sídel, špatná dopravní obslužnost, nízká hustota obyvatelstva a obtížné přírodní podmínky (vyšší nadmořská výška). K hlavním důvodům patřilo omezení pracovních příležitostí v SRN, snižování počtu pracovních příležitostí ve firmách JOKA s.r.o. a PARAT z důvodu přesunu výroby na východ za účelem získání levnější pracovní síly.

V roce 2004 dosáhla **v okrese Plzeň-město** míra registrované nezaměstnanosti 7,13% (podle původní metodiky). V pořadí okresů Plzeňského kraje s nejnižší mírou nezaměstnanosti se zařadil na čtvrté místo. V rozmezí let 2000-2004 se míra registrované nezaměstnanosti snížila o 0,16 procentního bodu, počet uchazečů o zaměstnání se snížil o 7,5%. V průběhu let 2000 až 2004 se zvýšil počet volných pracovních míst o 135,8%. V roce 2000 připadlo na 1 volné pracovní místo 6,1 uchazeče, zatímco v roce 2004 bylo na 1 pracovní místo 2,4 uchazeče.

Míra registrované nezaměstnanosti v období let 2000 až 2003 vzrůstala, v roce 2003 dosáhla nejvyšší hodnoty 7,65%. V roce 2004 se situace vyvíjela příznivěji (nejlépe v celém Plzeňském kraji), míra registrované nezaměstnanosti klesla o 0,52 procentního bodu. Ke zlepšení podmínek na trhu práce přispěla v okrese Plzeň-město nejen výhodná poloha města Plzně, ale i solidní infrastruktura hlavního města Plzeňského kraje, která představuje dobré zázemí ke vzniku dalších podniků na jejím území.

V roce 2004 dosáhla **v okrese Plzeň-jih** míra registrované nezaměstnanosti 5,37% (podle původní metodiky). V pořadí okresů Plzeňského kraje s nejnižší mírou nezaměstnanosti se zařadil na první místo. V rozmezí let 2000-2004 se míra registrované nezaměstnanosti zvýšila o 0,53 procentního bodu, počet uchazečů o zaměstnání vzrostl o 21,5%. V průběhu let 2000 až 2004 se zvýšil počet volných pracovních míst o 22,0%. V roce 2000 i 2004 připadlo na 1 volné pracovní místo 5,8 uchazeče.

V průběhu let 2000 až 2004 přispělo k nízké nezaměstnanosti v okrese Plzeň-jih v porovnání s ostatními okresy Plzeňského kraje stabilní podnikatelské prostředí, které je ovlivněno především blízkostí města Plzně. Okolí města Plzně představuje dobré podmínky pro vznik podniků v jejím okolí. K dalším faktorům nízké nezaměstnanosti přispívá ochota obyvatel dojíždět za prací do Plzně (solidní dopravní obslužnost), osidlování okresu plzeňskými obyvateli (výstavba rodinných domů), kteří jsou trvale zaměstnáni v Plzni, a tím i částečně ovlivňují nízkou nezaměstnanost v okrese Plzeň-jih.

V roce 2004 dosáhla **v okrese Plzeň-sever** míra registrované nezaměstnanosti 6,50% (podle původní metodiky). V pořadí okresů Plzeňského kraje s nejnižší mírou nezaměstnanosti se zařadil na druhé místo. V rozmezí let 2000-2004 se míra registrované nezaměstnanosti zvýšila o 0,82 procentního bodu, počet uchazečů o zaměstnání vzrostl o 15,7%. V průběhu let 2000 až 2004 se zvýšil počet volných pracovních míst o 5,9%. V roce 2000 připadlo na 1 volné pracovní místo 8,0 uchazeče, zatímco v roce 2004 bylo na 1 pracovní místo 8,7 uchazeče.

Blízkost města Plzně, ochota obyvatel dojíždět za prací přispívají k udržení relativně nízké míry nezaměstnanosti. Faktory, které přispívají k relativně nízké míře nezaměstnanosti jsou obdobné jako v okrese Plzeň-jih.

V roce 2004 dosáhla **v okrese Rokycany** míra registrované nezaměstnanosti 7,86% (podle původní metodiky). V pořadí okresů Plzeňského kraje s nejnižší mírou nezaměstnanosti se zařadil na páté místo. V rozmezí let 2000-2004 se míra registrované nezaměstnanosti snížila o 0,06 procentního bodu, počet uchazečů o zaměstnání vzrostl o 1,8%. V průběhu let 2000 až 2004 se zvýšil počet volných pracovních míst o 18,3%. V roce 2000 připadlo na 1 volné pracovní místo 16,5 uchazeče, zatímco v roce 2004 bylo na 1 pracovní místo 14,2 uchazeče.

I když se počet volných míst zvýšil, nepatří okres Rokycany k Plzeňským okresům se stabilní mírou nezaměstnanosti, pouze malá část obyvatel okresu Rokycany v blízkosti kolem dálnice D5 (výstavba průmyslových zón) má lepší podmínky k získání pracovních míst. Na trvale vysokou nezaměstnanost obyvatel, žijících v ostatních částech okresu zejména v obcích v údolí řeky Berounky a v jihovýchodní části okresu v oblasti Brd, působí špatné dopravní spojení. V průběhu let 2000 až 2004 přispěly k vysoké nezaměstnanosti okresu firmy Favorit a Železářny Hrádek, které nevyplácely svým zaměstnancům mzdy, zaměstnanci tyto firmy postupně opouštěli a zůstávali ve velké míře bez dalších pracovních příležitostí. K dalším příčinám rostoucí nezaměstnanosti patřilo i rušení vojenských posádek.

V roce 2004 dosáhla **v okrese Tachov** míra registrované nezaměstnanosti 9,60% (podle původní metodiky). V pořadí okresů Plzeňského kraje s nejnižší mírou nezaměstnanosti se zařadil na poslední sedmé místo. V rozmezí let 2000-2004 se míra registrované nezaměstnanosti zvýšila o 1,06 procentního bodu, počet uchazečů o zaměstnání vzrostl o 15,3%. V průběhu let 2000 až 2004 se snížil počet volných pracovních míst o 37,9%. V roce 2000 připadlo na 1 volné pracovní místo 4,8 uchazeče, zatímco v roce 2004 bylo na 1 pracovní místo 9,0 uchazeče.

K nízké nezaměstnanosti v okrese Tachov přispívá celá řada nepříznivých faktorů: nejnižší hustota obyvatel v Plzeňském kraji, velká část okresu dosahuje vyšší nadmořské výšky, tyto oblasti jsou zastoupeny malým výskytem venkovských sídel, v těchto oblastech existuje i špatná dopravní obslužnost, a s tím související nižší počet podnikatelských záměrů v okrese. Zvyšování efektivity v existujících firmách, v řadě případů souvisí i se snahou zaměstnávat větší počet cizinců, kteří představují pro výrobce levnější pracovní sílu.

Tab. 4.3.10 Míra registrované nezaměstnanosti k 31. 12. podle okresů
(podle metodiky platné do 30. 6. 2004)

	2000	2001	2002	2003	2004	Rozdíl 2004 - 2000 v bodech
Česká republika	8,78	8,90	9,81	10,31	10,33	1,55
Plzeňský kraj	6,47	6,52	7,06	7,60	7,41	0,94
Domažlice	4,23	4,60	6,12	6,76	6,80	2,57
Klatovy	6,17	6,41	7,41	8,42	9,16	2,99
Plzeň-město	7,29	7,20	7,40	7,65	7,13	-0,16
Plzeň-jih	4,84	4,93	5,21	5,38	5,37	0,53
Plzeň-sever	5,68	5,69	6,37	6,87	6,50	0,82
Rokycany	7,92	7,46	7,52	8,31	7,86	-0,06
Tachov	8,54	8,84	9,23	10,24	9,60	1,06

v %

V rámci krajů České republiky lze nezaměstnanost v Plzeňském kraji hodnotit příznivě. V Plzeňském kraji se vyskytují oblasti s celkově příznivým vývojem nezaměstnanosti: Plzeň-jih, Plzeň-sever a Plzeň-město a ostatní oblasti okresů, které leží v blízkosti dálnice D5. Vysoká nezaměstnanost v ostatních částech okresu Plzeňského kraje souvisí s obtížnými přírodními podmínkami, řídkým osídlením a se špatnou dopravní obslužností. V letech 2000 až 2004 byla rostoucí míra nezaměstnanosti ovlivněna především rušením vojenských posádek, snahou zaměstnavatelů zefektivnit výrobu zaměstnáváním většího počtu cizinců a přesunem jednodušších výrob na východ.

4.4. Školství

V roce 2004 tvořilo síť předškolních a školských zařízení v Plzeňském kraji 258 mateřských škol, 210 základních škol, 14 gymnázií, 33 středních odborných škol a 27 středních odborných škol. Vysokoškolské vzdělání v kraji poskytovala Západočeská univerzita na svých 7 fakultách a Vysoká škola v Plzni, obecně prospěšná společnost s bakalářským studiem zdravotních oborů a lékařská fakulta Univerzity Karlovy.

Tab. 4.4.1 Mateřské a základní školy

Zdroj: ÚIV

	Školní rok					Rozdíl 2004 - 2000
	2000/2001	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005	
Mateřské školy	304	299	291	262	258	-46
třídy	656	651	652	665	651	-5
učitelé	1 265	1 238	1 233	1 265	1 249	-16
děti	14 426	14 254	14 466	15 004	14 876	450
Základní školy	219	216	213	210	207	-12
třídy	2 520	2 463	2 399	2 332	2 238	-282
učitelé	3 549	3 502	3 441	3 395	3 266	-283
žáci	54 842	53 441	51 774	49 758	47 641	-7 201

V časové řadě let 2000 až 2004 se snížil počet mateřských škol, tříd a učitelů. Ve většině případů se snižování počtu mateřských škol týkalo především jejich slučování. Počet dětí navštěvujících mateřskou školu se nepatrně zvyšoval. V roce 2004 se v porovnání s rokem 2000 vyskytoval větší počet dětí ve věkové skupině 3 a 4 let. Růst dětí v nižších věkových skupinách souvisí s přechodně nepatrně zvýšenou porodností, protože do věku matek se dostávají populačně silnější ročníky. Počet dětí na jednu třídu se zvýšil z 22 dětí v roce 2000 na 23 dětí v roce 2004.

V základním školství se snižoval počet škol, tříd, učitelů a žáků. Počet dětí, které navštěvují základní školu, klesl v rozmezí let 2000-2004 o 7 201 dětí, což se nepříznivě projevilo ve slučování a rušení škol. Počet dětí na jednu třídu se prakticky nezměnil. V roce 2000 připadlo zhruba na jednu třídu 22 dětí, v roce 2004 přibližně 21 dětí. Na úbytek žáků v základním školství má vliv nepříznivý demografický vývoj. Silnější ročníky opouští základní školy a nastupují generace narozené v období s nižší porodností. Tento trend potrvá i v budoucnosti, podle populační prognózy do roku 2050 bude i nadále hlavním faktorem snížení počtu obyvatel relativně nízká porodnost, která přispěje k významnému populačnímu stárnutí.

Ve středním školství se počet studentů i učňů zvyšoval. V rozmezí let 2000 až 2004 vzrostl počet studentů na středních odborných školách o 8,2% a na gymnáziích o 3,3%. Zvýšený počet studujících na středních školách potvrzuje rostoucí poptávku po kvalitnějším vzdělání a snahu po lepším uplatnění absolventů na trhu práce. Počet studentů připadajících na jednu třídu se prakticky nezměnil. Na střední odborné škole připadlo na jednu třídu 27 studentů a na gymnáziu 28 studentů.

Plzeňský kraj patří především ke krajům s průmyslovou tradicí, kde uplatnění dělnických profesí na trhu práce má svůj klíčový význam, v důsledku toho se během pětiletého období počet učňů zvýšil o 3,5%. V roce 2000 připadlo na jednu třídu přibližně 22 učňů, v roce 2004 v průměru 24 učňů. V učňovském školství budou v budoucím rozvoji podporovány zejména obory strojírenské, stavební a kovodělné.

Tab. 4.4.2 Střední školy

Zdroj: ÚIV

	Školní rok					Rozdíl 2004 - 2000
	2000/2001	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005	
Střední odborná učiliště						
třídy	29	28	28	28	27	-2
učitelé	454	424	418	434	433	-21
mistři odborného výcviku	584	571	603	665	721	137
uční	409	392	408	393	388	-21
	9 889	10 145	10 108	10 302	10 239	350
Gymnázia						
třídy	14	14	14	14	14	0
učitelé	226	227	240	233	231	5
studenti	516	512	533	557	533	17
	6 353	6 376	6 656	6 624	6 564	211
Střední odborné školy						
třídy	32	33	34	33	33	1
učitelé	388	380	391	396	413	25
studenti	1 016	1 037	1 120	1 131	1 176	160
	10 416	10 443	10 511	10 882	11 272	856
Vyšší odborné školy						
studijní skupiny	5	5	5	5	5	0
učitelé	42	46	45	48	44	2
studenti	158	155	125	132	117	-41
	897	1 045	1 024	1 113	1 046	149

Plzeňské vyšší odborné školy patří ke školám s perspektivním rozvojem. Podpora existujících vyšších odborných škol, přispěla k vyššímu počtu studujících na těchto školách. V časové řadě let 2000 až 2004 se počet studujících na vyšších odborných školách zvýšil o 16,6%.

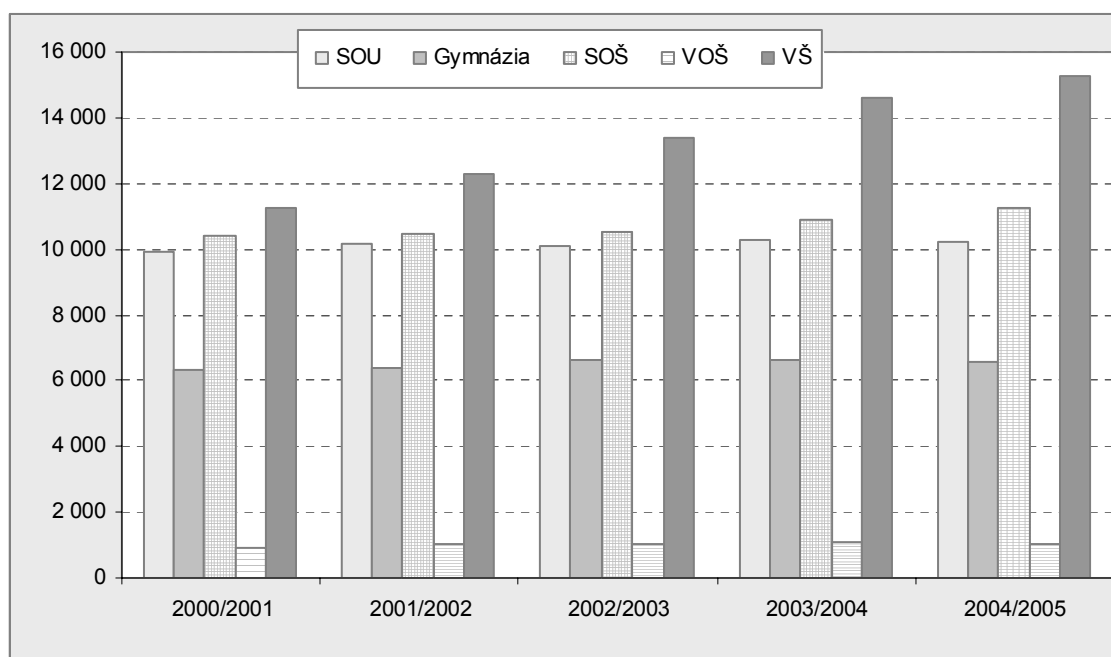
Tab. 4.4.3 Vysoké školy

Zdroj: ÚIV

	Školní rok					Rozdíl 2004 - 2000
	2000/2001	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005	
Vysoké školy	1	1	2	2	2	1
fakulty	7	7	7	7	7	0
studenti se státním občanstvím ČR	11 243	12 271	13 368	14 594	15 287	4 044
v bakalářském programu	2 126	2 380	3 372	4 889	6 147	4 021
v magisterském programu	8 668	9 345	9 374	8 921	8 249	-419
v doktorském programu	449	546	622	784	891	442
studující cizinci	302	352	389	426	525	223
další vzdělávání	357	1 859	634	629	541	184
v tom:						
veřejné vysoké školy	1	1	1	1	1	-
fakulty	7	7	7	7	7	-
studenti	11 545	12 623	13 647	14 744	15 383	3 838
soukromé vysoké školy	-	-	1	1	1	-
fakulty	-	-	-	-	-	-
studenti	-	-	110	276	427	-
státní vysoké školy	-	-	-	-	-	-
fakulty	-	-	-	-	-	-
studenti	-	-	-	-	-	-

V létech 2000 až 2004 se výrazně zvyšoval počet studentů studujících na vysokých školách. V Plzeňském kraji vzrostl počet studentů se státním občanstvím ČR studujících na vysokých školách o 36,0%. Počet míst v bakalářském studiu byl podstatně rozšířen, a tím se zvýšil počet studujících v bakalářském studijním programu. V roce 2004 se v porovnání s rokem 2000 zvýšil počet studujících v bakalářském studijním programu o 189,1%. Vzhledem k tomu, že pouze část studentů bakalářského studia pokračuje v dalším magisterském studiu, počet studentů v magisterském se v roce 2004 v porovnání s rokem 2000 snížil o 4,8%.

Graf 14 - Studenti středních a vysokých škol

Západočeská univerzita vznikla v roce 1991 a v současné době má sedm fakult: aplikovaných věd, ekonomickou, elektrotechnickou, filozofickou, pedagogickou, právní a strojní. Od září 1993 je na univerzitě ve shodě s požadavky Evropské unie zaveden kreditní systém studia, který umožňuje studentům se samostatně rozhodovat o studijní zátěži. V akademickém roce 1996-97 prošly technické fakulty úspěšnou akreditací Evropské federace národních inženýrských asociací a jejich absolventi mohou získat při splnění určitých podmínek titul euroinženýr (EUR ING).

Výzkum a vývoj se stává vedle vzrůstající odborné kvality důležitějším zdrojem finančních prostředků, která univerzita nezbytně potřebuje ke své činnosti. Univerzita je těsně spjata s vědecko-technickým parkem (VTP), který byl založen v roce 1996. Dlouhodobý strategický výhled umožní Západočeské univerzitě začlenění do evropského vzdělávacího a výzkumného prostoru.

Od roku 1945 je v Plzni umístěna lékařská fakulta Univerzity Karlovy, kde posluchači mohou studovat ve dvou studijních oborech všeobecném lékařství a stomatologii. Vzdělání ve zdravotnických oborech umožňuje soukromá neuniverzitní škola Vysoká škola v Plzni, o.p.s.

Vývoj počtu mateřských škol odpovídal v období 2000 až 2004 demografickému vývoji. Tendence vývoje v počtu těchto zařízení byly obdobné, jak v Plzeňském kraji, tak v České republice. Počet mateřských škol se v důsledku slučování snižoval, i když v posledních dvou letech se počet dětí zvyšoval, což bylo ovlivněno přechodně nepatrně zvýšenou porodností a výskytem většího počtu dětí především v nižších věkových skupinách. Počet dětí připadajících na jednu třídu byl prakticky shodný v celé časové řadě, jak v Plzeňském kraji, tak v České republice. V příštím vývoji bude počet dětí znovu ubývat, protože se do věků matek budou postupně dostávat populačně slabší ročníky.

V základním školství se snižoval počet základních škol, protože ubýval počet žáků vlivem nepříznivé demografické situace. Základní školy se slučovaly, nebo rušily. Úbytek žáků v nižších ročnících bude přechodně vystřídán nepatrným přírůstkem, ale v budoucím vývoji bude jejich počet znovu klesat. V Plzeňském kraji i v České republice bude mít v příštích letech vývoj základního školství přibližně stejnou tendenci.

4.5. Zdravotnictví

V polovině roku 2004 byl v České republice pozastaven převod krajských nemocnic a obchodní (akciové) společnosti vlastněné výhradně krajem. Ve státním sektoru zůstalo 30% veškeré nemocniční kapacity (nemocnice přímo řízené ministerstvem zdravotnictví a ostatními centrálními orgány). Lůžková kapacita nestátních nemocnic (70%) byla rozdělena mezi zařízení spravovaná krajem (41%), městem nebo obcí (8%) a zařízení privátní (21%).

Tab. 4.5.1 Vybrané ukazatele zdravotnictví

Zdroj: ÚZIS

	2000	2001	2002	2003	2004	Rozdíl 2004 - 2000
Lékaři celkem (přepočtené osoby)	2 216	2 261	2 305	2 314	2 341	125
z toho v nestátních zařízeních	1 512	1 285	1 323	1 611	1 632	120
Lékaři na 1 000 obyvatel	4,0	4,1	4,2	4,2	4,3	0,3
Střední zdravotničtí pracovníci (přepočtené osoby)	6 087	6 237	6 361	6 290	6 052	-35
Lůžka v nemocnicích	3 748	3 829	3 597	3 591	3 581	-167
Lůžka v odborných léčebných ústavech	1 910	1 881	1 881	1 883	1 883	-27
z toho v léčebnách dlouhodobě nemocných	340	340	340	340	340	0
Lékárny a výdejny ¹⁾	110	114	115	119	134	24
Samostatné ordinace lékařů ¹⁾	1 041	1 054	1 081	1 094	1 089	48
pro dospělé	239	240	240	241	241	2
pro děti a dorost	106	107	108	105	104	-2
stomatologů	321	319	316	317	315	-6
gynekologů	58	61	68	68	66	8
specialistů	317	327	349	363	363	46
Ostatní samostatná zdravotnická zařízení ¹⁾	165	173	173	176	178	13
Hospitalizovaní	104 535	106 556	108 832	108 815	111 690	7 155
Průměrná ošetrovací doba ve dnech	9,2	9,0	8,9	8,7	8,5	-0,7

¹⁾ bez detašovaných pracovišť

V Plzeňském kraji v roce 2004 zabezpečovalo ve zdravotnictví lůžkovou péči 11 nemocnic s 3 581 lůžky a 5 odborných léčebných ústavů s počtem 1 883 lůžek. Celkový počet lékařů (přepočtené osoby) dosáhl počtu 2 341, z toho v nestátních zařízeních bylo zaměstnáno 1 632, tj. 69,7%.

V časové řadě let 2000 až 2004 se v Plzeňském kraji zvýšil počet lékařů (přepočtené osoby) o 125, tj. o 5,6% a z toho počet lékařů pracujících v nestátním zařízení o 120, tj. 7,9 %. Celkově se zlepšila zdravotní péče v počtu pacientů připadajících na 1 lékaře. Počet osob připadajících na jednoho lékaře se snížil o 14. Nejvíce se zlepšil stav v počtu pacientů, kteří připadli na jednoho lékaře specialistu, pokles o 304. Počet středních zdravotních pracovníků (přepočtené osoby) se snížil o 35, tj. o 0,6%.

Ve většině okresů Plzeňského kraje se v roce 2004 ve srovnání s rokem 2000 počet obyvatel připadajících na jednoho lékaře snižoval s výjimkou okresů Klatovy, Rokycany a Tachov. Nejvíce se zhoršila situace v okres Tachov, kde se počet obyvatel připadajících na jednoho lékaře zvýšil o 64. Ke zhoršení zdravotní péče v okrese Tachov přispělo uzavření nemocnice v Plané u Mariánských Lázní.

V roce 2004 se v Plzeňském kraji v porovnání s rokem 2000 snížil počet lůžek v nemocnicích o 167, tj. pokles o 4,6%. V roce 2000 připadlo na jedno lůžko v nemocnici 147 obyvatel, v roce 2004 se počet obyvatel připadajících na jedno lůžko v nemocnicích zvýšil na 153. Dlouhodobý pokles počtu lůžek byl způsoben tlakem státu na nemocnice, aby snižovaly počty lůžek na málo využitých odděleních, a tím docházelo k úsporám finančních prostředků. V roce 2004 klesla v České republice lůžka akutní péče o 2,8%. Pokles lůžek akutní péče byl částečně kompenzován růstem ošetrovatelských lůžek.

Počet hospitalizovaných se zvyšoval, zatímco průměrná ošetrovací doba ve dnech se zkracovala, a tím se zlepšoval ukazatel využití lůžek ve dnech. Počet hospitalizovaných v roce 2004 v porovnání s rokem 2000 vzrostl o 6,8%, průměrná ošetrovací doba ve dnech poklesla o 0,7 dne, využití lůžkového fondu v nemocnicích ve dnech se zvýšilo o 3,1%.

V rozmezí let 2000 až 2004 se nejvíce rozšiřoval počet lékáren a výdejen léků (index $_{2004/2000}$ 121,8) počet privátních ordinací lékařů specialistů (index $_{2004/2000}$ 114,5) a gynekologů (index $_{2004/2000}$ 113,8).

Tab. 4.5.2 Kalendářní dny pracovní neschopnosti podle příčiny a podle okresů

	2000	2001	2002	2003	2004	Změna v %		Struktura v %	
						2004/ 2000	průměr- ná roční	2000	2004
Kalendářní dny pracovní neschopnosti	5 644 176	5 998 927	5 774 778	5 817 202	5 073 060	-10,1	-2,6	100,0	100,0
v tom podle příčiny:									
pro nemoc	5 038 704	5 339 211	5 120 106	5 168 039	4 448 831	-11,7	-3,1	89,3	87,7
pro pracovní úrazy	248 597	274 014	264 658	259 265	265 678	6,9	1,7	4,4	5,2
pro ostatní úrazy	356 875	385 702	390 014	389 898	358 551	0,5	0,1	6,3	7,1
v tom podle okresů:	5 644 176	5 998 927	5 774 778	5 817 202	5 073 060				
Domažlice	502 036	543 074	533 497	515 532	432 553	-13,8	-3,7	8,9	8,5
Klatovy	787 778	919 555	751 396	765 913	663 047	-15,8	-4,2	14,0	13,1
Plzeň-město	2 213 879	2 306 007	2 275 879	2 287 041	2 075 795	-6,2	-1,6	39,2	40,9
Plzeň-jih	579 231	630 643	631 406	641 880	518 742	-10,4	-2,7	10,3	10,2
Plzeň-sever	563 901	651 802	614 914	642 918	523 205	-7,2	-1,9	10,0	10,3
Rokycany	424 251	418 684	408 796	395 131	310 183	-26,9	-7,5	7,5	6,1
Tachov	573 100	529 162	558 890	568 787	549 535	-4,1	-1,0	10,2	10,8

Nejnižšího procenta průměrné pracovní neschopnosti bylo dosaženo v roce 2004, v porovnání s rokem 2000 se snížilo o 0,460 procentního bodu. Snižování průměrného pracovního procenta pracovní neschopnosti bylo ovlivněno snížením kalendářních dnů pracovní neschopnosti pro nemoc a snížením počtu nemocensky pojištěných pracovníků. V roce 2004 se v porovnání s rokem 2000 snížil počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti pro nemoc o 11,7%, počet nemocensky pojištěných klesl o 3,2%. Průměrné procento pracovní neschopnosti pro nemoc bylo nižší o 0,506 procentního bodu.

Průměrná procenta pracovní neschopnosti pro pracovní úraz a pro ostatní úraz se v roce 2004 v porovnání s rokem 2000 nepatrně zvýšila. Průměrné procento pro pracovní úraz vzrostlo o 0,030 procentního bodu a průměrné procento pro ostatní úraz o 0,016 procentního bodu. Vliv obou procent měl zanedbatelný vliv na celkovou výši průměrného procenta pracovní neschopnosti.

V časové řadě let 2000 až 2004 bylo i ve všech okresech Plzeňského kraje dosaženo nejnižšího průměrného procenta pracovní neschopnosti v roce 2004. Nejvyšší průměrné procento pracovní neschopnosti bylo zaznamenáno v okresech Tachov (6,939) a Plzeň-sever (6,924), naopak nejnižší průměrné procento pracovní neschopnosti bylo zjištěno v okresech Plzeň-město (5,577) a v okrese Rokycany (5,847).

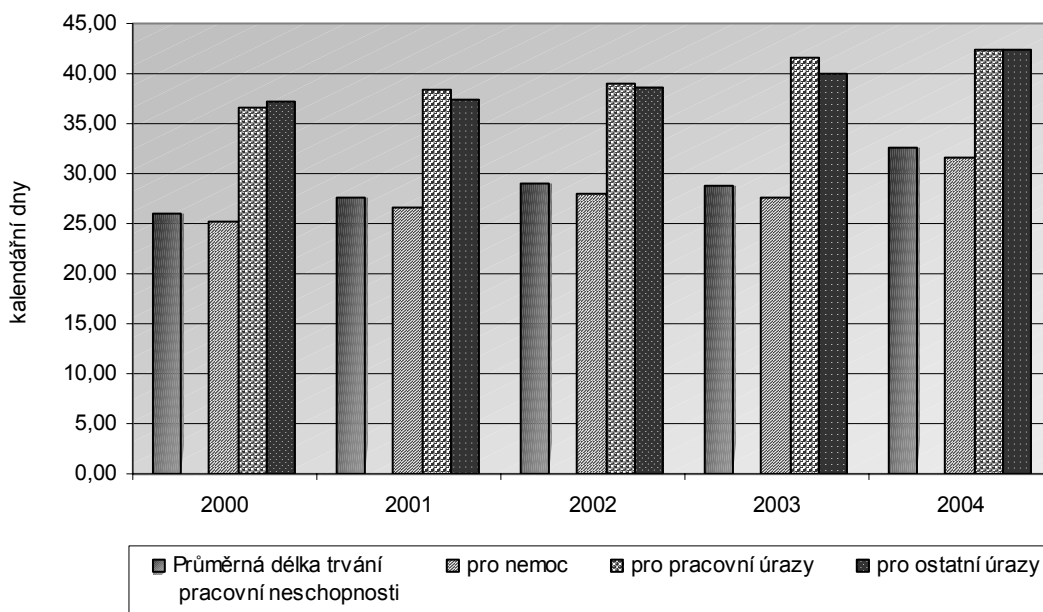
Jestliže provedeme hodnocení rovnoměrnosti vývoje delší časové řady v létech 1990 až 2004 v ukazatelích nově hlášené případy pracovní neschopnosti a počet kalendářních dnů pomocí variačního koeficientu za Českou republiku a Plzeňský kraj, zjišťujeme, že oba soubory jsou prakticky přibližně stejně rovnoměrné. Variabilita souboru v ukazateli nově hlášené případy pracovní neschopnosti dosáhla u České republiky 11,29% a v Plzeňském kraji 11,54%, v ukazateli počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti představovala u České republiky 6,89% a v Plzeňském kraji 6,52%. Tendence vývoje v obou těchto ukazatelích vypovídají o přibližně stejném vývoji, jak v České republice, tak v Plzeňském kraji.

Tab. 4.5.3 Průměrné procento pracovní neschopnosti podle příčiny a podle okresů

	2000	2001	2002	2003	2004	Rozdíl 2004 - 2000 v bodech
Průměrné procento pracovní neschopnosti	6,481	7,050	6,827	6,927	6,021	-0,460
v tom podle příčiny:						
pro nemoc	5,786	6,275	6,053	6,154	5,280	-0,506
pro pracovní úrazy	0,285	0,322	0,313	0,309	0,315	0,030
pro ostatní úrazy	0,410	0,453	0,461	0,464	0,426	0,016
v tom podle okresů:						
Domažlice	6,244	6,804	6,943	6,949	6,006	-0,238
Klatovy	6,463	7,773	6,572	6,850	6,125	-0,338
Plzeň-město	6,104	6,435	6,367	6,454	5,577	-0,527
Plzeň-jih	6,853	7,638	7,652	7,519	6,303	-0,550
Plzeň-sever	6,828	7,606	7,368	7,780	6,924	0,096
Rokycany	7,212	7,340	7,182	7,209	5,847	-1,365
Tachov	7,164	7,654	7,517	7,427	6,939	-0,225

V roce 2004 dosahovaly největšího průměrného procenta pracovní neschopnosti podle odvětví OKEČ zemědělství, lesnictví rybolov a chov ryb (7,774) a těžba nerostných surovin a zpracovatelský průmysl (7,532). Naopak nejnižší průměrné procento pracovní neschopnosti bylo vykázano v odvětvích vzdělávání (3,771) a ve výrobě rozvodu elektřiny, plynu a tepelné energie (4,002).

Porovnáme-li rok 2004 s rokem 2000 klesal počet nově hlášených případů pracovní neschopnosti rychleji ($\text{index}_{2004/2000}$ 71,9) než počet kalendářních dnů pracovní neschopnosti ($\text{index}_{2004/2000}$ 89,9). Z těchto příčin se průměrná doba trvání jednoho případu prodlužovala. Zatímco v roce 2000 byla průměrná délka jednoho případu 26,10 dne, v roce 2004 dosáhla průměrná délka trvání jednoho případu 32,64 dne, tj. v průměru zvýšení o 6,54 dne.

Graf 15 – Průměrná délka trvání pracovní neschopnosti podle příčiny pracovní neschopnosti

Snižování nově hlášených případů pracovní neschopnosti souvisí s tím, že většina lidí při jednodušších onemocněních, si buď vezme dovolenou, a nebo z finančních důvodů (nízká procentní sazba za první tři dny pracovní neschopnosti) nezůstávají v pracovní neschopnosti. Rovněž podnikatelé čerpají pracovní neschopnost v omezené míře. Prodlužování průměrné délky trvání jednoho případu je ovlivněno i tím, že někteří lidé podcenili první onemocnění, pracovní neschopnost nečerpali a jejich další onemocnění si často vyžádá i delší pracovní neschopnost. Pracovní neschopnost si obvykle prodlužují i ti zaměstnanci, kterým z důvodu reorganizace podniku hrozí výpověď. Onemocnění těchto zaměstnanců s následným prodloužením pracovní neschopnosti jim umožní oddálit ukončení pracovního poměru. V roce 2004 se výrazně prodloužila pracovní neschopnost i u onemocnění, která vyžadují dlouhodobější léčení (novotvary, duševní poruchy a poruchy chování, nemocí oběhové soustavy a nemocí svalového a kosterní soustavy).

Nepříznivý vývoj pracovní neschopnosti v letech 2000 až 2003 se v roce 2004 zlepšil. Tendence vývoje pracovní neschopnosti v kraji odpovídá přibližně celorepublikovému trendu. Průměrné procento pracovní neschopnosti dosáhlo v uplynulých pěti letech v roce 2004 v České republice a ve všech krajích nejnižší úroveň. V roce 2004 bylo průměrné procento pracovní neschopnosti mírně nad celorepublikovým průměrem, v České republice činilo 5,857. V rámci krajů se Plzeňský kraj umístil na šestém místě. Nejnižšího průměrného procenta pracovní neschopnosti bylo dosaženo v Hl. městě Praze (4,605) a naopak nejvyššího ve Zlínském kraji (6,883). Statistická data ve zdravotnictví nepostihují všechny změny v kvalitě péče, dlouhodobý nárůst kvality zdravotnické péče se odráží spíše v demografických charakteristikách, jako je naděje dožití a zemřelí podle příčin smrti.

4.6. Sociální péče

V časové řadě let 2000 až 2004 zaznamenal Plzeňský kraj v oblasti sociální péče zvýšený nárůst především v domech s pečovatelskou službou a v dětských domovech. Počet domů s pečovatelskou službou vzrostl zhruba o 59,0 % a počet bytových jednotek v nich o 101,8%, počet dětských domovů o 75,0 a počet míst v dětských domovech o 102,5%. K hodnocení počtu zařízení sociální péče byly použity údaje z Městské obecní statistiky (MOS).

Tab. 4.6.1 Zařízení sociální péče k 31. 12.

	2000	2001	2002	2003	2004	Rozdíl 2004 - 2000
Ústavy sociální péče pro dospělé místa	5 894	5 904	7 996	6 785	8 1026	3 132
Ústavy sociální péče pro mládež místa	8 856	8 864	8 847	8 923	8 923	0 67
Domovy důchodců místa	11 965	12 1 018	12 1 016	18 1 422	15 1 123	4 158
Domovy - penziony pro důchodce místa	9 896	9 892	10 809	9 884	9 884	0 -12
Domy s pečovatelskou službou bytové jednotky	39 762	43 853	60 1 553	60 1 503	62 1 538	23 776
Ostatní zařízení sociální péče místa	11 239	16 287	18 276	12 259	14 367	3 128
Dětské domovy místa	8 364	8 364	8 364	9 473	14 737	6 373

V Plzeňském kraji připadlo v roce 2004 na 1000 osob starších 65 let 14 míst v domovech důchodců, v penzích pro důchodce 11 míst. V porovnání s rokem 2000 se situace v roce 2004 příliš nezlepšila, na 1000 obyvatel starších 65 let se zvýšil počet míst v domovech důchodců o 2, v penzích pro důchodce se počet míst nezvýšil.

V roce 2004 v porovnání s rokem 2000 narůstaly počty žadatelů o umístění v domově důchodců a v penzionu pro důchodce; v domově důchodců o 114,7% a v penzionu pro důchodce o 14,1%.

Počet bytových jednotek v domech s pečovatelskou službou připadajících na 1 000 osob ve věku 65 let a více se v roce 2004 zvýšil v porovnání s rokem 2000 o 9, tj. zvýšení o 97,9 procentních bodů. Počet osob, kterým byla poskytnuta pečovatelská služba, vzrostl o 557 osob, tj. o 7,5% více. Výdaje na pečovatelskou službu stouply z 51 067 tis. Kč v roce 2000 na 71 308 tis. Kč v roce 2004, tj. zvýšení o 39,6%. Ačkoli se počet domů s pečovatelskou službou zvyšoval, neodpovídal poptávce žadatelů o byt v domě s pečovatelskou službou. V porovnání s rokem 2000 představoval počet nespokojených žadatelů o byt v domě s pečovatelskou službou vzestup o 50,0%. Vlivem nepříznivé demografické situace, kdy se počet stárnoucích obyvatel neustále zvyšuje, porostou i požadavky o tento druh služby.

Hodnotíme-li síť zařízení sociální péče ukazatelem na 1 000 obyvatel starších 65 let, pak v porovnání s Českou republikou je situace horší v Plzeňském kraji v počtu míst v domovech důchodců a v počtu bytových jednotek v domovech s pečovatelskou službou. V porovnání s Českou republikou je v Plzeňském kraji na 1 000 obyvatel starších 65 let méně o 12 míst v domovech důchodců a o 4 bytové jednotky v domovech s pečovatelskou službou. Pouze v počtu míst v penzích pro důchodce na 1 000 obyvatel starších 65 let dosahuje Plzeňský kraj nepatrně vyššího počtu než Česká republika. V Plzeňském kraji připadá na 1 000 obyvatel starších 65 let 11 míst, zatímco v České republice 9 míst.

V roce 2004 bylo v Plzeňském kraji 142 551 příjemců důchodů, z toho 53,3% pobíralo starobní plný důchod, 12,1% invalidní plný, 23,3% vdovský včetně kombinovaných, 3,5% vdovecký včetně kombinovaných a 1,8 % sirotčí důchod. Ve struktuře podle pohlaví představovaly ženy 62% z celkového počtu příjemců. Celkově se počet příjemců důchodů zvýšil ($\text{index}_{2004/2000}$ 101,9). Nejvíce se zvýšil počet příjemců důchodů invalidních částečných, v porovnání s rokem 2000 o 21,0%.

V roce 2004 činil průměrný důchod 7 127 Kč, v porovnání s rokem 2000 vzrostl o 15,4%. Průměrný starobní plný důchod dosáhl výše 7 231 Kč, ($\text{index}_{2004/2000}$ 115,5). Průměrná výše starobních plných důchodů byla 8 064 Kč u mužů, 6 555 Kč u žen.

Tab. 4.6.2 Vybrané ukazatele sociálního zabezpečení

Zdroj: MPSV

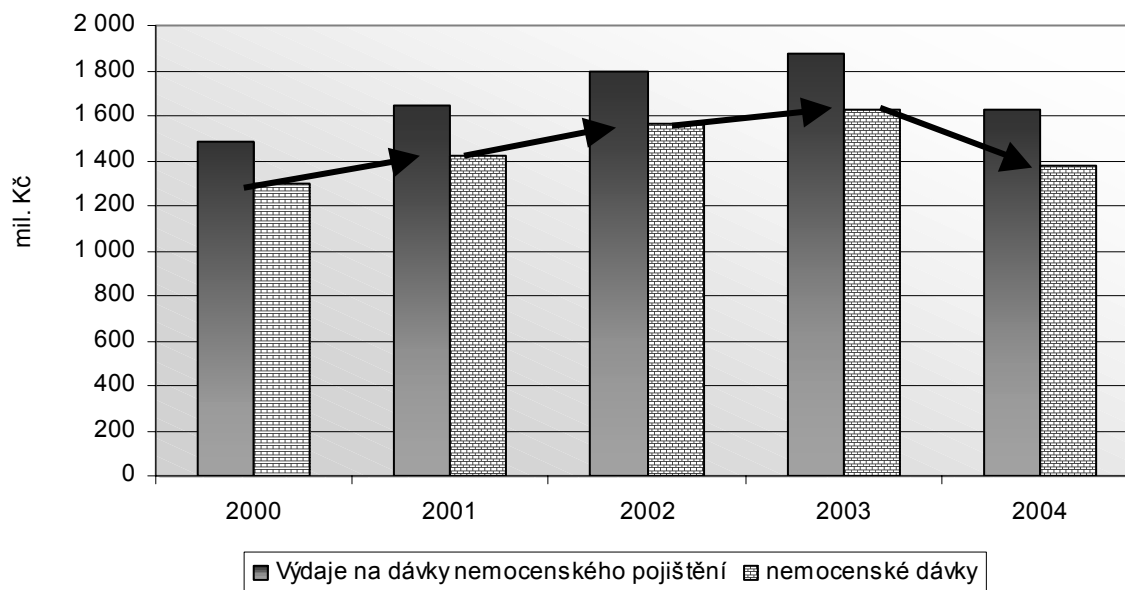
	2000	2001	2002	2003	2004	Rozdíl 2004 - 2000
Příjemci důchodů celkem (prosinec)	139 893	140 969	140 564	141 043	142 551	2 658
z toho plných starobních	74 898	75 821	74 761	74 886	76 048	1 150
Průměrná měsíční výše plného starobního důchodu v Kč (prosinec)	6 262	6 770	6 791	7 035	7 231	969
Výdaje na dávky nemocenského pojištění (mil. Kč)	1 489	1 646	1 794	1 873	1 630	141
z toho:						
nemocenské	1 297	1 425	1 562	1 626	1 378	81
peněžitá pomoc v mateřství	143	161	179	186	205	62
podpora při ošetřování člena rodiny	48	60	53	61	46	-2
Držitelé průkazů zdravotně postižených (k 31. 12.)	15 968	15 851	17 153	15 904	18 099	2 131
Osoby v evidenci sociálně potřebných	12 138	11 363	9 752	.	9 752	-2 386
Žadatelé o umístění v domově důchodců	551	659	672	818	1 183	632
Žadatelé o umístění v penzionu pro důchodce	1 533	1 627	1 457	1 357	1 749	216
Neuspokojení žadatelé o byt v domě s pečovatelskou službou	716	962	895	615	1 074	358
Osoby, jimž byla poskytnuta pečovatelská služba	7 434	7 490	7 448	5 205	7 991	557
Výdaje na pečovatelskou službu (mil. Kč)	51	38	60	45	71	20

V roce 2004 bylo v Plzeňském kraji přiznáno 1 945 125 dávek státní sociální podpory, v porovnání s rokem 2000 poklesl počet dávek o 2,4%. Pokles počtu dávek byl ovlivněn především snižováním počtu přídatku na dítě, sociálního příplatku, příspěvku na bydlení a příspěvku na dopravu. Objem vyplacených dávek u přídatku na dítě, sociálního příplatku a příspěvku na bydlení se snížil z důvodu vyšších příjmů rodin. Doložený měsíční příjem rodin za rozhodné období převyšoval součin zákonného koeficientu 3,00 a částky životního minima rodiny. Objem vyplaceného příspěvku na dopravu se v roce 2004 výrazně snížil, protože byl od 1.7. 2004 zrušen. V roce 2004 proti roku 2003 se výrazněji zvýšil objem vyplaceného rodičovského příspěvku, který vzrostl o 134 112 tis. Kč. Hlavním důvodem byly změny od 1.1.2004 (zákon č. 443/2003 Sb.), protože rodičovský příspěvek se začal poskytovat bez ohledu na výši příjmu. Dítě může navštěvovat jesle, mateřskou školu, nebo jiná obdobná zařízení pět kalendářních dní v měsíci. Rodič si současně může zajistit péči o dítě jinou zletilou osobu, aniž by ztratil nárok na rodičovský příspěvek.

V roce 2004 činil celkový objem vyplacených dávek státní podpory 1 793 118 tis. Kč, index_{2004/2000} 115,2). Z celkového objemu vyplacených dávek představovaly přídatky na dítě 31,1%, rodičovský příspěvek 31,1%, sociální příplatek 11,0%, příspěvek na bydlení 5,2%, příspěvek na dopravu 2,5%, výše ostatních příspěvků byla zanedbatelná.

V roce 2004 dosáhly výdaje na dávky nemocenského pojištění 1 629 687, což bylo o 9,5% více než v roce 2000. Z celkového objemu vyplacených dávek nemocenského pojištění tvořily nemocenské dávky 84,5%, peněžitá pomoc v mateřství 12,6% a podpora při ošetřování člena rodiny 2,8%. I když v roce 2004 byly nemocenské dávky v porovnání s rokem 2000 vyšší o 6,2%, v časové řadě let 2000 až 2004 dosáhly druhé nejnižší hodnoty. Pokles objemu vyplácených nemocenských dávek v roce 2004 ve vztahu k předcházejícím létům souvisel s jejich snížením za první tři dny pracovní neschopnosti z 50% na 25% a u karantény z 69% na 25% vyměřovacího základu, což způsobilo výrazný pokles krátkodobých případů pracovní neschopnosti.

Graf 16 – Výdaje na dávky nemocenského pojištění v Plzeňském kraji

K 31.12.2004 bydlelo na území Plzeňského kraje 18 099 držitelů průkazů zdravotně postižených, z toho 3,8 % ve věku do 18 let. Počty držitelů průkazů postupně rostou, proti roku 2000 se zvýšil celkový počet o 13,3%, ve věkové skupině do 18 let poklesl o více než pětinu. Počet osob v evidenci sociálně potřebných se proti roku 2000 snížil absolutně o 2 386 osob, tj. snížení o 19,7%.

Tab. 4.6.3 Dávky státní sociální podpory

Zdroj: MPSV

	2000	2001	2002	2003	2004	Rozdíl 2004 - 2000
Přiznané dávky ¹⁾	1 992 433	1 924 385	1 921 610	1 973 505	1 945 125	-47 308
Vyplacené dávky (tis. Kč) ²⁾	1 555 955	1 553 193	1 635 843	1 549 432	1 793 118	237 163
z toho:						
přídavek na dítě	645 938	643 799	670 156	622 010	588 789	-57 149
sociální příplatek	270 627	256 930	263 973	239 956	214 525	-56 102
příspěvek na bydlení	98 125	102 305	114 020	104 476	93 841	-4 284
příspěvek na dopravu	56 920	63 439	69 239	65 956	44 745	-12 175
rodičovský příspěvek	397 631	404 471	426 616	424 438	558 550	160 919
zaopatřovací příspěvek	687	478	581	413	180	-507
pěstounská péče	19 343	20 083	20 630	19 500	19 762	419
z toho:						
na potřeby dítěte	14 331	14 849	15 410	14 456	14 792	461
odměna pěstouna	4 641	4 860	5 009	4 764	4 742	101
porodné	30 889	32 997	41 720	42 235	44 089	13 200
pohřebné	29 100	28 495	28 920	30 455	29 760	660

¹⁾ v letech 2000 - 2002 bez zpětně přiznaných dávek

²⁾ včetně zpětně vyplacených dávek

Přirozeným důsledkem populačního stárnutí obyvatelstva bude výrazný růst počtu osob s nárokem na starobní důchod. První vlna výrazného nárůstu počtu osob na starobní důchod nastane již kolem roku 2007 přechodem silných poválečných ročníků do tohoto věku. Zákon č.155/1999 Sb., o důchodovém pojištění, nereflktuje nezbytnost důchodové reformy. Novela z minulého roku č. 425/2003. Sb., prodlužující odchod do důchodu plynule dosavadním tempem do roku 2013 na 63 let u mužů a na 59-63 let u žen (podle počtu vychovaných dětí), pouze dočasně ztlumí nárůst počtu osob s nárokem na starobní důchod.

Projekce obyvatel předpokládá, že v roce 2050 se podíl osob ve věku nad 65 let přiblíží jedné třetině, což by znamenalo zdvojnásobení současného podílu. Počet obyvatel starších 85 let by se měl do roku 2050 zpětinasobit. Nároky na sociální služby spojené především s pomocí seniorům porostou, a proto by mělo být jedním z hlavních úkolů v oblasti sociální péče rozšiřování kvalitní sítě sociálních služeb pro starší obyvatele.

4.7. Kriminalita

V Plzeňském kraji dosáhla kriminalita z hlediska počtu zjištěných trestných činů v časové řadě let 2000 až 2004 nejhorší úrovně v roce 2000 a v porovnání s rokem 2004 byla o 2,6% vyšší. Vůbec nejnižší počet zjištěných trestných činů byl zaznamenán v roce 2001, v tomto roce byl o 10,2% nižší než v roce 2000. V rozmezí let 2001 až 2004 se začal počet zjištěných trestných činů mírně zvyšovat. Z této situace vyplývá, že vývoj kriminality v kraji vykazuje mírně rostoucí tendenci.

Příznivý vývoj byl vykázan pouze v hospodářské kriminalitě, která v rozmezí let 2000 až 2004 s výjimkou roku 2003 postupně klesala. Index hospodářské kriminality $_{2004/2000}$ dosáhl v Plzeňském kraji úrovně 79,8. Obecná kriminalita byla nejvyšší v roce 2000 a naopak nejnižší v roce 2001. V rozmezí let 2001 až 2004 se postupně zvyšovala. Index obecné kriminality $_{2004/2001}$ činil 110,3.

Tab. 4.7.1 Trestné činy

Zdroj: Policejní prezidium ČR

	2000	2001	2002	2003	2004	Rozdíl 2004 - 2000
Zjištěné trestné činy	17 265	15 510	16 006	16 160	16 815	-450
z toho:						
hospodářská kriminalita	1 650	1 559	1 470	1 486	1 317	-333
obecná kriminalita	14 352	12 861	13 168	13 388	14 182	-170
z toho:						
loupeže	161	165	231	228	264	103
vloupání do bytů	411	501	422	524	553	142
znásilnění	27	37	33	20	40	13
vraždy	20	4	10	16	16	-4
Zjištěné trestné činy na 1 000 obyvatel	31,3	28,2	29,1	29,4	30,6	x
z toho:						
hospodářská kriminalita	3,0	2,8	2,7	2,7	2,4	x
obecná kriminalita	23,3	23,4	24,0	24,4	25,8	x

Z hlediska objasněných trestných činů byla situace v Plzeňském kraji nejlepší v roce 2001, kdy procento objasněnosti trestných činů činilo 52,6. Ačkoli byl v roce 2000 zjištěn nejvyšší počet trestných činů, úspěšnost v objasnění trestných činů byla druhá nejvyšší. Procento objasněnosti představovalo 49,0%. V časové řadě let 2001 až 2004 procento objasněnosti nepatrně klesalo, v roce 2004 dosáhlo 42,1%, což byla vůbec nejnižší dosažená hodnota.

Objasněnost trestných činů je závislá na stupni obtížnosti a na druhu páchané trestné činnosti. Počet závažných trestných činů v časové řadě let 2000 až 2004 narůstal. Zvýšily se počty loupeží ($index_{2004/2000}$ 164,0), vloupání do bytů ($index_{2004/2000}$ 134,5) a znásilnění ($index_{2004/2000}$ 148,1). Počet vražd byl nejvyšší v roce 2000 .

Hodnotíme-li kriminalitu v rámci krajů České republiky počtem zjištěných trestných činů na 1 000 obyvatel, pak se v roce 2004 Plzeňský kraj umístil na šestém místě za Středočeským a před Jihomoravským krajem. V roce 2004 bylo v Plzeňském kraji zjištěno 31 trestných činů na 1 000 obyvatel středního stavu. V porovnání s republikovým průměrem byla kriminalita v Plzeňském kraji nižší, v roce 2004 bylo v České republice dosaženo 34 trestných činů na 1 000 obyvatel. Nejvyšší kriminality bylo dosaženo v Hl. město Praha (83 zjištěných trestných činů na 1 000 obyvatel) a naopak nejnižší kriminality v kraji Vysočina (16 zjištěných trestných činů na 1 000 obyvatel).

V roce 2004 se podle procenta objasněnosti trestné činnosti v rámci krajů České republiky umístil na prvním místě Karlovarský kraj. Objasněnost trestné činnosti dosáhla 54,0%. Vzhledem k tomu, že počet zjištěných trestných činů na 1 000 obyvatel byl v Karlovarském kraji čtvrtý nejvyšší, dosáhla kriminalita z hlediska objasněnosti trestných činů v Karlovarském kraji nejlepší úrovně. Plzeňský kraj se podle procenta objasněnosti umístil až na 11 místě. Procento objasněnosti (42,1) bylo v Plzeňském kraji vyšší než v České republice, v České republice představovalo procento objasněnosti 38,1%. Nejhorší situace v objasněnosti trestných činů byla v Hl. městě Praze, která se umístila na posledním místě. Procento objasněnosti činilo v Hl. městě Praze 19,5. Kraj Hl. město Praha dosáhl v kriminalitě vůbec nejhorší úrovně, protože i počet zjištěných trestných činů na 1 000 obyvatel byl zde nejvyšší.

Tab. 4.7.2 Zjištěné trestné činy

Zdroj: Policejní prezidium ČR

	Trestné činy celkem			z toho					
	2000	2004	index 2004/2000	hospodářská kriminalita			obecná kriminalita		
				2000	2004	index 2004/2000	2000	2004	index 2004/2000
Česká republika	391 310	351 090	89,7	37 582	33 203	88,3	327 880	292 913	89,3
Plzeňský kraj	17 265	16 815	97,4	1 650	1 317	79,8	14 352	14 182	98,8
Domažlice	1 303	1 386	106,4	116	137	118,1	1 048	1 112	106,1
Klatovy	2 472	1 957	79,2	290	197	67,9	1 980	1 560	78,8
Plzeň-město	7 246	8 085	111,6	498	538	108,0	6 335	7 117	112,3
Plzeň-jih	1 653	1 386	83,8	207	150	72,5	1 353	1 151	85,1
Plzeň-sever	1 663	1 463	88,0	171	80	46,8	1 358	1 205	88,7
Rokycany	1 098	964	87,8	136	109	80,1	869	782	90,0
Tachov	1 830	1 574	86,0	232	106	45,7	1 409	1 255	89,1

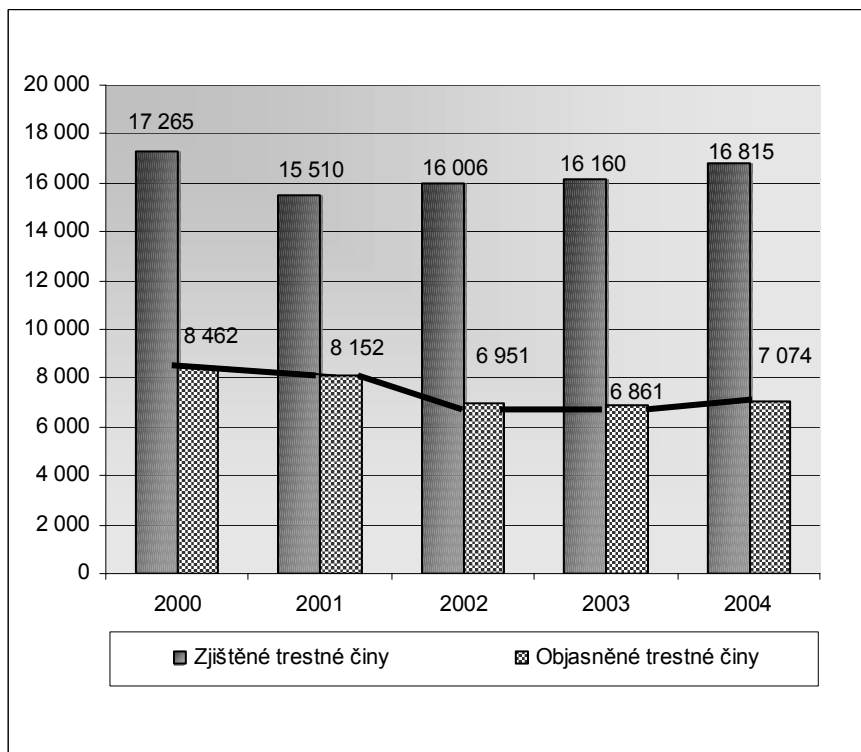
Ve většině okresů Plzeňského kraje se v roce 2004 v porovnání s rokem 2000 snížil počet trestných činů. Výjimku tvořily okresy Plzeň-město a okres Domažlice, kde se kriminalita zvyšovala. V těchto okresech vzrostla nejen hospodářská kriminalita, ale i obecná kriminalita. Nejvyšší nárůst hospodářské kriminality byl zjištěn v okrese Domažlice (index_{2004/2000} 118,1), obecná kriminalita se nejvíce zvýšila v okrese Plzeň-město (index_{2004/2000} 112,3). Nejvyšší pokles trestných činů byl zaznamenán v okrese Klatovy (index_{2004/2000} 79,2). Pokles hospodářské kriminality byl nejvyšší v okrese Tachov (index_{2004/2000} 45,7), obecná kriminalita se nejvíce snížila v okrese Klatovy (index_{2004/2000} 78,8).

Podle počtu zjištěných trestných činů na 1 000 obyvatel byla kriminalita nejvyšší v okrese Plzeň-město a naopak nejnižší v okrese Plzeň-sever. V roce 2004 připadlo v okrese Plzeň-město na 1 000 obyvatel 50 trestných činů, v okrese Plzeň sever 20 trestných činů. Nejvyšší procento objasněnosti trestných činů (57,8) bylo zjištěno v okrese Tachov, naopak nejnižší procento objasněnosti (32,4) v okrese Plzeň-město. Ze všech okresů Plzeňského kraje byla nejhorší situace v kriminalitě v okrese Plzeň-město, a to jak z hlediska počtu trestných činů na 1 000 obyvatel, tak z hlediska objasněnosti trestných činů.

V období 2000 až 2002 odpovídal vývoj trestné činnosti v kraji vývoji v České republice. Od roku 2002 se v Plzeňském kraji kriminalita mírně zvedala, zatímco v České republice mírně klesala. Shodný vývoj mezi krajem a Českou republikou byl v objasněnosti trestné činnosti, objasněnost trestné činnosti mírně klesala s výjimkou roku 2001. V České republice se snížilo procento objasněnosti ze 44,0% v roce 2000 na 38,1% v roce 2004, v Plzeňském kraji ze 49,0% v roce 2000 na 42,1% v roce 2004.

Růst kriminality zvláště majetkové trestné činnosti byl částečně podmíněn rostoucí nezaměstnaností, která se v hodnoceném období do roku 2003 zvyšovala. Kriminalita rostla především ve větších městech, kde vyšší koncentrace obyvatel přispívá k větší anonymitě pachatele, a tím i k snazšímu páčání trestné činnosti a k její obtížnější objasněnosti. Klesající objasněnost trestné činnosti souvisí s lepším vybavením pachatelů trestné činnosti (mobily, osobními počítači). Vybavenost pachatelů trestné činnosti přispívá k jejich obtížnějšímu dopadení. Z obecné kriminality se nejrychleji zvyšovaly počty loupeží, které patří k složitěji identifikovatelným trestným činům. Rostoucí kriminalita je zároveň odrazem vývoje společnosti nejen v hospodářské oblasti, ale i v oblasti morální.

Graf 17 – Kriminalita v Plzeňském kraji

5. Ekonomický vývoj

5.1. Makroekonomický rámec

V letech 2000 - 2004 se Plzeňský kraj podílel na hrubém domácím produktu (HDP) vytvořeném v ČR v průměru 5%, přitom jeho podíl v roce 2004 proti roku 2000 mírně poklesl o 0,1%. Celkový nárůst HDP kraje, který vzrostl proti roku 2000 o 25,4%, byl nižší než celkový nárůst HDP v ČR o 3,3 procentní body. Průměrné meziroční tempo růstu HDP bylo v letech 2000 - 2004 v kraji 5,8%. V porovnání s ostatními kraji trend vývoje HDP není příznivý, index proti roku 2000 byl v roce 2004 čtvrtý nejnižší. Přestože vývoj v tvorbě HDP není tak příznivý jako v ostatních krajích, v přepočtu na 1 obyvatele dosáhl HDP v kraji v roce 2004 hodnoty 251 106 Kč, což odpovídá 92,6% průměru ČR. Kraj se řadí mezi nadprůměrné regiony, mezi kraji zaujímá 4. místo, před ním jsou umístěny Hl. město Praha, Středočeský a Jihomoravský kraj. Je však třeba podotknout, že Hl. město Praha je v z pohledu hodnocení HDP na obyvatele zcela výjimečné, k průměru ČR představuje 201,8% a 143,0% dosahuje k průměru 25 zemí Evropské Unie. V tvorbě HDP na 1 zaměstnance není situace v kraji příznivá, v mezikrajovém srovnání vykazuje průměrné hodnoty. V roce 2004 zaujal kraj až 9. místo, přitom ještě v roce 2000 patřil mezi čtvrtý nejlepší. Porovnáme-li makroekonomické ukazatele s Jihočeským krajem, který vytváří s Plzeňským krajem Jihozápadní oblast, pak dojdeme k závěru, že Jihočeský kraj vykazuje mnohem lepší výsledky. V hodnoceném období vzrostl v uvedeném kraji HDP o 29,0%, HDP na obyvatele o 29,1%, HDP na zaměstnance o 31,6%.

Tvorba hrubého fixního kapitálu (THFK) v průběhu let 2000 – 2004 v kraji kolísala, nejvyšší hodnoty 37 491 mil. Kč bylo dosaženo v roce 2004, v uvedeném roce byla i nejvyšší hodnota THFK v přepočtu na 1 obyvatele a představovala 68 263 Kč. V meziročním srovnání byl zaznamenán nejvyšší nárůst v roce 2003, proti předchozímu roku vzrostla THFK o 18,2%. Podíl tvorby fixního kapitálu kraje představoval v posledním sledovaném roce 5,0% celkového objemu ČR, tj. v pořadí 7. místo mezi kraji. Hodnota THFK na 1 obyvatele v roce 2004 dosáhla 93,7% republikového průměru.

Tab. 5.1.1 Regionální makroekonomické ukazatele

	Měřicí jednotka	2000	2001	2002	2003	2004	Změna v %	
							2004/2000	průměrná roční
Hrubá přidaná hodnota (HPH) v zákl. cenách	mil. Kč	99 478	106 400	107 922	116 773	123 702	24,4	5,6
Hrubý domácí produkt (HDP) v tržních cenách	mil. Kč	110 003	117 564	119 038	128 545	137 911	25,4	5,8
Podíl kraje na HDP České republiky (ČR=100)	%	5,1	5,1	4,9	5,0	5,0	¹⁾ -0,1	x
Vývoj HDP (stálé ceny roku 1995, min. rok=100)	.	.	101,2	98,9	105,8	103,7	x	x
HDP na 1 obyvatele	Kč	199 407	213 565	216 681	234 013	251 106	25,9	5,9
HDP na 1 obyvatele (ČR=100)		95,3	94,3	91,5	93,4	92,6	¹⁾ -2,7	x
HDP na 1 obyvatele v PPS ²⁾ (EU 25 = 100) ³⁾		61,8	62,3	61,9	64,4	65,6	¹⁾ 3,9	x
HDP na 1 zaměstnance	Kč	497 639	531 366	522 873	580 601	615 903	23,8	5,5
HDP na 1 zaměstnance (ČR=100)		91,4	90,5	87,3	89,1	87,5	¹⁾ -3,9	x
Tvorba hrubého fixního kapitálu (THFK)	mil. Kč	35 609	31 225	29 047	34 336	37 491	5,3	1,3
THFK na 1 obyvatele	Kč	64 551	56 723	52 873	62 507	68 263	5,8	1,4
THFK na 1 obyvatele (ČR=100)		111,5	90,8	83,8	93,0	93,7	¹⁾ -17,8	x
Disponibilní důchod domácností (DDD)	mil. Kč	61 944	65 753	66 932	69 550	72 771	17,5	4,1
DDD na 1 obyvatele	Kč	112 289	119 446	121 835	126 614	132 500	18,0	4,2
DDD na 1 obyvatele (ČR=100)		101,0	101,5	97,7	97,3	97,4	¹⁾ -3,6	x

¹⁾ rozdíl 2004 - 2000 v bodech

²⁾ PPS - jednotka pro měření kupní síly

³⁾ EU 25 - průměr za 25 členských zemí EU

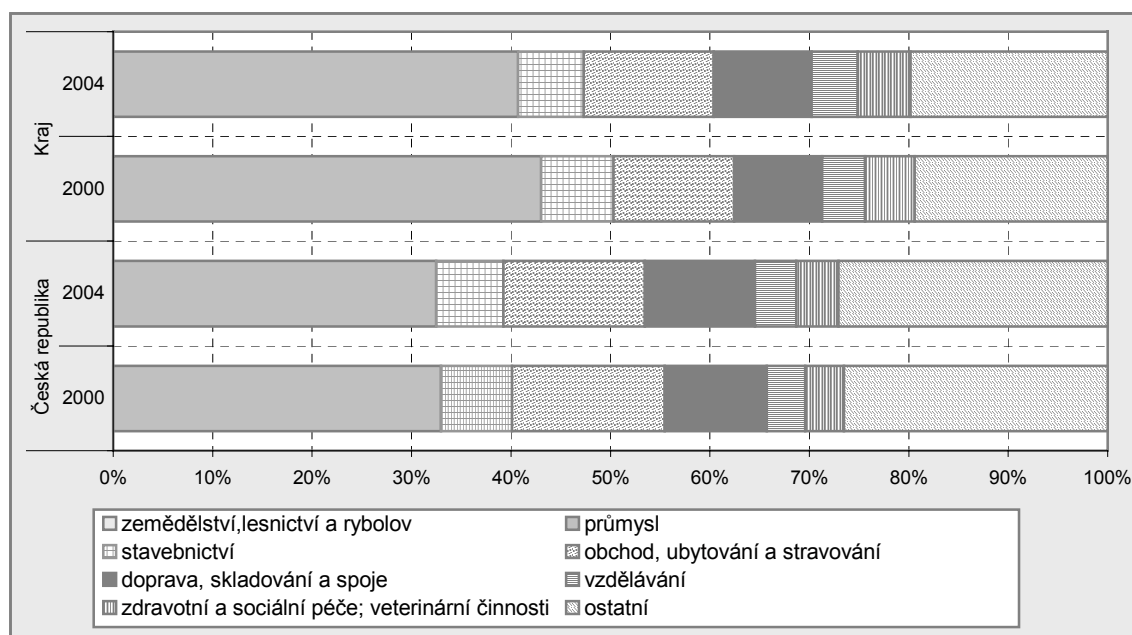
Na tvorbě hrubé přidané hodnoty (HPH) se v kraji podílí nejvíce zpracovatelský průmysl. Podíl v hodnoceném období se pohyboval mezi 29,2% v roce 2000 až 31,2% v roce 2004. Podobná situace je i v ostatních krajích, vyjma Hl. města Prahy, kde se na tvorbě HPH nejvýrazněji podílí činnosti v oblasti nemovitostí a pronájmu. Další neméně významné odvětví, které se podílí na tvorbě HPH kraje je obchod a opravy motorových vozidel, doprava skladování a spoje a činnosti v oblasti nemovitostí, jejichž podíl kolísá zhruba kolem 10%. Podíl primární sféry, do které náleží zemědělství, lesnictví, rybolov a těžba nerostných surovin, se v kraji trvale snižuje. Jestliže v roce 2000 podíl tvořil 6,4% pak v roce 2004 se snížil o 1,8 procentní body na 4,6%. Na tomto negativním vývoji se především podílí zemědělství, jehož pokles v uvedeném období činil 1,8 procentní body. Průměrné meziroční tempo HPH bylo v kraji 2,4%, v porovnání s ostatními regiony je průměrné tempo růstu poměrně nízké. Nižší hodnoty vykazuje už jen kraj Zlínský, Karlovarský a Liberecký.

Tab. 5.1.2 Hrubá přidaná hodnota podle odvětví

	2000	2001	2002	2003	2004	Rozdíl 2004 -2000 v bodech
Hrubá přidaná hodnota celkem (mil. Kč)	101 276	108 325	110 019	119 055	126 112	¹⁾ 24,5
v tom odvětví (%):						
zemědělství, myslivost, lesnictví; chov ryb	6,2	5,6	4,7	4,2	4,3	-1,9
průmysl	35,2	33,3	33,5	34,3	34,7	-0,5
stavebnictví	7,1	6,7	6,9	7,2	7,3	0,2
obchod; opravy motorových vozidel a výrobků pro osob. potřebu; ubytování a stravování	12,3	12,8	12,7	12,7	13,1	0,7
doprava, skladování a spoje	10,4	10,7	11,2	11,4	10,8	0,5
finanční zprostředkování; činnosti v oblasti nemovitostí a pronájmu, podnikatelské činnosti	13,0	14,6	14,1	11,8	11,5	-1,5
veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení vzdělávání; zdravotní a sociální péče; ostatní veřejné, sociální a osobní služby	5,6	5,7	6,0	7,2	7,1	1,5
ostatní odvětví	10,2	10,5	10,9	11,1	11,1	0,9
ostatní odvětví	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

¹⁾ změna v %

Graf 18 - Struktura hrubé přidané hodnoty podle OKEČ v roce 2000 a 2004

5.2. Organizační struktura národního hospodářství

Koncem roku 2004 bylo evidováno v Registru ekonomických subjektů (dále RES) v Plzeňském kraji celkem 125 065 subjektů. Proti roku 2000 se počty zaregistrovaných ekonomických subjektů zvýšily o 16,1%. Nejmenší nárůst podnikatelských subjektů proti předchozímu roku byl vykázán v roce 2004, nárůst činil jen 1,3%. Tento pokles byl způsoben výrazným nárůstem počtu zrušených podnikatelských subjektů v roce 2004, kterých bylo 2 408. V předchozím roce zrušilo svou podnikatelskou činnost jen 1 272 subjektů. Pro hodnocení vývoje podnikatelské činnosti je výhodnější použít ukazatele intenzita podnikatelské aktivity tj. počet podnikatelských subjektů na 1000 obyvatel středního stavu. Při srovnání tohoto ukazatele v letech 2000 - 2004 lze konstatovat, že intenzita podnikatelské činnosti od roku 2000 trvale roste a to ve všech okresech kraje. Nejvyšších hodnot dosahuje okres Plzeň-město (rozmezí 232,3 – 271,6), nejnižší okres Domažlice (rozmezí 167,1 – 195,1). Ve struktuře kraje největší podíl evidovaných ekonomických subjektů vykazuje trvale okres Plzeň-město, naopak nejnižší okres Rokycany. Průměrné roční tempo růstu ekonomických subjektů v letech 2000 až 2004 dosáhlo v kraji hodnoty 3,8 %, přičemž v jednotlivých okresech kraje se koeficient růstu pohyboval v intervalu 2,9 až 4,8%. Z hlediska právní formy připadalo v roce 2004 na fyzické osoby 80,2%, zbývající podíl 19,8% tvořily právnické osoby.

Plzeňský kraj se v roce 2004 podílel 5,3% na celkovém počtu evidovaných ekonomických subjektů České republiky (dále jen ČR), přitom hodnoty podílu od roku 2000 jsou stále stejné. Nárůst počtu podnikatelských subjektů v kraji o 16,1% je o 1,4 procentní body vyšší než celkový nárůst v ČR. Hodnoty ukazatele intenzity podnikatelské činnosti v letech 2000 – 2004 jsou v ČR vyšší než v kraji Plzeňském a pohybují se mezi 199,6 až 230,5 subjektů na 1000 obyvatel. Z pohledu mezikrajového srovnání jsou nejnižší hodnoty intenzity právě v krajích s nejvyšší mírou nezaměstnaností tj. v kraji Moravskoslezském a Ústeckém. Nižší hodnoty uvedeného ukazatele dlouhodobě vykazuje i kraj Vysočina. Hodnoty podílů u právnických a fyzických osob v ČR jsou totožná s podíly za Plzeňský kraj – 80,2% tvoří fyzické osoby, 19,8% právnické osoby.

V časové řadě 2000 – 2004 se hodnoty podílu fyzických osob postupně zvyšovaly (v roce 2001 – stagnace) z 79,4% na 80,2%. Nejnižší podíly fyzických osob na celkovém počtu ekonomických subjektů vykazoval okres Tachov, podíl se pohyboval v rozmezí 73,1% - 77,0%. Fyzické osoby zapsané v obchodním rejstříku tvoří přibližně procento z celkového počtu evidovaných fyzických osob, přitom od roku 2001 se jejich počet postupně snižoval na 1 162 v roce 2004. Nezanedbatelnou právní formou jsou samostatně hospodařící rolníci (SHR), kteří tvoří pět procent z celkového počtu evidovaných fyzických osob. Přestože do zemědělství negativně zasahuje příliv levných produktů ze zemí Evropské Unie, počty SHR se do roku 2003 postupně zvyšovaly, jen v roce 2004 byl zaznamenán mírný pokles o cca 0,3%. Zhodnocení podnikatelské aktivity v zemědělství nám lépe vystihuje ukazatel intenzity měřený počtem evidovaných soukromě hospodařících rolníků na 1000 obyvatel středního stavu. Nejvyšší hodnotu vykazuje okres Klatovy cca 19 zemědělských subjektů na 1000 obyvatel. Další okres, který vykazuje poměrně vysokou hodnotu je okres Plzeň – jih, kde na 1000 obyvatel připadá cca 15 zemědělských rolníků. Až do roku 1990 zaujímal zemědělství v uvedených okresech významnou úlohu a z uvedených hodnot lze konstatovat, že tento stav i nadále trvá.

Z právnických osob tvoří největší podíl obchodní společnosti tj. veřejné obchodní společnosti, společnosti s ručením omezením, komanditní společnosti a akciové společnosti. Přestože jejich počet za hodnocené období vzrostl o 22,0% na 10 018 v roce 2004, přesto jejich podíl na celkovém počtu právnických osob poklesl o 2,7 procentního bodu. Významnou právní formou jsou společnosti s ručením omezením, kterých bylo koncem roku evidováno v RES 9 150. Podíl z obchodních společností představuje 89,9%. Více jak polovina všech subjektů je evidována v okrese Plzeň – město (v roce 2004 – 4 931 subjektů). Z hlediska odvětví ekonomické činnosti čtyřicet procent všech společností s ručením omezením se zabývá obchodní činností, necelá pětina podniká v průmyslu a téměř deset procent subjektů má jako hlavní činnost stavebnictví. Na ekonomice regionu se významně podílí i akciové společnosti, kterých bylo evidováno koncem roku 2004 celkem 535 a jejichž počet od roku 2000 vzrostl o 20,2%. Desetina akciových společností jsou zahraniční a mezinárodní společnosti, z toho polovina těchto společností (celkem 30) zaměstnává 100 a více zaměstnanců. Další významnou právní formou je zahraniční osoba, jejichž počet se od roku 2001 postupně zvyšoval, nejvíce pak v roce 2004. Nárůst proti předchozímu roku představoval 10,2%. Proti roku 2000 se počty u této právní formy zvýšily o pětinu. Sdružení, která zahrnují svazy, spolky a kluby, tvoří desetinu právnických osob. Za hodnocené období se jejich počet zvýšil o čtvrtinu na 2 681 v roce 2004.

5.2.1 Registrované subjekty podle právní formy

	2000	2001	2002	2003	2004	Změna v %		Struktura v %	
						2004/ 2000	průměrná roční	2000	2004
Registrované subjekty celkem	107 761	111 961	117 566	123 475	125 065	16,1	3,8	100,0	100,0
z toho:									
fyzické osoby	88 862	91 687	96 203	100 336	100 441	13,0	3,1	82,5	80,3
obchodní společnosti	8 209	8 712	8 933	9 385	10 018	22,0	5,1	7,6	8,0
družstva	313	354	371	409	417	33,2	7,4	0,3	0,3
zahraniční osoby	4 029	3 768	4 061	4 387	4 835	20,0	4,7	3,7	3,9
sdružení	2 126	2 265	2 502	2 571	2 681	26,1	6,0	2,0	2,1

Druhé hledisko podle kterého hodnotíme subjekty je hledisko kategorie počtu zaměstnanců. Více jak tři čtvrtiny ekonomických subjektů neuvádí žádného zaměstnance nebo tento údaj nespecifikuje. V hodnoceném období vzrostly hodnoty podílu u uvedených kategorií o 16,3 procentního bodu. Sledujeme-li kategorii s počty 1 - 5 zaměstnanci má v období 2000 až 2004 klesající tendenci, podíl se z 32,7% snížil na 16,9%. V kategorii nad 100 zaměstnanců působilo v kraji koncem roku 2004 celkem 370 subjektů, přitom nejvíce těchto velkých firem je v okrese Plzeň – město (38,9%). Restrukturalizační procesy, ke kterým docházelo po roce 1990, zapříčinily pokles velkých firem. Ve skupině nad 1000 zaměstnanců je evidováno v kraji jen 17 subjektů, z nichž k největším zaměstnavatelům patří v současnosti Fakultní nemocnice Plzeň, Lasselsberger a.s. Plzeň a Borges CS s.r.o. Plzeň. Poslední dvě jmenované firmy jsou zahraniční firmy. Zatímco ještě v roce 1990 ekonomiku kraje výrazně ovlivňoval podnik Škoda Plzeň, v současnosti ani jedna společnost Škody Plzeň nezaměstnává více jak 1000 zaměstnanců.

Ani v rámci ČR není situace s působností velkých organizací zaměstnávající více jak 1000 obyvatel nikterak příznivá. V roce 2004 jich bylo evidováno celkem 308 (stejně jako v roce 2003), přitom nejvíce nebereme-li v úvahu Hl. město Praha jich působí ve Středočeském, Jihomoravském a Moravskoslezském kraji. Za zmínku stojí uvést, že v ČR je v současnosti 10 organizací s více jak 10 000 zaměstnanci. Patří mezi ně: OKD, a.s. Ostrava, Dopravní podnik Hl. města Prahy, Ministerstvo vnitra, Škoda auto, a.s. Mladá Boleslav, Univerzita Karlova v Praze, Ahold Czech Republic, a.s. Brno, Česká spořitelna, a.s., Česká pošta, s.p., Ministerstvo obrany a České dráhy, a.s.

5.2.2 Registrované subjekty podle počtu zaměstnanců

	2000	2001	2002	2003	2004	Změna v %		Struktura v %	
						2004/ 2000	průměrná roční	2000	2004
Registrované subjekty celkem	107 761	111 961	117 566	123 475	125 065	16,1	3,8	100,0	100,0
v tom s počtem zaměstnanců:									
neuvedeno	27 618	18 660	18 185	29 625	36 380	31,7	7,1	25,6	29,1
bez zaměstnanců	40 129	66 835	72 786	67 170	62 674	56,2	11,8	37,2	50,1
1 - 5	35 289	21 942	22 092	21 963	21 169	-40,0	-12,0	32,7	16,9
6 - 19	3 008	2 830	2 796	2 941	3 016	0,3	0,1	2,8	2,4
20 - 49	1 010	971	999	1 054	1 066	5,5	1,3	0,9	0,9
50 - 99	383	381	373	383	390	1,8	0,4	0,4	0,3
100 - 199	173	195	191	199	227	31,2	7,0	0,2	0,2
200 - 499	112	106	107	100	104	-7,1	-1,8	0,1	0,1
500 - 999	25	29	22	25	22	-12,0	-3,1	0,0	0,0
1 000 a více	14	12	15	15	17	21,4	5,0	0,0	0,0

Třetím hodnotícím hlediskem je odvětví ekonomické činnosti (OKEČ). Téměř třetina evidovaných subjektů v kraji (celkem 36 141) se zaměřuje na činnost související s obchodem a opravy motorových vozidel, přitom převážná část (přes 29 tisíc) jsou fyzické osoby. Z právnických osob tvořily nejsilnější skupinu obchodní společnost, především společnost s ručením omezením. Další velkou skupinu tvoří (podíl v roce 2004 – 15,5%) ekonomické subjekty zabývající se činností v oblasti nemovitostí a pronájmů a subjekty podnikající v průmyslu. Subjekty zaměřující se na oblast podnikání v průmyslu tvořily 13,3% všech subjektů.

Přestože se v hodnoceném období jejich podíl mírně snížil o 0,3 procentní body, přesto se počet v roce 2004 proti roku 2000 zvýšil o 13,8% na 16 646 subjektů, z toho jen dvě desetiny procenta jsou právnické osoby. Velkých průmyslových firem v kraji, které zaměstnávají 100 a více zaměstnanců je evidováno v RES celkem 186, z toho nejvíce (66) jich působí v okrese Plzeň – město a Tachov (29). Celkem 14 059 ekonomických subjektů se zabývalo činnostmi ve stavebnictví, z toho téměř patnáct procent jsou právnické osoby. K největším zaměstnavatelům zabývajících se stavební činností v kraji patří společnost Berger Bohemia a.s., Stavební podnik Klatovy a.s. a Petr Březina – APB Plzeň. Zemědělstvím, lesnictvím a rybolovem se zabývá cca 7,0% ekonomických subjektů.

Ve všech čtrnácti krajích ČR kolísá podíl subjektů se zaměřením na obchodní činnost a opravy motorových vozidel kolem třiceti procent, tj. největší podíl. Hodnoty podílu v roce 2004 se pohybovaly mezi 28,7% v kraji Vysočina až 39,3% v Karlovarském kraji. Obdobná situace byla i v předešlých letech. V osmi krajích jsou druhou největší skupinou subjekty, která se zabývají činnostmi v oblasti nemovitostí a pronájmů, ve zbývajících šesti krajích (Liberecký, Královéhradecký, Pardubický, Vysočina, Olomoucký a Zlínský) jsou druhou nejpočetnější skupinou firmy s hlavní průmyslovou činností.

5.2.3 Registrované subjekty podle převažující činnosti

	2000	2001	2002	2003	2004	Změna v %		Struktura v %	
						2004/ 2000	průměrná roční	2000	2004
Registrované subjekty celkem	107 761	111 961	117 566	123 475	125 065	16,1	3,8	100,0	100,0
z toho:									
zemědělství, myslivost, lesnictví a rybolov	8 550	8 731	8 509	8 788	8 749	2,3	0,6	7,9	7,0
průmysl celkem	14 629	15 460	16 110	16 681	16 646	13,8	3,3	13,6	13,3
stavebnictví	12 037	12 044	12 814	13 689	14 059	16,8	4,0	11,2	11,2
obchod, opravy motorových vozidel a výrobků pro osobní potřebu a pro domácnost	34 365	34 227	35 517	36 343	36 141	5,2	1,3	31,9	28,9
ubytování a stravování	6 087	6 315	6 618	7 032	7 177	17,9	4,2	5,6	5,7
doprava, skladování a spoje	3 332	3 644	3 773	3 964	3 928	17,9	4,2	3,1	3,1
finanční zprostředkování	4 258	4 253	4 286	4 130	4 131	-3,0	-0,8	4,0	3,3
činnosti v oblasti nemovitostí a pronájmu	13 358	15 098	16 741	18 544	19 407	45,3	9,8	12,4	15,5
veřejná správa a obrana, sociální zabezpečení	949	945	944	931	533	-43,8	-13,4	0,9	0,4
vzdělávání	935	1 006	1 067	1 465	1 504	60,9	12,6	0,9	1,2
zdravotní a sociální péče, veterinární činnosti	1 573	1 585	1 673	1 737	1 761	12,0	2,9	1,5	1,4
ostatní veřejné, sociální a osobní služby	7 688	8 653	9 514	10 171	11 029	43,5	9,4	7,1	8,8

V RES jsou evidovány i místní jednotky (MJ), za které se považuje podnik nebo jeho část trvale umístěný v geograficky identifikovatelném místě. Pokud je činnost vykonávána pouze v sídle podniku je toto sídlo vymezeno jako jediná místní jednotka, proto každý podnik má tedy jednu místní jednotku. Místní jednotky jsou zjišťovány v podnicích s 20 a více zaměstnanci, kterým je stanovena výkaznická povinnost. Místní jednotky lze rozdělit na tři skupiny. První skupinou jsou ty MJ, které leží v kraji a mají sídelní podnik v kraji, těch je cca 73%. Další skupinou jsou MJ ležící mimo kraj a sídelní podnik mají v kraji, je jich zbývajících část tedy 27% (celkem 690). Nejvíce jsou zastoupeny v kraji Karlovarském a v Hlavním městě Praha. Třetí skupinou jsou MJ ležící v kraji se sídelním podnikem mimo kraj. Celkový počet MJ působící v kraji byl 3 194 (do počtu jsou započteny MJ první a třetí skupiny).

5.3. Zemědělství a lesnictví

V souladu s legislativou Evropské unie zharmonizoval Český statistický úřad od roku 2002 způsob zjišťování dat za zemědělství. Údaje jsou zjišťovány převážně výběrovým způsobem, vybraný soubor respondentů vychází z aktualizovaného stavu Agroregistru a zjištěné výsledky jsou dopočítávány pomocí matematicko-statistických metod. Celoplošná strukturální šetření, podchycující veškeré hospodařící zemědělské subjekty jsou zabezpečována v delších časových intervalech v rámci prováděných Agrocenzů. Veškeré údaje se od tohoto roku šetří a dopočítávají pouze za zemědělský sektor bez domácích hospodářství obyvatelstva.

Základní evidenční jednotkou v zemědělské statistice je subjekt s převažující zemědělskou činností, vymezený prahovými hodnotami, tj. výměrou od 1 ha obhospodařované zemědělské půdy a doplňkovými kritérii od výměry 1 500 m² pěstovaných intenzivních plodin – sadů, květin, venkovní zeleniny, 1 000 m² vinic, 300 m² plochy skleníků a pařenišť, od 1 ks skotu, 2 ks prasat, 4 ks ovcí a koz, 50 ks drůbeže, 100 ks králíků nebo kožešinových zvířat a dále všechny podnikatelské subjekty s chovem ryb na vodní ploše bez vymezení výměry. Pro zařazení hospodařícího subjektu do zemědělského sektoru je rozhodující splnění alespoň jednoho z uvedených kritérií.

Vývoj zemědělství po roce 1990 zaznamenal nepříznivou situaci v poklesu zaměstnanosti, výměry zemědělské půdy, ale i stavu hospodářských zvířat. Ještě v roce 1991 pracovalo v zemědělství a lesnictví (podle výsledků SLDB) 16,0% veškerého ekonomicky aktivního obyvatelstva, přitom o 10 let později tj. v roce 2001 bylo zjištěno, že v uvedeném odvětví pracuje jen 6,3% ekonomicky aktivního obyvatelstva, což je propad o 9,7 procentní body. Výměra zemědělské půdy poklesla v kraji za 10 let o cca 2,5 tis. ha, z toho orná půda o téměř 20 tisíc ha. Negativní pokles se projevil i v živočišné výrobě, kde poklesly stavy u všech sledovaných skupin hospodářských zvířat (skot, prasata, drůbež).

Z hlediska struktury zemědělské produkce se kraj v roce 2003 podílel 6,0% na celkové rostlinné produkci ČR a 7,9% na živočišné produkci. Zemědělci vyprodukovali v roce 2003 v kraji zemědělské výrobky za 6,3 mld. Kč.

Tab. 5.3.1 Souhrnný zemědělský účet (SZÚ) v roce 2003

Kód SZÚ	Ukazatel	SZÚ 2003 (mil.Kč, běžné ceny)		Přepočet na (tis. Kč)			
				1 ha zem. půdy		1 pracovníka	
		kraj	ČR	kraj	ČR	kraj	ČR
10	Rostlinná produkce ¹⁾	2 615	43 927	8	12	210	269
13	Živočišná produkce ¹⁾	3 642	46 376	11	13	293	284
14	Produkce zemědělských výrobků (10+13)	6 257	90 303	19	25	503	553
15	Produkce zemědělských služeb	94	1 335	0	0	8	8
16	Zemědělská produkce (14+15)	6 351	91 638	19	25	511	561

¹⁾ vč. dotací na produkty, bez daní na produkty

Z hlediska přírodních a půdních podmínek náleží tři čtvrtiny zemědělské půdy kraje do bramborářské výrobní oblasti, téměř 10,0% do řepařské oblasti a necelých 7,0% do horské oblasti. Koncem roku 2004 byla celková rozloha zemědělské půdy kraje 383 388 ha a 372 718 ha byla výměra nezemědělské půdy. Zatímco plocha zemědělské půdy postupně klesá, plocha nezemědělské půdy roste. Ze zemědělské půdy došlo proti roku 2000 k poklesu orné půdy o 0,8% (o 2 030 ha).

Tab. 5.3.2 Sklizňové plochy hlavních zemědělských plodin

	v hektarech						
	2000 ¹⁾	2001 ¹⁾	2002	2003	2004	Průměrná roční změna v letech (%)	
						2000 - 2004	1995 - 1999
Obiloviny	132 823	136 047	128 474	118 692	128 104	-0,9	-1,4
z toho:							
pšenice	76 852	76 059	68 750	51 954	69 142	-2,6	-0,9
ječmen	40 857	43 911	41 566	45 092	38 881	-1,2	-0,7
Luskoviny	3 658	3 469	3 574	3 402	3 346	-2,2	-14,4
Brambory	3 389	2 681	2 185	1 261	1 635	-16,7	-13,6
Olejniny	36 275	39 499	36 783	34 299	30 344	-4,4	6,8
z toho řepka	33 649	35 335	31 750	24 459	24 607	-7,5	6,3
Pícniny na orné půdě	70 031	63 771	51 954	50 899	51 619	-7,3	.
Kukuřice na zeleno a na siláž	26 105	24 948	22 966	23 061	26 064	-0,1	2,0

¹⁾ včetně drobných pěstitelů

Rostlinná výroba je v kraji zaměřena na pěstování pšenice, ječmene a řepky. Osevní plochy však trvale klesají, ve srovnání s rokem 2000 se v roce 2004 celkové osevní plochy snížily o 33 229 ha o 13,3%, což do značné míry ovlivnilo nižší osevní plochy obilovin. Plochy okopanin poklesly na polovinu, téměř o pětinu poklesly oseté plochy olejnin. Průběh nepříznivého počasí v letech 2002 a 2003 ovlivnil značně sklizeň zemědělských plodin. V roce 2003 byla vlivem nedostatku vláhy nejnižší sklizeň obilovin od roku 2000. V kraji se sklídilo pouze 416 352 tun. Následující rok 2004 byl opakem; vlivem příznivých klimatických podmínek se sklídilo 669 427 tun obilovin, tj. nejvíce za celé sledované období. Značný propad v roce 2003 byl vykázan i u řepky a pícnin na orné půdě. Poslední dva roky 2003 a 2004 byly z hodnoceného období v hektarových výnosech zcela výjimečné. V roce 2003 byly výnosy nad úroveň roku 2000 jen u žita a ovsu, ostatní sledované plodiny byly výrazně nižší. Rok 2004 byl opakem, hektarové výnosy byly u všech sledovaných plodin vyjma kukuřice na zeleno a siláž vždy vyšší než v roce 2000. Hektarové výnosy obilovin v letech 2000 až 2004 kolísaly od 3,51 t/ha v roce 2003 do 5,23 t/ha v roce 2004, z toho u pšenice (3,74 t/ha v roce 2003 do 5,63 t/ha v roce 2004) a ječmene (3,29 t/ha do 4,79 t/ha v roce 2004). Obdobná situace byla u olejnin (1,24 t/ha v roce 2003 do 3,02 t/ha v roce 2004). Deštivé počasí v roce 2002 ovlivnilo vysoké hektarové výnosy brambor 25,32 t/ha a pícnin na orné půdě 6,34 t/ha. V porovnání s ČR byly hektarové výnosy obilovin v kraji vždy nižší, rozdíl byl nejvyšší v roce 2001 o 0,59 t/ha. Stejná situace je i u hektarových výnosů luskovin a kukuřice na zeleno a siláž. Vyšší výnosy na hektar než je průměr za ČR naopak kraj vykazuje u brambor a olejnin.

Tab. 5.3.3 Sklizeň zemědělských plodin

	v tunách						
	2000 ¹⁾	2001 ¹⁾	2002	2003	2004	Průměrná roční změna v letech (%)	
						2000 - 2004	1995 - 1999
Obiloviny	504 829	535 119	516 772	416 352	669 427	7,3	0,6
z toho:							
pšenice	316 417	331 273	302 541	194 149	388 996	5,3	0,5
ječmen	139 474	149 495	143 549	148 517	186 399	7,5	1,7
Luskoviny	7 262	7 955	6 287	5 785	9 428	6,7	-10,9
Brambory	75 910	53 846	55 332	34 568	39 747	-14,9	-12,5
Olejniny	88 531	101 572	76 756	42 593	91 686	0,9	5,6
z toho řepka	86 720	98 440	72 700	34 663	85 706	-0,3	5,3
Pícniny na orné půdě	416 922	365 297	329 576	247 114	308 861	-7,2	.
Kukuřice na zeleno a na siláž	858 986	739 602	751 775	617 361	780 754	-2,4	5,7

¹⁾ včetně drobných pěstitelů

Ekonomický vývoj

Postupně dochází v zemědělství k poklesu spotřeby průmyslových hnojiv. V roce 2004 poklesla spotřeba u dusíkatých hnojiv oproti roku 2001 o 16%, u fosforečných hnojiv o 31%, draselných o 38% a vápenatých o 46%. Snížila se i spotřeba chlévské mrvy o 10% na 1 053 194 tun.

Příznivý vývoj nevykazuje zemědělství ani v živočišné výrobě. Stavby skotu se od roku 2001 trvale snižovali na 155 285 kusů (stav k 1.4.2005). Nejvyšší pokles byl zaznamenán mezi roky 2002 a 2003, kdy poklesly počty o více jak 8 tisíc kusů. Snižují se i početní stavby krav v průměru o 1,4% ročně. Obdobná situace se projevila i u prasat, počty stavby se trvale snižovaly, přitom nejvyšší propad byl mezi roky 2003 a 2004, kde stavby poklesly o 19 604 kusů. Stavby drůbeže v hodnoceném období kolísaly, nejvyšší stav byl vykázán k 1.4.2004 celkem 2 178 376 kusů v následujícím roce se počty opět snížily o 14,8% na nejnižší stavby - 1 869 222 kusů. Stavby slepic od roku 2001 mimo rok 2003 trvale klesají. Stav k 1.4.2005 se proti stejnému datu 2003 snížil téměř o čtvrtinu (o 23,2%). Produkce vajec se v roce 2004 snížila proti roku 2001 o polovinu, prodej konzumních vajec se ke stejnému období snížil o čtvrtinu. Trvalé snižování počtu kusů ovlivnilo i ukazatele intenzity chovu hospodářských zvířat k produkční ploše. Hodnota intenzity chovu skotu (počet kusů na 100 ha zemědělské půdy) poklesla z 53,1 v roce 2000 na 48,0 v roce 2004. Ještě výraznější propad ukazatele intenzity se projevila u prasat, kde hodnota podílu se snížila ze 114,6 v roce 2000 na 94,9 v roce 2004. Ukazatele užítkovosti hospodářských zvířat tj. počet narozených a odchovaných telat na 100 krav a počet narozených a odchovaných selat na 1 prasnici vykazují od roku 2002 mírné zlepšení.

Tab. 5.3.4 Hospodářská zvířata (stav k 1. 4. následujícího roku)

	v kusech					Změna v %	
	2000 ¹⁾	2001 ¹⁾	2002	2003	2004	Změna v %	
						2004/ 2000	průměrná roční
Koně	1 366	1 304	1 240	1 249	1 386	1,5	0,3
Skot	174 134	173 492	165 118	162 535	155 285	-10,8	-2,8
z toho krávy	66 423	68 062	66 173	64 339	62 905	-5,3	-1,4
Prasata	265 254	262 691	249 776	230 172	212 974	-19,7	-5,3
z toho prasnice	22 508	22 139	21 227	19 115	17 434	-32,5	-6,2
Ovce a berani	10 408	11 070	13 526	13 690	14 547	39,8	8,7
Drůbež	2 088 686	2 095 941	1 934 617	2 178 376	1 869 222	-10,5	-2,7
z toho slepice	397 184	327 797	366 588	305 577	281 654	-29,1	-8,2

¹⁾ k 1. 3.

Lesy v kraji zaujímají téměř čtyřicet procent (39,4%) veškeré plochy kraje. Lesní plochy se téměř nemění, od roku 2000 se zvýšily v kraji o 414 ha. Zalesňování se provádí na cca 2 tis. ha ročně, z toho třikrát větší území je zalesňováno jehličnany než listnatými dřevinami. Z jehličnatých druhů jsou nejvíce sázeny smrk a borovice, z listnatých buk a dub. U obou typů dřevin převažuje zalesňování sadbou. Meziročně roste těžba dřeva v průměru o 1,9%. Nejvíce dřevin se vytěžilo v kraji v roce 2004, kdy celkové množství činilo 1 718 tis. m³ dřeva. V roce 2004 se v kraji vytěžilo hned za Jihočeským krajem nejvíce dřevní hmoty, podíl z ČR představoval 11,0%.

Tab. 5.3.5 Vybrané ukazatele lesnictví

						Změna v %	
	2000	2001	2002	2003	2004	Změna v %	
						2004/ 2000	průměrná roční
Zalesňování celkem (ha)	2 027	2 010	1 874	1 689	1 799	-11,2	-2,9
Těžba dřeva (m ³ bez kůry)	1 591 559	1 601 100	1 578 170	1 610 037	1 717 855	7,9	1,9
v tom:							
jehličnaté	1 532 739	1 560 848	1 530 480	1 569 716	1 659 523	8,3	-2,0
listnaté	58 820	40 252	47 690	40 321	58 332	-0,8	-0,2
Prořezávky celkem (ha)	4 688	5 055	4 780	4 486	4 287	-8,6	-2,2
Probírky celkem (ha)	11 673	13 372	10 611	7 966	8 410	-28,0	-7,9

5.4. Průmysl

Působnost velkých průmyslových gigantů v Plzeňském kraji, k nimž do roku 1990 patřily především Plzeňský Prazdroj a Škoda Plzeň, byla postupně nahrazována vznikem menších soukromých podniků a akciových společností. Mnohé z nich vznikaly za spoluúčasti zahraničních investorů a staly se z nich nejen největší zaměstnavatelé v Plzeňském regionu, ale staly se především významnými firmami ovlivňující ekonomiku kraje. Patří mezi ně Alcoa Fujikura Czech s.r.o. Stříbro, VISHAY ELEKTRONIC s.r.o. Přeštice, HP – Pelzer k.s. Plzeň, MD ELMONT s.r.o. Chotěšov, Yazaki Wiring Technologies s.r.o. Plzeň, BORGERS CS s.r.o. Plzeň a Panasonic AVC s.r.o. Plzeň. Rovněž české podniky, ve kterých postupně docházelo k restrukturalizačním procesům se staly po roce 1990 společnostmi se spoluúčastí zahraničních investic. Mezi nejdůležitější patří Plzeňský Prazdroj a.s., DIOSS a.s. Nýřany (dříve Tesla Nýřany) a LASSELSBERGER a.s. Plzeň (dříve Chlumčanské keramické závody a Keramika Horní Bříza). Rovněž společnosti bývalé Škody a.s. Plzeň, které však v současnosti nepatří mezi největší zaměstnavatele regionu jsou společnosti se zahraničním kapitálem. Vznikaly také nové menší společnosti ryze české, mezi které patří např. masokombinát Schneider s.r.o. Plzeň a SERW s.r.o. Starý Plzenec.

V hodnoceném období 2000 – 2004 byl vývoj tržeb za prodej vlastních výrobků a služeb pozitivní s rostoucí tendencí. Nejvyšší nárůst celkových tržeb vykázaly průmyslové podniky (se 100 a více zaměstnanci) v roce 2004, proti předchozímu roku vzrostly o 18,5% na 127 738 788 tis. Kč (běžné ceny). Průměrné tempo růstu v období 2000 – 2004 dosáhlo hodnoty 9,9%. Proti roku 2000 vzrostly tržby o 45,8% a tento nárůst je čtvrtý nejvyšší v ČR. Podíl tržeb za prodej vlastních výrobků a služeb průmyslové povahy tvořil 93,8% celkových tržeb v roce 2004. Hodnoty podílu se pohybovaly v hodnoceném období mezi 93,8% až 95,4%. Celkový objem tržeb průmyslové povahy regionu se v letech 2000 – 2003 podílel 5,6%, v roce 2004 podíl vzrostl na 5,8% všech tržeb v průmyslu ČR. Porovnáme-li jednotlivá průmyslová odvětví v regionu pak poměrně významný podíl na celkovém objemu tržeb průmyslové povahy dlouhodobě vykazuje průmysl výroby elektrických a optických přístrojů, který v roce 2004 vytvořil čtvrtinu všech tržeb (26,9%). Důležité místo představuje i průmysl potravinářský, jehož podíl byl v uvedeném roce 16,5%. Vhodnějším hodnotícím ukazatelem je objem tržeb průmyslové povahy vytvořený jedním zaměstnancem. Ukazatel dosáhl v roce 2004 v plzeňském regionu hodnoty 2 070 tis. Kč, tj. 7.místo mezi regiony. Nejvyšší hodnoty vykazuje dlouhodobě Středočeský kraj, jehož hodnota v roce 2004 činila 3 924 tis. Kč.

Tab. 5.4.1 Tržby z průmyslové činnosti podle odvětví v průmyslu¹⁾

	v mil. Kč (běžné ceny)						Změna v %	
	2000	2001	2002	2003	2004	2004/ 2000	průměrná roční	
	Průmysl celkem	83 563	91 308	93 240	99 335	119 781	43,3	9,4
v tom:								
těžba nerostných surovin	i.d.	i.d.	653 704	650 117	545 319	.	.	
z toho:								
těžba ostatních nerostných surovin	i.d.	i.d.	654	650	545	.	.	
zpracovatelský průmysl	74 088	80 949	82 389	88 849	108 029	45,8	9,9	
z toho:								
výroba potravinářských výrobků a nápojů, tabákových výrobků	14 461	15 438	16 577	19 568	19 784	36,8	8,1	
výroba textilií, textilních a oděvních výrobků	5 160	5 239	422	388	340	-93,4	-49,3	
výroba usní a výrobků z usní	i.d.	i.d.	i.d.	-	-	-	-	
zpracování dřeva, výroba dřevěných výrobků	3 332	3 166	3 328	3 771	4 335	30,1	6,8	
výroba vlákniny, papíru a výrobků z papíru	900	983	845	1 141	1 195	32,7	7,3	
výroba pryžových a plastických výrobků	4 022	4 782	7 725	9 101	11 344	182,0	29,6	
výroba ostat. nekovových minerál. výrobků	7 167	7 358	7 670	7 882	9 151	27,7	6,3	
výroba základ. kovů, hut. a kovodělných výrobků	8 651	10 337	10 117	7 995	9 009	4,1	1,1	
výroba a opravy strojů a zařízení jinde neuved.	6 551	6 206	5 934	5 942	7 319	11,7	2,8	
výroba elektrických a optic. přístrojů a zařízení	17 417	20 197	19 732	21 300	32 181	84,8	16,6	
výroba dopravních prostředků a zařízení	3 183	3 926	7 143	9 842	11 344	256,4	37,4	
zpracovatelský průmysl jinde neuvedený	2 260	2 443	2 001	1 390	1 423	-37,0	-10,9	
výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody	9 256	10 119	10 197	9 836	11 207	21,1	4,9	

¹⁾ podniky se 100 a více zaměstnanci se sídlem v kraji

Průmysl nabízel v roce 2004 v regionu více jak 57 tisíc pracovních příležitostí, přitom byl vývoj zaměstnanosti v hodnoceném období proměnlivý. V roce 2000 pracovalo v průmyslu téměř 55 tisíc zaměstnanců, v následujícím roce byl zaznamenán propad, v dalším roce počty zaměstnanců opět vzrostly na téměř stejný počet jako v roce 2000 a v roce 2003 došlo opět k poklesu počtu cca o 1 000 zaměstnanců. Celorepublikový trend ukazuje na trvalý pokles počtu zaměstnanců v průmyslu. V období let 2003 až 2004 došlo pouze v pěti krajích k nárůstu počtu zaměstnanců v průmyslu, přitom právě nejvíce v plzeňském regionu o 7,5%. Z hlediska jednotlivých odvětví není situace v regionu vždy příznivá. Nejvýraznější propad v propouštění počtu zaměstnanců zaznamenal textilní průmysl, kde se počty zaměstnanců trvale snižují. Zatímco v roce 2000 pracovalo v tomto odvětví téměř tři tisíce zaměstnanců, především žen, pak v roce 2004 se počty snížily na 673 – index 23,9. Trend v postupném snižování počtu zaměstnanců v textilním průmyslu je celorepublikový. Důvod je jediný, dovoz levného zboží z asijských států. Naopak jsou v kraji odvětví, kde se počet zaměstnanců proti roku 2000 více jak zdvojnásobil. Patří mezi ně průmysl výroby pryžových a plastových výrobků a výroba dopravních prostředků.

Průměrná hrubá měsíční mzda na 1 zaměstnance dosáhla v průmyslových organizacích v roce 2004 v kraji výše 18 175 Kč a proti roku 2000 vzrostla o 29,0%. Nárůst mezd vykázala všechna odvětví mimo textilní průmysl, kde došlo proti roku 2000 k výraznému poklesu téměř o čtvrtinu na 10 766 Kč. V uvedeném odvětví v roce 2004 dosáhly mzdy nejnižší výše, přitom ještě v roce 2000 byly srovnatelné s výší mezd v ostatních odvětvích. Nejvyšší mzdy je trvale dosahováno v odvětví výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody (22 784 Kč v roce 2004) a ve výrobě potravinářských a tabákových výrobků (22 078 Kč v roce 2004). Průměrné roční tempo růstu mezd v letech 2000 až 2004 činilo v kraji 6,6%. V meziročním hodnocení byl nejvyšší nárůst v letech 2000 až 2001 (8,6%), v následujících letech již nebyl nárůst tak výrazný, pohyboval se mezi 5,6% až 6,3%. V porovnání s ostatními kraji se vyšší průměrné mzdy řadíme na 5. místo, přičemž průměrná mzda v ČR v roce 2004 byla 18 145 Kč. Výše mezd v jednotlivých krajích je rozdílná, zatímco zaměstnanci v Olomoucké kraji pobírali v roce 2004 v průměru 15 793 Kč, pak v Hl. městě Praha byla průměrná mzda o 7 345 Kč vyšší. V Hl. městě Praha je nejen dlouhodobě vykazována nejvyšší mzda, ale i v letech 2000 až 2004 došlo k nejvyššímu nárůstu – o 34%. Z hlediska odvětví je dosahováno v ČR nejvyšší průměrné hrubé mzdy v odvětví výroby a rozvodu elektřiny, plynu a vody (23 234 Kč v roce 2004). V uvedeném odvětví vzrostly mzdy oproti roku 2000 nejvíce, o téměř třetinu (o 32,7%).

Pohlédneme-li na mzdy v regionech pomocí relativní charakteristiky variability dojdeme k závěru, že variační koeficient dosáhl v roce 2004 hodnoty 0,11 tedy se jedná o poměrně rovnoměrný soubor. Vyloučíme-li Hl. město Prahu s nejvyšší průměrnou mzdou (23 126 Kč v roce 2004), pak hodnota variačního koeficientu se zlepšit na 0,08.

Podniky s 20 a více zaměstnanci, které sídlí v Plzeňském kraji nezaujímají ve spotřebě pevných paliv mezi kraji přední místo. Největší množství v tunách vykazují ve spotřebě u skupiny hnědé uhlí a lignit. Podíl z ČR se v letech 2000 až 2004 pohyboval mezi 2,7% v roce 2000 až 3,4% v roce 2001. U plyných paliv tj. zemního plynu se podíly pohybují do 6%. U propan butanu docházelo ke značným výkyvům, maximální spotřeba v celkové výši 11 260 tun byla vykazována v roce 2001, podíl z ČR činil 20,2%. V roce 2004 dosáhl podíl vyšší hodnoty 20,5%, ale spotřeba v kraji byla oproti roku 2001 téměř o třetinu nižší. Z celorepublikového pohledu spotřeba propan-butanu trvale klesá, proti roku 2000 klesla v roce 2004 o více jak dvě třetiny. U kapalných paliv klesla v kraji spotřeba u všech sledovaných druhů paliv vyjma nafty, kde došlo oproti roku 2000 k nárůstu o 8,5% na 81,4 tis. tun. V České republice klesá od roku 2001 spotřeba černého uhlí, spotřeba hnědého uhlí kolísala mezi 44 a 45 mil. tun, ve spotřebě koksu docházelo v průběhu let 2000 až 2004 k mírným výkyvům (rok 2001 - 3,7 mil. tun). U plyných paliv, zejména u zemního plynu rostla spotřeba až do roku 2003, v roce následujícím došlo k poklesu o 17,2% na 5 696 mil.m³. Jedním z důvodů poklesu spotřeby mohou být neustále narůstající ceny. Z kapalných paliv poklesla proti roku 2000 celorepublikově spotřeba lehkých topných olejů o 20%, středních a těžkých olejů a benzínu o 14%. U nafty byla maximální spotřeba v Česku vykazována v roce 2000 (2,1 mil. tun), v roce 2001 došlo k poklesu o cca 40% a v následujících třech letech se spotřeba opět zvyšovala. Spotřeba elektrické energie se od roku 2000 v ČR každoročně zvyšovala na 43 556 tis. MWH v roce 2004 (index oproti roku 2000 – 115,0%).

Spotřeba paliv vykazovaná podle sídla podniku v kraji a místa spotřeby je v krajích odlišná. Při změně způsobu vykazování lze vidět úzkou vazbu mezi podniky ve Středočeském kraji a Hl. městě Praha. Řada podniků sice sídlí v Hl. městě Praha, ale závody či pobočky pracovišť působí ve Středočeském kraji. Spotřeba paliv vykazovaná podle místa spotřeby je výrazně nižší v Hl. městě Praha než ve Středočeském kraji, u vykazovaných dat podle sídla podniku je tomu naopak.

Tab. 5.4.2 Průměrný evidenční počet zaměstnanců a průměrná hrubá měsíční mzda podle odvětví v průmyslu¹⁾

	Průměrný evidenční počet zaměstnanců (fyz. osoby)			Průměrná hrubá měsíční mzda (Kč)		
	2000	2004	index 2004/2000	2000	2004	index 2004/2000
Průmysl celkem	54 896	57 875	105,4	14 092	18 175	129,0
v tom:						
těžba nerostných surovin	i.d.	477	.	i.d.	18 381	.
z toho:						
těžba ostatních nerostných surovin	i.d.	477	.	i.d.	18 381	.
zpracovatelský průmysl	50 736	54 472	107,4	13 840	17 925	129,5
z toho:						
výroba potravinářských výrobků a nápojů, tabákových výrobků	6 070	5 629	92,7	15 607	22 087	141,5
výroba textilií, textilních a oděvních výrobků	2 817	673	23,9	14 297	10 766	75,3
výroba usní a výrobků z usní	i.d.	-	.	i.d.	-	.
zpracování dřeva, výroba dřevěných výrobků	1 605	1 541	96,0	13 804	17 634	127,7
výroba vlákniny, papíru a výrobků z papíru	849	1 077	126,9	11 650	15 752	135,2
výroba pryžových a plastických výrobků	2 769	6 317	228,1	12 744	17 136	134,5
výroba ostat. nekovových minerál. výrobků	4 584	4 803	104,8	15 395	20 634	134,0
výroba základ. kovů, hut. a kovárenských výrobků	7 071	6 307	89,2	14 763	19 817	134,2
výroba a opravy strojů a zařízení jinde neuved.	7 225	5 100	70,6	14 673	19 822	135,1
výroba elektrických a optic. přístrojů a zařízení	13 133	15 582	118,6	12 214	15 381	125,9
výroba dopravních prostředků a zařízení	2 505	6 149	245,5	13 699	17 774	129,7
zpracovatelský průmysl jinde neuvedený	1 701	1 069	62,8	10 985	13 476	122,7
výroba a rozvod elektřiny, plynu a vody	3 838	2 927	76,3	17 334	22 784	131,4

¹⁾ podniky se 100 a více zaměstnanci se sídlem v kraji

5.5. Stavebnictví

Jedním z význačných ekonomických odvětví národního hospodářství je **stavebnictví**, jehož pozitivní trend vývoje vystřídal nepříliš příznivou situaci ve 2. polovině 90. let.

V Plzeňském kraji provádí svoji stavební činnost 142 stavebních organizací (s 20 a více zaměstnanci a se sídlem v kraji). Objem **stavebních prací podle dodavatelských smluv** těchto organizací dosáhl v roce 2004 téměř 11 805 mil. Kč (v běžných cenách) a na celkovém objemu stavebních prací v celé České republice se podílí 4%. Sledujeme-li v retrospektivě vývoj stavebních prací podle dodavatelských smluv a podle sídla podniku od roku 2000 je patrné, že objem těchto stavebních prací stále a výrazně roste. Od počátku sledovaného období vzrostl již o 70,1% a během sledovaného období ročně v průměru o 14,2%.

Z **celkového objemu stavebních prací** 11 805 mil. Kč tvořily podstatnou část práce prováděné **v tuzemsku** (99,7%). Podle druhu prováděných prací největší část byla postavena v roce 2004 při stavebních pracích v **nové výstavbě, rekonstrukci a modernizaci** (73,8%) a na **opravách a v údržbě** (17,8%). V rámci České republiky zaujímá v roce 2004 Plzeňský kraj 13. místo v podílu nové výstavby, rekonstrukce a modernizace na celkovém objemu stavebních prací podle dodavatelských smluv v tuzemsku. Nejvyšší podíl dosahuje Jihomoravský kraj a naopak nejnižší kraj Ústecký. Svoji dosaženou hodnotou podílu 73,8% je region značně pod republikovým průměrem (o 11,8 procentních bodů).

Vývojový trend struktury stavebních prací v nové výstavbě, rekonstrukcích a modernizacích ukazuje na pokles zastoupení tohoto druhu stavebních prací o 5,7 procentních bodů. Vývoj ukazatele podílu stavebních prací při opravách a údržbách na celkovém objemu má proměnlivý charakter (střídavě po rocích klesá a stoupá). Proti roku 2000 došlo ke snížení o 2,6 procentních bodů. Nárůst vykazuje též ukazatel ostatní stavební práce podle dodavatelských smluv a to o 8,3 procentních bodů. Jedná se např. o geologický průzkum, demolice apod..

Tab. 5.5.1 Stavební práce

	2000	2001	2002	2003	2004	Změna v %	
						2004/ 2000	průměrná roční
Průměrný počet vykazujících podniků ¹⁾	131	135	131	135	142	8,4	2,0
Stavební práce podle dodavatelských smluv podle sídla podniku celkem (mil. Kč b. c.)	6 939	7 939	8 948	10 057	11 805	70,1	14,2
z toho v tuzemsku	6 919	7 917	8 924	10 048	11 775	70,2	14,2
Struktura stavebních prací podle dodavatelských smluv v tuzemsku (%)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	x	x
nová výstavba, rekonstrukce a modernizace	79,5	79,7	71,6	71,4	73,8	³⁾ -5,7	x
opravy a údržba	20,4	16,1	18,4	21,7	17,8	³⁾ -2,6	x
ostatní práce	0,1	4,2	10,0	6,9	8,4	³⁾ 8,3	x
Stavební práce podle dodavatelských smluv v tuzemsku podle místa stavby ²⁾ (mil. Kč b. c.)	9 761	10 152	13 117	16 379	20 574	110,8	20,5
Poměr stavebních prací v tuzemsku podle místa stavby ke stavebním pracem v tuzemsku podle sídla podniku (%)	141,1	128,2	147,0	163,0	174,7	³⁾ 33,6	x

¹⁾ stavební podniky s 20 a více zaměstnanci se sídlem v kraji

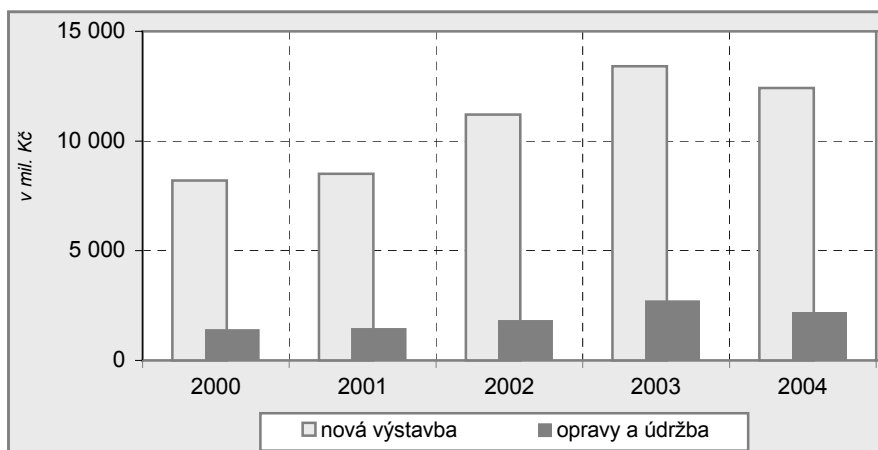
²⁾ stavební práce realizované na stavbách v okresech kraje (z podkladů MPO)

³⁾ rozdíl 2004 - 2000 v bodech

Stavební práce podle dodavatelských smluv prováděné v nové výstavbě, rekonstrukci či modernizaci ve své struktuře zahrnují v Plzeňském kraji v roce 2004 zejména 34% inženýrských staveb (dálnice, tunely, mosty apod.), 28% staveb pro bydlení (obytné budovy jedno a více bytové) a 26% nebytových výrobních budov (garáže, sklady, průmyslové budovy aj.). Ve srovnání s vývojem od roku 2000 došlo ve struktuře stavebních prací v tuzemsku ke změnám a to ve prospěch **bytových budov** (zastoupení v roce 2000 bylo 19%) a **inženýrských staveb** (v roce 2000 byly tyto stavby v celku zastoupeny 29%). **Nebytové stavby výrobní** mají strukturu ve sledovaném období bez výraznějších změn. Pouze **nebytové stavby nevýrobní** ve struktuře celkových stavebních pracích klesly z 23% v roce 2000 na 11% v roce 2004.

Graf 19 - Stavební práce v tuzemsku podle místa stavby

Zdroj: MPO

Podle místa stavby byly v Plzeňském kraji, podle údajů rezortního ročního výkazu ministerstva průmyslu a obchodu Stav (MPO), v roce 2004 realizovány stavební práce za 20,6 mld. Kč. Ve srovnání s rokem 2000 to znamenalo zvýšení o 110,8%. Průměrné roční tempo růstu se pohybovalo kolem 20%. Ve struktuře stavebních prací se jedná převážně o inženýrské stavby a stavební práce ostatní. Oba tyto druhy stavebních prací úzce souvisí s dokončením výstavby dálnice a výstavbou a dostavbou dálničních přívaděčů. V relaci se zvýšením stavebních prací podle místa stavby se zvyšoval i **poměr** stavebních prací v tuzemsku podle **místa stavby** k stavebním pracím podle **sídla podniku** (o 33,6 procentních bodů).

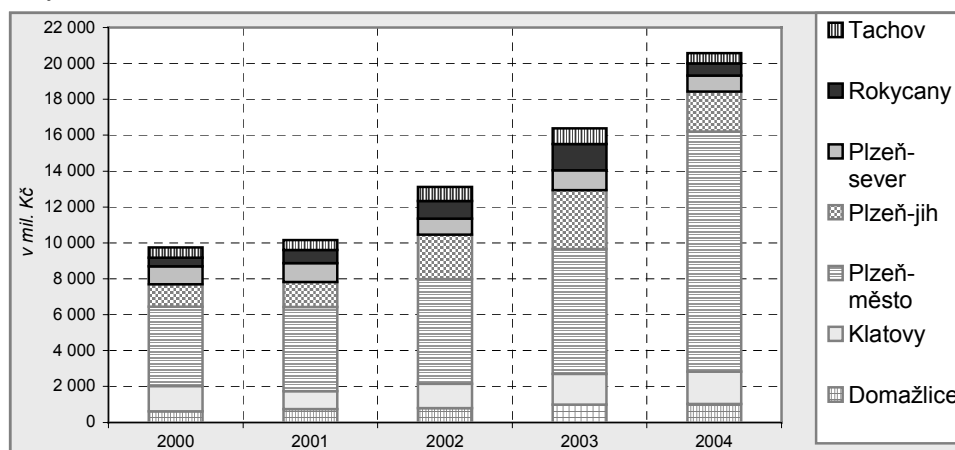
Tab. 5.5.2 Stavební práce podle dodavatelských smluv podle okresů

	v mil. Kč (běžné ceny)									
	2000	2001	2002	2003	2004	Změna v %		Struktura v %		
						2004/ 2000	průměrná roční	2000	2004	
Plzeňský kraj	6 939	7 939	8 948	10 057	11 805	70,1	14,2	100,0	100,0	
Domažlice	375	433	468	433	596	58,9	12,3	5,4	5,0	
Klatovy	1 035	978	1 084	1 359	1 660	60,4	12,5	14,9	14,1	
Plzeň-město	4 109	4 815	4 896	5 606	6 736	63,9	13,2	59,2	57,1	
Plzeň-jih	806	1 049	1 669	1 657	1 966	143,9	25,0	11,6	16,7	
Plzeň-sever	191	243	250	357	510	167,0	27,8	2,8	4,3	
Rokycany	269	271	406	476	198	-26,4	-7,4	3,9	1,7	
Tachov	154	150	175	169	139	-9,7	-2,5	2,2	1,2	

V **meziokresním** srovnání nejvýraznější podíl na celkovém objemu stavebních prací podle dodavatelských smluv v roce 2004 měly v Plzeňském regionu podniky v okrese Plzeň-město (57,1%). Další významné zastoupení mají okresy Klatovy a Plzeň-jih, který ve srovnání s rokem 2000 zvýšil objem stavební výroby o téměř 144%. Největší nárůst stavebních prací zaznamenal okres Plzeň-sever (o 167%). Průměrná roční tempa růstu se pohybovala u obou okresů v intervalu 25 až 27%.

Graf 20 - Stavební práce v tuzemsku podle okresu místa stavby

Zdroj: MPO

Z celkového objemu realizovaných stavebních prací podle místa stavby ve výši 20,6 mld. Kč připadá v Plzeňském kraji největší podíl na okres Plzeň-město (65,1%), Plzeň-jih a Klatovy. Tento vývojový trend přetrvává od roku 2000.

Tab. 5.5.3 Zaměstnanost a mzdy ve stavebnictví

	2000	2001	2002	2003	2004	Změna v %	
						2004/ 2000	průměrná roční
Průměrný evidenční počet zaměstnanců (fyz. osoby)	7 370	7 680	7 574	7 585	7 883	7,0	1,7
z toho dělníci na stavebních pracích	5 451	5 597	5 429	5 477	5 699	4,5	1,1
Průměrný evidenční počet zaměstnanců na 1 podnik	56	57	58	56	56	0,0	0,0
Průměrná hrubá měsíční mzda 1 zaměstnance (Kč)	13 152	14 211	14 900	15 654	16 923	28,7	6,5
Produktivita práce ze stavebních prací podle dodavatelských smluv (tis. Kč b. c.)	942	1 034	1 181	1 326	1 497	58,9	12,3

¹⁾ rozdíl 2004 - 2000

V podnicích se stavební výrobou bylo **zaměstnáno** v roce 2004 v Plzeňském kraji 7,9 tis. **osob** (tj. o 7% více než v roce 2000), průměrné tempo růstu od roku dosahovalo cca 2%. **Počet manuálně pracujících** ve stavebnictví vzrostl v regionu od roku 2000 o 4,5%, což ukazuje nepatrný nárůst. Od roku 2000 se nezměnil ani relativní ukazatel **průměrného evidenčního počtu zaměstnanců na jeden podnik** (56 osob/1 podnik). V rámci regionu tento průměr výrazně převyšuje situace v okresech Klatovy (85 osob/1 podnik) a Plzeň-jih (67 osob/1 podnik), nejnižší hodnoty dosahuje Plzeň-sever (33 osob/1 podnik). V rámci České republiky se Plzeňský kraj spolu s krajem Jihočeským dělí o 8. a 9.místo a pohybuje se pod republikovým průměrem (66 osob/1 podnik).

Průměrná hrubá nominální mzda ve stavebnictví dosáhla v roce 2004 v Plzeňském kraji 16 923 Kč a byla tak o 29% (3 771 Kč) vyšší než v roce 2000. V mezikrajském srovnání se region řadí na 4. místo v České republice (průměr v ČR je 18 125 Kč).

Příznivý vývoj lze zaznamenat i u **produktivity práce ze stavebních prací** podle dodavatelských smluv (1,5 mil. Kč), která od roku 2000 vzrostla o cca 59%. Výrazný podíl na dosažení této hodnoty v rámci kraje mají okresy Klatovy (1,64 mil. Kč), Plzeň-město (1,56 mil. Kč), Plzeň-sever (1,83 mil. Kč) a Rokycany (1,12 mil. Kč).Nejnižší produktivitu práce zaznamenal okres Tachov (0,77 mil. Kč). Z republikového pohledu zaujímá Plzeňský region 6. místo.

Stavební úřady Plzeňského kraje v roce 2004 vydaly celkem 10 421 **stavebních povolení**, což je o 145 (7,5%) méně než v roce 2000.

Tab. 5.5.4 Vydaná stavební povolení

	2000	2001	2002	2003	2004	Změna v %	
						2004/ 2000	průměrná roční
Vydaná stavební povolení celkem	11 541	10 173	9 852	10 276	10 421	-9,7	-2,5
v tom na stavby (%):							
budovy	39,0	43,5	46,2	50,0	49,7 ¹⁾	10,7	x
v tom:							
bytové	20,5	24,4	25,0	28,7	27,6 ¹⁾	7,1	x
nebytové	18,5	19,1	21,3	21,3	22,1 ¹⁾	3,6	x
na ochranu životního prostředí	35,1	32,1	31,4	25,5	26,1 ¹⁾	-9,0	x
ostatní	25,9	24,4	22,4	24,5	24,1 ¹⁾	-1,8	x
Meziroční změna počtu vydaných stavebních povolení (%)	10,1	-11,9	-3,2	4,3	1,4	x	x
Orientační hodnota staveb, na něž byla vydaná stavební povolení							
celkem (mil. Kč)	11 575	13 125	12 969	14 236	15 788	36,4	8,1
na 1 stavební povolení (tis. Kč)	1 003	1 290	1 316	1 385	1 515	51,0	10,9

¹⁾ rozdíl 2004 - 2000 v bodech

Ve **struktuře vydaných stavebních povolení**, i když vývojový trend je mírně klesající, nejvyšší podíl (49%) mají vydaná stavební povolení na budovy (zejména bytové) a dále stavby na ochranu životního prostředí. Hodnotíme-li vývoj od roku 2000, přestože výrazně poklesl počet vydaných povolení environmentálního charakteru (o 9 procentních bodů) do roku 2004, ve struktuře vydaných stavebních povolení se začíná projevovat příznivější trend. Oproti roku 2003 se podíl stavebních povolení na environmentální účely zvyšuje o cca 1 procentní bod.

Z hlediska ekonomického vývoje a zhodnocení vydávaných stavebních povolení v roce 2004 výrazně vzrostla **orientační hodnota staveb** (o 4 213 mil. Kč tj. 36%) proti roku 2000. Současně s tím vzrostla i průměrná hodnota na 1 stavební povolení z 1 003 tis.Kč v roce 2000 na 1 515 tis .Kč v roce 2004 (tj. o 51%). Tato situace do jisté míry zachycuje vliv růstu cen stavebních prací a vydávání stavebních povolení na objemově významné a také finančně náročné stavby (např. dopravní infrastruktury). Na celkovém počtu vydaných stavebních povolení v České republice se Plzeňský kraj podílí cca 7%.

Tab. 5.5.5 Ceny vybraných druhů nemovitostí

Zdroj: Ministerstvo financí

	Průměr let 2002 - 2004			
	rodinné domy	byty	bytové domy	garáže
Počet převodů celkem	2 477	1 314	70	980
v tom ve velikostních skupinách obcí podle počtu obyvatel (%):				
do 1 999	63,8	14,5	42,9	24,3
2 000 - 9 999	27,6	33,5	38,6	35,6
10 000 - 49 999	7,1	23,1	10,0	29,2
50 000 a více	1,6	28,9	8,6	10,9
Průměrná kupní cena (Kč/m³)	1 111	¹⁾ 8 724	704	1 412
v tom ve velikostních skupinách obcí podle počtu obyvatel:				
do 1 999	983	¹⁾ 4 873	588	1 121
2 000 - 9 999	1 238	¹⁾ 6 444	824	1 336
10 000 - 49 999	1 413	¹⁾ 8 820	750	1 577
50 000 a více	2 719	¹⁾ 13 213	694	1 865
Průměrná velikost (m ³)	673	²⁾ 63	2 330	73
Průměrné opotřebení (%)	67,6	31,8	55,3	35,5

¹⁾ v Kč/m²

²⁾ v m²

Údaje o cenách vybraných druhů nemovitostí jsou čerpány z databáze Ministerstva financí ČR, která je tvořena z přiznání k dani z převodu nemovitostí. Databáze celoplošně postihuje transakce na trhu nemovitostí a vychází z reálných (přiznaných) cen. V členění podle jednotlivých druhů stavebních objektů je počet převodů nejvyšší u rodinných domů (z toho 63,8% u obcí do 2 tis. obyvatel) a bytů (33,5% u obcí 2 až 10 tis. obyvatel). Z hlediska výše průměrné kupní ceny je nejnižší hodnota u rodinných domů v obcích do 2 tis. obyvatel (983 Kč/m³). Nejvyšší průměrná kupní cena se projevuje u rodinných domů v Plzni. Tvoří téměř trojnásobek kupní ceny v obcích do 2 tis. obyvatel.

V republikovém srovnání se řadí Plzeňský kraj průměrnou kupní cenou u bytových objektů na jedno z nejnižších míst, v průměrné kupní ceně bytů a garáží se pohybuje kolem středu (6.-7. místo).

5.6. Doprava

Poloha Plzeňského kraje na trase Praha – Norimberk umožňuje dobré strategické dopravní propojení tržů východní a západní Evropy. Hlavní silniční tahy včetně dálnice mají tranzitní charakter. Z hlediska současné dopravní dostupnosti je kladen velký důraz na dokončení výstavby dálnice D5 a jejích přivaděčů jako jeden z předpokladů připojení České republiky na evropskou dálniční síť. Dálnice D5 neznámá jen přímé spojení s Evropou, ale lokality při ní vytvářejí i optimální podmínky pro rozvoj investičních aktivit (zahraničních i domácích). Stejně tak železnice, jejíž modernizace by měla přispět k vytvoření mezinárodního koridoru a kvalitně tak spojit Prahu se západní Evropou.

Silniční síť (bez dálnice D5) je v Plzeňském kraji tvořena 5 016 km silnic, z toho 411 km (tj. 8,2%) tvoří silnice I.třídy a 91,8% třídy II. a III.. Ve srovnání s rokem 2000 délka silnic I.třídy nepatrně vzrostla (0,7%), stejně tak i délka komunikací II. a III. třídy (nárůst max. do 1%).

Dálnice D5 (v provozu 106 km) prochází pěti okresy Plzeňského kraje (Plzeň-město, Plzeň-jih, Plzeň-sever, Rokycany a Tachov) a představuje významnou dopravní strategickou spojnicí. Největší podíl z celkové dokončené délky se nachází v okrese Tachov (42,5%).

5.6.1. Délka silnic a dálnic a dopravní prostředky

Zdroj: Ročenka dopravy MDČR

	2000	2001	2002	2003	2004	Index 2004/2000
Délka silnic a dálnic (km)	5 096	5 094	5 096	5 096	5 122	100,5
z toho:						
silnice 1. třídy	408	407	407	407	411	100,7
rychlostní komunikace	3	3	-	-	-	x
dálnice v provozu	88	88	89	89	106	121,0
Dopravní prostředky						
motocykly	52 158	51 733	52 490	50 595	50 639	97,1
osobní automobily	209 313	214 740	221 973	223 894	230 238	110,0
nákladní vozidla	16 266	17 375	18 478	19 288	20 770	127,7
silniční tahače	1 426	1 558	1 608	1 458	1 437	100,8
návěsy	1 912	2 021	2 138	1 627	1 654	86,5
autobusy	957	935	1 102	1 060	1 039	108,6

Hlavní silniční tahy křižují krajské město Plzeň a spojují je se sousedními kraji i SRN. Jedná se o tyto **kommunikace I. třídy**

- 19 **Plzeň-Rožmitál** pod Třemšínem - Tábor-Pelhřimov
- 20 Karlovy Vary-Toužim-**Plzeň**-Písek - České Budějovice
- 26 **Plzeň-Horšovský Týn-Draženov** - Furth im Wald (SRN)
- 27 Teplice-Most-Žatec-**Plzeň-Klatovy** - Železná Ruda.

Mimo to vedou Plzeňským krajem další dva silniční tahy mimo Plzeň a to

- 21 Františkovy Lázně – Cheb - Mariánské Lázně - **Planá-exit 128 D5** (u Boru u Tachova)
- 22 **Domažlice-Kdyně-Klatovy**-Strakonice - České Budějovice

V **mezikrajském srovnání** a při využití relativních ukazatelů délky silnic (včetně dálnice) k rozloze území či na 1 000 obyvatel středního stavu docházíme k následujícím výsledkům. V ukazateli **délka komunikace na 1 km²** rozlohy kraje dosahuje Plzeňský region 7. místo (0,68 km na 1 km²) a dostává se tak pod republikový průměr 0,70 km na 1 km². Největší hodnotu ukazatele dosahuje kraj Středočeský (0,87 km/1 km²) a nejnižší Hl.m.Praha (0,15 km/1 km²). Jiná situace nastává v ukazateli **délky komunikací vztažené k 1000 obyvatelům středního stavu**. Plzeňský kraj v mezikrajském srovnání zaujímá (s 9,33 km na 1000 obyv.) 12. místo před krajem Jihočeským a Vysočinou. Hodnota kraje se pohybuje výrazně nad hodnotou republikového průměru (5,44 km/1000 obyv.). Nejnižší hodnotu dosahuje opět Hl.m.Praha.

V retrospektivním pohledu v počtu **dopravních prostředků** je situace podle jejich struktury poněkud odlišná. Zatímco počet osobních (+10%), nákladních (+27,7%) vozidel a autobusů (+8,6%) rostl, počet motocyklů (-2,9%) a návěsů (-13,5%) klesá. Množství silničních tahačů se téměř nemění.

Porovnáme-li vývojový trend v jednotlivých krajích podle struktury dopravních prostředků je Plzeňský kraj na posledních místech s nejnižším podílem růstu. Přestože se nárůst u nákladních automobilů v regionu téměř 30% zdá dosti vysoký, je pod republikovým průměrem a kraj tak zaujímá 13. místo v České republice. Z výsledků při použití charakteristik míry variability pro vývojové trendy krajů ve sledovaném období vyplývá, závěr, že hodnocení z hlediska dosaženého nárůstu není směrodatné, neboť variační rozpětí je a variační koeficient vypovídá o značné homogenitě trendů v jednotlivých hodnocených souborech podle struktury dopravních prostředků.

5.6.2. Výkony silniční nákladní a autobusové dopravy

Zdroj: Ročenka dopravy MDČR

	2000	2001	2002	2003	2004	Index 2004/2000
Vývoz zboží z kraje (tis. tun)	3 676,7	4 296,7	5 072,6	3 975,1	4 703,5	127,9
Dovoz zboží do kraje (tis. tun)	3 662,2	3 484,5	4 984,1	3 811,0	3 964,8	108,3
Přeprava zboží v rámci kraje (tis. tun)	29 561,1	26 155,1	28 032,9	23 952,3	32 512,9	110,0
Přeprava cestujících v rámci kraje (tis. osob)	17 639	19 730	16 593	18 608	15 310	86,8
Počet autobusových spojů v rámci kraje	16 851	16 942	17 742	17 742	17 739	105,3
z toho:						
pracovní den	13 750	13 777	14 436	14 436	14 509	105,5
sobota	1 325	1 371	1 428	1 428	1 371	103,5
neděle a svátky	1 776	1 794	1 878	1 878	1 859	104,7

U **výkonů silniční nákladní dopravy** z krajského pohledu bylo celé sledované období kladné saldo (vývoz převažoval nad dovozem) se značnými výkyvy. Vývoz rostl od roku 2000 až do roku 2002, kdy dosáhl maxima. V roce 2003 klesl o 21,3% proti roku 2002 a v následujícím roce 2004 dosáhl opět hodnoty 4 703,5 tis.t, což znamená nárůst od počátku sledovaného období o 27,9%. V relacích s vývozem probíhal i dovoz. Přeprava zboží v rámci kraje se zvýšila o 10%.

Od roku 2000 stoupl **počet autobusových spojů** v rámci kraje o 5,3% a to jak v pracovních dnech, tak i ve dnech pracovního volna a klidu. Přesto však klesá **počet přepravovaných osob** v rámci kraje a to výrazně o 13,2%. Z propočtu relativního ukazatele počtu přepravených na 1 spoj je patrné, že trend tohoto ukazatele je klesající.

Ke zkvalitnění přepravy v rámci regionu se od roku 2002 uplatňuje nový systém „Integrované dopravy Plzeňska“ kombinující dopravu železniční s regionálními linkami a autobusy MHD. Rozšiřováním tohoto dopravního systému se zlepšil dopravní dostupnost.

Plzeňským regionem prochází 719 km **železničních tratí**, z toho je 237 km elektrizovaných. Nejvýznamnější železniční stanicí s charakterem mezinárodní je Praha – Plzeň - Cheb, která spojuje území české republiky se SRN. Tato trať by se v budoucnu měla stát 3. mezinárodním koridorem. Z dalších významných tratí jmenujme alespoň trať č.180 též s mezinárodním charakterem Plzeň – Domažlice - Č.Kubice (směr Mnichov-SRN), č.160 Plzeň - Žatec a trať č.190 Plzeň - Č.Budějovice. Z celkové provozní délky železničních tratí v České republice připadá na Plzeňský kraj 7,5%. S ohledem na vývojový trend délky železničních tratí v Plzeňském kraji se dá říci, že provozní délka železnic stagnuje, od roku 2000 došlo k nárůstu pouze o 1,6%. Od roku 2000 až do roku 2002 převažoval vývoz zboží z kraje nad dovozem do kraje, od roku 2002 se situace změnila a výrazně roste dovoz zboží po železnici do kraje. Proměnlivý vývoj má i přeprava zboží v rámci kraje. Počet vlakových spojů v rámci kraje stoupl o 6,4% a to zejména v pracovních dnech (8,4%).

Zkvalitňování a zefektivnění služeb veřejné dopravy by mělo přispět k vybudování sítě veřejné dopravy v Plzeňském kraji, která bude plně uspokojovat potřeby obyvatel regionu na odpovídající evropské úrovni.

5.7. Technická infrastruktura

Úroveň technické vybavenosti v Plzeňském kraji doznala mezi roky 2000 až 2004 určitých změn. Výrazně se zvýšilo podílové zastoupení obcí vybavených plynem ze sítě (o 16,3 procentní body na 44,8 % z úhrnu). Mírně vzrostl rovněž podíl obcí vybavených kanalizací s napojením na ČOV (o 3,4 na 31,3) a veřejným vodovodem (o 1,6 na 72,1).

V meziokresním porovnání technické vybavenosti je nutno vytnout specifikum okresu Plzeň – město, představujícího jedinou obec, a vykazujícího tudíž v základních sledovaných ukazatelích ve všech případech stoprocentní hodnoty.

Ve srovnání ostatních okresů měl nejvyšší vybavenost obcí kanalizací s napojením na ČOV Tachov (66,7%), nejnižší měly Rokycany (20,6%). Nejvíce obcí vybavených plynem ze sítě bylo v okrese Domažlice (57,9%), nejméně v Klatovech (35,1%). Nejvýraznější nárůst ve vybavení kanalizací s napojením na ČOV zaznamenaly obce okresu Plzeň – sever (o 9,3 procentní body na 34,7% z úhrnu). Vybavenost plynem ze sítě vzrostla nejvíce v okrese Domažlice (o 32,3 na 57,9).

Tab. 5.7.1 Technická infrastruktura podle okresů

	Podíl obcí vybavených (%)					
	kanalizací s napojením na ČOV			plynem ze sítě		
	2000	2004	rozdíl 2004 - 2000 v bodech	2000	2004	rozdíl 2004 - 2000 v bodech
Česká republika	29,9	34,5	4,6	48,7	60,7	12,0
Plzeňský kraj	27,9	31,3	3,4	28,5	44,8	16,3
Domažlice	20,9	25,6	4,7	25,6	57,9	32,3
Klatovy	25,5	.	.	21,4	35,1	13,7
Plzeň - město	100,0	100,0	0,0	100,0	100,0	0,0
Plzeň - jih	25,0	26,3	1,3	33,0	41,4	8,4
Plzeň - sever	25,4	34,7	9,3	27,5	52,0	24,5
Rokycany	20,6	20,6	0,0	32,4	36,8	4,4
Tachov	66,7	66,7	0,0	36,0	39,2	3,2

V oblasti zásobování vodou došlo v kraji k následujícím změnám. Délka vodovodní sítě se v průběhu sledovaného období zvýšila zhruba o třetinu (33,8%) na 3 396 km. Podíl obyvatelstva zásobovaného vodou z vodovodů se proti tomu nepatrně snížil, o 1,1% na 443 828 osob. Toto množství představovalo 80,8% obyvatelstva Plzeňského kraje. Snížil se rovněž objem vody vyrobené pro veřejnou potřebu (o 6,5% na 35 708 tis. m³) a vody fakturované celkem (o 2,6 % na 28 403 tis. m³). Voda pro domácnosti činila v roce 2004 z úhrnu fakturované vody celkem 61% a proti roku 2000 vzrostla o 1,3 procentního body. Podíl ztrát v trubní síti z vyrobené vody určené k realizaci klesl v roce 2004 proti roku 2000 o 1,2 procentní body na 17,9%.

Tab. 5.7.2 Vodovody

	Měřicí jednotka	2000	2001	2002	2003	2004	Změna v %	
							2004/ 2000	průměrná roční
Délka vodovodní sítě	km	2 539	2 647	2 852	2 985	3 396	33,8	7,5
Obyvatelé zásobovaní vodou z vodovodů	osoby	448 927	451 600	446 300	446 350	443 828	-1,1	-0,3
Podíl obyvatel zásobovaných vodou	%	81,4	81,6	81,2	81,3	80,8 ¹⁾	-0,6	x
Voda vyrobená pro veřejnou potřebu	tis. m ³	38 207	37 941	35 723	37 120	35 708	-6,5	-1,7
Voda fakturovaná celkem	tis. m ³	29 159	28 393	27 829	28 974	28 403	-2,6	-0,7
z toho pro domácnosti	%	59,7	59,3	59,6	56,7	61,0 ¹⁾	1,3	x
Podíl ztrát v trubní síti (z vyrobené vody určené k realizaci)	%	19,1	20,9	19,1	18,7	17,9 ¹⁾	-1,2	x

¹⁾ rozdíl 2004 - 2000 v bodech

Ve vybavenosti kanalizací došlo v Plzeňském kraji také k určitému vývoji. Délka kanalizační sítě za sledované období vzrostla o 79,9% na 1 914 km. Zároveň se zvýšil počet osob bydlících v domech napojených na kanalizaci, a to o 5,6% na 412 466. Toto množství činilo 75,1% z úhrnu obyvatelstva kraje, což bylo o 4,3 procentního bodu více než v počátečním roce. Objem odpadní vody vypouštěné do veřejné kanalizace za danou časovou řadu vzrostl o 1,4% na 31 768 tis. m³.

Tab. 5.7.3 Kanalizace

	Měřicí jednotka	2000	2001	2002	2003	2004	Změna v %	
							2004/2000	průměrná roční
Délka kanalizační sítě	km	1 064	1 165	1 354	1 449	1 914	79,9	15,8
Obyvatelé bydlící v domech napojených na kanalizaci	osoby	390 716	392 500	419 730	419 750	412 466	5,6	1,4
Podíl obyvatel bydlících v domech napojených na kanalizaci	%	70,8	70,9	76,4	76,4	75,1 ¹⁾	4,3	x
Vypouštěné odpadní vody do veřejné kanalizace	tis. m ³	31 320	29 302	32 074	34 710	31 768	1,4	0,4

¹⁾ rozdíl 2004 - 2000 v bodech

5.8. Cestovní ruch

Plzeňský kraj je krajem s bohatou historií a nezapomenutelným folklórem, rázovitým krajem s obcemi, městy a městečky, s výstavními zámky a rozlehlými parky, se sakrálními stavbami, s hradními zříceninami, které patří ke klenotům naší historie a architektury, s divokými řekami a klidnými rybníky. Je to kraj melancholický s hlubokými lesy, horskými pastvinami, slatinami a tajemnými jezery. Kraj se svéráznými vesnicemi, s charakteristickou lidovou architekturou a s typickými vesnickými chalupami.

Dominantou tohoto kraje je krajská metropole Plzeň, významné kulturní, hospodářské a obchodní centrum s gotickým chrámem sv. Bartoloměje, s Velkou synagogou, s historickým podzemím a s patricijskými měšťanskými domy, zdobenými sgrafity Mikoláše Alše. Město s bohatou kulturní tradicí, jehož divadelní scénou prošlo mnoho významných osobností, které je neodmyslitelně spjato s postavkami malých kamarádů snad všech generací Špejbla a Hurvínka, ve kterém pobýval i Bedřich Smetana. K městu patří neodmyslitelně také zoologická a botanická zahrada, známá svými exponáty nejen u nás, ale i ve světě.

Na území Plzeňského kraje se rozkládá Chráněná krajinná oblast Šumava, která tvoří ochranné pásmo před Národním parkem Šumava, a která společně s Bavorským národním parkem a Národním parkem Šumava je lákavou turistickou nabídkou pro návštěvníky tohoto území. Ať už se jedná o cykloturistiku, pěší turistiku po naučných stezkách či zastavení v jednom z mnoha informačních středisek.

V Plzeňském kraji nalezneme i lázeňská zařízení. Lázeňské městečko Konstantinovy Lázně v okrese Tachov s léčivým Prusíkovým pramenem, s překrásným okolím, se zříceninou hradu Gutštejn a s malebným údolím říčky Hadovky a Úterského potoka.

Nelze zde vyjmenovat všechny zajímavosti a krásy Plzeňského kraje, který má, jak je patrné z tohoto zjednodušeného nástinu, velice dobré předpoklady pro rozvoj cestovního ruchu.

V Plzni a Plzeňském kraji se pořádá také velké množství akcí, které mohou svoji atraktivitou přilákat řadu turistů na jedno či vícedenní výlety. V hudební a divadelní oblasti je to např. „Na ulici“ folkový, jazzový a divadelní festival v Plzni, koncerty v klášteře v Kladrubech, z ostatních např. Historický víkend v Plzni, Národopisné a Chodské slavnosti v Klenčí a Domažlicích a v neposlední řadě jmenujme Pivní slavnosti na nádvoří Plzeňského pivovaru.

V Plzeňském regionu jsou vhodné podmínky pro všechny druhy turistiky (pěší, cyklo, poznávací aj.), pro vodácký sport (nejznámější Berounka a horní tok Otavy) a pro zimní sport (zejména Šumava, Český les). V regionu se nalézá i dost atraktivních lokalit pro rekreační účely. Jedná se o pobyty v horských střediscích nebo i ve vnitrozemí (v okolí pamětihodností či vodních ploch), podle charakteru požadovaného rekreačního využití.

K využití služeb cestovního ruchu sloužilo v roce 2004 v regionu 426 hromadných ubytovacích zařízení. Z toho 37% zastoupení mají **penziony** a 21% **hotely**.

V retrospektivě sledovaného období od roku 2000 do roku 2003 vzrostl počet hromadných ubytovacích zařízení o 11%. V roce 2004 však klesl na 426 zařízení (tj. proti roku 2003 o 7%). Podle jednotlivých druhů ubytovacích zařízení zaznamenaly za sledované období od roku 2000 do roku 2004 nárůst všechny typy zařízení (mimo hotely), některé i o 20% (kempy a chatové osady). V relaci s trendem počtu hromadných ubytovacích zařízení se vyvíjela i **lůžková kapacita** v nich (mimo hotelů, kde kapacita mírně vzrostla o necelé 1% a turistických ubytoven, kde lůžková kapacita klesla).

Z **meziokresního srovnání** nejvíce hromadných ubytovacích zařízení (dále jen HUZ) vykazuje okres Klatovy (zahrnuje rekreační oblast Šumavy). Podle lůžkové kapacity připadá na jedno zařízení v kraji 51,2 lůžek. Z porovnání tohoto relativního ukazatele v rámci kraje je zřejmé, že převládá kvalitativní stránka nad kvantitativní. Neboť, přestože okres Klatovy má 47% všech hromadných ubytovacích zařízení kraje, projevuje se zde nejnižší „lůžkovost“ (tj. počet lůžek na 1 hromadné ubytovací zařízení). Nejvyšší „lůžkovost“ v meziokresním srovnání dosáhly okresy Plzeň-sever a Rokycany (cca 68 lůžek/1 HUZ).

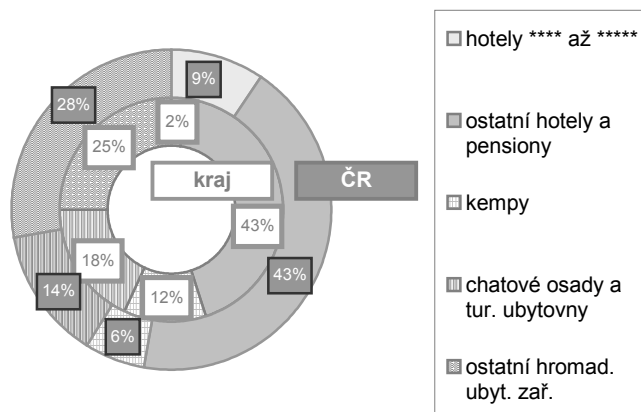
Tab. 5.8.1 Kapacita hromadných ubytovacích zařízení¹⁾

	2000	2001	2002	2003	2004	Index 2004/2000
Ubytovací zařízení celkem	411	421	437	456	426	103,6
z toho:						
hotely	100	99	93	94	89	89,0
penziony	141	145	157	165	156	110,6
kempy	28	29	33	32	34	121,4
chatové osady	20	22	24	25	24	120,0
turistické ubytovny	41	43	47	45	41	100,0
Lůžka v ubytovacích zařízeních celkem	20 661	20 786	21 642	22 289	21 810	105,6
z toho:						
hotely	5 972	6 086	5 903	6 208	6 028	100,9
penziony	3 742	3 808	3 819	3 957	3 795	101,4
kempy	1 767	1 788	2 313	2 357	2 610	147,7
chatové osady	1 804	2 096	2 342	2 305	2 463	136,5
turistické ubytovny	1 681	1 711	1 746	1 553	1 470	87,4
Průměrná cena za ubytování (Kč)	241	250	247	255	270	112,0
Počet pracujících osob celkem	2 651	2 631	2 555	2 755	2 546	96,0

¹⁾ v letech 2000 - 2002 stav k 31.7., v letech 2003 - 2004 stav k 31.12.

K zajímavým výsledkům dochází v **mezikrajském** porovnání. Nejvyšší počet lůžek i pokojů na 1 HUZ připadá na Hl.m.Prahu (115,2 lůžek/1 HUZ, 52,5 pokojů/1 HUZ), což je důsledek ubytování hostů zejména v ubytovacích zařízeních hotelového typu, která tvoří 80% z celkového počtu zařízení HUZ v Hl.m.Praze. Nejnižší hodnoty v relativním ukazateli dosahuje Liberecký kraj. V přepočtu na 1 HUZ připadá v regionu 43,2 lůžek a 14,3 pokojů. Zde jsou již hotely a penziony zastoupeny pouze 55%, 45% zastoupení mají HUZ ostatní (kempy, chatové osady a turistické ubytovny). Plzeňský kraj se přibližuje kraji Libereckému, podíl ubytování hotelového typu je 58%, na 1 HUZ připadá v průměru 18 pokojů a 51,2 lůžek. Při posuzování souboru krajů podle statistických metod míry variability a s vyloučením Prahy jako kraje se specifickými podmínkami, docházíme k závěru, že soubor regionů posuzovaný relativními ukazateli je velmi homogenní, nevykazuje výrazné rozdíly mezi kraji. Stejně tak z hlediska podílu hotelů na celkovém počtu HUZ jsou kraje souborem bez výraznějších změn.

Graf 21 – Lůžka v hromadných ubytovacích zařízeních k 31.12.2004

Průměrná cena za ubytování dosáhla v hromadných ubytovacích zařízeních v Plzeňském kraji výše 270 Kč. Ve srovnání s rokem 2000 to znamená zvýšení o 12%. Nejvyšší průměrnou cenu za ubytování vykazuje okres Plzeň-město (666 Kč), ostatní okresy se pohybují v cenové relaci kolem 200 Kč. V České republice činila průměrná cena 337 Kč. Nejvyšší průměrná cena v HUZ je v Praze a naopak nejnižší v Libereckém kraji (227 Kč). Plzeňský kraj má 6. nejvyšší hodnotu průměrné ceny.

Proti roku 2000 klesl **počet pracujících osob v hromadných ubytovacích zařízeních** a to o 4%. Nejvíce se snížil počet pracujících v HUZ v okrese Plzeň-sever. Tento klesající trend se projevuje i v mezikrajském srovnání téměř u všech krajů (s výjimkou kraje Karlovarského a Pardubického).

Tab. 5.8.2 Hosté v hromadných ubytovacích zařízeních cestovního ruchu

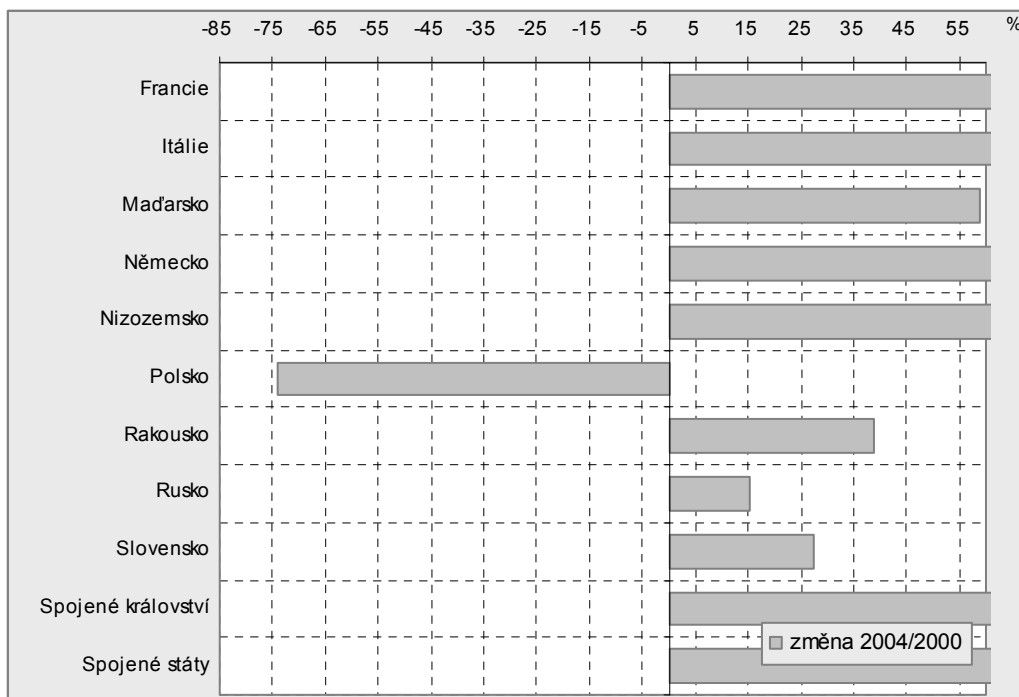
	2000	2001	2002	2003	2004	Index 2004/2000
Počet příjezdů hostů	457 745	467 266	443 177	495 664	519 024	113,4
v tom:						
Česká republika	338 333	304 050	287 865	335 330	348 438	103,0
zahraniční hosté	119 412	163 216	155 312	160 334	170 586	142,9
z toho (%):						
Německo	41,4	44,5	47,7	53,1	55,7	¹⁾ 14,3
Slovensko	5,7	15,1	5,0	5,3	5,1	¹⁾ -0,6
Nizozemsko	7,7	4,5	6,3	7,8	9,2	¹⁾ 1,5
Velká Británie	1,4	1,4	2,7	2,5	3,0	¹⁾ 1,6
Počet přenocování	1 891 737	1 614 887	1 509 401	1 665 553	1 673 475	88,5
v tom:						
Česká republika	1 505 722	1 104 009	1 016 170	1 187 340	1 173 821	78,0
zahraniční hosté	386 015	510 878	493 231	478 213	499 654	129,4
z toho (%):						
Německo	53,0	52,9	57,0	59,7	61,0	¹⁾ 8,0
Slovensko	4,9	16,4	6,2	6,8	6,6	¹⁾ 1,7
Nizozemsko	8,7	6,6	7,2	8,8	9,4	¹⁾ 0,7
Velká Británie	1,2	1,2	2,2	1,8	2,0	¹⁾ 0,8
Průměrná doba pobytu (dny)	5,2	4,5	4,4	4,4	4,2	¹⁾ -1,0
z toho zahraniční hosté	4,5	4,2	4,2	4,0	3,9	¹⁾ -0,6

¹⁾ rozdíl 2004 - 2000

Česká republika je přitažlivá z hlediska cestovního ruchu nejen pro **tuzemské návštěvníky**, ale i pro návštěvníky z celé Evropy či světa. Převážná část **zahraničních turistů** přijíždí do České republiky z Německa, V. Británie, Itálie, Francie, Nizozemska, Spojených států amerických, Polska a Slovenska. Nejnavštěvovanějším krajem v České republice je samotné město Praha. Zlatá, stověžatá Praha, která je cílem zahraničních turistů nejvíce z Německa a Velké Británie. Další vysokou návštěvnost tuzemskou i zahraniční mají (hned po Praze) kraje Jihočeský a Jihomoravský, naopak nejmenší má kraj Pardubický (2,8% z celkového počtu návštěvníků). Z celkového počtu zahraničních návštěvníků jich nejvíce přijíždí (opět mimo Prahy) do kraje Karlovarského a Jihomoravského.

Plzeňský kraj již dávno nemá pověst pouze průmyslově-zemědělského kraje, ale je také atraktivní oblastí pro rozvoj cestovního ruchu ve všech jeho formách. Proto k němu směřují kroky návštěvníků, kteří se chtějí seznámit s jeho historií, tradicemi, kulturním životem i rozmanitostí jeho přírody. Přitažlivost regionu zejména pro zahraniční turisty stále stoupá (od roku 2000 o 43%). Plzeňský kraj je vyhledávaný nejvíce zahraničními návštěvníky z Německa, Slovenska, Nizozemska a Velké Británie. Vývojový trend podle návštěvnosti ze zahraničí od roku 2000 do roku 2004 ukazuje na nárůst u všech vyjmenovaných států (kromě Slovenska), kde podíl příjíždějících hostů osciluje kolem 5%.

Graf 22 – Změna počtu zahraničních hostů v hromadných ubytovacích zařízeních

Přestože se celkový počet příjíždějících hostů do Plzeňského kraje zvýšil od roku 2000 o 3%, **počet přenocování** se výrazně snížil (11,5%). Snížení se v plné míře týká tuzemských návštěvníků, kteří dávají přednost krátkodobějším pobytům před dlouhodobými s poměrně cenově nákladným ubytováním. To vyplývá i z vývoje průměrné doby pobytu, která se zkrátila o celý den. V relaci s tím se vyvíjí i čisté využití lůžek (tj. lůžka, která jsou skutečně k dispozici), které dosáhlo za sledované období poklesu o 10 procentních bodů a využití pokojů vykazuje pokles o 10,3 procentního bodu. Tento trend se projevuje i celorepublikově.

Tab. 5.8.3 Tuzemské delší a kratší cesty¹⁾

	Delší cesty			Kratší cesty		
	2003	2004	index 2004/2003	2003	2004	index 2004/2003
Počet cest celkem (tis.)	265,3	372,2	140,3	885,7	802,3	90,6
Celkový počet přenocování (tis.)	2 272,3	2 904,1	127,8	1 605,6	1 639,0	102,1
Průměrný počet přenocování na 1 cestu	8,6	7,8	90,7	1,8	2,0	111,1
Celkové výdaje (mil. Kč)	720,8	1 158,7	160,8	823,0	822,5	99,9
Průměrné výdaje na 1 cestu (Kč)	2 717	3 113	114,6	929	1 025	110,3

¹⁾ z výběrového šetření cestovního ruchu

Na základě výběrového šetření cestovního ruchu bylo zjištěno, že v roce 2004 se realizovalo v Plzeňském kraji 372 tis. **tuzemských delších cest** (tzn. cesta za účelem využití volného času a rekreace se 4 a více přenocováními) a 802 tis. **kratších tuzemských cest** (tzn. cesta, při které účastník alespoň 1x maximálně však 3x přenocoval nepřetržitě mimo obvyklé bydliště). V porovnání s rokem 2003 počet delších cest roste (o 40%), současně s tím roste i počet přenocování (o 28%). U kratších cest počet proti roku 2003 klesá (téměř o 10%). Průměrný počet přenocování na 1 cestu u delších cest klesá, u kratších roste. Rostou celkové výdaje na delší cesty, průměrný výdaj je téměř trojnásobkem výdaje kratší cesty.

V Plzeňském kraji bylo uskutečněno v roce 2004 pouze 85 tis. **služebních cest** (tj. cest s nejméně jedním přenocováním), což znamená snížení proti roku 2003 o 56%. Podíl těchto služebních cest na služebních cestách v celé republice je 2,7%. Průměrný počet přenocování v roce 2004 byl 2,8, což je dvojnásobek průměrného počtu přenocování v roce 2003. Z těchto výsledků vyplývá, že klesl počet služebních cest krátkodobého charakteru ve prospěch cest déletrvajících.

5.9. Věda, výzkum a informační technologie

Úroveň technologické vyspělosti dané země, případně regionu, do značné míry závisí na jeho ekonomickém růstu. Oblasti s malým objemem investic do vědecko – technického rozvoje mají nižší konkurenceschopnost a oslabují tak vlastní ekonomickou pozici na mezinárodním poli.

Rozvoj vědy, technologií a kvalifikovaných lidských zdrojů podmiňuje produkci nových znalostí a ovlivňuje ekonomický a technologický vývoj současných společností. Efektivně vynaložené investice jsou jedním z předpokladů k růstu ve střednědobém a dlouhodobém horizontu. Spolu se vzdělaností jsou věda, výzkum a technologie považovány za oblasti, v nichž by mělo dojít k nejvyššímu nárůstu investic. A to proto, že se jedná o oblasti potenciálně nejefektivnější.

V oblasti vybavenosti domácností informačními a komunikačními technologiemi se rozlišují čtyři základní ukazatele:

- Pevná telefonní linka (v mezikrajském srovnání náleželo Plzeňskému kraji ve vybavenosti touto technologií 3. nejvyšší místo)
- Kabelová televize (6. příčka)
- Osobní počítač (7. příčka)
- Osobní počítač s připojením k internetu (9.-10. místo)

V rámci dalšího zjišťování byla šetřena již jen media primárně určená či nutná pro uživatelskou komunikaci, tedy bez zahrnutí TV. Jejich podílové zastoupení v domácnostech Plzeňského kraje vykazovalo proti celorepublikové situaci určité odchylky. Podíl domácností vybavených k roku 2004 pevnou telefonní linkou (67,4%) byl o 5,5 procentního bodu vyšší než průměr ČR. Naopak, vybavenost osobním počítačem (28,2%) a osobním počítačem připojeným na internet (16,0%) byla v Plzeňském kraji nižší než v ČR celkem – 29,5% resp. 19,4%. Všechny tři předchozí ukazatele vykazovaly proti roku 2003 podílový nárůst. To korespondovalo i s celorepublikovým vývojem. Ovšem, s výjimkou vybavenosti pevnou telefonní linkou, která v ČR mezi roky 2003 a 2004 klesla o 1,0 na 61,9 procentního bodu.

Tab.5.9.1 Informační a komunikační technologie v domácnostech

	Plzeňský kraj			Česká republika		
	2003	2004	index 2004/2003	2003	2004	index 2004/2003
Domácnosti celkem (v tisících)	344,0	228,3	-115,7	4 064	4 110	101,1
z nich vybavené (%):						
pevnou telefonní linkou	65,7	67,4	¹⁾ 1,7	62,9	61,9	¹⁾ -1,0
osobním počítačem	22,7	28,2	¹⁾ 5,5	23,8	29,5	¹⁾ 5,7
z toho připojeným k internetu	11,6	16,0	¹⁾ 4,4	14,8	19,4	¹⁾ 4,6
Obyvatelstvo ve věku 15 a více let (v tisících)	467,9	468,3	¹⁾ 0,4	8 658,5	8 676,9	100,2
z nich mající k dispozici pro soukromé účely (%):						
mobilní telefon	64,5	78,3	¹⁾ 13,8	66,0	73,9	¹⁾ 7,9
osobní počítač (PC) doma	30,2	34,1	¹⁾ 3,9	32,6	35,9	¹⁾ 3,3
internet doma	15,7	20,2	¹⁾ 4,5	20,8	23,8	¹⁾ 3,0
přenosný PC	1,4	2,2	¹⁾ 0,8	2,4	3,1	¹⁾ 0,7

¹⁾ rozdíl 2004 - 2003 v procentních bodech

Vybavenost osob ve věku 15 a více let technologiemi pro soukromé účely (mobilním telefonem, osobním počítačem, internetem, přenosným osobním počítačem) vzrostla mezi roky 2003 a 2004 shodně v Plzeňském kraji i v celé ČR. Byly zde však odchylky v jejich podílovém zastoupení. Osob ve věku 15 a více let užívajících mobil bylo v Plzeňském kraji 78,3%, tj. o 4,4 procentního bodu více než byl průměr ČR. Uživatelů osobního počítače bylo v kraji (34,1%) naopak o 1,8 bodu méně, stejně tak uživatelů internetu (20,2% - o 3,6 bodu méně než byl celorepublikový průměr) a přenosného osobního počítače (2,2%, tj. o 0,1 bodu méně než byl průměr ČR).

Výše uvedený nástin srovnání vybavenosti informačními a komunikačními technologiemi Plzeňského kraje proti jiným krajům a průměrným hodnotám za celou ČR je třeba vnímat rovněž v kontextu průměrného věku a nezaměstnanosti populace. Průměrným věkem obyvatelstva (40,2 roku) náležel roku 2004 Plzeňský kraj na 2. nejvyšší pozici, hned po hlavním městě Praha (41,7 roku). Míra registrované nezaměstnanosti (6,74% dle nové metodiky) řadila Plzeňský kraj celorepublikově na 3. nejnižší pozici. Nižší nezaměstnanost byla jen v Jihočeském kraji (6,59%) a hlavním městě Praha (3,58%).

Za sledované období let 2000 až 2004 se v Plzeňském kraji mírně snížil počet zaměstnanců výzkumu a vývoje (o 12,1%) na 776 osob. Naopak se zvýšily vnitřní výdaje na vědu a výzkum (o 28,1%) na 835 885 mil. Kč. Dle jednotlivých sektorů došlo k poklesu množství zaměstnanců i vnitřních výdajů ve vládním, soukromém neziskovém sektoru a vyšším odborném a vysokém školství. Kladný přírůstek obou zmíněných ukazatelů zaznamenal pouze podnikatelský sektor.

Tab.5.9.2 Zaměstnanci a výdaje výzkumu a vývoje

	2001	2002	2003	2004	Změna v % 2004/2001
Zaměstnanci výzkumu a vývoje (FTE) ¹⁾	883	881	694	776	-12,1
v tom sektor:					
podnikatelský	340	380	396	495	45,6
vládní	43	41	4	2	-95,3
vyššího odborného a vysokého školství	387	452	271	257	-33,6
soukromý neziskový	113	8	23	22	-80,5
Výzkumní pracovníci (FTE)	544	481	284	351	-35,5
v tom sektor:					
podnikatelský	157	216	221	296	88,5
vládní	32	29	1	1	-96,9
vyššího odborného a vysokého školství	277	232	55	54	-80,5
soukromý neziskový	78	4	7	1	-98,7
Vnitřní výdaje na výzkum a vývoj (mil. Kč)	652 289	829 196	712 385	835 885	28,1
v tom sektor:					
podnikatelský	409 998	458 450	538 963	677 802	65,3
vládní	17 376	17 038	1 215	1 595	-90,8
vyššího odborného a vysokého školství	190 879	350 470	167 436	151 400	-20,7
soukromý neziskový	34 036	3 238	4 771	5 088	-85,1

¹⁾ FTE: počet pracovníků přepočtený na plný pracovní úvazek

5.10. Veřejná ekonomika

Podle zákona č. 129/2000 Sb. o krajích bylo ustaveno 14 územně správních celků (krajů). Kraj má právo na samosprávu a vykonává ji v rozsahu stanoveném zákonem. Má vlastní majetek a hospodaří s ním samostatně a podle stanovených předpisů.

Hospodaření krajů za každý uplynulý kalendářní rok přezkoumává auditor či Ministerstvo financí. Náklady s tím spojené hradí kraj ze svého rozpočtu. Závěrečný účet spolu se zprávou o výsledcích přezkoumání hospodaření kraje za uplynulý rok projedná do 30.6. následujícího roku zastupitelstvo a přijme opatření k nápravě. Všechny sankce a pokuty jsou **příjmem státního rozpočtu**. Hospodaření kraje s **dotacemi ze státního rozpočtu** a ze **státních fondů** kontroluje Ministerstvo financí nebo jím pověřený finanční úřad v průběhu rozpočtového roku.

Podle zákona č. 128/2000 Sb. o obcích jsou **obce** základním samosprávným společenstvím občanů, tvořící územní celek daný hranicemi obce. Majetek, se kterým obec hospodaří musí být využíván účelně a hospodárně. Obec je povinna s ním hospodařit podle stanovených předpisů.

Hospodaření obce za předchozí rok se dává přezkoumat auditorem nebo jinou pověřenou organizací. Náklady na přezkoumání hradí obec ze svých rozpočtových prostředků. Závěrečný účet spolu se zprávou o výsledcích přezkoumání projedná zastupitelstvo do 30.6. následujícího roku. Sestavování rozpočtu a závěrečného účtu se řídí zvláštními předpisy. Všechny uložené sankce a pokuty jsou příjmem státního rozpočtu.

Obce mohou za určitým speciálním účelem vytvářet **svazky obcí**, které jsou právnickou osobou a hospodaří podle téměř stejných pravidel jako obce.

Územně samosprávné celky a dobrovolné svazky obcí předkládají pro hodnocení plnění státního rozpočtu

- Účetní výkazy (Rozvaha, Výsledovka aj.) v rozsahu stanoveném zvláštním předpisem
- Finanční výkazy (Výkaz pro hodnocení plnění rozpočtu vyšších územně samosprávných celků a dobrovolných svazků obcí včetně komentáře)

Obce i dobrovolné svazky obcí předkládají Ministerstvu financí výkazy prostřednictvím krajského úřadu.

Pro účely **hodnocení plnění rozpočtu**, schváleného pro příslušný rok, se ve finančním výkaze uvádí údaj o schváleném rozpočtu a rozpočtu po změnách (tj. schválený rozpočet upravený o rozpočtová opatření). Skutečnost se přebírá z účetnictví analytické evidence v členění rozpočtových příjmů a výdajů. Ty jsou členěny jednak podle druhového třídění příjmových a výdajových položek, jednak podle odvětvového třídění. Financování se člení podle odvětvové skladby.

Hlavní zdroj územních rozpočtů tvoří **daňové a nedaňové příjmy** (tzn. vlastní příjmy) a **dotace ze státního rozpočtu**.

Základem financování rozpočtů obcí jsou daňové a nedaňové příjmy, převody z fondů hospodářské činnosti, dotace ze státního rozpočtu a státních fondů.

Výdaje jsou směřovány do oblasti infrastruktury, technické vybavenosti, kultury, tělovýchovné zájmové a vzdělávací oblasti.

6. Životní prostředí

Životní prostředí je vše, co existuje kolem nás a co vytváří existenční podmínky pro život všech organismů (včetně člověka). Životní prostředí lze v zásadě rozdělit na prostředí **přírodní** a prostředí, které se týká **civilizace** tj. člověka a prostředí v němž žije (problémy jednotlivých sfér národního hospodářství, dopravy, energetiky i odpadového hospodářství). Mezi základní indikátory životního prostředí patří ovzduší, voda, půda, odpady, počty chráněných území a v neposlední řadě i výdaje na ochranu životního prostředí.

6.1. Ovzduší

Kvalita ovzduší je hodnocena podle celkového množství **emisí** (vypouštění resp. únik znečišťujících látek do prostředí). Vybrané základní znečišťující látky jsou tuhé látky, oxid siřičitý, oxid dusíku a oxid uhelnatý. Zdroje těchto znečišťujících látek (REZZO) jsou podle zákona o ovzduší rozděleny na **stacionární** (REZZO 1-3: velké, střední a malé) a **mobilní** (REZZO 4).

Úroveň znečišťování ovzduší v Plzeňském kraji je ovlivňována zejména emisemi z malých a mobilních zdrojů znečištění (zvýšený výskyt smogu vlivem rostoucího objemu automobilové dopravy). Oproti minulým létům došlo k poklesu emisí hlavních znečišťujících látek u velkých a středních zdrojů znečišťování zejména v důsledku probíhajících restrukturalizací výrobních procesů, omezování případně likvidace některých provozů a do jisté míry i přechod na jiný způsob vytápění (plynofikace). Intenzivní rozvoj automobilové dopravy, zejména v souvislosti s výstavbou a dostavbou dálnice D5 výrazně ovlivňuje kvalitu ovzduší (především emise z REZZO 4). Po legislativních změnách koncem devadesátých let, stanovujících přísné emisní limity, a výrazných poklesech s tím souvisejících se situace stabilizovala, takže nedocházelo za sledované období k výraznějším změnám v koncentracích znečišťujících látek v ovzduší.

Mezi nejvýznamnější zdroje emisí v kraji patří průmyslové podniky (např. potravinářské, dřevozpracující aj.) a teplárenské provozy zejména v okresech Plzeň-město, Klatovy, Plzeň-jih a sever a Rokycany.

Tab. 6.1.1 Měrné emise základních znečišťujících látek REZZO 1-3

	v t/km ² /rok						
	2000	2001	2002	2003	Změna v %		
					2003/ 2000	průměrná roční	
Emise tuhé	0,5	0,4	0,5	0,5	0,0	0,0	
Oxid siřičitý SO ₂	1,6	1,7	1,6	1,5	-6,3	-2,1	
Oxidy dusíku NO _x	0,7	0,7	0,7	0,7	0,0	0,0	
Oxid uhelnatý CO	2,4	2,1	1,4	1,5	-37,5	-14,5	

Z výše uvedené tabulky je patrné, že v Plzeňském kraji je největší množství emisí oxidu siřičitého a uhelnatého (tunách na 1 km²). Emise oxidu uhelnatého však mají za sledované období výrazně klesající tendenci. Změna je patrná nejen z indexu 2004/2000, ale i z průměrného ročního tempa, které činí -14,5 % za region.

Z meziokresního srovnání v roce 2003 vyplývá, že pokud se oxidu uhelnatého týká, nejčistším okresem je Tachov (0,8 t/km²) a nejvíce zatíženým emisemi této znečišťující látky město Plzeň.

Tab. 6.1.2 Měrné emise oxidu uhelnatého (CO) REZZO 1-3 podle okresů

v t/km²/rok

	2000	2001	2002	2003	Změna v %	
					2003/ 2000	průměrná roční
Česká republika	4,0	4,0	3,3	3,5	-14,5	-5,1
Plzeňský kraj	2,4	2,1	1,4	1,5	-37,5	-14,5
Domažlice	2,4	2,0	1,5	1,6	-33,3	-12,6
Klatovy	1,9	1,6	1,2	1,2	-36,8	-14,2
Plzeň-město	18,4	18,7	6,1	7,0	-62,0	-27,5
Plzeň-jih	2,5	2,0	1,7	1,8	-28,0	-10,4
Plzeň-sever	2,2	2,0	1,4	1,5	-31,8	-12,0
Rokycany	2,8	3,0	1,8	1,9	-32,1	-12,1
Tachov	1,5	1,3	0,9	0,8	-46,7	-18,9

V rámci České republiky je možno hodnotit ovzduší v Plzeňském kraji jako **relativně čisté**. Jedná se především o okresy Domažlice a Klatovy (s výjimkou území okresních měst), téměř celé území okresu Plzeň-jih, větší část okresu Plzeň-sever, téměř polovina okresu Rokycany a větší část okresu Tachov. Ostatní územní části (s výjimkou města Plzně, jehož část je silně znečištěna) patří k územím s mírně znečištěným ovzduším.

Nejvíce zatížená emisemi znečišťujících látek jsou území s vysokou koncentrací průmyslových aktivit, vysokou hustotou osídlení a značně soustředěnou dopravou. Mezi nejméně zatížené oblasti patří pohoří Šumavy, Českého lesa a západní část Brd.

Z pohledu mezikrajského srovnání k příznivějšímu umístění (v první polovině) kraje dochází při hodnocení plošných emisí v měřicí jednotce tuny na 1 km². U všech vybraných skupin znečišťujících látek se hodnota Plzeňského kraje pohybuje pod republikovým průměrem. Jiná situace nastává při hodnocení ukazatele v měřicích jednotkách kg na 1 obyvatele. Vzhledem k nízké hustotě osídlení kraje zde Plzeňský region dosahuje nepříznivých hodnot. I když množství oxidu siřičitého, oxidu dusíku a oxidu uhelnatého se pohybuje pod republikovým průměrem, který ovlivňují kraje se silně znečištěným ovzduším (např. Moravskoslezský, Ústecký), přesto kraj zaujímá u oxidu siřičitého a oxidu dusíku 9. místo a u oxidu uhelnatého 12. místo. Nejhorší situace je u tuhých emisí, kde množství 7,4 kg na 1 obyv. výrazně převyšuje republikový průměr (5,0 kg na 1 obyv.) a řadí tak region na 13. místo v České republice.

6.2. Voda

Území Plzeňského kraje s výjimkou malých příhraničních oblastí patří do povodí Labe, částečně Vltavy. Menší částí kraje protéká řeka Otava, stěžejním tokem regionu je ale Berounka, která vzniká spojením Mže, Radbuzy, Úhlavy a Úslavy. Plzeňský kraj je územím s omezeným množstvím podzemních vod s výjimkou menších oblastí v Plzeňské kotlině. Zdrojem vody jsou vody povrchové. S touto situací souvisí stoupající význam ochrany jakosti vody v tocích a snižování odtoku povrchové vody z území kraje. Jedním z hlavních faktorů ovlivňujících množství vody na území regionu je srážková činnost a následně schopnost krajiny tuto srážkovou vodu zadržet (tzv. retence). Retenční činnost na území kraje však není dostačující. V Plzeňském regionu je i několik významných vodárenských nádrží a to Nýrsko (okr. Klatovy) na Úhlavě, Lučina (okr. Tachov) na Mži a Hracholusky v okrese Plzeň-sever. Významné rybníční soustavy se vyskytují v okresech Domažlice, Klatovy, Plzeň-jih, Rokycany a Tachov.

Tab. 6.2.1 Jakost vody ve vybraných tocích a profilech

Pramen: ČHMÚ

Tok - vybraný profil Znečišťující látka	Znečištění v mg/l				Stupeň znečištění (třída) ¹⁾			
	2001	2002	2003	2004	2001	2002	2003	2004
Mže-Stříbro								
biologická spotřeba kyslíku (BSK ₅)	3,4	2,2	2,2	2,6	III	II	II	III
dusičnanový dusík (N-NO ₃ ⁻)	3,0	2,8	2,2	2,6	II	II	II	II
Úhlava-Dolní Lukavice								
biologická spotřeba kyslíku (BSK ₅)	2,1	2,8	2,2	2,2	II	III	II	III
dusičnanový dusík (N-NO ₃ ⁻)	3,8	3,9	3,3	3,6	II	III	II	II
Úslava-Doubravka								
biologická spotřeba kyslíku (BSK ₅)	4,5	3,0	4,8	5,0	IV	III	IV	IV
dusičnanový dusík (N-NO ₃ ⁻)	3,6	4,1	2,0	3,7	III	III	II	III
Střela-Borek								
biologická spotřeba kyslíku (BSK ₅)	5,0	2,1	1,7	2,2	IV	II	II	III
dusičnanový dusík (N-NO ₃ ⁻)	3,0	4,0	3,0	2,5	II	II	II	II
Berounka-Nadryby								
biologická spotřeba kyslíku (BSK ₅)	2,7	2,8	3,5	3,2	II	III	III	III
dusičnanový dusík (N-NO ₃ ⁻)	4,0	3,8	3,0	3,3	III	II	II	II
Radbuza-Dobřany								
biologická spotřeba kyslíku (BSK ₅)	2,9	3,9	3,3	3,9	III	IV	III	III
dusičnanový dusík (N-NO ₃ ⁻)	4,8	5,5	4,6	4,8	III	III	III	III

¹⁾ zařídění do tříd podle ČSN 75 7221

Na území České republiky je rozmístěno 257 profilů (z toho na území kraje 27) státní sítě sledování **jakosti vody** na významných tocích, na kterých se s frekvencí dvanáctkrát ročně provádějí analýzy základních fyzikálně-chemických parametrů. Jakost povrchových vod je vyjadřovaná v tzv. třídách podle ČSN 757221 – Klasifikace jakosti povrchových vod. V tab. 6.2.1 jsou hodnoceny vybrané profily podle dvou sledovaných ukazatelů a to biologické spotřeby kyslíku (BSK₅) a dusičnanového dusíku (N-NO₃⁻). U toku Mže (profil Stříbro) a Střela (profil Borek) se situace u biologické spotřeby kyslíku v mg/l za sledované období zlepšila, naopak u řeky Úslavy (profil Doubravka), Berounky (profil Nadryby) a Radbuzy (profil Dobřany) došlo ke zhoršení. Ukazatel dusičnanového dusíku má téměř ve všech tocích a profilech (s výjimkou Úhlavy a Radbuzy) klesající tendenci. Z hlediska celkové kvality v tocích lze označit jako čisté až velmi čisté (I. a II. třída) **horní toky** Mže, Radbuzy, Úslavy a Úhlavy. Stejně tak řeky Vydrů, Křemelnu, později Otavu v úseku až po Horažďovice. Ostatní toky, jejich části včetně jejich přítoků náležejí do kategorie III. až IV. třídy. Hlavní příčiny znečištění vodních toků jsou nedostatečné čištění odpadních vod z výrobních provozů, z hustě obydlených částí regionu a v některých případech i z nezměněného přístupu k hospodaření na zemědělské půdě. Mezi nejvíce znečišťované toky patří Berounka. Dalším problémem je i znečištění povrchových vod v tocích, zejména v Úhlavě.

Kvalita povrchových vod souvisí s čištěním **vod odpadních**.

Tab. 6.2.2 Čištění odpadních vod

	2000	2001	2002	2003	2004	Změna v %	
						2004/ 2000	průměrná roční
Počet čistíren odpadních vod	71	102	126	130	157	121,1	21,9
Vypouštěné odpadní vody do veřejné kanalizace (tis. m ³)	31 320	29 302	32 074	30 463	31 768	1,4	0,4
Čištěné odpadní vody bez srážkových vod (tis. m ³)	30 987	28 902	29 219	31 811	28 926	-6,7	-1,7
Podíl čištěných odpadních vod (%)	98,9	98,6	91,1	91,6	91,1	¹⁾ -7,8	x

¹⁾ rozdíl 2004 - 2000 v bodech

Na území kraje vzrostl od roku 2000 do roku 2004 počet **čistíren odpadních vod** (dále jen ČOV) více než dvojnásobně z 71 v roce 2000 na 157 ČOV v roce 2004. Z tohoto počtu je jedna ČOV mechanická a 156 mechanicko-biologických s celkovou kapacitou 176 tis. m³/den. Produkce kalů v ČOV dosáhla hodnoty 10 009 tun sušiny. Nejčastějším způsobem zneškodnění kalů byla přímá aplikace a rekultivace a skládkování. Odtok odpadních vod do veřejné kanalizace se zvýšil o 1,4%. Negativní tendence se projeví i v množství čištěných odpadních vod (bez srážkových), kde se za sledované období snížil objem čištěných odpadních vod o 6,7%, v meziročním tempu růstu dokonce o 9,1%. V podílovém ukazateli čištěných odpadních vod ve vztahu k vypouštěným odpadním vodám do veřejné kanalizační sítě (přestože dosažená hodnota je relativně vysoká) je situace také nepříznivá. Za sledované období poklesla hodnota tohoto ukazatele o 7,8 procentních bodů.

6.3. Půda

Půda je složitá dynamická a živoucí substance, jejímž základem jsou zvětralé nebo erodované úlomky hornin (jíly, písky aj.), které se spojují s organickými materiály (odumřelými či tlejícími zbytky flóry a fauny). Nezbytnou součástí je i voda a vzduch.

Celková výměra Plzeňského kraje k 31.12.2004 činí 7 561 km², z toho je téměř 51% **zemědělské** půdy, 39% tvoří **lesní pozemky** a necelá dvě procenta zaujímají **vodní plochy**. Ke konci roku 2004 ve srovnání s rokem 2000 **klesla** výměra zemědělské půdy o 1 141 ha, z toho orné o 2 030 ha. Ze zemědělské půdy vykazují nárůst proti roku 2000 pouze trvalé **travní porosty** a **zahrady**. V nezemědělské půdě je mírný nárůst zaznamenán u lesních pozemků a vodních ploch.

Tab. 6.3.1 Pozemky k 31.12.2004 podle druhů a podle okresů

Zdroj: Český úřad zeměměřický a katastrální

v %

	Podíl z celkové výměry						Podíl ze zemědělské půdy					
	zeměděl- ská půda	z toho orná půda	lesní půda	vodní plochy celkem	zasta- vené plochy	ostatní plochy	orná půda	chmel- nice	vinice	zahrady a ovocné sady	trvalé travnaté porosty	
Česká republika	54,1	38,7	33,5	2,0	1,7	8,7	71,6	0,3	0,4	4,9	22,8	
Plzeňský kraj	50,7	34,9	39,5	1,5	1,3	7,0	68,9	0,0	-	3,5	27,7	
Domažlice	54,1	36,8	37,8	1,1	1,2	5,8	68,0	-	-	2,4	29,7	
Klatovy	46,3	25,7	43,2	1,7	1,1	7,7	55,4	-	-	3,3	41,2	
Plzeň-město	44,8	32,5	18,9	3,2	7,1	26,0	72,5	-	-	16,5	11,0	
Plzeň-jih	60,2	43,5	30,0	1,5	1,6	6,7	72,3	-	-	4,0	23,7	
Plzeň-sever	51,2	41,9	39,7	1,3	1,3	6,6	81,8	-	-	3,5	14,7	
Rokycany	47,0	34,8	43,0	1,4	1,6	7,0	74,2	0,1	-	5,6	20,1	
Tachov	48,4	33,4	43,2	1,8	0,8	5,9	69,0	-	-	2,0	29,0	

Největší zastoupení zemědělské půdy na celkové výměře v rámci regionu mají okresy Domažlice (54,1%), Plzeň-jih (60,2%) a Plzeň-sever (51,2%), které svými dosaženými hodnotami podílu převyšují regionální podíl a okres Plzeň-jih dokonce i podíl republikový. Příměstské okresy Plzeň-jih a Plzeň-sever, které mají převážně charakter zemědělský převyšují i republikový podíl **orné půdy** na **celkové výměře půdy** místy až o 5 procentních bodů.

Největší podíl **orné půdy** ve vztahu k celkové výměře půdy **zemědělské** má okres Plzeň-sever (81,8%), který tak v tomto ukazateli převyšuje hodnotu v České republice o 10,2 procentního bodu.

Výměra pozemků určených k plnění funkce **lesa** v regionu (v poměru k celkové výměře) představuje zvýšení proti hodnotě dosažené v České republice o 6 procentních bodů. Tyto lesní pozemky se nacházejí především v horských oblastech Šumavy, podhorských oblastech a dále na severozápadě regionu. Nejlesnatější okresy podle podílu lesní půdy na celkové výměře jsou Tachov (43,2%), Rokycany (42,9%) a Klatovy (43,2%). Tedy lesy v oblasti Šumavy, Českého lesa a Brd a Křivoklátska. Z výměry lesních pozemků převažují lesy kategorie hospodářské, zbytek představují lesy ochranné a zvláštního určení. V celém kraji převažují **lesy jehličnaté**. Z hlediska životního prostředí je nejvíce postižen okres Plzeň-město a přilehlé příměstské oblasti.

V **přepočtu na jednoho obyvatele** připadlo k 31.12.2004 v Plzeňském kraji 0,70 ha zemědělské půdy, 0,48 ha orné půdy a 0,54 ha lesní plochy. V okresech Plzeňského kraje nejvyšší hodnoty na 1 obyvatele dosáhl v zemědělské a orné půdě i u lesních pozemků nejvyšších hodnot okres Tachov. Jedná se o okres s nejnižší hustotou obyvatel, ale relativně vysokou rozlohou. Naopak nejnižších hodnot v přepočtu na 1 obyvatele (eliminujeme-li město Plzeň) dosáhl okres Rokycany, který má vysokou hustotu obyvatel, ale velmi malou rozlohu. Přestože tyto okresy představují v rámci kraje dva extrémy, oba převyšují průměr za Českou republiku (dvoj až trojnásobně).

Půda je výtvar živé a neživé přírody. Žije a vyvíjí se na různých místech za odlišných podmínek, zejména klimatických a tím určuje i floru a faunu v daném prostředí. Člověk, který má vliv (ať už příznivý nebo nepříznivý) na tento systém, musí s půdou velmi citlivě, rozumně, ekonomicky a hlavně ekologicky zacházet. Péče o půdu je jeden z důležitých atributů ochrany přírody.

6.4. Odpady

Současná situace v **odpadovém hospodářství** je charakteristická poměrně značným množstvím vznikajícího odpadu (zejména z průmyslové výroby a energetiky) a poměrně malým využitím odpadu jako zdroje druhotných surovin a energie.

V souladu se zákonem č. 185/2001 Sb. o odpadech ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o odpadech) došlo k metodickým změnám některých základních pojmů, mimo jiné byl i nově definován pojem odpadu. Z tohoto důvodu jsou u podnikového odpadu metodicky srovnatelné hodnoty pouze za období 2002 až 2004.

Podle § 3 odst. 1 zákona o odpadech je **odpad** každá movitá věc, které se osoba zbavuje nebo má v úmysl nebo povinnost se jí zbavit. V § 4 zákona o odpadech písm. d) je definován pojem **nakládání s odpady** jako jejich shromažďování, soustředování, sběr, výkup, třídění, přeprava a doprava, skladování, úprava, využívání a odstraňování.

Celková produkce odpadů se v posledních pěti letech pohybuje v rozmezí 2,1 až 2,9 mil.tun.

Tab. 6.4.1 Produkce odpadů a vybrané způsoby nakládání s odpady

	v tis. tun						Změna v %	
	2000	2001	2002 ¹⁾	2003	2004	2004/	průměrná	
						2000	roční	
Celková produkce odpadů	2 862 817	2 441 395	975 419	2 056 015	2 184 238	-23,7	-6,5	
Nakládání s odpady celkem	2 234 877	2 019 030	658 069	1 102 304	1 155 997	-48,3	-15,2	
z toho:								
recyklace, získání složek	26 337	28 530	80 884	143 918	160 656	510,0	57,2	
spalování	31 898	27 513	23 102	19 368	16 892	-47,0	-14,7	
skládkování a ost. způsoby ukládání v úrovni nebo pod úrovní terénu	128 324	180 659	161 731	209 639	166 920	30,1	6,8	

¹⁾ změna definice odpadu

Z celkové produkce odpadů bylo předmětem nakládání 52,9% odpadů vyprodukovaných v Plzeňském kraji, což je o 14,6 procentního bodu méně než ve srovnatelném roce 2002, přestože objem odpadů se kterými je manipulováno od roku 2002 absolutně roste. Nejvíce využívaným způsobem likvidace odpadů v roce 2004 v Plzeňském kraji bylo **skládkování** a **recyklace** (tj. opětovné zhodnocení). Zvláštní kategorií odpadů jsou **odpady nebezpečné**, jejichž podíl z celkového objemu nakládání s odpadem činí 2,5% (zejména spalování a ostatní způsoby likvidace).

Podle produkce odpadů ve vybraných odvětvích národního hospodářství je patrné, že nejvyšší podíl na odpadech mají odvětví stavebnictví (56%), výroba a rozvod elektřiny, plynu a teplé vody (12,2%) a z průmyslu (potravinářství a kovovýroba).

V zákoně o odpadech je definován i odpad **komunální** tj. veškerý odpad vznikající na území obce při činnosti fyzických osob, s výjimkou odpadů vznikajících u právnických osob nebo fyzických osob oprávněných k podnikání. Tohoto odpadu bylo v roce 2003 v Plzeňském kraji vyprodukováno 130 tis. t. Větší část z tohoto odpadu připadala na běžný svoz odpadů.

V produkci odpadu na 1 obyvatele Plzeňský kraj dosahuje 3,98 t na 1 obyvatele tj. v porovnání s výsledkem za Českou republiku 1,38 t na 1 obyvatele více. V mezikrajské srovnání v přepočtu odpadu na 1 obyvatele je Plzeňský kraj v roce 2004 na 13 místě před Hl.m.Prahou. e srovnání s předcházejícím rokem se zvýšila produkce odpadu v kraji na 1 obyvatele o 6,4%.

Se zlepšováním kvality životního prostředí souvisí i ekologicky šetrné odpadové hospodářství, reprezentované v Plzeňském kraji firmami Reo Depona, Rumbold a Becker.

6.5. Investice na ochranu životního prostředí

V roce 2003 dosáhl objem **investic na ochranu životního prostředí** v Plzeňském kraji 610,6 mil. Kč, což znamená snížení proti roku 2000 o 23,4%. Z celkového proinvestování v rámci České republiky to tvoří pouze nepatrný zlomek tj. 3,2% pořízených investic na ochranu životního prostředí. Z hlediska struktury pořízených investic byl největší podíl směřován v celém období do oblasti nakládání s odpadními vodami a ochrany ovzduší a klimatu. Avšak zatímco v roce 2000 dosáhl podíl investic na ochranu ovzduší a klimatu na celkovém objemu pořízených investic do environmentálních oblastí 42,8%, v roce 2003 to bylo již jen 29,3% tj. pokles o 13,5 procentního bodu. Obdobná situace je u nakládání s odpadními vodami. Zde je vykazován pokles za celé sledované období o 8,7 procentního bodu.

V retrospektivě od roku 2000 je vývoj jednotlivých kategorií pořízených environmentálních investic ještě zajímavější. Rychlým tempem se zvyšují pořízené investice na nakládání s odpady (trojnásobek hodnoty v roce 2000). Velký nárůst je možné zaznamenat také v položce ostatní investice. V souladu s metodikou statistického výkazu ŽP 1-01 jsou to ochrana a sanace půdy, podzemních a povrchových vod, omezování hluku a vibrací, ochrana krajiny a biodiversity, ochrana proti záření, výzkum a vývoj na ochranu životního prostředí a ostatní environmentální aktivity.

Tab. 6.5.1 Pořízené investice na ochranu životního prostředí

v mil. Kč (běžné ceny)

	2000	2001	2002	2003	Index 2003/2000
Celkem	797	879	375	611	76,7
v tom:					
ochrana ovzduší a klimatu	341	295	156	179	52,5
nakládání s odpadními vodami	398	494	163	252	63,3
nakládání s odpady	39	70	42	131	335,9
ostatní	19	20	14	49	257,9

Nejvyšší objem pořízených investic na ochranu životního prostředí během celého sledovaného období připadal na okres Plzeň-město. Z celkového množství těchto pořízených investic připadlo v roce 2003 na okres Plzeň-město 25,1%. U ostatních okresů byla situace v této oblasti trochu proměnlivější. Zatímco největší objem investičních prostředků byl v roce 2000 směřován do dvou příměstských okresů Plzeň-jih a Plzeň-sever, v roce 2001 již přibýly okresy Rokycany a Klatovy. K útlumu dochází v roce 2002, kdy druhé nejvyšší čerpání investic za okresem Plzeň-město má okres Domažlice. V roce 2003 dochází k nárůstu objemu pořízených investic u všech okresů a to v oblasti ochrany ovzduší a klimatu (okres Plzeň-sever a Tachov), v oblasti nakládání s odpadními vodami (okres Domažlice, Plzeň-město a Rokycany) a v oblasti nakládání s odpady (okres Klatovy).

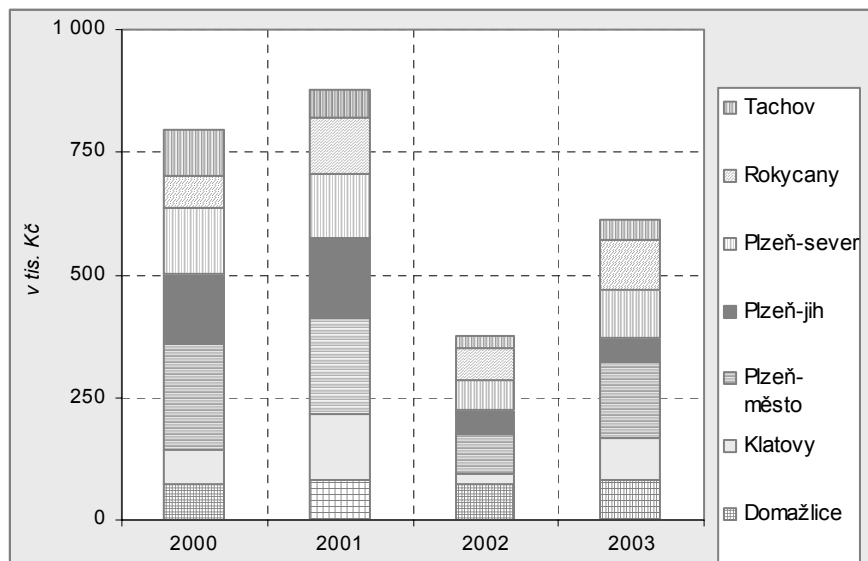
Tab. 6.5.2 Pořízené investice na ochranu životního prostředí podle okresů

v mil. Kč (běžné ceny)

	2000	2001	2002	2003	Index 2003/ 2000	Struktura v %	
						2000	2003
Plzeňský kraj	797	879	375	611	76,7	100,0	100,0
Domažlice	73	83	75	83	113,7	9,2	13,6
Klatovy	69	135	20	87	126,1	8,7	14,2
Plzeň-město	216	195	81	153	70,8	27,1	25,0
Plzeň-jih	142	163	49	50	35,2	17,8	8,2
Plzeň-sever	136	131	59	97	71,3	17,1	15,9
Rokycany	65	112	67	100	153,8	8,2	16,4
Tachov	96	60	24	41	42,7	12,0	6,7

V přepočtu **pořízených enviromentálních investic na 1 obyvatele** je Plzeňský kraj výrazně podprůměrný. S hodnotou 1 112 Kč na 1 obyvatele zaujímá v republikovém propočtu 13. místo, před krajem Jihočeským.

Graf 23 – Investice na ochranu životního prostředí podle okresů

Výdaje na ochranu životního prostředí tvoří **investice a běžné výdaje**.

Hlavními **zdroji financování výdajů na ochranu životního prostředí** v České republice jsou

- státní rozpočet (dotace, finanční výpomoci, půjčky apod.)
- Státní fond životního prostředí ČR (financování ze státních fondů podle jednotlivých projektů)
- Fond národního majetku (financování sanačních prací v privatizovaných objektech)
- místní rozpočty (obcí, měst, krajských úřadů)

Na úrovni investorů byly zdroje financování v roce 2003 členěny na

- **vlastní zdroje** (zisk, odpisy apod.)
- **rozpočtové prostředky** (z přerozdělování státního rozpočtu centrální i územní úrovni)
- granty a dotace (z veřejných rozpočtů, ze zahraničí aj.)
- **úvěry, půjčky a finanční výpomoci** (včetně finančního leasingu)
- ostatní (bezúplatné převody, nepeněžní vklady apod.)

V Plzeňském kraji byly investice na ochranu životního prostředí v roce 2003 financovány 63,7% z vlastních a rozpočtových zdrojů, dalších 17,1% z veřejných rozpočtů a 12,9% z úvěrů, půjček a finančních výpomocí. Přestože z hlediska financování se jeví situace příznivě, s ohledem na procentní zastoupení kraje (3,2%) v objemu investovaných prostředků v rámci České republiky zdaleka tak příznivá není (kraj dosahuje 4. nejnižší podíl).

Neinvestiční náklady na ochranu životního prostředí jsou rozděleny do dvou kategorií

- **vnitřní** (náklady bez DPH a odpisů vynaložené ve vlastní režii: mzdy, spotřeba materiálu a energie, opravy a udržování, výzkum a vývoj na ochranu životního prostředí aj.)
- **vnější** (náklady bez DPH vynaložené dodavatelsky, nezahrnuje splátky finančního leasingu)

Plzeňský kraj vynaložil na ochranu životního prostředí 1 118,9 mil. Kč, z toho 62,5% nákladů charakteru **vnitřních**. Podle objektu financování byly tyto prostředky určeny zejména do oblasti nakládání s odpadními vodami (především ve vlastní režii) a do oblasti nakládání s odpady, kde vysokého podílu nákladů ve vlastní režii bylo profinancováno i 44,7% **dodatelsky**.

V meziokresním srovnání vede jednoznačně (zastoupením 60-80%) okres Plzeň-město ve všech kategoriích (mimo ochrany ovzduší a klimatu, kde je na druhém místě za okresem Klatovy s 63,7%). V mezikrajském srovnání je Plzeňský region ve vynakládání nákladů na enviromentální účely na 7. místě.

Ekonomickým přínosem z aktivit na ochranu životního prostředí jsou jednak **tržby z prodeje** (služeb či vedlejších produktů) a jednak **úspory** z opětovného využití vedlejších produktů. Tržby z prodeje se podílí na celkovém ekonomickém přínosu více jak 90%. Směřovány jsou nejčastěji do dvou oblastí a to nakládání s odpadní vodou a zejména do oblasti nakládání s odpadem, kde vedle tržeb, ekonomický přínos ovlivňuje i úspora z opětovného využití vedlejších produktů (např. teplo při spalování odpadů).

Investice na ochranu životního prostředí jsou do jisté míry indikátorem, který umožňuje srovnání finanční podpory ochrany životního prostředí a dalších ekonomických odvětví národního hospodářství.

6.6. Chráněná území

Plzeňský kraj má velice rozmanitý a svérázný krajinný ráz, který si uchovává svůj půvab a hodnoty jak přírodní, tak i kulturní. Velkou část území kraje zaujímají chráněné krajinné oblasti.

Zákonem č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody ve znění pozdějších předpisů je rozlišováno šest kategorií **zvláště chráněných území** :

- Národní parky-NP (§15)
- Chráněné krajinné oblasti-CHKO (§25)
- Maloplošná chráněná území
 - Národní přírodní rezervace-NPR (§28)
 - Přírodní rezervace-PR (§33)
 - Národní přírodní památka-NPP (§35)
 - Přírodní památka-PP (§36)

Na území Plzeňského kraje se k 31.12.2004 nacházel 1 národní park (část), 3 chráněné krajinné oblasti a 174 maloplošných chráněných území. Z celkové rozlohy regionu zaujímají cca 11% plochy. Z hlediska ochrany přírody je na předním místě v regionu okres Klatovy, kde 31% území spadá do kategorie zvláště chráněných území.

Tab. 6.6.1 Chráněná území podle okresů k 31. 12. 2004

Pramen: Agentura ochrany krajiny a přírody

v hektarech

	Národní parky	Chráněné krajinné oblasti	Maloplošná chráněná území			
			národní přírodní památka	národní přírodní rezervace	přírodní památka	přírodní rezervace
Plzeňský kraj	34 476	37 285	227	787	4 687	2 896
Domažlice	-	-	-	327	62	352
Klatovy	34 476	26 071	6	254	4 356	1 381
Plzeň-město	-	-	-	26	87	92
Plzeň-jih	-	-	-	-	31	35
Plzeň-sever	-	1 091	68	-	24	483
Rokycany	-	8 282	74	180	103	147
Tachov	-	1 841	79	-	24	406

Nejkrásnější a nejcennější partie Šumavy zahrnuje **Národní park Šumava**, který byl vyhlášen v roce 1991 nařízením vlády č.163. Spolu s CHKO Šumava (ochranné pásmo před NP) a Národním parkem Bavorský les tvoří jedinečný přírodní celek, který UNESCO v roce 1990 vyhlásilo za mezinárodně uznávanou biosférickou rezervaci. Národní park Šumava (část Plzeňského kraje) se rozkládá na 34,5 tis.ha. Úkolem Národního parku Šumava je ochrana a uchovávání nejcennějších lokalit s původní divokou přírodou, s jedinečnými a ohroženými ekosystémy, ke kterým patří nejen rašeliniště (Tříjezerní slat', Modravské slatě), pláně (Modravské pláně 1250 m.n.m), pastviny, ledovcová jezera (Plešné, Prášílské a Laka), ale také původní porosty. Národní park je také zajímavý a jedinečný svou **florou** (např. obohacení šumavské květeny o alpské druhy) a **faunou**, která má nezaměnitelný převážně lesní charakter. Většina lesní fauny se udržela dodnes s výjimkou velkých predátorů (medvěd, vlk). Úspěšný byl i návrat rýsa ostrovida. Vzhledem k čistotě šumavských vodních toků se výrazně rozšiřuje výskyt vydry říční.

Z celkové plochy kraje pokrývají 5% tři **chráněné krajinné oblasti**. Jmenovitě je to CHKO Šumava - část (ochranný pás před NP), CHKO Křivoklátsko a CHKO Slavkovský les – část. Šumavská CHKO byla vyhlášena v roce 1963 a v Plzeňském kraji (okres Klatovy) zaujímá 26 tis.ha. CHKO Křivoklátsko byla vyhlášena v roce 1978 (od roku 1977 biosferická rezervace UNESCO), představuje komplex listnatých a smíšených lesů na středním toku Berounky, zasahuje do dvou plzeňských okresů a to Plzeň-sever (1 tis. ha) a Rokycany (8,3 tis. ha). Toto území je zařazeno jako významné ptačí území Evropy. Vyskytují se zde i desítky ohrožených druhů živočichů. Vzhledem k historickým tradicím je oblastí lovné zvěře. Konečně část CHKO Slavkovský les , byla vyhlášena v roce 1974, zahrnuje náhorní plošinu Slavkovského lesa, údolí Teplé a západní část Tepelské plošiny. V okrese Tachov se rozkládá na 1,8 tis. ha.

V plzeňském kraji se nachází také 174 **maloplošných zvláště chráněných území** (ve srovnání s rokem 2000 to znamená nárůst o 3%). Převážnou část jich tvoří přírodní památky a přírodní rezervace. Z **národních přírodních památek** a rezervací jmenujme v okrese **Domažlice** NPR Čerchovské hvozdy s výskytem zvláště chráněných druhů živočichů a rostlin. V okrese Klatovy NPP Americká zahrada s výskytem dřevin amerického původu, NPP Bílá strž s hlubokým údolím a pralesovitým porostem, NPR Černé a Čertovo jezero a významná botanická lokalita Pastviště u Fínů (NPP). Zajímavý je smíšený pralesovitý porost v NPR Chejlava v okrese Plzeň-jih. NPP Odlezelské jezero v okrese Plzeň-sever je zajímavá svým vznikem (sesuvem). Dvě NPR nalezneme v okrese Rokycany a to Chlumská stráž s výskytem smíšeného porostu s tisem červeným, Kohoutov se starým bukovým porostem a NPP Vosek. A konečně v okrese Tachov NPP Na požárech s nížinným rašeliništěm a výskytem tetřívka obecného.

7. Regionální spolupráce

7.1. Mikroregiony

Na území Plzeňského kraje má sídlo celkem 40 mikroregionů, jmenovitě se jedná Běleč, Bělská skupina, Borovsko, Borsko, Centrální Šumava, Sdružení obcí Český les, Dolní Střela, Svazek Domažlicko (dřívější název Střed), Horní Berounka povodí Klabavy, Hracholusky, Chodská liga, Sdružení obcí Kdyňska, Mikroregion Konstantinskolázeňsko, Kralovicko, Lučina – sdružení obcí, Manětínsko – nečinský mikroregion, Měčínsko, Mikroregion Mirošovsko, Mikroregion Nepomucko, Plánicko, Pohoří, Pošumaví, Prácheňsko, Mikroregion Přešticko, Mikroregion Radbuza, Radina, Mikroregion Radnicko, Mikroregion Radyně, Mikroregion Plzeňské západní rozvojové zóny, Sdružení obcí Na povodí Hradištského potoka, Sedmihorí – Valcha, Slavník, Střední Pošumaví, Stříbrský region, Šumava – západ, Úhlava, Úlišťe, Úslava, Zbirožsko a Sdružení obcí Sušicka. Další dva, Regionální sdružení Šumava a Mariánskolázeňsko, zde sídlo nemají, ale obce Plzeňského kraje jsou jejich členy. Mikroregiony byly na území kraje zakládány postupně již od roku 1992. K tomuto roku se datuje založení Regionálního sdružení Šumava a Svazek Domažlicko – dřívější název Střed.

Převážná část mikroregionů má právní formu dobrovolného svazku obcí. Evidována jsou však i zájmová sdružení právnických osob. V některých případech se vyskytuje i jiná forma, případně mikroregiony, které fungují bez jakéhokoli právního ustavení. Výrazný podíl mikroregionů nyní zpracovává aktuální rozvojový dokument pro svoje území, nebo takový dokument pořizuje. Mikroregiony vznikající v poslední době mají stále častěji komplexní charakter a jsou zaměřeny na komplexní rozvoj.

Dle předmětu činnosti a zpracovávaného rozvojového dokumentu lze mikroregiony Plzeňského kraje základně rozlišit na zaměřené na sociálně – ekonomický rozvoj, dopravní, energetický generel, cestovní ruch a komplexní rozvoj.

7.2. Euroregiony

Území Plzeňského kraje zahrnuje dva euroregiony, Egrensis a Šumava.

7.2.1. Euroregion Egrensis

Hranice Euroregionu Egrensis jsou určeny trojmezím Bavorska, Vogtlandska/Západního Krušnohoří a Čech – konkrétně všech okresů Karlovarského kraje a okresu Tachov v kraji Plzeňském. Na českém území představuje Euroregion Egrensis dobrovolné sdružení obcí a měst nebo jejich sdružení na území orientačně vymezeném okresy Karlovy Vary, Plzeň-sever, Sokolov, Cheb, Tachov. Nejvyšším orgánem sdružení je valná hromada, jejíž zasedání se koná nejméně dvakrát ročně. Mezi zasedáními valné hromady je výkonným orgánem Euregia Egrensis rada, která garantuje odbornou činnost sdružení, v čele s předsedou. Poradním orgánem rady jsou pracovní skupiny. Základní pracovní skupiny jsou ustaveny pro následující činnosti:

- hospodářství, dopravu a trh práce
- cestovní ruch, lázeňství a turistiku
- vzdělávání, kulturu a sport
- zemědělství, ochranu a tvorbu životního prostředí.

Pro administrativní úkoly spojené s činností orgánů sdružení Euregia Egrensis včetně tiskové a informační služby, pokladní agendy zřídila Rada sdružení sekretariát.

Cílem sdružení je všestranně působit ve prospěch prohloubení a rozvíjení přátelských vztahů nejen v rámci západočeského regionu, ale také mezi ČR a SRN. K naplnění tohoto cíle se sdružení zaměřuje především na iniciování a podporu všech forem spolupráce mezi městy, obcemi, institucemi, organizacemi i jednotlivci v příhraničním regionu trojmezí Čech, Bavorska a Saska/Durynska.

7.2.2. Euroregion Šumava

Založení Euroregionu Šumava bylo iniciováno zejména snahami po porozumění mezi třemi sousedícími národy a navázání spolupráce v místech, která po čtyřicet let protínala "Železná opona". Zájmové sdružení Euroregion Šumava - Jihozápadní Čechy vzniklo v Českém Krumlově v roce 1993, jako dobrovolné sdružení měst, obcí a dalších právnických osob okresů Český Krumlov, Prachatice, Klatovy a Domažlice. Založení bylo vedeno hlavní myšlenkou, že region Šumava představuje svými přírodními, hospodářskými, kulturními a sociálními podmínkami specifickou oblast. Obdobná specifika mají i příhraniční oblasti v sousedních zemích, tj. Bavorský les v SRN a Mühlviertel v Rakousku. Euroregion Šumava je programově i účelově zaměřený na mezinárodní spolupráci s městy, obcemi a vyššími správními celky pohraničních regionů Dolního Bavorska a Horního Rakouska. Euroregion Šumava se postupně stává garantem zachování a zlepšení přirozených životních podmínek celé oblasti rozvoje hospodářství, posílení vzájemné spolupráce a koordinace činnosti s dalšími regiony, výstavby infrastruktury přesahující společné hranice regionů, zařazení regionu do aktivit Evropské Unie. Činnost sdružení by měla vést k prosazování názorů a zájmů obcí a měst v daném regionu, které odpovídají vývojovým trendům oblasti.

Hlavním cílem představitelů Euroregionu Šumava je vytvořit ze všech tří sekcí Euroregionu jeden společný celek, který bude mít svou právní subjektivitu a v němž budou vzájemně komunikovat jak česká, tak bavorská a hornorakouská strana Euroregionu. Tyto sekce komunikují již nyní a jejich spolupráce je na dobré úrovni, ale snahou je tuto komunikaci ještě více prohloubit a tím ještě lépe vzájemně propojit všechny části Euroregionu. Sídlo české části a sekretariát české části euroregionu je v Klatovech. V čele je předsednictvo. Nejvyšším usnášejícím se orgánem je trilaterální schůze euroregionu, ve které jsou zastoupeny výbory všech tří partnerských stran. Schůze euroregionu se konají postupně v jedné ze tří zemí a stanoví základní linii pro přeshraniční spolupráci.

7.3. Vnější vztahy

Jedním z hlavních důrazů a základů činnosti euroregionů je podpora všech forem spolupráce mezi městy, obcemi, institucemi i organizacemi v příhraniční oblasti, tj. trojmezí Čech, Bavorska a Saska/Duryňska v případě euroregionu Egrensis a Čech, Bavorského lesa v SRN a Mühlviertel v Rakousku v případě euroregionu Šumava.

7.3.1. Vnější vztahy euroregionu Egrensis

K základním dlouhodobým přeshraničním aktivitám a projektům Euroregionu Egrensis se řadí níže uvedené:

Dálková cyklistická trasa po oblasti EUREGIA EGRENSIS

Jako nový impuls pro turismus v trojúhelníku Bavorsko - Čechy - Sasko/Duryňsko, jehož úkolem je ochrana životního prostředí, koncipovalo EUREGIO EGRENSIS přeshraniční cyklistickou stezku, která vede oblastí EUREGIA EGRENSIS. "Dálková cyklistická stezka EUREGIA EGRENSIS" je turistická stezka pro cyklisty o délce přes 500 km oblastmi Saska, Duryňska, Bavorska a České republiky. Je označena logem EUREGIA EGRENSIS a je možné ji individuálně přizpůsobit, popř. i rozdělit na kratší úseky. Každý cyklista se může tedy sám rozhodnout, zda si chce projet celou trasu nebo jen její úsek.

Při realizaci projektu "Dálková cyklistická trasa" se využívaly zkušenosti externích odborníků a partnerů. Za zpracování a vytyčení trasy a konceptu označení byl zodpovědný Německý cyklistický klub, který úzce spolupracoval s okresy a městy, kterými trasa probíhá. Označení trasy provedly jednotlivé okresy. Hlavními tematickými body dálkové cyklistické trasy EUREGIA EGRENSIS jsou "Lázeňská místa a města" a "Hornictví". Oblast EUREGIO EGRENSIS je takto z historického ale i ze současného hlediska ideálně propojena. Úzká spolupráce lázeňských měst a léčebných míst je cílem EUREGIA EGRENSIS a vztahuje se na návrh projektu "Přeshraniční koncept rozvoje pro trojúhelník zemí Bavorsko-Čechy-Sasko". Oficiální otevření dálkové trasy EUREGIA EGRENSIS proběhlo v červenci roku 2000.

Bavorsko-český výměnný školní rok

Projekt "Bavorsko-český výměnný školní rok EUREGIA EGRENSIS" má ještě intenzivněji periodicitu než je tomu u krátkodobých setkání podporovat oboustranné poznání a porozumění mezi obyvateli v příhraničních regionech.

Poprvé se výměnný školní rok EUREGIA EGRENSIS konal v roce 1996/97. Od té doby strávilo více než 150 českých žáků a žákyní celý rok nebo půl rok na bavorských gymnáziích. Vedle zlepšení jazykových schopností chce tento projekt EUREGIA EGRENSIS umožnit českým žákům nahlédnout do kultury, hospodářství, historie a všedního dne německého souseda. Tímto přispívá výměnný školní rok EUREGIA EGRENSIS k porozumění a k odstranění předsudků mezi českým a německým národem a poskytuje možnost si bezprostředně udělat reálný a diferencovaný obraz o životě v Německu. Výměnného školního roku se mohou zúčastnit čeští žáci z 10. až z 12. ročníku.

Žáci jsou do školních tříd zcela integrováni, to znamená, že navštěvují každodenní vyučování. Většinou nabízejí školy těmto výměnným žákům hodiny němčiny a zeměpisu mimo školní vyučování, vítaná je i jejich účast na různých školních i mimoškolních akcích a exkurzích. Žáci jsou ubytováni u hostujících rodin, částečně také v internátech. Samozřejmě, že rodinné prostředí je vhodnější ke zprostředkování německého každodenního života. Pobyt v sousední zemi je nabízen nejen českým žákům, také pro německé žáky z bavorské části EUREGIA EGRENSIS existuje možnost stát se hostujícím žákem na české škole. Jedná se o dvoutýdenní pobyty, ale samozřejmě jsou možné i pobyty dlouhodobější - až roční.

Letní tábor pro mládež

Letní tábor pro mládež je jedním z prvních projektů, který vznikl hned po založení EUREGIA EGRENSIS. Mládež od 12-ti do 16-ti let z bavorské, sasko-durynské a české části EUREGIA EGRENSIS prožije společný týden v době letních prázdnin. Od roku 1992 se letní tábor pro mládež organizuje střídavě v jedné ze tří částí EUREGIA EGRENSIS.

V letním táboře mládeže jsou nabízeny nejrozličnější aktivity: Na programu jsou sportovní, kulturní a další zajímavé akce, mimo jiné také prohlídky měst a zajímavých míst, společné večery u táboráků, diskotéky, koupání, horolezectví a další činnosti v přírodě i v místnosti. Samozřejmě zůstává i dostatek času na vzájemné poznání a odpočinek.

Vysokoškolský stipendijní program pro české studenty

Z podnětu EUREGIA EGRENSIS - pracovního sdružení v Bavorsku - vznikl stipendijní program - ve spolupráci s univerzitou v Bayreuthu. Cílem projektu je zvýšení počtu českých studentů na bavorských vysokých školách v příhraničních oblastech s Českou republikou a oživení vědeckého dialogu mezi oběma zeměmi.

Vysokoškolský stipendijní program nabízí českým studentům celkem 20 ročních stipendií na zúčastněných severo- a východobavorských vysokých školách s délkou pobytu dvou semestrů (tedy 10-ti měsíců) a s výší stipendia 500 eur měsíčně. Studenti si mohou vybrat mezi všemi studijními obory, které jsou bavorskými univerzitami a vysokými školami nabízeny. Předpokladem pro získání stipendia je úspěšné absolvování nejméně dvou let na jakékoliv vysoké škole nebo univerzitě v České republice. Plánování projektu a možnosti jeho realizace byly společně projednány s partnerskou vysokou školou koordinační univerzity v Bayreuthu - se Západočeskou univerzitou v Plzni, a s EUREGIEM EGRENSIS - pracovním sdružením v Bavorsku.

Udělování cen EUREGIA EGRENSIS

Každý rok uděluje EUREGIO EGRENSIS společně s redakcí Frankenpost dvě ceny. Cílem jedné z nich je vyznamenat osobnosti, které se záslužným způsobem podílely na rozvoji EUREGIA EGRENSIS a angažovaly se v přeshraniční spolupráci. Kromě této ceny je udělována zvláštní cena za nadprůměrný vědecký výkon v oblasti přeshraniční spolupráce. Obě ceny by měly být výzvou k další iniciativě v této oblasti.

7.3.2. Vnější vztahy euroregionu Šumava

V Euroregionu Šumava byly realizované následující projekty:

- 10. výročí přeshraniční spolupráce
- Turnaj v sálové kopané "O pohár Euroregionu Šumava".
- Dále je naplánován projekt: Euroregion Šumava - most přes hranice.
- 10. výročí přeshraniční spolupráce

Jednalo se o mezinárodní konferenci pořádanou u příležitosti 10. výročí založení Euroregionu Šumava. V místě založení Euroregionu - tj. v Českém Krumlově, došlo k setkání všech 3 předsednictev Euregia (česká, německá a rakouská strana). Konference měla za úkol zhodnotit nejen celé období činnosti, ale také výhled do budoucnosti a vytvořit společnou rezoluci k budoucí společné činnosti všech 3 sekcí Euregia. Českou částí byl vydán informační materiál "10 let přeshraniční spolupráce" se zajímavostmi a informacemi o společné činnosti všech částí Euregia.

Turnaj v sálové kopané "O pohár Euroregionu Šumava"

Jednalo se o šestý ročník dvoudenního turnaje v malé kopané o pohár Euroregionu Šumava, který proběhl na přelomu ledna a února 2004 v Klatovech. Cílem projektu je vzájemné seznámení mládeže ze tří různých zemí světa. Mladí lidé poznají jeden druhého, seznámí se s životem mladých lidí v cizí zemi, získají nové kontakty a přátelství, procvičí se v cizím jazyce a obohatí se o spoustu zážitků.

Euroregion Šumava - most přes hranice

Projekt "Euroregion Šumava - most přes hranice" představí desetiletou historii Euroregionu Šumava. Filmový dokument mapuje navázané česko-německé partnerské vztahy, významné akce s přeshraničním dopadem, financované z programu Phare, a další aktivity, které budou charakterizovat euroregion jako integrované území, jež je připraveno na vstup do Evropské unie. Projekt je zaměřen jak na obyvatele Šumavy a Bavorského lesa, tak na jejich návštěvníky. Prostřednictvím televizního vysílání budou s dosaženými výsledky v uplynulém desetiletí seznámeni i obyvatelé mimo území euroregionu. Hlavními činnostmi projektu budou terénní práce, sběr dat, natáčení, režijní práce, zpracování obrazu a zvuku, překlady komentářů, projekce a distribuce hotového díla.

Projekt vychází z myšlenky, že nejlepší perspektivou rozvoje je spolupráce a překonávání vzájemných bariér mezi lidmi. Výsledné vyznění filmového dokumentu zanechá v divákovi dojem, že Šumava je místem, kam by se chtěl podívat nebo kam by chtěl investovat, a tím pozitivně ovlivní další možnosti ekonomického rozvoje tohoto území.

8. MEZIKRAJSKÉ SROVNÁNÍ

Cílem kapitoly „Mezikrajské srovnání“ je kvantifikovat postavení kraje a změnu postavení kraje v období let 2000 – 2004, a to ve čtyřech oblastech: demografické, sociální, ekonomické a v oblasti životního prostředí.

Pro kvantifikaci postavení kraje byl zvolen následující postup. Původně bylo navrženo a roztrženo do jednotlivých okruhů 86 ukazatelů. Na základě dat roku 2000 byly vypočteny korelační koeficienty mezi ukazateli samostatně v rámci každého okruhu (nebyly testovány korelační vazby mezi ukazateli napříč čtyřmi vybranými okruhy a nebyly testovány vazby mezi vývojovými indexy). Byly vyloučeny ukazatele (například hrubý domácí produkt), u nichž korelační koeficient¹⁾ v absolutní hodnotě přesáhl hodnotu 0,8 (stejný jev by mohl mít při ponechání závislých ukazatelů v mezikrajském srovnání několikanásobnou váhu). U více obdobných ukazatelů rozhodovalo, který z nich se používá nejčastěji, jak je dostupný, jakou má vypovídací hodnotu (metodická přesnost výpočtu, schopnost věrohodně zachytit sledovaný jev), popř. na základě variačního koeficientu²⁾ (u ukazatelů se srovnatelnou významností a dostupností se pro zdůraznění rozdílů ponechal ten variabilnější). Zbylých 47 ukazatelů se dále rozdělilo na ukazatele vhodné pro posouzení postavení kraje v celém období (průměr let 2000 – 2004, jedinečná data např. ze sčítání lidu, domů a bytů a z nepravidelných šetření) a využitelné pro posouzení změny postavení kraje v čase (u ukazatelů, které jsou k dispozici v časové řadě).

Váhy ukazatelů byly stanoveny metodou párového srovnávání, a to na třech úrovních (expertní metoda). Na úrovni ústředí ČSÚ se stanovení vah zúčastnilo 8 pracovníků, v krajských reprezentacích ČSÚ více než 100 zaměstnanců a bylo využito i zkušeností 37 externích odborníků. Každý zpracovatel vyplnil pro každý okruh ukazatelů tabulky preferencí (2 = důležitější ukazatel, 1 = stejně důležitý nebo nelze určit, 0 = méně důležitý ukazatel), které byly zprůměrovány za všechny skupiny zpracovatelů. Průměrné preference byly zaokrouhleny na 2 desetinná místa, tj. došlo ke zjemnění určení důležitosti (např. 1,35 = „o něco důležitější“ ukazatel). Po zprůměrování výsledných preferencí za tři výše uvedené skupiny posuzovatelů byly vypočteny váhy ukazatelů jako podíl součtu preferencí pro daný ukazatel k součtu všech preferencí v daném okruhu ukazatelů. Váhy jsou vypočteny zvlášť pro posouzení celkového postavení kraje a zvlášť pro změnu postavení kraje v čase. V časové řadě je k dispozici méně ukazatelů, proto se váhy pro postavení kraje (v tabulkách označené jako „váhy“) liší od vah pro změnu postavení kraje v čase („váhy ČR“).

Ukázka vyplnění zpracovatelem

	Ž1	Ž2	Ž3	Ž4	Ž5	Ž6	Ž7	Ž8	Ž9	Σb _i
Ž1		2	0	0	2	2	2	2	2	12
Ž2	0		0	0	0	1	1	0	2	4
Ž3	2	2		0	2	2	2	2	2	14
Ž4	2	2	2		2	2	2	2	2	16
Ž5	0	2	0	0		2	2	2	2	10
Ž6	0	1	0	0	0		1	0	2	4
Ž7	0	1	0	0	0	1		0	2	4
Ž8	0	2	0	0	0	2	2		2	8
Ž9	0	0	0	0	0	0	0	0		0

Výsledná tabulka preferencí za oblast životního prostředí

	Ž1	Ž2	Ž3	Ž4	Ž5	Ž6	Ž7	Ž8	Ž9	Σb _i	Váhy	Váhy ČR
Ž1		1,27	0,93	0,61	0,59	0,61	0,58	0,69	1,03	6,31	0,088	0,094
Ž2	0,73		0,69	0,33	0,32	0,37	0,31	0,36	0,72	3,83	0,053	0,055
Ž3	1,07	1,31		0,76	0,81	0,70	0,66	0,81	1,22	7,34	0,102	0,109
Ž4	1,39	1,67	1,24		1,09	0,87	1,08	1,29	1,52	10,13	0,141	0,154
Ž5	1,41	1,68	1,19	0,91		0,93	1,04	1,26	1,48	9,89	0,137	0,150
Ž6	1,39	1,63	1,30	1,13	1,07		1,14	1,28	1,61	10,56	0,147	0,160
Ž7	1,42	1,69	1,34	0,92	0,96	0,86		1,39	1,53	10,12	0,140	0,153
Ž8	1,31	1,64	1,19	0,71	0,74	0,72	0,61		1,39	8,32	0,115	0,124
Ž9	0,97	1,28	0,78	0,48	0,52	0,39	0,47	0,61		5,50	0,076	x

Z dat bylo nutné vypočítat normované hodnoty³⁾ a určit jejich vzdálenost od antioptima. Jako antioptimum byla stanovena minimální hodnota ukazatele mezi kraji (u ukazatelů pozitivně působících na danou oblast – v tabulce 8.1 označeno jako směr působení s kladným znaménkem) či maximální hodnota mezi kraji

1) podle vzorce $r_{xy} = \frac{n \sum x_i y_i - \sum x_i \sum y_i}{\sqrt{n \sum x_i^2 - (\sum x_i)^2} \cdot \sqrt{n \sum y_i^2 - (\sum y_i)^2}}$; byla použita funkce MS Excel =CORREL(pole1;pole2)

2) podle vzorce $VK = \frac{s}{x}$, kde s je směrodatná odchylka a \bar{x} je průměr

3) Z-transformace $Z_{ki} = \frac{x_{ki} - \bar{x}_k}{s_k}$, kde k značí jednotku (kraj) a i znak (ukazatel). Takto upravené hodnoty mají

nulový průměr a jednotkovou směrodatnou odchylku a jsou mezi sebou vzájemně porovnatelné.

Mezikrajské srovnání

(u ukazatelů s negativním směrem působení, u nichž platí „čím více, tím hůře“). Vypočtením vzdálenosti normovaných dat od antioptima v absolutní hodnotě se zajistil stejný směr pohybu všech ukazatelů. Výsledný syntetický ukazatel představuje součet násobků vzdáleností od antioptima a příslušných vah za jednotlivé kraje v každém ze čtyř okruhů. Z tohoto výpočtu vychází i stanovení výsledného pořadí kraje v oblasti demografické, sociální, ekonomické a v oblasti životního prostředí.

Pro celkové hodnocení postavení kraje ve sledovaném období byly vstupními daty průměry hodnot za roky 2000 – 2004 a jedinečná data, která nejsou k dispozici v časové řadě. Pro posouzení změny postavení kraje ve vybraných ukazatelích v letech 2000 – 2004 bylo základem stanovení indexu (podle dostupnosti dat, nejčastěji 2004/2000). Další postup (normování, určení antioptima, vypočtení vzdálenosti v absolutní hodnotě, součet vzdáleností vynásobených váhou a stanovení pořadí kraje v rámci okruhu) se při posuzování celkového postavení kraje a změny postavení kraje v čase nelišil.

Přestože vypočtené hodnoty mají povahu syntetických ukazatelů (zahrnují v sobě vážený vliv jednotlivých proměnných) a měly by tedy mít větší vypovídací hodnotu než samostatné dílčí ukazatele, je třeba k jejich interpretaci přistupovat obezřetně. Výsledná hodnota syntetického ukazatele silně závisí na rozsahu výběru ukazatelů a jejich vypovídací hodnotě (tj. schopnosti věrně kvantifikovat stav a vývoj v daném problémovém okruhu) – ta byla zohledněna i při stanovování vah. Ne všechny problémové okruhy bylo možné statisticky popsat, ať už z důvodu absence těchto údajů v regionálním členění nebo z důvodu vysoké korelace s ostatními ukazateli. S opatrností je třeba přistupovat i k hodnocení vývoje. Kromě zadaného období let 2000 – 2004, které je pro posuzování vývoje velmi krátké, je výsledek ovlivněn samotnou konstrukcí vývojového indexu, vycházejícího z krajních let. Svou roli hraje i vnitřní diferenciací krajů, zejména vliv krajského centra (popř. aglomerace) v sídelní struktuře kraje, která výrazně ovlivňuje hodnotu ukazatele za celý kraj a zčásti zakrývá stav a vývoj v periferních či venkovských oblastech kraje.

Tab. 8.1.1 Ukazatele použité v mezikrajském srovnání

Okruh Ukazatel	Váha	Váha ČR	Směr pús.	Data za roky	
Demografický vývoj					
D1	Standardizovaná hrubá míra úmrtnosti (standard: věková struktura ČR)	0,168	0,211	-	2000 - 2004
D2	Přírůstek (úbytek) obyvatelstva stěhováním na 1 000 obyvatel	0,232	0,293	+	2000 - 2004
D3	Index stáří (podíl osob ve věku 65+ k osobám ve věku 0-14 let)	0,295	0,380	-	2000 - 2004
D4	Podíl dětí živě narozených mimo manželství (v %)	0,096	0,116	-	2000 - 2004
D5	Podíl osob 15letých a starších s vysokoškolským vzděláním (v %; SLDB)	0,209	x	+	2001
Sociální vývoj					
S1	Dokončené byty na 1 000 obyvatel	0,054	0,075	+	2000 - 2004
S2	Míra ekonomické aktivity (v %; VŠPS)	0,070	0,096	+	2000 - 2004
S3	Podíl zaměstnaných v primární sféře (v %; VŠPS)	0,048	0,067	-	2000 - 2004
S4	Míra registrované nezaměstnanosti (v %)	0,086	0,120	-	2000 - 2004
S5	Žáci SOŠ s maturitou, gymnázií a VOŠ na 1 000 obyvatel	0,048	0,066	+	2000 - 2004
S6	Průměrné procento pracovní neschopnosti	0,053	0,074	-	2000 - 2004
S7	Lékaři na 1 000 obyvatel	0,057	0,078	+	2000 - 2004
S8	Lůžka v léčebných zařízeních na 1 000 obyvatel	0,050	0,070	+	2000 - 2004
S9	Lůžka v zařízeních sociální péče na 1 000 obyvatel	0,047	0,066	+	2000 - 2003
S10	Nevyřízené žádosti o umístění v domech s pečovatelskou službou na 1 000 obyvatel	0,040	0,055	-	2000 - 2003
S11	Průměrná měsíční výše plného starobního důchodu (v Kč)	0,066	0,091	+	2000 - 2004
S12	Zjištěné trestné činy na 1 000 obyvatel	0,047	0,065	-	2000 - 2004
S13	Sebevraždy na 100 000 obyvatel	0,030	0,042	-	2000 - 2004
S14	Průměrný čistý roční peněžní příjem na 1 člena domácnosti (v Kč; Mikrocensus)	0,083	x	+	2002
S15	Podíl domácností s čistým peněžním příjmem menším než životní minimum (v %; Mikrocensus)	0,075	x	-	2002
S16	Průměrný počet osob v trvale obydleném bytě (SLDB)	0,042	x	-	2001
S17	Podíl bytů v domech postavených v letech 1981 - 2001 (v %; SLDB)	0,033	x	+	2001
S18	Podíl vyjždějících zaměstnaných osob z obce bydliště celkem (v %; SLDB)	0,048	x	-	2001
S19	Účast voličů ve volbách do zastupitelstev krajů (v %) ¹⁾	0,023	0,031	+	2000, 2004
Ekonomický vývoj					
E1	Průměrná hrubá měsíční mzda (v Kč)	0,120	0,173	+	2000 - 2004
E2	Rozdíl mezi odvětvím s nejvyšší a nejnižší průměrnou měsíční mzdou (v %)	0,066	0,089	-	2000 - 2004
E3	Podnikatelská aktivita (v %; podíl OSVČ na zaměstnaných z VŠPS)	0,100	0,135	+	2000 - 2004
E4	Podíl zemědělské půdy na celkové rozloze území (v %)	x	0,060	+	2000 - 2004
E5	Tržby z průmyslové činnosti na 1 zaměstnance (v tis. Kč, b. c.)	0,101	0,140	+	2000 - 2004
E6	Stavební práce podle dodavatelských smluv podle místa stavby na 1 000 obyvatel (v mil. Kč, b. c.)	0,092	0,125	+	2000 - 2004

¹⁾ v Praze účast ve volbách do zastupitelstva hlavního města Prahy 1998 a 2002

Tab. 8.1.1 Ukazatele použité v mezikrajském srovnání

dokončení

Okruh Ukazatel	Váha	Váha ČR	Směr pús.	Data za roky	
E7	Hosté v hromadných ubytovacích zařízeních na 1 000 obyvatel	0,067	0,090	+	2000 - 2004
E8	Registovaná vozidla na 1 000 obyvatel	0,044	0,056	+	2000 - 2004
E9	Výdaje na výzkum a vývoj na 1 obyvatele (v Kč)	0,095	0,131	+	2001 - 2003
E10	Přijaté dotace celkem na 1 000 obyvatel (v tis. Kč; obecní rozpočty)	0,074	x	+	2004
E11	Investiční nákupy a související výdaje na 1 000 obyvatel (v tis. Kč; krajské a obecní rozpočty)	0,080	x	+	2004
E12	Podíl osob (15letých a starších), které mají k dispozici PC doma (v %)	0,050	x	+	2003, 2004
E13	Podíl obhospodařované zemědělské půdy na celkové rozloze kraje (v %; strukturální šetření)	0,054	x	+	2003
E14	Podíl obyvatel v obcích bez autobusového a železničního spojení (v %)	0,057	x	-	2000
Životní prostředí					
Ž1	Hustota obyvatelstva (v osobách/km ²)	0,088	0,094	-	2000 - 2004
Ž2	Podíl obyvatel v obcích do 300 obyvatel (v %)	0,053	0,055	+	2000 - 2004
Ž3	Podíl lesní půdy na celkové rozloze území (v %)	0,102	0,109	+	2000 - 2004
Ž4	Emise oxidu siřičitého (v t/km ² ; REZZO 1-3)	0,141	0,154	-	2000 - 2003
Ž5	Emise oxidu uhelnatého (v t/km ² ; REZZO 1-3)	0,137	0,150	-	2000 - 2003
Ž6	Pořízené investice na ochranu životního prostředí na 1 obyvatele (v Kč)	0,147	0,160	+	2000 - 2003
Ž7	Podíl čištěné odpadní vody na celkovém množství vypouštěné odpadní vody (v %)	0,140	0,153	+	2000 - 2004
Ž8	Podíl obyvatel bydlících v domech napojených na veřejnou kanalizaci (v %)	0,115	0,124	+	2000 - 2004
Ž9	Specifická potřeba vody na 1 obyvatele celkem (v l/den; cenzus veřejných vodovodů a kanalizací)	0,076	x	-	2001

Demografický vývoj

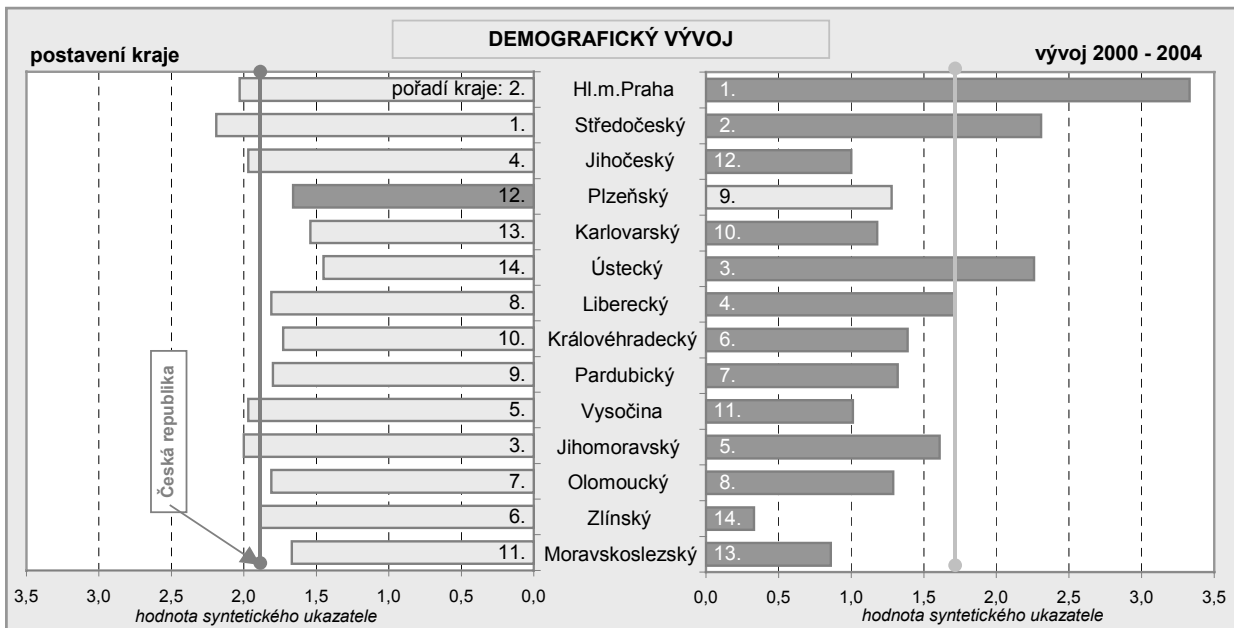
Posuzování demografického vývoje na základě popsaných výpočtů má omezené využití vzhledem k velkému počtu ukazatelů, které byly z původního výběru vyloučeny pro vzájemnou korelaci. Navzdory nízkému počtu ukazatelů (5, z toho 4 v časové řadě) se pořadí v jednotlivých demografických ukazatelích u krajů velmi lišilo, nebyl žádný kraj, který by byl výrazně lepší nebo výrazně horší ve všech ukazatelích, naopak v případě několika krajů se u různých ukazatelů sešly zároveň pozitivní i negativní extrémy. Výsledné pořadí demografického vývoje do značné míry záviselo také na zvolených vahách ukazatelů a zejména na extrémních výkyvech vzdáleností normovaných hodnot od antioptima (především u přírůstku stěhování).

V souhrnném pořadí za demografickou oblast byl vyhodnocen Středočeský kraj jako kraj s nejlepším postavením, a to díky enormně vysokému relativnímu přírůstku stěhování. Tento jev souvisí s celorepublikovým trendem stěhování lidí z velkoměst, v tomto případě z Prahy, ale také se soustředováním obyvatel do oblastí s dobrou dostupností pracovních příležitostí. Hlavní město Praha dosáhlo v přírůstku stěhování druhého nejlepšího výsledku především v důsledku stěhování ze zahraničí. Příznivé hodnoty syntetického ukazatele byly zjištěny kromě Středočeského kraje a Hlavního města Prahy také u krajů Jihomoravského, Jihočeského a Vysočiny. Postavení Hlavního města Prahy ovlivnila zejména nejnižší standardizovaná míra úmrtnosti (což se dá připsat mj. dobře dostupné zdravotní péči) a nejvyšší podíl osob s vysokoškolským vzděláním (tito lidé nacházejí nejlepší uplatnění právě v hlavním městě). Stejně ukazatele se, spolu s relativně nízkým podílem dětí narozených mimo manželství, pozitivně odrazily i v hodnocení Jihomoravského kraje. Základem příznivé hodnoty syntetického ukazatele u Jihočeského kraje byly vyrovnané nadprůměrné výsledky v jednotlivých ukazatelích.

Na základě syntetického ukazatele z oblasti demografie bylo jako nejhorší vyhodnoceno postavení kraje Ústeckého a Karlovarského, v obou případech zejména vlivem nepříznivě vysoké standardizované míry úmrtnosti, vysokého podílu dětí narozených mimo manželství a nízkého podílu vysokoškoláků v populaci. Ústecký kraj přitom dosáhl nejlepší hodnoty v ukazateli s nejvyšší vahou – v indexu stárů, a třetího nejpříznivějšího postavení v přírůstku stěhování; ve zbývajících ukazatelích se však výsledky tohoto kraje řadily k nejhorším. Postavení Karlovarského kraje je výsledkem působení podobných faktorů, na rozdíl od kraje Ústeckého je zde však relativně vysoký příliv cizinců kompenzován negativním saldem vnitřní migrace. Nepříznivá demografická situace je také v krajích Plzeňském, Královéhradeckém a Moravskoslezském. Společným jmenovatelem pro první dva jmenované kraje je nepříznivá věková struktura, v posledně zmiňovaném kraji pak vyšší úmrtnost doprovázená dlouhodobě negativní bilancí vnitřního stěhování.

Ve vývoji postavení krajů v demografické oblasti v letech 2000 – 2004 si vedle Hlavního města Prahy a Středočeského kraje, kde migrace působila na zpomalení demografického stárnutí, velmi polepšil i kraj Ústecký a Liberecký. Naproti tomu v Karlovarském kraji, který má z hlediska demografie obdobné postavení jako Ústecký, nebyl vývoj v posledních letech tak příznivý – vinou přetrvávající vysoké úmrtnosti a rychlejší dynamiky populačního stárnutí. Nejméně příznivý demografický vývoj v čase zaznamenal kraj Zlínský a Moravskoslezský, podprůměrné hodnoty však nacházíme ve všech migračně uzavřenějších moravských krajích. Postavení Jihočeského kraje se postupně zhoršovalo zejména vlivem vývoje standardizované úmrtnosti.

Graf 24 - Postavení krajů - demografický vývoj

Sociální vývoj

V sociální oblasti se potvrdilo dominantní postavení Hlavního města Prahy; příznivých hodnot syntetického ukazatele dosáhly dále kraje Plzeňský, Středočeský a Jihočeský. Naproti tomu ze sociálního hlediska byla situace nejproblémovější v Moravskoslezském, Ústeckém a Zlínském kraji, nepříznivě je možné hodnotit stav i v krajích Libereckém a Olomouckém. Hlavním faktorem, který ovlivňuje postavení kraje v této oblasti, je situace na trhu práce. Především na ní závisí vývoj příjmové situace domácností, bytové výstavby, ale i dalších ukazatelů.

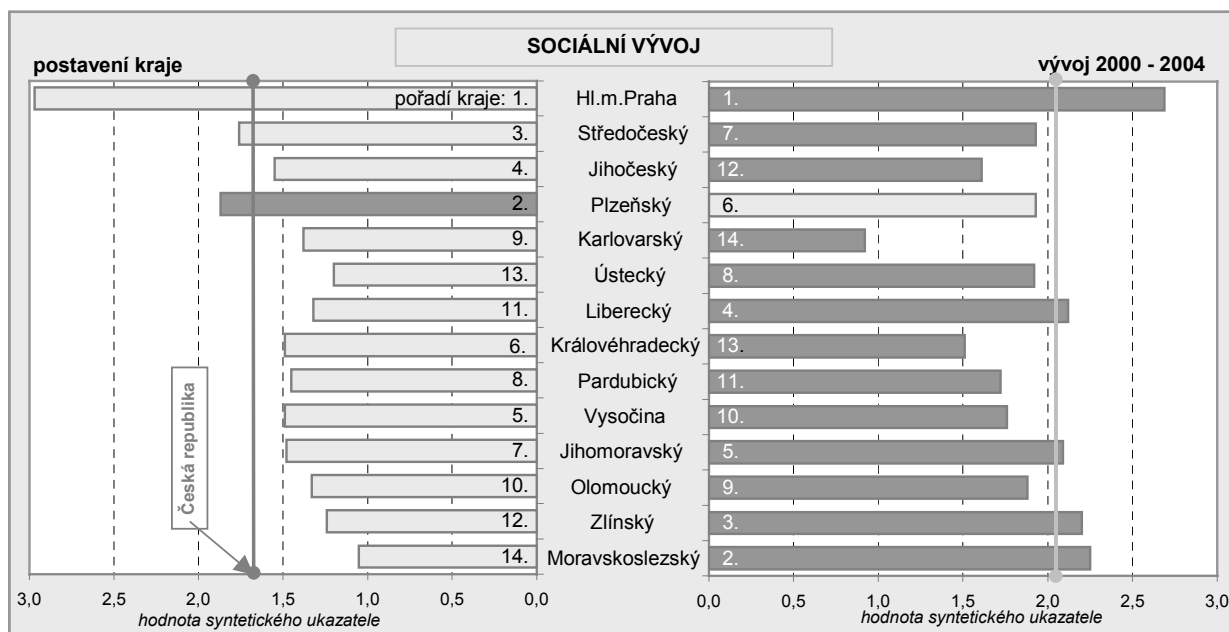
Hlavní město Praha dosáhlo nejlepší pozice ve 12 z 19 sledovaných ukazatelů. Praha má však v sociální oblasti postavení jen obtížně srovnatelné s ostatními kraji, a to vlivem koncentrované nabídky pracovních příležitostí. Stejný faktor ovlivnil i postavení sousedního Středočeského kraje. Hodnoty syntetického ukazatele u krajů s nejlepším postavením příznivě ovlivnily zejména vysoké příjmy domácností (vč. důchodců), vysoká míra ekonomické aktivity, nadprůměrná intenzita bytové výstavby a příznivé hodnoty ukazatelů v oblasti zdravotnictví. Na nízké úrovni se udržovaly nezaměstnanost a pracovní neschopnost.

Stejně ukazatele (zejména problematická situace na trhu práce) se promítly i do postavení sociálně nejvíce znevýhodněných krajů. Moravskoslezský kraj má nejnižší příjmy domácností na osobu, Ústecký kraj nejvyšší míru nezaměstnanosti a nejnižší relativní počet dokončených bytů, Zlínský pak mj. nejnižší míru ekonomické aktivity a nejvyšší procento pracovní neschopnosti. Zhoršené sociální postavení Olomouckého kraje je výsledkem především vysoké nezaměstnanosti a nízkých příjmů domácností (vč. důchodců). V případě Libereckého kraje mají podstatný vliv relativně nižší kapacity ve zdravotnických a sociálních zařízeních a vyšší kriminalita.

Změna postavení v sociální oblasti mezi roky 2000 a 2004 již tak předvídatelná není. Hlavní město Praha se sice ještě více vzdálilo od ostatních regionů, výraznější posun byl však zaznamenán také v krajích Moravskoslezském, Zlínském a Libereckém, jejichž zaostávání za ostatními kraji se již dále neprohlubovalo. Vývoj Hlavního města Prahy ovlivnilo další zlepšení dostupnosti zdravotní a sociální péče. Moravskoslezský kraj se určitým zvýšením bytové výstavby, poklesem kriminality a procenta pracovní neschopnosti dostal ve srovnání těchto ukazatelů před Ústecký a Zlínský kraj. V Libereckém kraji došlo ke zlepšení úrovně v 11 ze 14 sociálních ukazatelů sledovaných v čase. Nejhorší sociální vývoj v období let 2000 – 2004 zaznamenal Karlovarský kraj, a to nejméně příznivým vývojem ve 4 ze 14 sociálních ukazatelů sledovaných

v čase (především ukazatelů trhu práce). Mírné zhoršení sociální situace v porovnání s ostatními kraji zaznamenal i Královéhradecký, Jihočeský a také Pardubický kraj.

Graf 25 - Postavení krajů - sociální vývoj

Ekonomický vývoj

Posuzování ekonomického vývoje je ovlivněno tím, že data z této oblasti jsou dostupná pouze podle sídla podniku a ne podle místa skutečné ekonomické činnosti, což se může ve výsledcích projevit především v méně lidnatých krajích. Ukazatel podíl zemědělské půdy, u kterého jsou údaje k dispozici v časové řadě, byl pro posouzení postavení kraje nahrazen ukazatelem podíl obhospodařované zemědělské půdy ze strukturálního šetření v roce 2003, který má lepší vypovídací hodnotu.

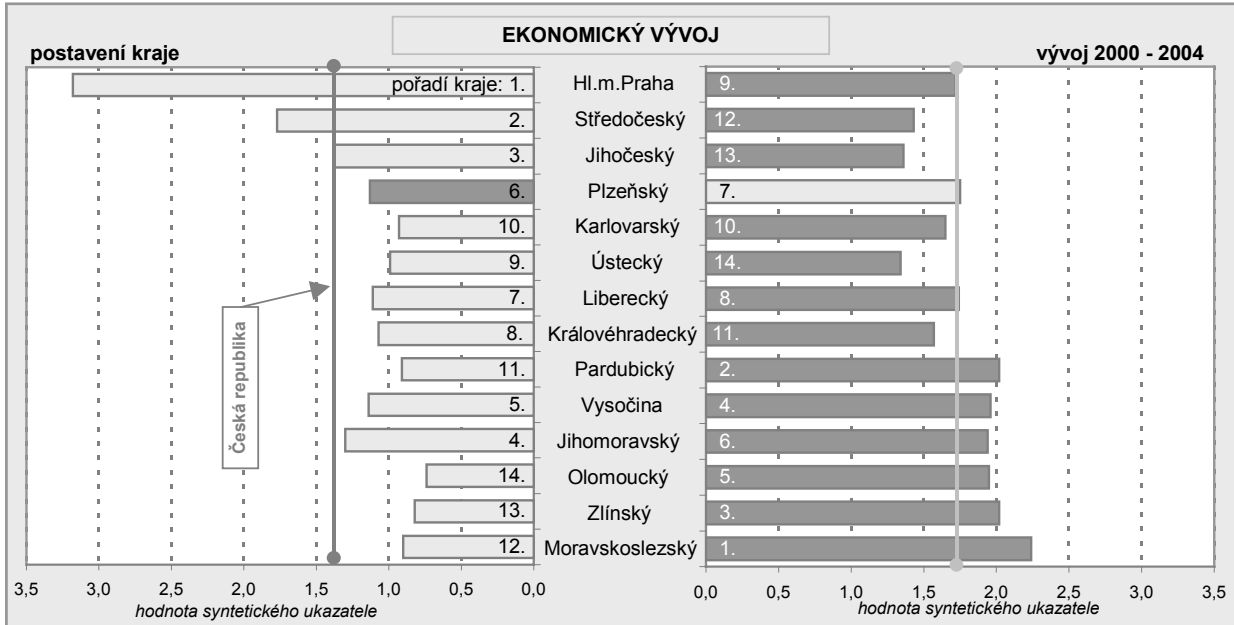
Souhrnné hodnocení postavení krajů svědčí o těsné spjatosti ekonomického vývoje se sociálním a v menší míře i demografickým vývojem. Nejlepší ekonomické postavení zaznamenaly Hlavní město Praha, dále Středočeský a Jihočeský kraj, ale i kraj Jihomoravský, naproti tomu nejhůře na tom byl Olomoucký, Zlínský, Moravskoslezský a Pardubický kraj. Hlavní město Praha dosáhlo nejlepších výsledků v 10 ze 13 sledovaných ekonomických ukazatelů; k tomu přispěla (obdobně jako u Středočeského kraje) zejména průměrná hrubá měsíční mzda, míra podnikatelské aktivity, tržby z průmyslové činnosti na zaměstnance, objem stavebních prací, výdaje na výzkum a vývoj či podíl osob využívajících doma osobní počítač. Vyšší úroveň mzdové diferenciací představuje jediný ukazatel, kde byla pozice Prahy nepříznivá (tento stav je však výsledkem výrazné segmentace zdejšího pracovního trhu; nadprůměrný výskyt špičkové placených míst souvisí mj. i s mezinárodní funkcí metropole).

Na nepříznivém postavení Olomouckého kraje se podepsala zejména nejnižší průměrná hrubá měsíční mzda, druhá nejnižší míra podnikatelské aktivity, nižší produktivita práce v průmyslu, ale i nejmenší podíl osob, které mají k dispozici doma počítač. Příznivá hodnota syntetického ukazatele Jihočeského kraje je odrazem nadprůměrných výsledků ve většině jednotlivých ukazatelů (např. třetí nejlepší výsledek v případě objemu stavebních prací). Jihomoravský kraj lze charakterizovat relativně vysokými výdaji na výzkum a vývoj na obyvatele, dobrou vybaveností domácností počítačem a výrazně nadprůměrnými objemy přijatých dotací a investičních nákupů z veřejných rozpočtů. Pro ekonomicky nejméně znevýhodněné kraje jsou kromě nízkých mezd, malé podnikatelské aktivity a slabšího cestovního ruchu typické buď nižší tržby z průmyslové činnosti, nebo nízký objem stavebních prací.

Také z hlediska změny ekonomického postavení mezi rokem 2000 a 2004 nalezneme určité paralely se sociálním vývojem. Výjimku tvořil Pardubický kraj, kde změna k lepšímu v ekonomické oblasti (druhá nejpříznivější) nebyla provázána obdobným vývojem v sociální oblasti (čtvrtý nejhorší výsledek). Ve sledovaném období si nejvíce polepšil kraj Moravskoslezský, Pardubický, Zlínský a také Vysočina. K příznivým změnám došlo u zmíněných krajů zejména v tržbách z průmyslové činnosti a ve výdajích na výzkum a vývoj. K největšímu relativnímu zhoršení došlo u Ústeckého, Jihočeského a Středočeského

kraje. Přispělo k tomu v porovnání s ostatními kraji nižší tempo růstu tržeb z průmyslové činnosti a průměrných mezd. Všechny moravské kraje zaznamenaly ve sledovaném období příznivý ekonomický vývoj, ačkoliv stav jejich ekonomiky byl s výjimkou Jihomoravského kraje hodnocen jako podprůměrný.

Graf 26 - Postavení krajů - ekonomický vývoj

Životní prostředí

Rozdílná povaha ukazatelů hodnotících životní prostředí způsobila určitou nejednoznačnost výsledků. Pro výraznou většinu krajů je typický souběh jak výrazně pozitivních, tak i negativních výsledků v dílčích ukazatelích, relativně vyrovnaný průběh lze vysledovat pouze u krajů Pardubického a Královéhradeckého. Podle hodnot syntetického ukazatele lze kraje rozdělit do tří skupin: a) kraje s nejvyšší koncentrací ekologických problémů (Moravskoslezský a Ústecký kraj a Hlavní město Praha), b) kraje s nepříznivým stavem životního prostředí (kraje tvořící region soudržnosti Severovýchod, tj. Liberecký, Královéhradecký a Pardubický), c) ostatní kraje s celkově spíše příznivým stavem životního prostředí. Hodnota syntetického ukazatele u všech osmi krajů z třetí skupiny převyšovala ve všech případech úroveň ČR a rozdíly mezi těmito kraji byly zanedbatelné.

Tři kraje s nejméně příznivým životním prostředím jsou vedle vysokého stupně urbanizace znevýhodněny především extrémně vysokými hodnotami měrných emisí (v některých případech převyšujícími celorepublikové hodnoty až desetinásobně). Specifika výhradně městského prostředí Prahy se projevují v porovnání s ostatními kraji kvalitní ekologickou infrastrukturou (čištění odpadních vod, kanalizační a vodovodní síť) podpořenou mj. i významnými investicemi. Dalším charakteristickým rysem je vysoká intenzita využívání zdrojů (např. nejvyšší potřeba vody navzdory relativně vysoké ceně).

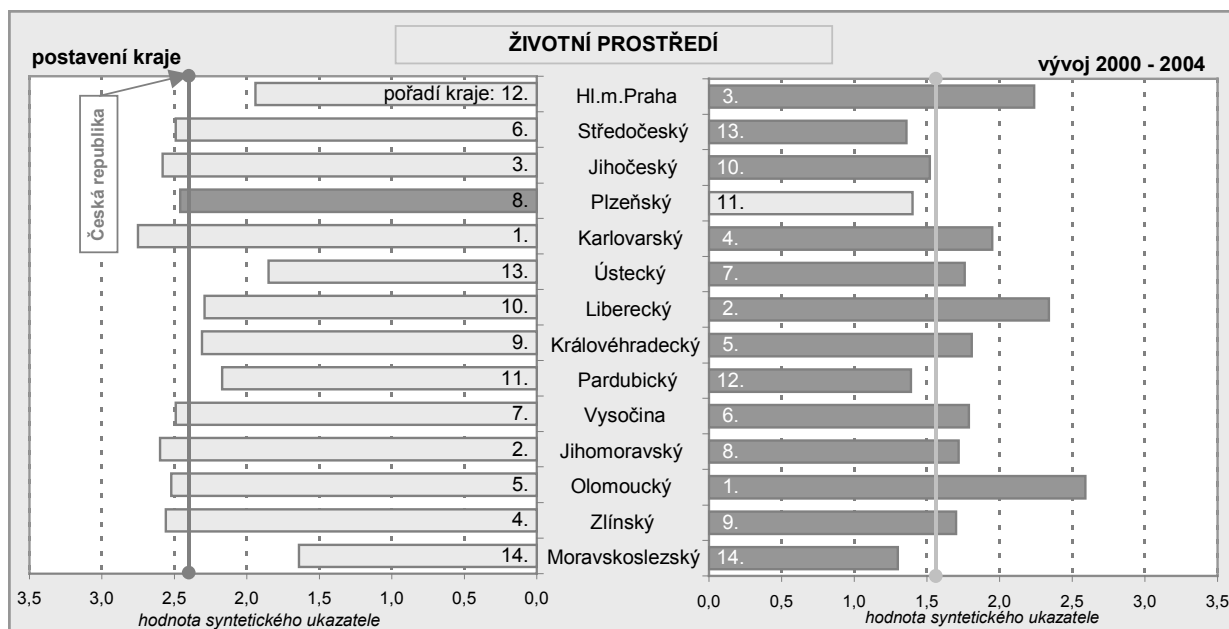
Spojícím článkem mezi kraji regionu Severovýchod jsou nízké investice do životního prostředí a dosud méně rozvinutá ekologická infrastruktura. Dílčí environmentální problémy se nevyhýbají ani skupině nejlépe hodnocených krajů, o čemž svědčí např. fakt, že úroveň měrných emisí oxidu siřičitého v celkově nejlépe hodnoceném kraji Karlovarském stále zůstává oproti republikovým hodnotám na téměř dvojnásobné úrovni.

Lze říci, že problémy životního prostředí jsou spíše než na jednotlivé kraje vázány na typ sídelní struktury. Specifikem městského prostředí je zejména horší stav ovzduší, vyšší zatížení automobilovou dopravou, specifické využití ploch (nižší lesnatost, větší hustota zástavby), ve venkovském prostředí je problematickým faktorem nedostatečná rozvinutost ekologické infrastruktury (především v oblasti vodního hospodářství). Tato negativa se promítají do úrovně celých krajů v závislosti na tom, v jakém poměru jsou jednotlivé typy osídlení v dané kraji rozšířeny.

Snižování emisí, ale i další faktory jako zvyšování podílu čištěné odpadní vody způsobily, že nejpříznivější vývoj ve sledovaném období zaznamenal Olomoucký kraj, Liberecký kraj a Hlavní město Praha. Syntetický ukazatel změny postavení u Libereckého kraje byl příznivě ovlivněn i přílivem investic na ochranu životního prostředí. Změnu postavení k horšímu v letech 2000 – 2004 u Středočeského, Moravskoslezského

a Pardubického kraje způsobily zejména emise. Poslední dva zmiňované kraje jsou také jedinými případy, kde došlo k souběhu nepříznivého stavu i nepříznivého vývoje, obecně se však neprokázala žádná závislost mezi krátkodobými vývojovými tendencemi a celkovou dosaženou úrovní životního prostředí krajů.

Graf 27 - Postavení krajů – životní prostředí

Postavení Plzeňského kraje mezi ostatními kraji

V demografické oblasti, která byla hodnocena prostřednictvím syntetického ukazatele, se Plzeňský kraj v rámci krajů České republiky umístil na dvanáctém místě před Karlovarským a za Moravskoslezským krajem. Nepříznivé postavení Plzeňského kraje v této oblasti bylo ovlivněno především indexem staří. V syntetickém ukazateli představoval index staří ukazatel s nejvyšší vahou a Plzeňský kraj dosáhl v tomto ukazateli třináctého místa (před Hlavním městem Prahou a za Jihomoravským krajem). Obyvatelstvo Plzeňského kraje patří tradičně po Hl. městě Praze k nejstaršímu obyvatelstvu v České republice.

Dalším nepříznivým ukazatelem, ve kterém kraj dosáhl podprůměrné úrovně, byl podíl dětí narozených mimo manželství. Plzeňský kraj se v hodnocení tohoto ukazatele zařadil na desáté místo před Moravskoslezským a za Olomouckým krajem. Počet narozených dětí mimo manželství ovlivňuje počet uzavíraných sňatků. Celkově na počet uzavíraných manželství působí moderní přístup mladých lidí k instituci manželství, jejich finanční situace a náboženské vyznání. Na základě zjištěných výsledků ze SLDB patří Plzeňský kraj spolu s Karlovarským, Ústeckým a Libereckým krajem ke krajům s nižším podílem věřících. Tyto kraje zároveň reprezentují kraje s vyšším podílem dětí narozených mimo manželství. Naopak kraje s větším podílem věřících např. Zlínský kraj, Vysočina a Jihomoravský kraj náleží ke krajům s nižším podílem dětí narozených mimo manželství. Výjimku tvoří Moravskoslezský kraj, kde se i při vysokém podílu věřících, vyskytuje vysoký podíl dětí narozených mimo manželství, což je ovlivněno především finanční situací (vysoká nezaměstnanost v kraji).

Ve standardizované míře úmrtnosti se kraj umístil na devátém místě před Libereckým a za Olomouckým krajem. Na standardizovanou míru úmrtnosti působí především kvalita lékařské péče, kvalita životního prostředí a stáří obyvatelstva. Hodnotíme-li kvalitu lékařské péče počtem obyvatel připadajících na jednoho lékaře, pak jedině okres Plzeň-město překračuje průměr České republiky, ostatní okresy Plzeňského kraje jsou v kvalitě lékařské péče pod průměrem České republiky. V kvalitě životního prostředí, kterou rovněž hodnotíme prostřednictvím syntetického ukazatele, dosáhl Plzeňský kraj podprůměrné úrovně.

Dosažená úroveň v ukazatelích přírůstek obyvatelstva na 1 000 obyvatel středního stavu a podíl osob 15 letých a starších s vysokoškolským vzděláním byla v Plzeňském kraji nadprůměrná. V obou těchto ukazatelích se Plzeňský kraj zařadil na čtvrté místo. Příznivý výsledek v migračním přírůstku na 1 000 obyvatel úzce souvisí s počtem volných pracovních míst zejména v okrese Plzeň-město. V roce 2004 byl v Plzeňském kraji dosažen druhý nejnižší počet uchazečů na 1 volné pracovní místo po Hl. městě Praze.

Na relativně vysoký podíl osob 15 letých s vysokoškolským vzděláním měla vliv Plzeňská aglomerace s rozsáhlou nabídkou vysokých škol, ve které zároveň vysokoškolští odborníci nacházejí nejlepší uplatnění.

Z hlediska sousedních krajů Jihočeského, Středočeského a Karlovarského (hranice s Ústeckým krajem je zanedbatelná) se Plzeňský kraj umístil v syntetickém ukazateli na třetím místě před Karlovarským a za Jihočeským krajem. Plzeňský kraj má v porovnání s výše vyjmenovanými kraji nejstarší obyvatelstvo a nejvyšší podíl osob 15 letých s vysokoškolským zaměstnáním.

V **sociální oblasti** se Plzeňský kraj zařadil s krajem Jihočeským a Středočeským mezi kraje s příznivými hodnotami syntetického ukazatele (řadí region na 2. nejvyšší místo za Hl. m. Prahou). Rozhodující vliv na postavení v této oblasti má situace na trhu práce, a od ní se odvíjející další faktory, které ovlivňují životní úroveň v kraji. Z 19 ukazatelů sociální oblasti se kraj téměř z 50% pohybuje v první polovině hodnocení. Nadprůměrné výsledky vykazuje kraj zejména v oblasti bytové výstavby, zaměstnanosti, zdravotnictví a sociální péče a v příjmech domácností. Postavení kraje naopak negativně ovlivňuje vysoký počet sebevražd (kraj má druhý nejvyšší počet před krajem Olomouckým).

Při hodnocení bylo nejčastější umístění na 3. místě (z 19 celkem 5x) a to u relativních ukazatelů (na 1 000 obyvatel) v oblasti dokončených bytů, lékařů a žádostí o umístění v domech s pečovatelskou službou a u dalších ukazatelů míry registrované nezaměstnanosti a průměrného čistého ročního peněžního příjmu na 1 člena domácnosti.

Vývoj Plzeňského kraje v sociální oblasti v hodnoceném období 2000 až 2004 byl vcelku pozitivní (6. nejlepší výsledek syntetického ukazatele změny). Podobně se vyvíjel i sousední Středočeský kraj, k relativnímu zhoršení došlo u sousedního Karlovarského a Jihočeského kraje.

Syntetický ukazatel **ekonomického postavení** Plzeňského kraje byl vyhodnocen jako šestý nejlepší před Libereckým krajem a za Vysočinou. K pozitivnímu hodnocení syntetického ukazatele přispěly ukazatele registrovaná vozidla na 1 000 obyvatel (1. místo), stavební práce podle dodavatelských smluv podle místa stavby na 1 000 obyvatel (2. místo), průměrná hrubá měsíční mzda (4. místo) investiční nákupy a související výdaje na 1 000 obyvatel (4. místo). I když v ukazateli registrovaná vozidla na 1000 obyvatel byl Plzeňský kraj hodnocen jako nejlepší, význam při konstrukci syntetického ukazatele byl zanedbatelný, protože se jednalo o ukazatel s nejnižší vahou.

Těsně nadprůměrného hodnocení vykazoval kraj v tržbách z průmyslové činnosti na 1 zaměstnance a v počtu hostů v hromadných ubytovacích zařízeních na 1 000 obyvatel. V hodnocení obou těchto ukazatelů se umístil na šestém místě.

Nejhorší výsledky byly dosaženy v přijatých dotacích na 1 000 obyvatel (14. místo) a v podílu obyvatel v obcích bez autobusového a železničního spojení (13. místo).

V ekonomickém vývoji během sledovaného období 2000 - 2004, který byl hodnocen prostřednictvím vývojového indexu, se umístil kraj na sedmém místě před Libereckým a za Jihomoravským krajem.

V porovnání se sousedními kraji Středočeským, Jihočeským a Karlovarským krajem (hranice s Ústeckým krajem je zanedbatelná) se ve sledovaném období zařadil Plzeňský kraj na třetí místo za Jihočeský a před Karlovarský kraj. Plzeňský kraj dosáhl významného postavení ve stavebních pracích podle dodavatelských smluv podle místa stavby na 1 000 obyvatel a v registrovaných vozidlech na 1 000 obyvatel (1. místo), v průměrné hrubé mzdě (2. místo) za Středočeským krajem, v investičních nákupech a souvisejících výdajích na 1 000 obyvatel (2. místo) za Jihočeským krajem a v tržbách z průmyslové činnosti na 1 zaměstnance (2. místo) za Středočeským krajem.

Postavení Plzeňského kraje je významné, jak z hlediska sledovaného období, tak z hlediska dynamiky vývoje v oblasti stavebnictví. Společná hranice s Německem podnítila spolupráci českých a německých firem. K dynamickému rozvoji pozitivně přispěla poloha regionu na ose Praha-Norimberk a tradičně velmi silné zázemí dané kvalifikovanými pracovními silami. Region se stal velmi úspěšný při lokalizaci nových zahraničních investic. Tradičně silně zastoupené obory strojírenství, elektrotechnika, potravinářství (zejména výroba nápojů) a výroba stavební keramiky byly doplněny především o elektroniku a stavební technologie. Rozvíjely se společnosti, jejichž aktivity souvisejí s automobilovým průmyslem.

Významnou roli při směřování regionální ekonomiky do globálního prostředí sehrál Městský industriální park Borská pole v Plzni, který se stal jednou z prvních a nejúspěšnějších zón v České republice. Vznik nových oborů a výzkumných aktivit v rámci Západočeské univerzity přispívá k vytváření prostředí příznivého

inovacím. Pozitivní roli hraje založení Výzkumného centra nových technologií, které směřuje své aktivity především do aplikovaného výzkumu.

Silné ekonomické zázemí města Plzně a koncentrace rozvojového potenciálu do malého počtu měst při hlavních rozvojových osách vytváří protiklad k nízké výkonnosti ekonomiky ve venkovských oblastech s nízkou dopravní obslužností. Dopravní obslužnost ve venkovských sídlech patří k nejhorším v České republice. K vyváženosti ekonomiky Plzeňského kraje by měly přispět strategické rozvojové cíle, které budou směřovat k zajištění stability, vyváženosti a funkčnosti sídelní struktury, spojené s podporou venkovských sídel zejména v rozvoji cestovního ruchu jako ekonomického odvětví.

V oblasti **životního prostředí** dosáhl Plzeňský kraj 7.nejhoršího výsledku syntetického ukazatele, mírně však nad republikovým průměrem. Negativní hodnocení je odrazem nízké hodnoty pořízených investic na ochranu životního prostředí na 1 obyvatele (ukazatel, který má v oblasti životního prostředí největší váhu) a specifické potřeby vody na 1 obyvatele celkem. Pozitivní hodnocení je naopak odrazem nízké hustoty obyvatelstva (většina obyvatelstva soustředěna kolem plzeňské aglomerace), vyššího podílu obyvatel v malých obcích do 300 obyvatel a podílu lesní půdy na celkové rozloze. Ze sousedících krajů byla u všech situace příznivější než v Plzeňském kraji.

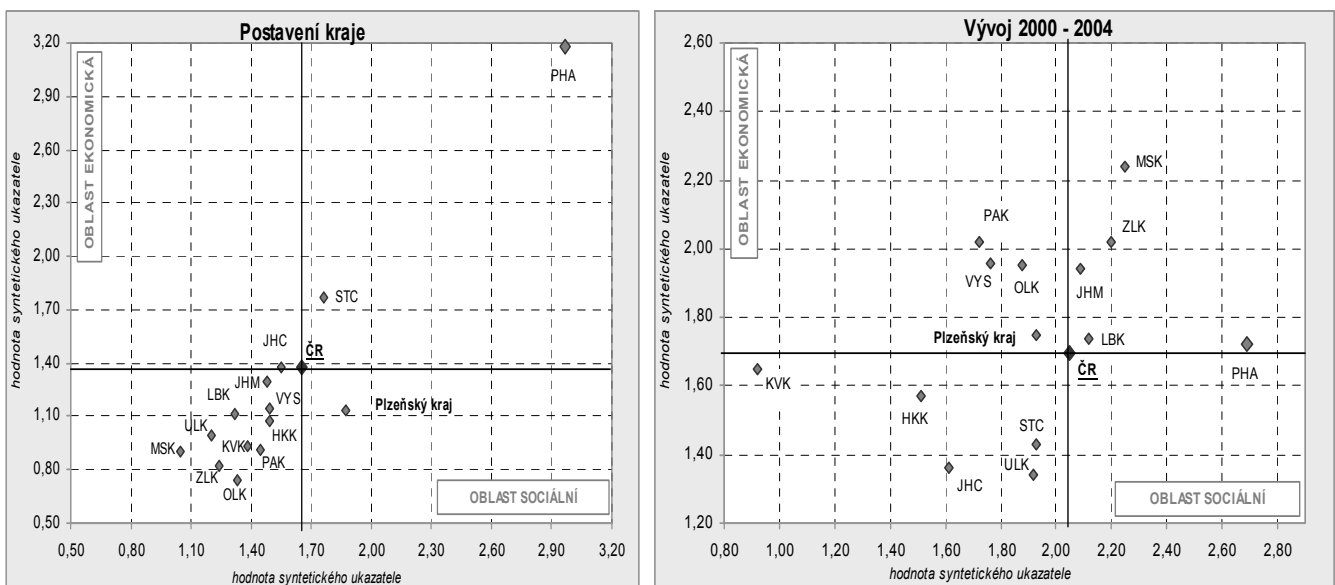
Vývoj v hodnoceném období 2000 až 2004 zařadil Plzeňský kraj na 4. nejhorší místo v hodnocení syntetického ukazatele z oblasti životního prostředí. Tato negativní změna je důsledkem zhoršeného umístění kraje v jednotlivých ukazatelích s vysokou váhou.

V **souhrnném pohledu** se ukázalo postavení Plzeňského kraje ve vybraných ukazatelích čtyř sledovaných oblastí spíše jako průměrné. Přestože umístění kraje v jednotlivých ukazatelích nebylo zvláště příznivé, u žádného (s vyšší váhou) ze 47 vybraných ukazatelů nedosáhl kraj extrémní negativní hodnoty. Pouze u dvou ukazatelů s rozhodující větší váhou dosáhl kraj umístění na 2.nejhorším místě a to u indexu stáří a pořízených investic na ochranu životního prostředí na 1 obyvatele.

Z celkového srovnání s ostatními sousedními kraji je zřejmé, že **postavení** Plzeňského kraje bylo příznivější v ukazatelích ze sociální oblasti, kde region předstihl všechny sousední kraje, avšak v oblasti demografické a ekonomické se dostaly do popředí kraje Středočeský a Jihočeský, v oblasti životního prostředí k nim přibyl ještě kraj Karlovarský.

V porovnání s nejbližšími sousedními kraji je možno hodnotit dynamiku základních **vývojových trendů** regionu celkem příznivě. V oblasti sociální i ekonomické předstihuje Plzeňský region všechny sousedící kraje, v oblasti demografické kraj Jihočeský a Karlovarský a v oblasti životního prostředí kraj Středočeský.

Graf 28 - Postavení Plzeňského kraje v ekonomické a sociální oblasti a jeho vývoj

Tab. 8.2.1 Postavení kraje v celém sledovaném období

Česká republika	Hl. m. Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
Demografický vývoj														
Hodnota syntetického ukazatele														
1,89	2,03	2,19	1,97	1,66	1,54	1,45	1,81	1,73	1,80	1,97	2,00	1,81	1,89	1,67
Pořadí														
x	2	1	4	12	13	14	8	10	9	5	3	7	6	11
Sociální vývoj														
Hodnota syntetického ukazatele														
1,65	2,97	1,76	1,55	1,87	1,38	1,20	1,32	1,49	1,45	1,49	1,48	1,33	1,24	1,05
Pořadí														
x	1	3	4	2	9	13	11	6	8	5	7	10	12	14
Ekonomický vývoj														
Hodnota syntetického ukazatele														
1,38	3,18	1,77	1,38	1,13	0,93	0,99	1,11	1,07	0,91	1,14	1,30	0,74	0,82	0,90
Pořadí														
x	1	2	3	6	10	9	7	8	11	5	4	14	13	12
Životní prostředí														
Hodnota syntetického ukazatele														
2,41	1,94	2,49	2,58	2,46	2,75	1,85	2,29	2,31	2,17	2,49	2,60	2,52	2,56	1,64
Pořadí														
x	12	6	3	8	1	13	10	9	11	7	2	5	4	14

Tab. 8.3.1 Změna postavení kraje během sledovaného období

Česká republika	Hl. m. Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký	Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský
Demografický vývoj														
Hodnota syntetického ukazatele														
1,68	3,33	2,31	1,00	1,28	1,18	2,26	1,72	1,39	1,32	1,01	1,61	1,29	0,33	0,86
Pořadí														
x	1	2	12	9	10	3	4	6	7	11	5	8	14	13
Sociální vývoj														
Hodnota syntetického ukazatele														
2,05	2,69	1,93	1,61	1,93	0,92	1,92	2,12	1,51	1,72	1,76	2,09	1,88	2,20	2,25
Pořadí														
x	1	7	12	6	14	8	4	13	11	10	5	9	3	2
Ekonomický vývoj														
Hodnota syntetického ukazatele														
1,70	1,72	1,43	1,36	1,75	1,65	1,34	1,74	1,57	2,02	1,96	1,94	1,95	2,02	2,24
Pořadí														
x	9	12	13	7	10	14	8	11	2	4	6	5	3	1
Životní prostředí														
Hodnota syntetického ukazatele														
1,54	2,24	1,36	1,52	1,40	1,95	1,76	2,34	1,81	1,39	1,79	1,72	2,59	1,70	1,30
Pořadí														
x	3	13	10	11	4	7	2	5	12	6	8	1	9	14

Mezikrajské srovnání

Tab. 8.4.1 Pořadí krajů v jednotlivých ukazatelích - postavení kraje v celém sledovaném období⁾

	Váha	Hl. m. Praha	Středo- český	Jiho- český	Pížeň- ský	Karlo- varský	Ústecký	Libe- recký	Králo- véhra- decký	Pardu- bický	Vysoči- na	Jihomo- ravský	Olo- moucký	Zlínský	Morav- skoslez- ský
Demografický vývoj															
D1	0,168	1	11	7	9	13	14	10	3	6	4	2	8	5	12
D2	0,232	2	1	5	4	8	3	7	12	11	9	6	13	10	14
D3	0,295	14	10	6	13	2	1	4	11	8	5	12	7	9	3
D4	0,096	7	6	5	10	14	13	12	8	4	1	3	9	2	11
D5	0,209	1	11	5	4	13	14	9	8	10	12	2	3	7	6
Sociální vývoj															
S1	0,054	2	1	6	3	12	14	11	9	5	7	4	10	8	13
S2	0,070	2	6	7	4	1	5	3	8	9	10	12	11	14	13
S3	0,048	1	8	13	9	3	5	4	10	11	14	7	12	6	2
S4	0,086	1	5	2	3	10	14	6	4	8	7	11	12	9	13
S5	0,048	1	14	2	11	12	10	13	7	4	6	3	8	5	9
S6	0,053	1	2	5	6	3	4	12	9	8	7	10	11	14	13
S7	0,057	1	14	7	3	6	11	9	5	10	13	2	4	12	8
S8	0,050	1	12	11	2	14	4	13	5	10	3	7	8	9	6
S9	0,047	14	11	12	9	4	1	13	8	5	10	7	3	2	6
S10	0,040	2	4	12	3	6	8	13	14	7	9	1	11	5	10
S11	0,066	1	4	10	5	6	3	7	9	11	14	8	13	12	2
S12	0,047	14	11	6	7	10	13	12	4	3	1	9	5	2	8
S13	0,030	5	3	9	13	11	12	8	6	4	1	2	14	10	7
S14	0,083	1	2	5	3	6	11	4	9	12	8	7	13	10	14
S15	0,075	1	4	5	2	13	12	9	7	8	3	10	6	14	11
S16	0,042	1	8	8	4	3	2	5	6	11	13	12	10	14	6
S17	0,033	14	1	6	7	9	11	13	8	3	4	10	5	2	12
S18	0,048	1	14	9	8	6	4	2	7	12	11	5	10	13	3
S19	0,023	1	10	8	5	14	13	9	4	2	3	7	11	6	12
Ekonomický vývoj															
E1	0,097	1	2	8	4	12	5	6	9	11	13	7	14	10	3
E2	0,054	12	14	2	11	1	8	4	7	9	3	13	5	10	6
E3	0,082	1	2	6	10	8	12	3	4	9	11	7	13	5	14
E5	0,083	3	1	7	6	14	2	10	11	4	9	13	12	8	5
E6	0,076	1	9	3	2	5	6	12	4	10	13	8	7	14	11
E7	0,055	1	10	5	6	2	13	3	4	12	9	7	11	8	14
E8	0,036	4	3	2	1	12	10	8	5	7	6	9	11	13	14
E9	0,077	1	2	8	9	14	13	5	11	4	12	3	10	6	7
E10	0,071	1	11	7	14	10	3	5	13	9	6	2	8	12	4
E11	0,055	1	5	2	4	8	13	10	14	7	6	3	12	9	11
E12	0,061	1	4	7	10	12	13	9	11	6	3	2	14	8	5
E13	0,056	1	5	8	9	13	11	14	6	3	2	4	7	12	10
E14	0,066	1	6	8	13	10	11	7	5	14	4	1	1	12	9
Životní prostředí															
Ž1	0,088	14	5	1	2	4	11	9	7	6	3	12	8	10	13
Ž2	0,053	14	3	2	4	11	10	8	6	5	1	9	7	12	13
Ž3	0,102	14	13	5	4	2	10	1	8	11	9	12	7	3	6
Ž4	0,141	11	9	3	5	13	14	6	7	10	2	1	4	8	12
Ž5	0,137	13	10	2	6	7	12	11	8	9	3	1	5	4	14
Ž6	0,147	1	4	8	11	3	2	14	13	10	9	5	6	7	12
Ž7	0,140	1	3	13	6	2	14	10	9	8	12	4	7	5	11
Ž8	0,115	1	14	3	8	2	4	12	10	13	9	6	11	7	5
Ž9	0,076	14	4	5	11	13	12	10	8	6	3	7	1	2	9

⁾ seznam ukazatelů je uveden v tab. 8.1

Mezikrajské srovnání

Tab. 8.5.1 Pořadí krajů v jednotlivých ukazatelích - změna postavení kraje během sledovaného období¹⁾

	Váha ČR	Hl. m. Praha	Středo- český	Jiho- český	Pížeň- ský	Karlo- varský	Ústecký	Libe- recký	Králo- véhra- decký	Pardu- bický	Vysoči- na	Jihomo- ravský	Olo- moucký	Zlínský	Morav- skoslez- ský
Demografický vývoj															
D1	0,211	4	9	13	11	14	2	3	10	8	6	5	1	12	7
D2	0,293	1	2	7	10	3	4	13	6	11	9	5	14	12	8
D3	0,380	2	1	9	5	12	3	4	6	7	11	8	10	13	14
D4	0,116	4	6	12	7	1	2	3	10	11	14	8	9	13	5
Sociální vývoj															
S1	0,075	2	1	3	7	6	12	4	11	10	8	5	13	14	9
S2	0,096	8	3	11	9	14	1	2	13	7	5	10	12	6	4
S3	0,067	1	6	4	3	14	2	13	5	8	7	10	12	9	11
S4	0,120	8	3	9	5	14	1	12	13	6	10	7	2	11	4
S5	0,066	7	14	13	8	12	4	11	10	2	9	6	5	3	1
S6	0,074	10	13	14	11	9	4	5	6	7	12	3	8	2	1
S7	0,078	1	14	13	6	10	5	9	8	2	12	11	7	3	4
S8	0,070	4	13	6	11	14	12	1	9	10	3	7	8	2	5
S9	0,066	1	14	12	3	13	11	2	7	6	9	4	10	8	5
S10	0,055	3	10	12	4	13	6	1	7	14	9	5	2	8	11
S11	0,091	1	2	4	8	11	14	3	5	10	12	6	9	7	13
S12	0,065	9	1	5	13	12	14	11	10	7	8	6	3	2	4
S13	0,042	2	8	12	10	1	13	5	7	14	9	3	11	4	6
S19	0,031	4	1	6	8	9	10	3	2	5	7	12	14	13	11
Ekonomický vývoj															
E1	0,173	7	13	14	6	10	12	3	9	5	1	2	4	11	8
E2	0,089	10	7	9	6	14	5	2	1	12	13	11	4	3	8
E3	0,135	12	1	6	13	5	9	11	3	14	10	7	2	4	8
E4	0,060	14	9	7	5	12	10	4	3	6	8	11	13	2	1
E5	0,140	13	8	12	9	11	14	7	10	1	6	3	4	2	5
E6	0,125	4	10	8	1	3	7	9	13	6	11	5	14	12	2
E7	0,090	1	7	5	3	12	14	13	10	9	8	2	6	4	11
E8	0,056	2	9	11	13	5	7	8	12	10	14	6	4	3	1
E9	0,131	9	14	6	13	2	8	12	10	5	3	11	7	4	1
Životní prostředí															
Ž1	0,094	5	14	12	11	13	9	10	8	7	6	4	1	3	2
Ž2	0,055	8	13	11	9	4	14	2	7	12	5	10	6	3	1
Ž3	0,109	2	8	3	12	7	4	10	11	6	5	14	1	13	9
Ž4	0,154	2	10	8	11	3	6	1	7	13	5	14	4	9	12
Ž5	0,150	2	13	5	3	1	12	6	9	8	10	11	4	7	14
Ž6	0,160	14	6	10	11	12	13	2	3	9	4	1	7	5	8
Ž7	0,153	8	5	12	13	4	1	3	7	9	14	11	2	10	6
Ž8	0,124	12	2	7	6	13	11	5	10	9	1	4	3	8	14

¹⁾ seznam ukazatelů je uveden v tab. 8.1

Závěr

Demografické, sociální a ekonomické výsledky v letech 2000 – 2004 ukazují jak přednosti, tak i nedostatky, které je třeba odstranit. Proto byl Regionální rozvojovou agenturou Plzeňského kraje zpracován „Program rozvoje Plzeňského kraje“, ve kterém byly vymezeny odvětvové a územní priority na období 10 – 15 let.

Odvětvové priority pojmenovávají nejvýznamnější problémy kraje a nejzásadnějších 12 bylo identifikováno:

1. ekonomický rozvoj – hlavním cílem rozvoje hospodářské aktivity je zajištění dostatečného počtu stabilních pracovních míst v subjektech s konkurenceschopnou ekonomickou výkonností
2. konkurenceschopnost kraje – vytvořit image kraje jako investičně aktivního prostoru pro ekonomické aktivity s vyšší přidanou hodnotou. Plzeňský kraj patří v rámci ČR mezi regiony s nejvyššími předpoklady.
3. vzdělávání pro potřeby praxe - důležité je sladění vzdělávací nabídky s potřebami trhu práce. Nejúčinnější cestou je zapojení zaměstnavatelů do přípravy vzdělávacích programů.
4. bydlení – nedostatečná bytová výstavba nepříznivě ovlivňuje přirozenou reprodukci populace a omezuje mobilitu obyvatelstva. Řešením je odstraňování zanedbanosti bytového fondu, podpora výstavby domů s pečovatelskou službou, nájemního bydlení, revitalizace bytového fondu a příprava ploch pro bydlení.
5. rozvoj občanské vybavenosti – v centrech venkovského osídlení je důležité doplnění zařízení občanské vybavenosti se zajištěním dostupnosti ve spádové oblasti
6. rozvoj společenství občanů – podpora kulturního života, péče o volný čas dětí a mládeže, sociální péče a ochrana životního prostředí
7. harmonický rozvoj území – důležité je vytvořit jednotný systém sledování prioritních problémů životního prostředí v kraji, vyhodnocování zjištěných údajů a jejich uplatnění v řízení
8. dopravní obslužnost – je limitujícím prvkem rozvoje území Plzeňského kraje, protože musí zajišťovat alespoň základní spojení venkovských oblastí s jejich centry, která poskytují služby i pracovní příležitosti
9. dopravní a technická infrastruktura – stav silniční sítě neodpovídá rostoucí automobilové dopravě a železniční sítě neodpovídají standardu Evropské unie. Ve venkovských oblastech zaostává vodohospodářská infrastruktura. Je třeba řešit výstavbu nových ČOV a modernizaci stávajících.
10. internet a informační systémy – podpora využívání internetu podnikateli, ve školách, na úřadech, v knihovnách a na dalších místech přístupných veřejnosti může výrazně ovlivnit ekonomiku, obyvatele a kvalitu jejich života i společnost jako celek
11. nakládání s odpady – vyžaduje zpracování koncepce , která musí směřovat k omezování vzniku odpadů, druhotnému využití odpadů s minimalizací druhotných vlivů na životní prostředí
12. obnova přirozených procesů v krajině – pro určení územních priorit do obnovy krajiny byl hlavním faktorem koeficient stability krajiny. Bude nutné se zaměřit na silně urbanizovaná území s vyšším výrobním potenciálem a zemědělsky využívané prostory.

Komplexním posouzením následujících ukazatelů :

1. hustota obyvatel, míra nezaměstnanosti ,index stáří, migrační pohyb obyvatel
2. daňová výtěžnost dle finančních úřadů
3. zaměstnanost v zemědělství
4. stupeň napojení obyvatel na vodohospodářskou infrastrukturu
5. stupeň vzdělanosti

Byly vybrány nejohroženější venkovské oblasti jako **územní priority**.

Na základě intenzity sledovaných jevů byly vymezeny dvě úrovně problémových území :

1. POU Poběžovice, Horažďovice, Kašperské Hory, Nýrsko, Plánice, Sušice, Nepomuk, Všeruby, Manětín, Kralovice, Radnice, Bezručice
2. slabě problémová území – POU Kdyně, Bílovice, Plasy, Zbiroh, Bor

Program rozvoje Plzeňského kraje je v souladu s Regionálním operačním programem NUTS II Jihozápad. Na základě usnesení vlády se připravuje Společný operační program pro všechny regiony v ČR.

Přílohové tabulky

Tab. 1. Postavení kraje v České republice ve vybraných ukazatelích

	Měřicí jednotka	Plzeňský kraj		Podíl na ČR v %	
		2000	2004	2000	2004
Území, osídlení (k 31. 12.)					
Rozloha	km ²	7 561	7 561	9,6	9,6
Počet obcí		505	501	8,1	8,0
Hustota obyvatelstva (k 1. 1. 2001)	osoby/km ²	72,8	72,7	¹⁾ 129,7	¹⁾ 129,4
Podíl městského obyvatelstva	%	67,5	66,7	¹⁾ 70,9	¹⁾ 70,2
Obyvatelstvo					
Počet obyvatel (k 1. 1. 2001)	osoby	550 804	549 618	5,4	5,4
Na 1 000 obyvatel					
živě narození	‰	8,9	9,2	¹⁾ 8,8	¹⁾ 9,6
zemřelí	‰	10,8	10,9	¹⁾ 10,6	¹⁾ 10,5
Průměrný věk (k 31. 12.)		39,2	40,2	¹⁾ 38,8	¹⁾ 39,8
muži	roky	37,7	38,8	37,1	38,2
ženy	roky	40,6	41,6	40,3	41,3
Naděje dožití při narození					
muži	roky	71,82	72,27	¹⁾ 71,32	¹⁾ 72,29
ženy	roky	77,77	78,62	¹⁾ 78,03	¹⁾ 78,77
Bydlení					
Dokončené byty		1 689	2 032	6,7	6,3
na 1 000 obyvatel		3,1	3,7	¹⁾ 2,5	¹⁾ 3,2
Zaměstnanost a mzdy					
Zaměstnaní (VŠPS)	tis. osob	266,4	263,3	5,6	5,6
primární sektor	%	6,8	4,4	¹⁾ 5,1	¹⁾ 4,3
sekundární sektor	%	41,5	43,0	¹⁾ 39,5	¹⁾ 39,2
terciární sektor	%	51,6	52,7	¹⁾ 55,4	¹⁾ 56,5
Průměrná hrubá měsíční mzda zaměstnance	Kč	12 676	16 831	¹⁾ 13 614	¹⁾ 18 035
zemědělství, lesnictví, rybolov	Kč	10 473	13 378	¹⁾ 10 300	¹⁾ 13 171
průmysl	Kč	13 660	17 667	¹⁾ 13 589	¹⁾ 17 503
stavebnictví	Kč	13 166	16 718	¹⁾ 13 531	¹⁾ 18 071
Nezaměstnanost (k 31. 12.)					
Neumístění uchazeči o zaměstnání	osoby	18 535	21 051	4,1	3,9
Volná pracovní místa	místa	3 431	4 416	6,6	8,6
Míra registrované nezaměstnanosti	%	6,47	6,74	¹⁾ 8,78	¹⁾ 9,47
Školství					
Děti, Žáci, studenti škol					
mateřských	osoby	14 426	14 876	5,2	5,3
základních	osoby	54 842	47 641	5,2	5,2
gymnázií		6 298	6 490	4,6	4,6
středních odborných	osoby	9 672	10 493	4,9	5,0
středních odborných učilišť	osoby	9 267	9 325	5,2	5,3
vyšších odborných	osoby	826	959	3,6	3,8
Zdravotnictví					
Lékaři celkem	osoby	2 216	2 341	5,8	5,8
na 1 000 obyvatel	osoby	4,0	4,3	¹⁾ 3,7	¹⁾ 4,0
z toho v nestátních zařízeních	osoby	1 512	1 632	5,7	5,0
Nemocnice		12	11	5,7	5,6
lůžka		3 748	3 581	5,6	5,5
na 1 000 obyvatel		6,8	6,5	¹⁾ 6,6	¹⁾ 6,4
Počet nemocensky pojištěných	osoby	237 944	230 214	5,3	5,2
Průměrná pracovní neschopnost	%	6,481	6,021	¹⁾ 6,455	¹⁾ 5,857
Sociální zabezpečení					
Místa v zařízeních sociální péče celkem	místa	3 850	4 369	5,2	5,5
Příjemci důchodů celkem	osoby	139 893	142 551	5,4	5,4
Průměrný měsíční důchod celkem	Kč	6 175	7 127	¹⁾ 6 169	¹⁾ 7 118
starobní plný	Kč	6 262	7 231	¹⁾ 6 292	¹⁾ 7 270

Přílohové tabulky

Tab. 1. Postavení kraje v České republice ve vybraných ukazatelích

dokončení

	Měřicí jednotka	Plzeňský kraj		Podíl na ČR v %	
		2000	2004	2000	2004
Kriminalita					
Zjištěné trestné činy		17 265	16 815		4,4
na 1 000 obyvatel		31,3	30,6	¹⁾ 38,1	¹⁾ 34,4
Dopravní nehody, požáry					
Dopravní nehody celkem		13 590	12 308		6,4
na 1 000 obyvatel		24,6	22,4	¹⁾ 20,6	¹⁾ 19,3
Usmrcené osoby		85	75		6,4
Těžce zraněné osoby		239	189		4,3
Požáry celkem		1 037	1 236		5,0
Makroekonomické ukazatele					
Hrubý domácí produkt v tržních cenách	mil. Kč	110 003	137 911		5,1
na 1 obyvatele	Kč	199 407	251 106	¹⁾ 209 302	¹⁾ 271 161
Podíl sektorů na hrubé přidané hodnotě					
primární	%	6,2	4,3	¹⁾ 3,9	¹⁾ 3,3
sekundární	%	42,3	42,1	¹⁾ 38,5	¹⁾ 37,9
terciární	%	51,5	53,6	¹⁾ 57,6	¹⁾ 58,8
Tvorba hrubého fixního kapitálu na 1 obyvatele	Kč	64 551	68 263		57 913
Organizační struktura					
Počet registrovaných subjektů		107 761	125 065		5,3
obchodní společnosti		8 209	10 018		4,0
fyzické osoby		88 862	100 441		5,3
Zemědělství					
Osevní plochy celkem (k 31. 5.)	ha	249 879	216 650		8,3
Sklízeň: obiloviny celkem	t	504 829	669 427		7,8
brambory celkem	t	75 910	39 747		5,1
Hospodářská zvířata (k 1. 4. 2005)					
skot celkem	kusy	174 134	155 285		11,0
prasata celkem	kusy	265 254	212 974		7,6
PRŮMYSL (podniky s 20 a více zaměstnanci)					
Průměrný evidenční počet zaměstnanců	fyz. osoby	69 764	72 377		6,0
Tržby z průmyslové činnosti	mil. Kč b. c.	102 637	137 217		5,6
Stavebnictví					
Průměrný evidenční počet zaměstnanců	fyz. osoby	7 370	7 883		3,6
Stavební práce podle dodavatelských smluv	mil. Kč b. c.	6 939	11 805		4,5
Cestovní ruch					
Hromadná ubytovací zařízení celkem		411	426		5,5
lůžka		20 661	21 810		4,7
Hosté v hromadných ubytovacích zařízeních	osoby	441 257	519 024		4,2
z toho cizinci	osoby	145 572	170 586		3,2
Podíl chráněných území na rozloze	%	.	10,6	¹⁾ .	¹⁾ 15,9
Měrné emise (REZZO 1 - 3)					
oxid siřičitý SO ₂	t/km ²	1,61	1,53	¹⁾ 3,26	¹⁾ 2,86
oxidy dusíku NO _x	t/km ²	0,69	0,66	¹⁾ 2,06	¹⁾ 2,06
oxid uhelnatý CO	t/km ²	2,39	1,49	¹⁾ 4,05	¹⁾ 3,46

¹⁾ průměr ČR

Podrobná metodika jednotlivých ukazatelů je uvedena v příslušných kapitolách ročenky

Přílohové tabulky

Tab. 2. Vývoj kraje v letech 2000 - 2004

	Měřicí jednotka	2000	2001	2002	2003	2004
Území, osídlení (k 31. 12.)						
Výměra půdy celkem	ha	756 089	756 100	756 106	756 123	756 107
v tom: zemědělská půda	ha	384 529	384 431	384 109	383 685	383 388
z toho orná	ha	266 132	265 553	265 139	264 621	264 102
nezemědělská půda	ha	371 560	371 669	371 997	372 258	372 718
z toho lesní pozemky	ha	297 955	297 982	298 064	298 159	298 370
Počet obcí celkem		505	506	503	501	501
se statutem města		46	46	46	46	46
Podíl městského obyvatelstva	%	67,5	67,0	66,9	66,9	66,7
Hustota obyvatelstva	osoby/km ²	72,9	72,7	72,7	72,8	72,7
Obyvatelstvo						
Střední stav obyvatelstva celkem	osoby	551 650	550 481	549 369	549 307	549 216
z toho ženy	osoby	281 425	280 794	280 350	280 366	280 366
Počet obyvatel (k 31. 12.) celkem	osoby	551 281	549 600	549 374	550 113	549 618
z toho ženy	osoby	281 269	280 406	280 425	280 771	280 463
Obyvatelé ve věku (k 31. 12.)						
0 - 14	osoby	86 686	84 914	83 516	81 848	80 199
z toho ženy	osoby	42 142	41 355	40 680	39 895	39 075
15 - 64	osoby	385 663	385 792	386 381	388 931	389 337
z toho ženy	osoby	191 477	191 541	192 198	193 273	193 413
65 a více	osoby	78 932	78 894	79 027	79 334	80 082
z toho ženy	osoby	47 650	47 510	47 547	47 603	47 975
Průměrný věk obyvatel celkem	roky	39,2	39,5	39,7	40,0	40,2
Na 1 000 obyvatel středního stavu						
živě narození	‰	8,9	8,7	8,9	9,0	9,2
zemřelí	‰	10,8	10,7	10,8	11,3	10,9
přistěhovalí	‰	5,0	6,0	8,8	11,2	10,2
vystěhovalí	‰	4,1	6,1	7,3	7,6	9,3
přirozený přírůstek	‰	-2,0	-2,1	-1,9	-2,3	-1,7
přírůstek stěhováním	‰	0,9	-0,1	1,5	3,7	0,8
celkový přírůstek	‰	-1,1	-2,2	-0,4	1,3	-0,9
sňatky	‰	5,7	5,3	5,3	4,7	5,1
rozvody	‰	3,0	3,1	3,1	3,4	3,3
potraty	‰	5,1	5,0	4,7	4,7	4,9
Kojenecká úmrtnost ¹⁾	‰	5,1	3,6	2,9	4,9	4,4
Novorozenecká úmrtnost ²⁾	‰	3,3	1,5	1,2	2,0	2,0
Potratovost ³⁾	‰	571,2	570,0	531,1	521,4	532,0
Bydlení						
Dokončené byty		1 689	1 697	1 845	1 719	2 032
na 1 000 obyvatel		3,1	3,1	3,4	3,1	3,7
Zaměstnanost a mzdy						
Zaměstnaní (VŠPS)	tis. osob	266,4	266,0	267,8	263,3	263,3
primární sektor	%	6,8	6,2	7,0	5,2	4,4
sekundární sektor	%	41,5	42,0	41,9	41,7	43,0
terciární sektor	%	51,6	51,9	51,0	53,1	52,7
Průměrná hrubá měsíční mzda zaměstnance ⁴⁾	Kč	12 829	13 977	14 863	15 821	16 831
zemědělství, lesnictví, rybolov	Kč	10 577	11 558	12 045	12 254	13 378
průmysl	Kč	13 410	14 489	15 744	16 675	17 667
stavebnictví	Kč	13 522	14 556	14 790	15 495	16 718

Tab. 2. Vývoj kraje v letech 2000 - 2004

1. pokračování

	Měřicí jednotka	2000	2001	2002	2003	2004
Nezaměstnanost (k 31. 12.)⁵⁾						
Uchazeči o zaměstnání	osoby	18 535	18 580	20 226	21 650	21 051
z toho ženy	osoby	9 495	9 611	10 362	11 211	11 144
Volná pracovní místa	místa	3 431	3 534	2 651	2 550	4 416
Registrovaná míra nezaměstnanosti ⁶⁾	%	6,47	6,52	7,06	7,60	6,74
Školství						
Mateřské školy		304	299	291	262	258
děti	osoby	14 426	14 254	14 466	15 004	14 876
Základní školy		219	216	213	210	207
žáci celkem	osoby	54 842	53 441	51 774	49 758	47 641
Gymnázia		14	14	14	14	14
žáci denního studia	osoby	6 298	6 311	6 574	6 531	6 490
Střední odborné školy		32	33	34	33	33
žáci denního studia	osoby	9 672	9 707	9 806	10 204	10 493
Střední odborná učiliště		29	28	28	28	27
žáci celkem	osoby	9 904	10 145	10 108	10 302	9 325
Vyšší odborné školy		5	5	5	5	5
žáci denního studia	osoby	826	915	900	997	959
Vysoké školy - počet fakult		7	7	8	8	8
Kultura						
Divadla		9	9	12	14	14
Stálá kina		37	35	37	35	33
Muzea (včetně poboček)		33	41	43	44	44
Veřejné knihovny (včetně poboček)		621	605	590	557	556
Zdravotnictví						
Lékaři celkem	přepočtené osoby	2 216	2 261	2 305	2 314	2 341
z toho v nestátních zařízeních	přepočtené osoby	1 255	1 285	1 323	1 611	1 632
na 1 000 obyvatel		4,0	4,1	4,2	4,2	4,3
Obyvatelé na 1 lékaře	osoby	249	243	238	237	235
Nemocnice		12	12	12	12	11
lůžka		3 748	3 829	3 597	3 591	3 581
lékaři	přepočtené osoby	443	459	475	475	489
Odborné léčebné ústavy		5	4	4	4	5
lůžka		1 886	1 885	1 855	1 855	1 883
z toho léčebny pro dlouhodobě nemocné		2	2	2	2	2
lůžka		340	340	340	340	340
Lékaři v ambulantní péči	přepočtené osoby	1 621	1 649	1 673	1 709	1 716
obyvatelé na 1 lékaře	osoby	340	334	328	322	320
Samostatné ordinace praktického lékaře						
pro dospělé		239	240	240	241	341
pro děti a dorost		106	107	108	105	104
stomatologa		321	319	316	317	315
Lékárny a výdejny		110	113	115	119	134
Místa v jeslích		73	73	73	78	76

Přílohy tabulky

Tab. 2. Vývoj kraje v letech 2000 - 2004

2. pokračování

	Měřicí jednotka	2000	2001	2002	2003	2004
Pracovní neschopnost						
Průměrný počet nemocensky pojištěných	osoby	237 944	233 118	231 747	230 075	230 214
Průměrná pracovní neschopnost	%	6,5	7,1	6,8	6,9	6,0
pro nemoc	%	5,8	6,3	6,1	6,2	5,3
pro pracovní úrazy	%	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
pro ostatní úrazy	%	0,4	0,5	0,5	0,5	0,4
Sociální zabezpečení						
Počet zařízení sociální péče celkem		44	50	52	53	54
místa		3 850	3 965	4 105	4 172	4 369
Příjemci důchodů celkem	osoby	139 893	140 969	140 564	141 043	142 551
starobních plných	osoby	74 898	75 821	74 761	74 886	76 048
Průměrný měsíční důchod celkem	Kč	6 175	6 690	6 706	6 943	7 127
starobní plný	Kč	6 262	6 770	6 791	7 035	7 231
Kriminalita, nehody						
Zjištěné trestné činy		17 265	15 510	16 006	16 160	16 815
na 1 000 obyvatel		31,3	28,2	29,1	29,4	3,6
Dopravní nehody		13 590	12 084	12 320	12 624	12 308
usmrcení	osoby	85	79	73	80	75
těžce zranění	osoby	239	261	279	245	189
lehce zranění	osoby	1 806	1 989	1 935	2 128	2 173
způsobené hmotné škody	mil.Kč	522	578	615	631	622
Makroekonomické ukazatele						
Hrubý domácí produkt v tržních cenách	mil. Kč	110 003	117 564	119 038	128 545	137 911
na 1 obyvatele	Kč	199 407	213 565	216 681	234 013	251 106
průměr ČR = 100	%	95,3	94,3	91,5	93,4	92,6
Podíl sektorů na hrubé přidané hodnotě:						
primární	%	6,4	6,0	5,1	4,5	4,6
sekundární	%	42,1	39,7	39,9	41,3	41,8
terciární	%	51,5	54,3	54,9	54,3	53,6
Tvorba hrubého fixního kapitálu						
na 1 obyvatele	Kč	64 551	56 723	52 873	62 507	68 263
Organizační struktura						
Počet registrovaných subjektů (k 31. 12.)		107 761	111 961	117 566	123 475	125 065
z toho:						
obchodní společnosti celkem		8 209	8 712	8 933	9 385	10 018
družstva		313	354	371	409	417
státní podniky		46	41	34	32	24
soukromí podnikatelé		77 728	80 434	84 826	88 971	89 028
samostatně hospodařící rolníci ⁷⁾		5 100	5 161	5 217	5 247	5 232
Zemědělství						
Osevní plochy celkem (k 31. 5.) ⁸⁾	ha	249 879	247 337	223 918	210 609	216 650
z toho: obiloviny celkem	ha	132 122	135 838	128 475	118 175	128 166
brambory celkem	ha	3 397	2 693	2 185	1 778	1 635
řepka	ha	33 654	35 387	31 750	24 459	24 607
Skližeň vybraných plodin ⁸⁾						
obiloviny celkem	t	504 829	535 119	516 772	416 352	669 427
brambory celkem	t	75 910	53 846	55 332	34 568	39 747
řepka	t	86 720	98 440	72 700	34 663	85 706

Přílohy tabulky

Tab. 2. Vývoj kraje v letech 2000 - 2004

dokončení

	Měřicí jednotka	2000	2001	2002	2003	2004
Hektarové výnosy vybraných plodin⁸⁾						
obiloviny celkem	t	3,80	3,93	4,02	3,51	5,23
brambory celkem	t	22,40	20,09	25,32	19,44	24,31
řepka	t	2,58	2,79	2,29	1,42	3,48
Hospodářská zvířata (k 1. 3. následujícího roku)⁹⁾						
skot celkem	kusy	171 409	174 134	173 492	165 118	155 285
prasata celkem	kusy	292 505	265 254	262 691	249 776	212 974
drůbež celkem	kusy	2 471 734	2 088 686	2 095 941	1 934 617	1 869 222
ovce celkem	kusy	10 101	10 408	11 070	13 526	14 547
Intenzita chovu skotu ¹⁰⁾	ks/100 ha	53,1	52,9	50,4	49,3	48,0
prasat ¹¹⁾	ks/100 ha	114,6	113,5	107,9	101,9	94,9
Průmysl¹²⁾						
Počet podniků		486	501	508	517	512
Průměrný evidenční počet zaměstnanců	fyz. osoby mil. Kč	69 764	68 944	69 360	68 056	57 875
Tržby z průmyslové činnosti	b. c.	102 637	105 514	110 005	115 176	137 217
Stavebnictví¹³⁾						
Počet podniků		131	135	131	135	142
Průměrný evidenční počet zaměstnanců	fyz. osoby	7 370	7 680	7 574	7 585	7 883
Stavební práce podle dodavatelských smluv	mil. Kč b. c.	6 939	7 939	8 948	10 057	11 805
Stavební povolení						
Počet vydaných stavebních povolení		11 541	10 173	9 852	10 276	10 421
Předpokládaná hodnota staveb	mil. Kč b. c.	11 575	13 125	12 969	14 236	15 788
Cestovní ruch						
Hromadná ubytovací zařízení celkem		398	376	544	481	426
lůžka		24 086	23 545	26 984	22 619	21 810
Hosté v hromadných ubyt. zařízeních z toho cizinci	osoby osoby	441 257 145 572	434 556 160 631	443 177 155 312	495 664 160 334	519 024 170 586
Podíl chráněných území na rozloze	%	10,6
Měrné emise (REZZO 1 - 3)						
oxid siřičitý SO ₂	t/km ²	1,61	1,74	1,56	1,53	4,53
oxidy dusíku NO _x	t/km ²	0,69	0,67	0,70	0,66	0,66
oxid uhelnatý CO	t/km ²	2,39	2,14	1,42	1,49	1,49

1) zemřelí do 1 roku na 1 000 živě narozených

2) zemřelí do 28 dnů na 1 000 živě narozených

3) potraty na 1 000 narozených celkem

4) bez menších podniků, podle sídla podniku

5) evidovaná nezaměstnanost podle údajů úřadů práce

6) v metodice platné do 30. 6. 2004

7) v roce 2004 včetně zemědělských podnikatelů

8) do roku 2001 vč. "hobby aktivit" obyvatel

9) od roku 2002 k 1.4.

10) vztaženo k zemědělské půdě

11) vztaženo k orné půdě

12) průmyslové podniky se 100 a více zaměstnanci, sídlo v kraji

13) stavební podniky s 20 a více zaměstnanci, sídlo v kraji

Přílohové tabulky

Tab. 3. Vybrané ukazatele podle krajů v roce 2004

	Měřicí jednotka	Česká republika	v tom kraje						
			Hlavní město Praha	Středo-český	Jiho-český	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký
Území, osídlení (k 31. 12.)									
Výměra půdy celkem	ha	78 868	496	11 015	10 057	7 561	3 315	5 335	3 163
v tom: zemědělská půda	%	54,1	42,3	60,6	49,2	50,7	37,6	52,0	44,5
z toho orná	%	71,6	73,5	83,2	64,6	68,9	45,6	67,0	49,3
nezemědělská půda	%	45,9	57,7	39,4	50,8	49,3	62,4	48,0	55,5
z toho lesní pozemky	%	73,0	17,2	70,3	73,6	80,1	69,3	62,2	79,7
Počet obcí celkem		6 249	1	1 146	623	501	132	354	216
se statutem města		527	1	74	45	46	28	46	36
Podíl městského obyvatelstva	%	70,2	100,0	54,6	63,9	66,7	80,7	79,3	77,9
Počet částí obcí		15 077	147	2 783	1 975	1 543	516	1 140	763
Hustota obyvatelstva	osoby/km ²	129,6	2 359,6	103,9	62,2	72,7	91,9	154,1	135,2
Obyvatelstvo									
Střední stav obyvatelstva	osoby	10 206 923	1 165 617	1 137 748	625 421	549 216	303 722	820 619	427 395
z toho ženy		5 235 193	609 819	581 228	318 296	280 366	155 141	418 764	219 302
Počet obyvatel (k 31. 12.)	osoby	10 220 577	1 170 571	1 144 071	625 712	549 618	304 588	822 133	427 563
z toho ženy		5 239 664	611 463	584 150	318 465	280 463	155 549	419 302	219 299
Podíl obyvatel ve věku (k 31. 12.)									
0 - 14 let	%	14,9	12,5	15,1	15,3	14,6	15,6	15,9	15,7
15 - 64 let	%	71,0	71,8	70,8	70,8	70,8	71,8	71,7	71,4
65 a více let	%	14,0	15,7	14,1	13,9	14,6	12,6	12,4	13,0
Průměrný věk (k 31. 12.)	roky	39,8	41,7	39,8	39,5	40,2	38,8	38,8	39,2
Naděje dožití při narození (průměr let 2003 - 2004)									
muži	roky	72,29	74,07	71,98	72,79	72,27	71,30	70,17	72,35
ženy	roky	78,77	79,59	78,37	79,06	78,62	77,49	77,23	78,30
Na 1 000 obyvatel									
živě narození	‰	9,6	9,5	9,9	9,5	9,2	9,6	10,5	10,1
zemřelí	‰	10,5	11,0	11,1	10,3	10,9	9,9	10,9	10,2
přistěhovalí	‰	5,2	24,7	21,6	9,3	10,2	14,0	10,5	10,4
vystěhovalí	‰	3,4	18,9	13,2	8,2	9,3	12,5	8,6	10,7
celkový přírůstek	‰	0,9	4,3	7,3	0,3	-0,9	1,1	1,5	-0,4
sňatky	‰	5,0	5,8	5,1	4,8	5,1	5,6	5,4	5,3
rozvody	‰	3,2	3,4	3,4	2,9	3,3	3,8	4,1	3,4
potraty	‰	4,0	3,9	4,1	3,9	4,9	5,3	5,7	4,9
Kojenecká úmrtnost ¹⁾	‰	3,7	3,1	3,6	2,4	4,4	5,9	5,2	3,2
Bydlení									
Dokončené byty		32 268	5 924	6 127	2 193	2 032	503	888	1 316
na 1 000 obyvatel		3,2	5,1	5,4	3,5	3,7	1,7	1,1	3,1
Zaměstnanost a mzdy									
Zaměstnaní (VŠPS)	tis. osob	4 706,6	601,3	547,2	296,6	263,3	142,8	358,1	204,3
primární sektor	%	4,3	0,4	4,7	6,1	4,4	2,9	2,2	3,3
sekundární sektor	%	39,2	20,6	37,0	41,7	43,0	43,1	38,4	51,7
terciární sektor	%	56,5	79,0	58,3	52,2	52,7	54,0	59,3	44,8
Průměrná hrubá měsíční mzda zaměstnance ²⁾	Kč	18 035	22 437	17 704	15 771	16 831	15 414	16 320	16 231
zemědělství, lesnictví, rybolov	Kč	13 171	14 056	13 919	12 795	13 378	13 279	12 409	12 003
průmysl	Kč	17 503	22 344	19 309	16 591	17 667	15 628	17 642	16 801
stavebnictví	Kč	18 071	24 176	16 473	16 203	16 718	15 504	15 991	16 747

Přílohové tabulky

Tab. 3. Vybrané ukazatele podle krajů v roce 2004

v tom kraje							Měřicí jednotka	
Královéhradecký	Pardubický	Vysočina	Jihomoravský	Olomoucký	Zlínský	Moravskoslezský		
Území, osídlení (k 31. 12.)								
4 758	4 519	6 926	7 067	5 159	3 964	5 535	ha	Výměra půdy celkem
58,8	60,6	60,6	60,2	53,5	49,4	51,4	%	v tom: zemědělská půda
69,2	73,4	77,4	83,6	75,4	64,4	62,7	%	z toho orná
41,2	39,4	39,4	39,8	46,5	50,6	48,6	%	nezemědělská půda
75,0	74,6	77,2	69,8	74,7	78,3	72,9	%	z toho lesní pozemky
448	452	729	647	394	304	302		Počet obcí celkem
43	32	33	47	26	30	40		se statutem města
68,0	61,2	57,6	63,2	57,6	61,2	76,7	%	Podíl městského obyvatelstva
1 072	995	1 443	871	755	438	636		Počet částí obcí
115,0	111,8	74,7	158,9	123,1	149,0	227,2	osoby/km ²	Hustota obyvatelstva
Obyvatelstvo								
546 995	505 193	517 282	1 122 391	635 449	591 287	1 258 588	osoby	Střední stav obyvatelstva celkem
280 833	257 969	261 660	578 255	326 347	303 189	644 024		z toho ženy
547 296	505 285	517 153	1 123 201	635 126	590 706	1 257 554	osoby	Počet obyvatel (k 31. 12.) celkem
280 778	257 854	261 563	578 323	326 201	303 031	643 223		z toho ženy
Podíl obyvatel ve věku (k 31. 12.)								
15,1	15,6	15,8	14,7	15,1	15,0	15,5	%	0 - 14 let
70,1	70,0	70,0	70,7	70,9	70,7	71,6	%	15 - 64 let
14,7	14,4	14,3	14,6	14,0	14,3	12,9	%	65 a více let
40,1	39,6	39,3	40,0	39,6	39,6	39,1	roky	Průměrný věk (k 31. 12.)
Naděje dožití při narození (průměr let 2003 - 2004)								
73,13	72,90	73,26	72,92	72,62	71,80	70,88	roky	muži
79,18	78,76	79,43	79,61	79,13	79,54	78,17	roky	ženy
Na 1 000 obyvatel								
9,5	9,5	9,3	9,5	9,3	8,8	9,4	‰	živě narození
10,5	10,3	9,8	10,3	10,0	10,1	10,4	‰	zemřelí
9,7	9,2	8,4	9,5	6,7	6,7	4,6	‰	přistěhovalí
9,2	8,8	8,6	8,1	7,9	7,4	5,8	‰	vystěhovalí
-0,5	-0,4	-0,7	0,6	-1,9	-2,0	-2,2	‰	celkový přírůstek
4,8	4,6	4,7	5,0	4,6	4,6	4,7	‰	sňatky
3,3	2,9	2,4	2,9	3,1	2,6	3,5	‰	rozvody
4,2	3,4	3,3	3,5	3,3	3,3	3,9	‰	potraty
5,4	3,7	2,5	2,3	4,9	3,3	4,2	‰	Kojenecká úmrtnost ¹⁾
Bydlení								
1 322	1 580	1 581	3 842	1 462	1 494	2 004		Dokončené byty
2,4	3,1	3,1	3,4	2,3	2,5	1,6		na 1 000 obyvatel
Zaměstnanost a mzdy								
251,0	230,0	237,9	509,1	275,0	267,3	522,7	tis. osob	Zaměstnaní (VŠPS)
6,1	6,2	10,4	5,1	7,0	4,0	3,0	%	primární sektor
39,5	45,6	44,4	38,5	41,2	46,3	44,8	%	sekundární sektor
54,4	48,3	45,3	56,4	51,7	49,7	52,1	%	terciární sektor
Průměrná hrubá měsíční mzda zaměstnance ²⁾								
15 732	15 579	15 562	16 226	15 448	15 629	16 909	Kč	zemědělství, lesnictví,
14 351	13 100	12 790	12 614	12 964	13 400	12 501	Kč	rybolov
15 747	15 750	16 330	16 026	15 468	15 949	18 524	Kč	průmysl
15 707	15 164	15 098	16 991	18 062	16 355	15 506	Kč	stavebnictví

Přílohové tabulky

Tab. 3. Vybrané ukazatele podle krajů v roce 2004

1. pokračování

	Měřicí jednotka	Česká republika	v tom kraje						
			Hlavní město Praha	Středo-český	Jiho-český	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký
Nezaměstnanost (k 31. 12.)³⁾									
Uchazeči o zaměstnání	osoby	541 675	26 727	44 012	23 021	21 051	18 726	73 493	20 299
ženy		276 254	14 042	23 727	12 487	11 144	8 812	36 995	10 650
absolventi škol a mladiství		47 260	2 069	3 882	2 210	1 840	1 479	5 215	1 632
se zdravotním postižením		74 672	3 100	6 001	3 239	3 023	1 935	9 000	3 042
dosažitelní uchazeči		509 510	24 415	41 657	21 281	19 645	18 064	69 428	18 854
Volná pracovní místa	místa	51 203	14 598	6 475	3 239	4 416	1 196	2 948	2 547
Míra registrované nezaměstnanosti (nová metodika)	%	9,47	3,58	6,85	6,59	6,74	10,75	15,85	8,22
Školství									
Mateřské školy		4 776	307	614	296	258	138	323	208
děti	osoby	280 487	27 646	31 063	18 694	14 876	8 197	22 072	12 327
Základní školy		3 785	219	471	239	207	102	247	181
žáci celkem	osoby	917 738	85 584	101 540	57 819	47 641	27 819	76 504	39 819
Gymnázia		345	58	33	24	14	9	24	13
žáci denního studia	osoby	142 374	23 295	12 771	9 059	6 490	3 362	8 884	4 858
Střední odborné školy		812	100	75	59	33	24	73	41
žáci denního studia	osoby	208 929	30 323	17 408	13 399	10 493	5 805	16 621	7 967
Střední odborná učiliště		514	46	54	39	27	19	45	19
žáci denního studia	osoby	175 975	16 752	14 839	11 863	9 325	5 476	15 040	8 085
Vyšší odborné školy		174	36	18	15	5	2	11	8
žáci denního studia	osoby	25 033	5 605	2 045	2 254	959	233	1 336	734
Vysoké školy - počet škol		62	29	3	3	2	1	2	1
Studenti v prezenčním studiu (s českým státním občanstvím)	osoby	216 226	81 760	568	7 761	14 280	1 799	5 976	5 802
Kultura									
Divadla		271	84	25	14	14	11	16	9
Stálá kina		626	34	57	54	33	26	62	25
Muzea (včetně poboček)		841	74	117	68	44	28	52	35
Veřejné knihovny (vč. poboček)		6 523	84	904	634	556	145	355	244
Zdravnictví									
Lékaři celkem	přep. osoby	40 371	7 930	3 405	2 226	2 341	1 103	2 715	1 437
z toho v nestátních zařízeních		32 409	4 242	3 288	2 184	1 632	1 068	2 649	1 424
na 1 000 obyvatel		4,0	6,8	3,0	3,6	4,3	3,6	3,3	3,4
Obyvatelé na 1 lékaře	osoby	252,8	147,0	334,2	281,0	235	275	302	297
Střední zdravotničtí pracovníci	osoby	105 077	18 829	8 786	5 824	6 052	3 125	7 797	3 858
Nemocnice		197	25	25	10	11	5	20	9
lůžka		65 488	10 327	5 715	3 798	3 581	1 734	5 644	2 637
na 1 000 obyvatel		6,4	8,9	5,0	6,1	6,5	5,7	6,9	6,2
lékaři (lůžková část)	přep. osoby	8 867	1 677	717	512	489	197	651	373
Odborné léčebné ústavy		166	16	24	9	5	4	12	7
lůžka		23 189	2 585	2 847	973	1 883	393	1 452	507
z toho léčebny pro dlouhodobě nemocné		73	6	13	4	2	4	5	2
lůžka		7 272	953	1 069	438	340	393	418	126
Lékaři v ambulantní péči	přep. osoby	29 230	5 816	2 430	1 620	1 716	728	1 949	1 011
obyvatelé na 1 lékaře	osoby	349	200	468	386	320	417	421	423
Samostatné ordinace praktického lékaře		4 460	518	473	288	241	118	321	186
pro dospělé		2 107	240	240	137	104	64	159	96
pro děti a dorost		5 419	847	492	328	315	140	375	215
stomatologa		2 302	312	214	150	134	80	185	104
Lékárny a výdejny		2 302	312	214	150	134	80	185	104
Místa v jeslích		1 616	325	96	90	76	-	298	-

Přílohy tabulky

Tab. 3. Vybrané ukazatele podle krajů v roce 2004

1. pokračování

v tom kraje							Měřicí jednotka	
Králové- hradecký	Pardubický	Vysočina	Jiho- moravský	Olo- moucký	Zlínský	Moravsko- slezský		
Nezaměstnanost (k 31. 12.)³⁾								
22 526	24 399	24 531	66 207	39 591	31 606	105 486	osoby	Uchazeči o zaměstnání
11 488	12 414	13 116	33 441	19 717	16 125	52 096		ženy
2 188	2 359	2 581	6 397	3 412	3 092	8 904		absolventi škol a mladiství
3 422	3 951	3 535	9 787	5 518	4 981	14 138		se zdravotním postižením
21 277	22 987	23 404	62 369	37 300	29 097	99 732		dosažitelní uchazeči
2 075	2 039	1 273	3 448	2 513	1 762	2 674	místa	Volná pracovní místa
7,67	8,94	8,85	10,69	11,73	9,53	15,66	%	Míra registrované nezaměstnanosti (nová metodika)
Školství								
298	312	286	614	353	306	463		Mateřské školy
15 695	15 120	15 216	30 624	18 583	16 693	33 681	osoby	děti
256	232	257	440	279	233	422		Základní školy
50 253	47 244	50 965	100 060	57 455	55 046	119 989	osoby	žáci celkem
18	20	18	40	20	15	39		Gymnázia
7 530	7 268	6 813	18 174	9 695	7 726	16 449	osoby	žáci denního studia
51	43	38	85	48	52	90		Střední odborné školy
11 421	10 862	10 425	22 496	12 271	13 606	25 832	osoby	žáci denního studia
35	30	29	45	41	32	53		Střední odborná učiliště
9 271	8 253	9 588	21 473	11 681	11 575	22 754	osoby	žáci denního studia
11	10	12	16	7	11	12		Vyšší odborné školy
1 147	1 435	1 873	3 108	1 064	1 151	2 089	osoby	žáci denního studia
1	2	1	9	2	2	4		Vysoké školy - počet fakult
6 810	5 473	59	47 439	10 986	4 565	22 948		Studenti v prezenčním studiu (s českým státním občanstvím)
Kultura								
20	16	6	16	8	9	23		Divadla
48	40	47	56	47	35	62		Stálá kina
62	54	52	80	45	52	78		Muzea (včetně poboček)
498	423	610	732	520	405	413		Veřejné knihovny (včetně poboček)
Zdravotnictví								
2 151	1 686	1 629	4 785	2 541	1 919	4 502	přep. osoby	Lékaři celkem
1 642	1 644	1 556	3 315	1 958	1 853	3 954		z toho v nestátních zařízeních
3,9	3,3	3,1	4,3	4,0	3,2	3,6		na 1 000 obyvatel
254,2424	299,599	317,5106	234,5547	250,114	308,102	279,5322	osoby	Obyvatelé na 1 lékaře
5 738	4 344	4 737	12 201	6 412	5 215	12 158	osoby	Střední zdravotničtí pracovníci
12	10	6	23	10	11	20		Nemocnice
3 728	2 702	2 925	8 028	3 667	3 377	7 625		lůžka
6,8	5,3	5,7	7,2	5,8	5,7	6,1		na 1 000 obyvatel
441	320	359	1 191	565	358	1 015	přep. osoby	lékaři (lůžková část)
15	7	11	11	13	10	22		Odborné léčebné ústavy
1 072	1 254	2 200	1 465	1 784	1 625	3 149		lůžka
5	3	4	3	5	4	13		z toho léčebny pro dlouhodobě nemocné
459	252	373	423	526	388	1 114		lůžka
1 615	1 274	1 142	3 428	1 818	1 437	3 246	přep. osoby	Lékaři v ambulantní péči
339	397	453	327	350	411	388	osoby	obyvatelé na 1 lékaře
239	219	220	525	296	287	529		Samostatné ordinace praktického lékaře
121	102	104	228	143	120	249		pro dospělé
300	247	246	605	353	334	622		pro děti a dorost
141	110	107	251	132	122	260		stomatologa
141	110	107	251	132	122	260		Lékárny a výdejny
148	48	65	110	100	130	130		Místa v jeslích

Přílohové tabulky

Tab. 3. Vybrané ukazatele podle krajů v roce 2004

2. pokračování

	Měřicí jednotka	Česká republika	v tom kraje						
			Hlavní město Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký
Pracovní neschopnost									
Průměrný počet nemocensky pojištěných	osoby	4 389 251	863 895	434 613	254 733	230 214	111 108	288 969	164 459
Průměrná pracovní neschopnost	%	5,857	4,605	5,405	6,027	6,021	5,685	5,884	6,489
pro nemoc	%	5,256	4,271	4,834	5,338	5,280	5,117	5,334	5,869
pro pracovní úrazy	%	0,222	0,131	0,218	0,283	0,315	0,211	0,230	0,235
pro ostatní úrazy	%	0,379	0,203	0,352	0,406	0,426	0,357	0,320	0,386
Sociální zabezpečení									
Zařízení sociální péče celkem ⁴⁾		1 073	45	113	58	54	40	105	43
místa ⁴⁾		79 074	4 718	7 975	4 356	4 369	2 631	8 560	2 699
Příjemci důchodů celkem	osoby	2 625 685	293 364	292 670	156 986	142 551	70 806	203 710	106 522
starobních plných	osoby	1 371 420	170 204	148 655	80 655	76 048	39 066	102 964	54 080
Průměrný měsíční důchod	Kč	7 118	7 601	7 120	7 035	7 127	7 045	7 057	7 032
starobní plný	Kč	7 270	7 778	7 269	7 162	7 231	7 190	7 262	7 202
Kriminalita, nehody									
Zjištěné trestné činy		351 090	97 302	37 776	16 396	16 815	10 349	32 348	15 352
na 1 000 obyvatel		34,4	83,5	33,2	26,2	30,6	34,1	39,4	35,9
Dopravní nehody		196 484	29 598	26 161	13 707	12 308	6 610	14 533	8 757
na 1 000 obyvatel		19,3	25,4	23,0	21,9	22,4	21,8	17,7	20,5
usmrcení	osoby	1 215	56	191	103	75	37	110	38
těžce zranění	osoby	4 878	428	812	335	189	171	391	182
způsobené hmotné škody	mil. Kč	9 687	1 799	1 537	652	622	294	600	379
Makroekonomické ukazatele									
Hrubý domácí produkt v tržních cenách	mil. Kč	2 767 717	637 704	288 888	150 970	137 911	65 798	188 041	94 451
na 1 obyvatele	Kč	271 161	547 096	253 912	241 389	251 106	216 639	229 146	220 991
průměr ČR = 100	%	100,0	201,8	93,6	89,0	92,6	79,9	84,5	81,5
Podíl na hrubé přidané hodnotě									
primární sektor	%	3,3	0,1	4,2	6,2	4,3	2,5	1,9	2,0
sekundární sektor	%	37,9	18,0	44,1	41,1	42,1	42,9	50,0	48,6
terciární sektor	%	58,8	81,9	51,7	52,7	53,6	54,6	48,1	49,4
Tvorba hrubého fixního kapitálu	mil. Kč	743 807	214 631	76 184	45 337	37 491	20 544	46 381	28 586
na 1 obyvatele	Kč	72 873	184 135	66 960	72 491	68 263	67 642	56 519	66 885
průměr ČR = 100	%	100,0	252,7	91,9	99,5	93,7	92,8	77,6	91,8
Organizační struktura (k 31. 12.)									
Počet registrovaných subjektů		2 352 601	417 123	262 821	142 796	125 065	74 580	163 874	108 207
z toho:									
obchodní společnosti celkem		244 537	84 717	19 979	11 123	10 018	5 388	13 403	8 656
družstva		13 334	5 372	951	701	417	134	412	372
státní podniky		803	211	88	40	24	28	66	38
soukromí podnikatelé		1 674 595	269 424	194 328	102 538	89 028	54 542	118 656	82 020
zemědělství podnikatelé a samostatně hospodařící rolníci		99 669	1 347	11 829	8 473	5 232	1 834	6 724	4 235
Zemědělství									
Osevní plochy (k 31. 5.)	ha	2 665 713	8 915	505 506	284 375	216 650	152 524	43 457	174 018
z toho: obiloviny celkem	ha	1 607 251	5 605	311 917	171 272	128 166	107 110	25 950	95 216
brambory celkem	ha	35 973	17	7 538	5 219	1 635	948	441	1 318
řepka	ha	259 460	1 217	51 215	34 523	24 607	3 878	5 203	20 250
Sklížeň vybraných plodin									
obiloviny celkem	t	8 783 801	33 966	1 757 895	873 063	669 427	131 519	608 443	132 325
brambory celkem	t	861 798	398	176 918	130 134	39 747	6 405	21 073	10 718
řepka	t	934 674	4 886	191 173	117 304	85 706	19 272	14 687	18 491

Přílohy tabulky

Tab. 3. Vybrané ukazatele podle krajů v roce 2004

2. pokračování

v tom kraje							Měřicí jednotka	
Králové- hradecký	Pardubický	Vysočina	Jiho- moravský	Olo- moucký	Zlínský	Moravsko- slezský		
								Pracovní neschopnost
222 950	203 411	198 512	488 910	222 843	233 801	470 833	osoby	Průměrný počet nemocensky pojištěných
6,033	6,099	6,103	6,161	6,399	6,883	6,824	%	Průměrná pracovní neschopnost pro nemoc
5,374	5,449	5,349	5,617	5,695	6,116	5,974	%	pro pracovní úrazy
0,272	0,247	0,303	0,207	0,224	0,227	0,250	%	pro ostatní úrazy
0,387	0,403	0,451	0,337	0,480	0,540	0,600	%	
								Sociální zabezpečení
67	48	52	123	79	93	153		Zařízení sociální péče celkem ⁴⁾ místa ⁴⁾
4 388	4 133	3 690	9 033	6 277	6 179	10 066		
146 737	132 372	134 413	301 175	163 584	156 443	324 352	osoby	Příjemci důchodů celkem
75 963	69 939	70 911	155 365	86 104	79 937	161 529	osoby	starobních plných
7 069	7 012	7 015	7 004	6 980	6 969	7 156	Kč	Průměrný měsíční důchod
7 162	7 096	7 060	7 189	7 081	7 094	7 344	Kč	starobní plný
								Kriminalita, nehody
12 572	10 519	8 526	32 008	15 352	10 619	35 156		Zjištěné trestné činy
23,0	20,8	16,5	28,5	24,2	18,0	27,9		na 1 000 obyvatel
10 180	8 563	8 911	18 911	9 949	8 324	19 972		Dopravní nehody
18,6	16,9	17,2	16,8	15,7	14,1	15,9		na 1 000 obyvatel
76	67	66	122	84	62	128	osoby	usmrcení
354	331	253	415	321	244	452	osoby	těžce zranění
456	353	545	851	449	365	785	mil. Kč	způsobené hmotné škody
								Makroekonomické ukazatele
133 767	116 639	121 318	285 855	134 376	131 789	280 210	mil. Kč	Hrubý domácí produkt v tržních cenách
244 549	230 880	234 530	254 684	211 467	222 885	222 638	Kč	na 1 obyvatele
90,2	85,1	86,5	93,9	78,0	82,2	82,1	%	průměr ČR = 100
5,3	5,9	9,7	3,9	5,9	3,9	2,1	%	Podíl na hrubé přidané hodnotě primární sektor
41,8	44,4	46,9	36,1	39,5	48,1	47,9	%	sekundární sektor
52,9	49,7	43,4	60,0	54,6	48,0	50,0	%	terciární sektor
28 303	21 601	27 083	78 668	30 405	29 041	59 552	mil. Kč	Tvorba hrubého fixního kapitálu
51 743	42 758	52 356	70 090	47 848	49 115	47 316	Kč	na 1 obyvatele
71,0	58,7	71,8	96,2	65,7	67,4	64,9	%	průměr ČR = 100
								Organizační struktura
122 313	102 319	95 816	252 506	129 075	128 679	227 427		Počet registrovaných subjektů (k 31. 12.) z toho:
9 574	7 669	6 073	30 406	8 386	11 178	17 967		obchodní společnosti celkem
578	382	552	1 492	491	299	1 181		družstva
39	31	19	90	39	20	70		státní podniky
88 077	72 955	66 500	175 285	96 748	93 317	171 177		soukromí podnikatelé
7 889	5 916	7 796	13 552	7 567	8 728	8 547		zemědělské podnikatelé a samostatně hospodařící rolníci
								Zemědělství
190 480	296 971	322 395	186 054	103 901	138 198		ha	Osevní plochy (k 31. 5.)
101 274	164 004	216 799	111 605	61 495	81 145		ha	z toho: obiloviny celkem
1 826	11 890	2 610	781	526	961		ha	brambory celkem
22 833	32 585	16 806	16 768	7 536	16 394		ha	řepka
								Sklizeň vybraných plodin
537 018	551 488	819 729	1 245 082	647 795	347 939	428 112	t	obiloviny celkem
30 914	43 285	293 284	56 047	18 424	12 356	22 095	t	brambory celkem
76 771	82 874	110 572	60 754	64 278	28 467	59 439	t	řepka

Přílohové tabulky

Tab. 3. Vybrané ukazatele podle krajů v roce 2004

dokončení

	Měřicí jednotka	Česká republika	v tom kraje						
			Hlavní město Praha	Středočeský	Jihočeský	Plzeňský	Karlovarský	Ústecký	Liberecký
Hektarové výnosy vybraných plodin:									
obiloviny celkem	t	5,46	6,06	5,63	5,11	5,23	5,12	5,68	5,11
brambory celkem	t	23,96	23,41	23,47	24,93	24,31	24,45	22,21	24,30
řepka	t	3,60	4,01	3,73	3,40	3,48	3,41	3,79	3,55
Hospodářská zvířata (k 1. 4. 2005)									
skot celkem	kusy	1 397 308	154 934	211 413	155 285	34 689	39 652	38 051	
prasata celkem	kusy	2 876 834	415 646	348 209	212 974	42 349	116 604	43 166	
drůbež celkem	kusy	25 372 333	4 907 240	4 647 242	1 869 222	249 401	1 530 870	112 016	
ovce a berani	kusy	140 197,0	12 247	21 244	14 547	13 276	10 379	7 529	
Intenzita chovu skotu ⁵⁾	ks/100 ha	38,5	26,1	48,4	48,0	32,3	18,4	38,0	
prasat ⁶⁾	ks/100 ha	105,8	78,2	121,5	94,9	88,5	73,9	95,3	
Průmysl⁷⁾									
Počet podniků		8 184	741	838	547	512	268	538	428
Průměrný evidenční počet zaměstnanců	fyz. osoby mil. Kč	1 129 615	103 309	120 519	69 351	72 377	34 759	80 488	61 925
Tržby z průmyslové činnosti	b. c.	2 371 494	262 396	406 060	117 453	137 217	43 707	216 540	105 257
Stavebnictví⁷⁾									
Počet podniků		2 404	341	202	164	142	60	217	82
Průměrný evidenční počet zaměstnanců	fyz. osoby mil. Kč	157 982	36 643	10 811	9 157	7 883	2 929	11 551	4 049
Stavební práce podle dodavatelských smluv	b. c.	278 207	100 377	16 560	13 558	11 805	3 941	15 107	8 089
Stavební povolení									
Vydaná stavební povolení		153 622	13 106	27 647	10 739	10 421	4 192	8 170	6 233
Předpokládaná hodnota staveb	mil. Kč b. c.	315 072	51 222	40 790	14 729	15 788	8 181	14 420	7 473
Cestovní ruch									
Hromadná ubytovací zařízení		7 640	598	560	1 007	426	423	402	926
lůžka		433 214	68 913	30 112	51 685	21 810	26 609	20 036	39 964
Hosté v hromadných ubytovacích zařízeních	osoby	12 219 689	3 863 989	854 987	1 068 596	519 024	564 543	355 225	752 473
z toho cizinci	osoby	6 061 225	3 470 279	268 155	317 742	170 586	386 971	148 441	250 575
Podíl chráněných území na rozloze	%	15,9	5,3	9,0	21,0	10,6	18,9	26,9	32,5
Měrné emise (REZZO 1 - 3) ⁸⁾									
oxid siřičitý SO ₂	t/km ²	2,86	3,81	2,37	1,13	1,53	4,83	13,60	1,42
oxidy dusíku NO _x	t/km ²	2,06	6,18	1,65	0,47	0,66	2,55	11,80	0,66
oxid uhelnatý CO	t/km ²	3,46	6,13	2,46	1,19	1,49	1,31	3,11	2,24

1) zemřelí do 1 roku na 1 000 živě narozených

2) bez menších podniků, podle sídla podniku

3) evidovaná nezaměstnanost podle údajů úřadů práce

4) předběžné údaje

5) vztaženo k zemědělské půdě

6) vztaženo k orné půdě

7) podniky se 20 a více zaměstnanci, sídlo v kraji

8) údaje roku 2003

Přílohové tabulky

Tab. 3. Vybrané ukazatele podle krajů v roce 2004

dokončení

v tom kraje							Měřicí jednotka	
Králové- hradecký	Pardu- bický	Vysočina	Jiho- moravský	Olo- moucký	Zlínský	Moravsko- slezský		
5,64	5,44	5,00	5,68	5,80	5,64	5,27	t	Hektarové výnosy vybraných plodin:
23,46	23,70	24,67	21,47	23,59	23,49	22,97	t	obiloviny celkem
3,79	3,63	3,39	3,62	3,83	3,78	3,63	t	brambory celkem
								řepka
								Hospodářská zvířata (k 1. 4. 2005)
109 527	121 379	218 625	75 511	96 851	60 730	80 661	kusy	skot celkem
209 737	193 783	391 482	433 761	215 185	104 796	149 142	kusy	prasata celkem
1 519 845	1 559 590	1 231 383	4 303 093	613 279	1 184 033	1 645 119	kusy	drůbež celkem
8 863	8 678	7 655	4 104	5 517	14 321	11 837	kusy	ovce a berani
46,0	49,9	57,1	20,5	40,2	38,0	36,1	ks/100 ha	Intenzita chovu skotu ⁵⁾
118,9	100,8	131,3	133,0	115,2	99,4	106,1	ks/100 ha	prasat ⁶⁾
								Průmysl⁷⁾
505	485	467	964	518	656	717		Počet podniků
67 722	64 223	64 203	108 445	67 112	71 203	143 979	fyz. osoby	Průměrný evidenční počet zaměstnanců
101 149	160 836	106 268	162 544	105 767	128 324	317 978	mil. Kč b. c.	Tržby z průmyslové činnosti
								Stavebnictví⁷⁾
125	134	115	298	122	144	259		Počet podniků
5 990	7 755	7 004	20 127	8 894	8 604	16 584	fyz. osoby	Průměrný evidenční počet zaměstnanců
7 929	9 708	7 863	35 568	14 597	11 786	21 320	mil. Kč b. c.	Stavební práce podle dodavatelských smluv
								Stavební povolení
8 540	6 419	8 196	20 344	8 488	7 021	12 789		Vydaná stavební povolení
13 315	12 387	11 725	28 468	13 124	12 562	24 115	mil. Kč b. c.	Předpokládaná hodnota staveb
								Cestovní ruch
966	281	357	490	344	370	490		Hromadná ubytovací zařízení
43 985	15 006	18 544	30 168	18 614	21 415	26 353		lůžka
951 492	338 687	399 005	1 014 514	417 663	522 355	597 136	osoby	Hosté v hromadných ubytovacích zařízeních
298 128	53 018	64 194	345 930	97 405	81 608	108 193	osoby	z toho cizinci
22,6	9,8	9,6	7,0	11,9	30,6	18,0	%	Podíl chráněných území na rozloze
								Měrné emise (REZZO 1 - 3) ⁸⁾
1,79	4,73	0,61	0,55	1,22	1,95	5,35	t/km ²	oxid siřičitý SO ₂
0,70	3,30	0,40	0,65	0,80	0,93	4,38	t/km ²	oxidy dusíku NO _x
2,26	2,24	1,42	0,85	1,33	1,33	25,82	t/km ²	oxid uhelnatý CO

Přílohy tabulky

Tab. 4. Vybrané ukazatele podle okresů v roce 2004

	Měřicí jednotka	Plzeňský kraj	v tom okresy						
			Domažlice	Klatovy	Plzeň-město	Plzeň-jih	Plzeň-sever	Rokycany	Tachov
Území, osídlení (k 31. 12.)									
Výměra půdy celkem	ha	756 107	114 012	193 954	13 765	107 595	131 407	57 508	137 866
v tom: zemědělská půda	%	50,7	54,1	46,3	44,8	60,2	51,2	47,0	48,4
z toho orná	%	68,9	68,0	55,4	72,5	72,3	81,8	74,2	69,0
nezemědělská půda	%	49,3	45,9	53,7	55,2	39,8	48,8	53,0	51,6
z toho lesní pozemky	%	80,1	82,5	80,5	34,2	75,6	81,3	81,0	83,7
Počet obcí celkem		501	86	95	1	99	101	68	51
se statutem města		46	7	11	1	7	9	6	5
Podíl městského obyvatelstva	%	66,7	54,4	64,5	100,0	44,1	39,9	54,1	60,2
Hustota obyvatelstva	osoby/km ²	73,0	52,0	45,0	1 181,0	64,0	57,0	79,0	37,0
Obyvatelstvo									
Střední stav obyvatelstva celkem	osoby	549 216	58 838	87 489	163 207	68 688	74 007	45 612	51 375
z toho ženy	osoby	280 366	29 808	44 549	84 852	34 609	37 499	23 203	25 846
Počet obyvatel (k 31. 12.) celkem	osoby	549 618	58 968	87 545	162 627	68 939	74 428	45 707	51 404
z toho ženy	osoby	280 463	29 873	44 530	84 544	34 716	37 700	23 226	25 874
Obyvatelé ve věku (k 31. 12.)									
0 - 14	osoby	80 199	9 033	12 941	21 257	10 337	11 681	6 591	8 359
z toho ženy	osoby	41 124	4 616	6 669	10 833	5 342	5 974	3 355	4 335
15 - 64	osoby	389 337	42 040	61 591	115 535	48 329	52 522	31 954	37 366
z toho ženy	osoby	195 924	21 391	31 260	56 875	24 698	26 573	16 240	18 887
65 a více	osoby	80 082	7 895	13 013	25 835	10 273	10 225	7 162	5 679
z toho ženy	osoby	32 107	3 088	5 086	10 375	4 183	4 181	2 886	2 308
Průměrný věk obyvatel celkem	roky	40,2	39,4	40,2	41,5	40,3	39,4	40,7	37,8
Na 1 000 obyvatel									
živě narození	‰	9,2	9,1	9,4	9,2	8,9	9,7	8,2	9,4
zemřelí	‰	10,9	10,5	11,5	11,1	11,2	10,5	12,1	9,0
přistěhovalí	‰	10,2	12,2	12,2	16,5	21,7	23,6	19,5	19,4
vystěhovalí	‰	9,3	9,6	10,5	24,1	13,5	14,0	12,7	23,2
přirozený přírůstek	‰	-1,7	-1,4	-2,1	-1,9	-2,4	-0,8	-4,0	0,4
přírůstek stěhováním	‰	0,8	2,6	1,8	-7,6	8,2	9,6	6,8	-3,7
celkový přírůstek	‰	-0,9	1,1	-0,3	-9,5	5,9	8,8	2,9	-3,3
sňatky	‰	5,1	5,2	4,7	5,7	4,5	4,7	5,3	5,0
rozvody	‰	3,3	3,2	3,0	4,1	2,6	3,0	3,0	2,9
potraty	‰	4,9	5,0	4,3	5,4	4,3	4,5	4,4	6,3
Kojenecká úmrtnost ¹⁾	‰	4,4	7,5	6,1	2,7	3,3	1,4	13,4	2,1
Novorozenecká úmrtnost ²⁾	‰	2,0	1,9	2,4	1,3	1,6	1,4	5,4	2,1
Potratovost ³⁾	‰	534,1	549,7	453,3	584,4	481,9	459,1	543,0	668,7
Bydlení									
Dokončené byty		2 032	349	389	353	317	373	128	123
na 1 000 obyvatel		3,7	5,9	4,4	2,2	4,6	5,0	2,8	2,4
Zaměstnanost a mzdy⁴⁾									
Průměrný evidenční počet zaměstnanců	fyz. osoby	154 775	13 657	18 283	69 239	15 167	14 020	8 584	15 286
Průměrná hrubá měsíční mzda zaměstnance	Kč	16 831	15 457	14 991	18 686	15 569	15 266	15 892	15 128
Nezaměstnanost (k 31. 12.)⁵⁾									
Uchazeči o zaměstnání	osoby	21 051	2 143	3 920	6 021	1 875	2 501	1 832	2 759
z toho ženy	osoby	11 144	1 178	2 039	3 232	1 020	1 323	1 016	1 336
Volná pracovní místa	místa	4 416	293	567	2 511	322	287	129	307
Registrovaná míra nezaměstnanosti	%	6,74	6,51	8,51	6,21	4,89	5,86	7,09	8,99

Přílohové tabulky

Tab. 4. Vybrané ukazatele podle okresů v roce 2004

1. pokračování

	Měřicí jednotka	Plzeňský kraj	v tom okresy						
			Domažlice	Klatovy	Plzeň-město	Plzeň-jih	Plzeň-sever	Rokycany	Tachov
Školství									
Mateřské školy		258	36	44	46	39	42	20	31
děti	osoby	14 876	1 806	2 414	3 930	1 945	2 162	1 169	1 450
Základní školy		207	27	44	29	28	36	19	24
žáci celkem	osoby	47 641	5 499	7 851	12 836	6 064	6 340	4 033	5 018
Gymnázia		14	1	2	6	1	1	1	2
žáci denního studia	osoby	6 490	491	954	3 297	355	361	458	574
Střední odborné školy		33	3	6	17	2	1	1	3
žáci denního studia	osoby	10 493	879	1 265	7 203	214	204	303	425
Střední odborná učiliště		27	3	4	10	3	2	2	3
žáci celkem	osoby	10 239	923	1 418	5 412	701	440	825	520
Vyšší odborné školy		5	1	1	3	0	0	0	0
žáci denního studia	osoby	959	82	79	798	0	0	0	0
Vysoké školy - počet fakult		8							
Kultura									
Divadla		14	-	1	10	-	3	-	-
Stálá kina		33	6	5	6	3	6	2	5
Muzea (včetně poboček)		44	3	15	6	6	5	6	3
Veřejné knihovny (vč. poboček)		556	87	101	40	121	88	70	49
Zdravotnictví									
Lékaři celkem	přep. osoby	2 341	140	274	1 362	194	127	130	115
z toho v nestátních zař.	přep. osoby	1 632	140	268	730	141	122	120	111
na 1 000 obyvatel		4,3	2,4	3,1	8,3	3	2	3	2
Obyvatelé na 1 lékaře	osoby	235	419	319	120	354	585	352	447
Nemocnice		11	1	2	5	1	-	1	1
Odborné léčebné ústavy		5	-	1	2	1	-	1	-
z toho léčebny pro dlouhodobě nemocné		2	-	1	1	-	-	-	-
Lékaři v ambulantní péči	přep. osoby	1 716	112	207	950	122	124	96	105
obyvatelé na 1 lékaře	osoby	320,1	526,5	422,1	171,9	564,6	597,5	473,3	488,4
Samostatné ordinace praktického lékaře		1 089	98	161	424	105	131	78	92
pro dospělé		241	24	43	69	26	35	20	24
pro děti a dorost		104	11	17	29	12	16	9	10
stomatologa		315	29	50	128	28	34	21	25
Lékárny a výdejny		134	15	21	54	13	9	13	9
Místa v jeslích		4	1	-	2	-	-	-	1
Pracovní neschopnost									
Průměrný počet nemocensky pojištěných	osoby	230 214	19 678	29 579	101 691	22 485	20 647	14 495	21 639
Průměrná pracovní neschopnost	%	6,021	6,006	6,125	5,577	6,303	6,924	5,847	6,939
pro nemoc	%	5,280	5,125	5,260	4,966	5,547	6,022	5,067	6,083
pro pracovní úrazy	%	0,315	0,421	0,381	0,245	0,306	0,393	0,392	0,342
pro ostatní úrazy	%	0,426	0,460	0,483	0,366	0,450	0,509	0,389	0,514

Tab. 4. Vybrané ukazatele podle okresů v roce 2004

dokončení

	Měřicí jednotka	Plzeňský kraj	v tom okresy						
			Domažlice	Klatovy	Plzeň-město	Plzeň-jih	Plzeň-sever	Rokycany	Tachov
Sociální zabezpečení									
Zařízení sociální péče celkem ⁶⁾		130	17	20	27	17	20	13	16
místa ⁶⁾		6 598	340	642	1 388	289	290	240	420
Příjemci důchodů celkem	osoby	142 551	14 405	22 959	44 244	18 552	18 240	12 602	11 549
starobních plných	osoby	76 048	7 157	11 675	25 511	9 543	9 978	6 702	5 482
Průměrný měsíční důchod celkem	Kč	7 127	7 016	7 032	7 286	7 092	7 122	7 066	6 971
starobní plný	Kč	7 231	7 097	7 033	7 436	7 154	7 173	7 186	7 170
Kriminalita, nehody									
Zjištěné trestné činy		16 815	1 386	1 957	8 085	1 386	1 463	964	1 574
na 1 000 obyvatel		30,6	23,6	22,4	49,5	20,2	19,8	21,1	30,6
Dopravní nehody		12 308	1 184	1 701	4 346	1 308	1 352	953	1 464
usmrcení	osoby	75	8	11	6	16	12	3	19
těžce zranění	osoby	189	18	39	21	9	47	22	33
lehce zranění	osoby	2 173	271	366	530	276	311	135	284
způsobené hmotné škody	mil. Kč	622,0	52,3	82,6	187,9	70,8	84,2	59,3	84,9
Organizační struktura									
Počet registrovaných subjektů (k 31. 12.)		125 065	11 479	19 246	44 329	13 855	14 777	9 986	11 393
z toho:									
obchodní společnosti celkem		10 018	762	1 065	5 417	651	778	562	783
družstva		417	35	67	154	51	40	51	19
státní podniky		24	3	2	14	1	2		2
soukromí podnikatelé		89 028	8 129	13 457	31 314	10 109	11 217	7 354	7 448
zemědělské podnikatelé a samostatně hospodařící rolníci		5 232	582	1 677	450	1 034	718	352	419
Stavebnictví⁷⁾									
Počet podniků		142	15	12	78	16	12	5	4
Průměrný evidenční počet zaměstnanců	fyz. osoby	7 883	619	1 015	4 321	1 074	456	217	182
Stavební práce podle dodavatelských smluv	mil. Kč b. c.	11 805	596	1 660	6 736	1 966	511	198	139
Stavební povolení									
Vydaná stavební povolení		10 421	1 281	1 214	2 085	1 944	1 968	1 174	755
Předpokládaná hodnota staveb	mil. Kč b. c.	15 788	1 386	1 849	7 244	1 439	1 702	1 048	1 120
Cestovní ruch									
Hromadná ubytovací zařízení		432	48	206	43	27	42	24	42
lůžka		21 957	2 261	8 940	2 730	1 127	2 743	1 645	2 511
Životní prostředí									
Měrné emise (REZZO 1 - 3) ⁸⁾									
oxid siřičitý SO ₂	t/km ²	8 535,8	359,1	446,5	7 079,5	103,0	169,3	369,4	8,9
oxidy dusíku NO _x	t/km ²	3 632,9	82,3	220,0	2 714,0	153,2	200,4	216,7	46,4
oxid uhelnatý CO	t/km ²	1 234,4	154,4	114,5	679,3	116,7	97,0	64,5	8,1

1) zemřelí do 1 roku na 1 000 živě narozených

2) zemřelí do 28 dnů na 1 000 živě narozených

3) potraty na 1 000 narozených celkem

4) bez menších podniků, podle sídla podniku

5) evidovaná nezaměstnanost podle údajů úřadů práce

6) předběžné údaje

7) stavební podniky s 20 a více zaměstnanci, sídlo v okrese

8) údaje za rok 2003

Přílohové tabulky

Tab. 5. Vybrané údaje o správních obvodech obcí s rozšířenou působností k 31. 12. 2004

	Počet					Výměra v ha	Podíl v %		
	obcí	částí obcí	katastrů	obyva- tel	jednotek v RES		zemědělské půdy	lesních pozemků	zastavě- ných ploch
Plzeňský kraj	501	1 543	1 385	549 618	125 065	756 110	50,7	39,5	1,3
v tom správní obvody:									
Blovice	19	51	46	11 058	2 181	22 255	58,8	32,6	1,4
Domažlice	58	160	139	39 226	7 858	76 318	50,7	41,4	1,1
Horažďovice	20	59	55	12 194	2 399	25 871	65,6	21,5	1,3
Horšovský Týn	18	74	63	13 584	2 575	28 866	65,6	26,2	1,3
Klatovy	44	242	205	50 311	11 236	90 638	51,0	39,3	1,2
Kralovice	44	120	112	21 988	4 594	65 927	48,0	44,3	1,0
Nepomuk	26	64	63	11 215	2 310	30 872	58,9	31,7	1,3
Nýřany	54	117	110	48 512	9 266	62 750	54,8	35,1	1,4
Plzeň	15	52	43	177 897	47 849	26 148	49,4	25,2	4,8
Přeštice	30	58	50	20 235	4 058	27 119	60,4	30,8	1,7
Rokycany	68	101	91	45 707	9 986	57 508	47,0	43,0	1,6
Stod	24	41	38	21 349	3 751	25 915	58,7	30,2	1,6
Stříbro	24	90	81	16 454	3 062	43 073	52,8	38,8	0,9
Sušice	30	178	155	24 938	5 609	78 056	34,7	54,8	0,8
Tachov	27	136	134	34 950	8 331	94 793	46,3	45,2	0,7

Tab. 6. Bydlení a bytová výstavba podle správních obvodů obcí s rozšířenou působností

	Byty celkem	v tom		Nebydlené byty užívané k rekreaci	Dokončené byty		Zrušené byty
		trvale obydlené	neobydlené		celkem	na 1 000 obyvatel	
SLDB k 1. 3. 2001				v roce 2004			
Plzeňský kraj	244 476	208 992	35 484	14 306	2 032	3,7	37
v tom správní obvody:							
Blovice	5 234	3 980	1 254	682	103	9,3	1
Domažlice	17 095	14 535	2 560	965	227	5,8	6
Horažďovice	5 831	4 502	1 329	718	64	5,2	-
Horšovský Týn	5 838	4 873	965	382	116	8,5	2
Klatovy	22 547	18 481	4 066	1 917	107	2,1	-
Kralovice	10 279	7 918	2 361	1 370	90	4,1	6
Nepomuk	5 830	4 206	1 624	952	14	1,2	1
Nýřany	19 830	17 015	2 815	1 134	260	5,4	-
Plzeň	80 678	73 831	6 847	571	478	2,7	11
Přeštice	9 055	7 389	1 666	801	64	3,2	2
Rokycany	20 976	16 951	4 025	2 169	128	2,8	1
Stod	8 883	7 787	1 096	426	40	1,9	3
Stříbro	6 607	5 768	839	275	53	3,2	-
Sušice	12 321	9 511	2 810	1 665	218	8,7	-
Tachov	13 472	12 245	1 227	279	70	2,0	4

Přílohy tabulky

Tab. 7. Pohyb obyvatelstva ve správních obvodech obcí s rozšířenou působností v roce 2004

	Sňatky	Rozvody	Živě narození	Potraty	Zemřelí	Přirozený přírůstek	Přírůstek stěhováním	Celkový přírůstek
Plzeňský kraj	2 799	1 812	5 046	2 694	5 999	-953	458	-495
v tom správní obvody:								
Blovice	47	29	85	43	139	-54	90	36
Domažlice	202	125	348	201	386	-38	36	-2
Horažďovice	59	29	100	35	140	-40	-6	-46
Horšovský Týn	66	33	135	55	137	-2	91	89
Klatovy	251	137	517	246	569	-52	95	43
Kralovice	96	66	212	94	256	-44	136	92
Nepomuk	38	30	97	43	155	-58	44	-14
Nýřany	235	147	465	219	477	-12	510	498
Plzeň	1 001	708	1 630	941	1 964	-334	-1 049	-1 383
Přeštice	101	64	184	94	212	-28	231	203
Rokycany	241	139	372	202	553	-181	312	131
Stod	106	65	212	105	250	-38	146	108
Stříbro	84	39	147	100	155	-8	-169	-177
Sušice	98	90	206	94	301	-95	64	-31
Tachov	174	111	336	222	305	31	-23	8
Relativní údaje (na 1 000 obyvatel středního stavu)								
Plzeňský kraj	5,1	3,3	9,2	4,9	10,9	-1,7	0,8	-0,9
v tom správní obvody:								
Blovice	4,3	2,6	7,7	3,9	12,6	-4,9	8,2	3,3
Domažlice	5,2	3,2	8,9	5,1	9,9	-1,0	0,9	-0,1
Horažďovice	4,8	2,4	8,2	2,9	11,5	-3,3	-0,5	-3,8
Horšovský Týn	4,9	2,4	10,0	4,1	10,1	-0,1	6,7	6,6
Klatovy	5,0	2,7	10,3	4,9	11,3	-1,0	1,9	0,9
Kralovice	4,4	3,0	9,7	4,3	11,7	-2,0	6,2	4,2
Nepomuk	3,4	2,7	8,7	3,8	13,8	-5,2	3,9	-1,3
Nýřany	4,9	3,1	9,6	4,5	9,9	-0,2	10,6	10,3
Plzeň	5,6	4,0	9,1	5,3	11,0	-1,9	-5,9	-7,8
Přeštice	5,0	3,2	9,1	4,7	10,5	-1,4	11,5	10,1
Rokycany	5,3	3,0	8,2	4,4	12,1	-4,0	6,8	2,9
Stod	5,0	3,1	10,0	4,9	11,7	-1,8	6,9	5,1
Stříbro	5,1	2,4	8,9	6,0	9,4	-0,5	-10,2	-10,7
Sušice	3,9	3,6	8,3	3,8	12,1	-3,8	2,6	-1,2
Tachov	5,0	3,2	9,6	6,4	8,8	0,9	-0,7	0,2

Přílohové tabulky

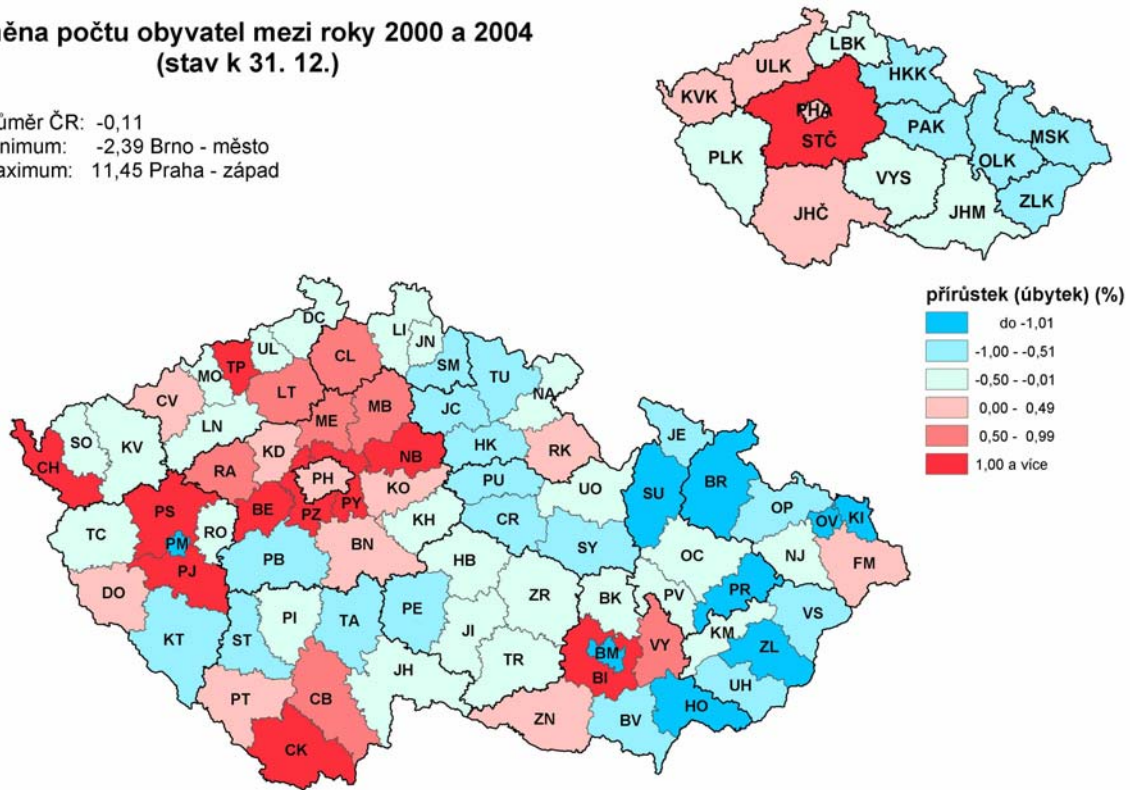
Tab. 8. Nezaměstnanost podle správních obvodů obcí s rozšířenou působností k 31. 12. 2004

	Registrovaní uchazeči o zaměstnání						Míra registrované nezaměstnanosti (%) ¹⁾	
	celkem	ženy	z toho podíl (v %)					
			ve věku		délka evidence			
			do 24 let	50 a více	6 - 12 měs.	1 rok a více	celkem	ženy
Píseňský	21 051	52,9	20,5	23,5	17,9	34,2	7,37	8,68
v tom správní obvody								
Blovice	304	57,2	21,1	27,3	15,1	31,6	5,66	7,38
Domažlice	1 363	55,4	18,7	24,9	20,6	34,8	6,65	8,30
Horažďovice	550	60,4	18,7	25,6	24,2	28,0	9,12	12,77
Horšovský Týn	566	51,9	18,9	27,0	18,4	39,6	7,86	9,33
Klatovy	2 028	48,3	21,9	20,5	17,1	30,0	7,85	8,54
Kralovice	946	54,0	20,8	23,9	17,8	38,4	8,21	10,11
Nepomuk	347	58,8	19,0	22,2	14,7	35,7	6,37	8,94
Nýřany	1 461	51,9	23,7	22,5	19,1	25,3	5,96	6,96
Píseň	6 390	53,7	20,9	22,4	18,1	33,8	6,73	7,83
Přeštice	518	56,4	16,4	24,7	18,1	24,7	5,07	6,52
Rokycany	1 832	55,5	18,5	27,7	16,7	41,5	7,85	9,80
Stod	649	51,3	21,0	25,3	21,4	29,3	5,95	6,81
Stříbro	913	54,3	19,4	21,7	14,3	46,3	10,45	12,60
Sušice	1 338	54,3	18,7	22,7	15,5	32,1	10,96	13,62
Tachov	1 846	45,5	21,7	24,3	17,5	37,2	9,80	9,72

¹⁾ počet registrovaných uchazečů o zaměstnání vztažený k ekonomicky aktivním ze SLDB 2001

**Změna počtu obyvatel mezi roky 2000 a 2004
(stav k 31. 12.)**

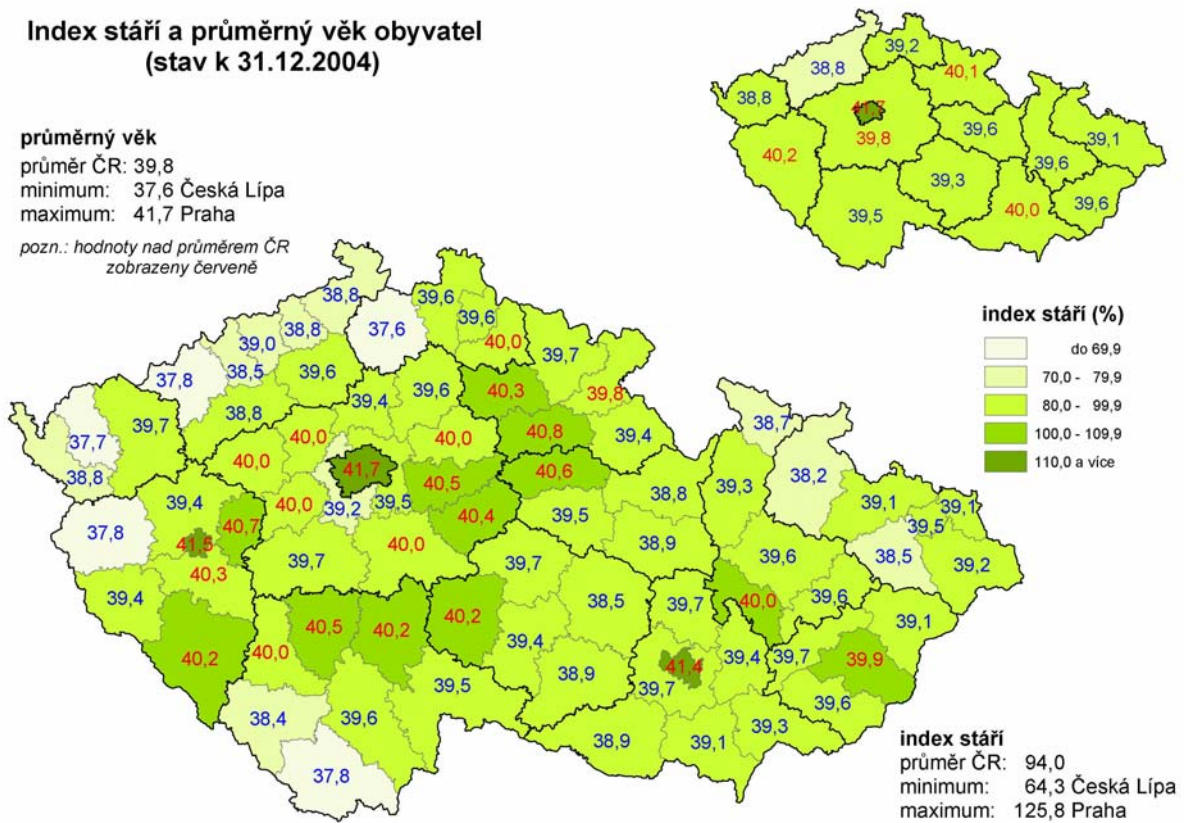
průměr ČR: -0,11
 minimum: -2,39 Brno - město
 maximum: 11,45 Praha - západ

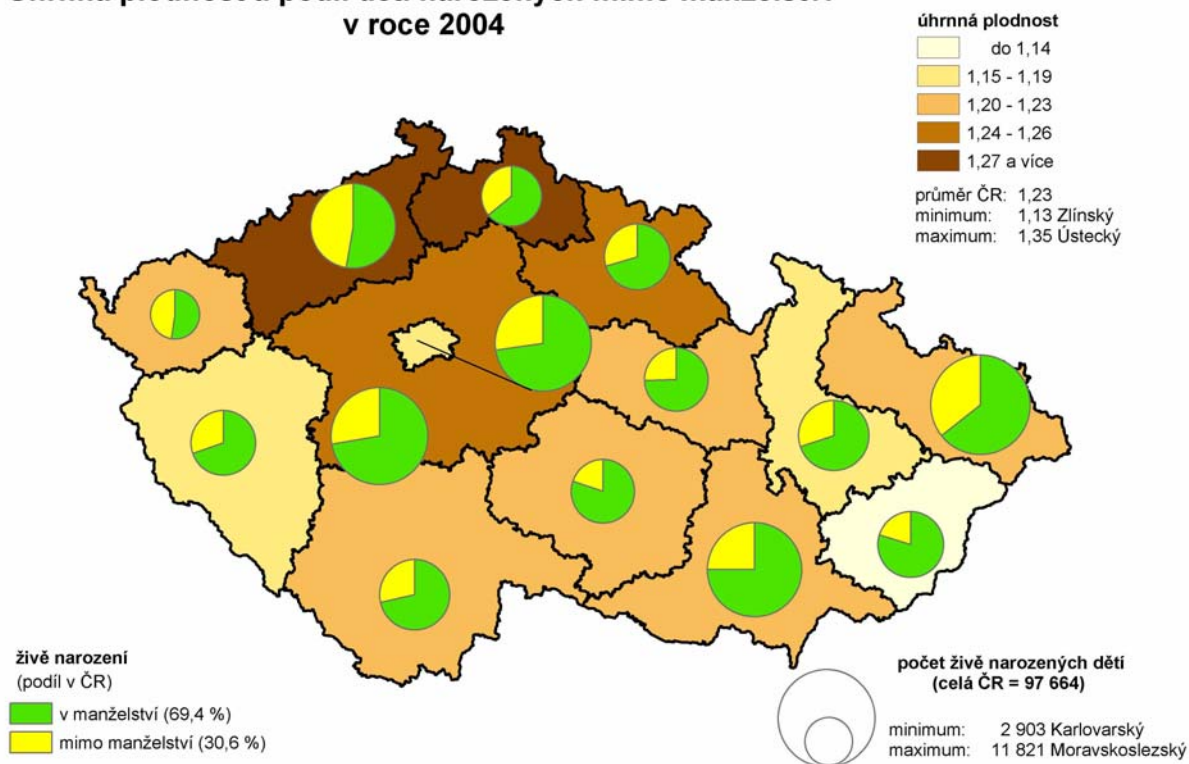
**Index stáří a průměrný věk obyvatel
(stav k 31.12.2004)**

průměrný věk
 průměr ČR: 39,8
 minimum: 37,6 Česká Lípa
 maximum: 41,7 Praha

pozn.: hodnoty nad průměrem ČR
 zobrazeny červeně

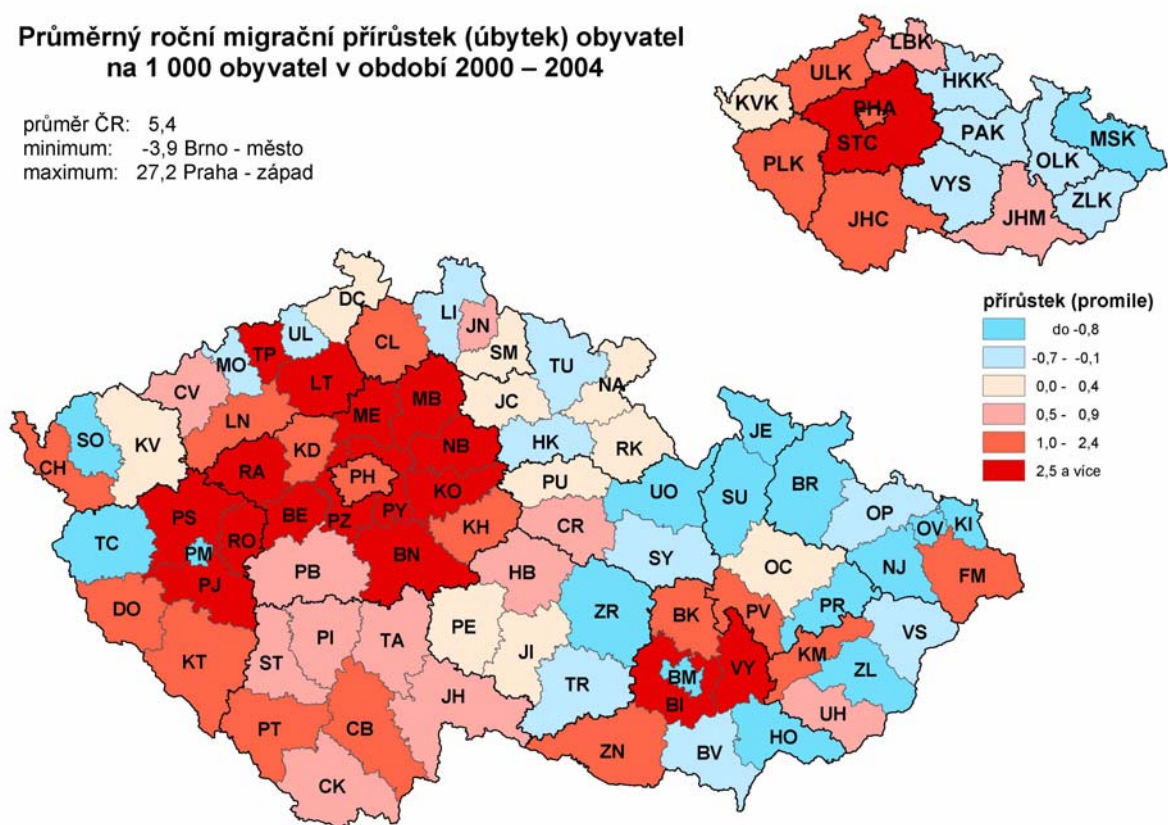

Úhrnná plodnost a podíl dětí narozených mimo manželství v roce 2004

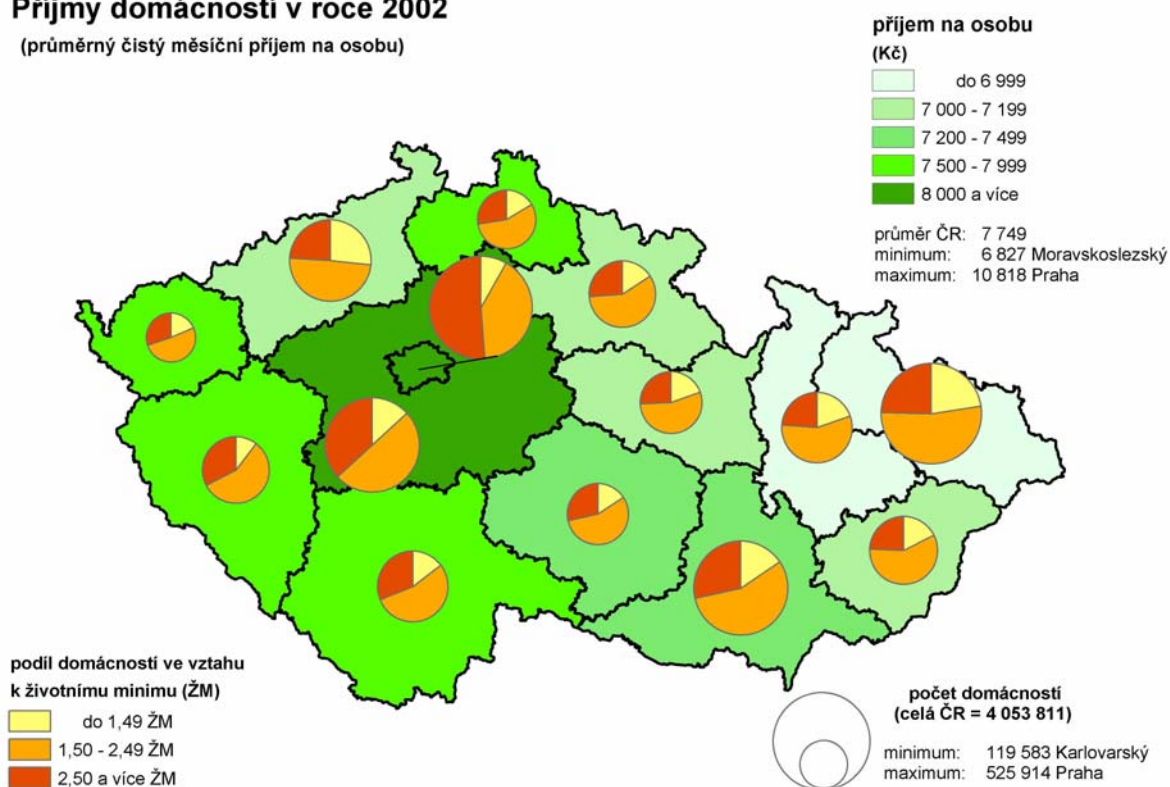
Průměrný roční migrační přírůstek (úbytek) obyvatel na 1 000 obyvatel v období 2000 – 2004

průměr ČR: 5,4
minimum: -3,9 Brno - město
maximum: 27,2 Praha - západ

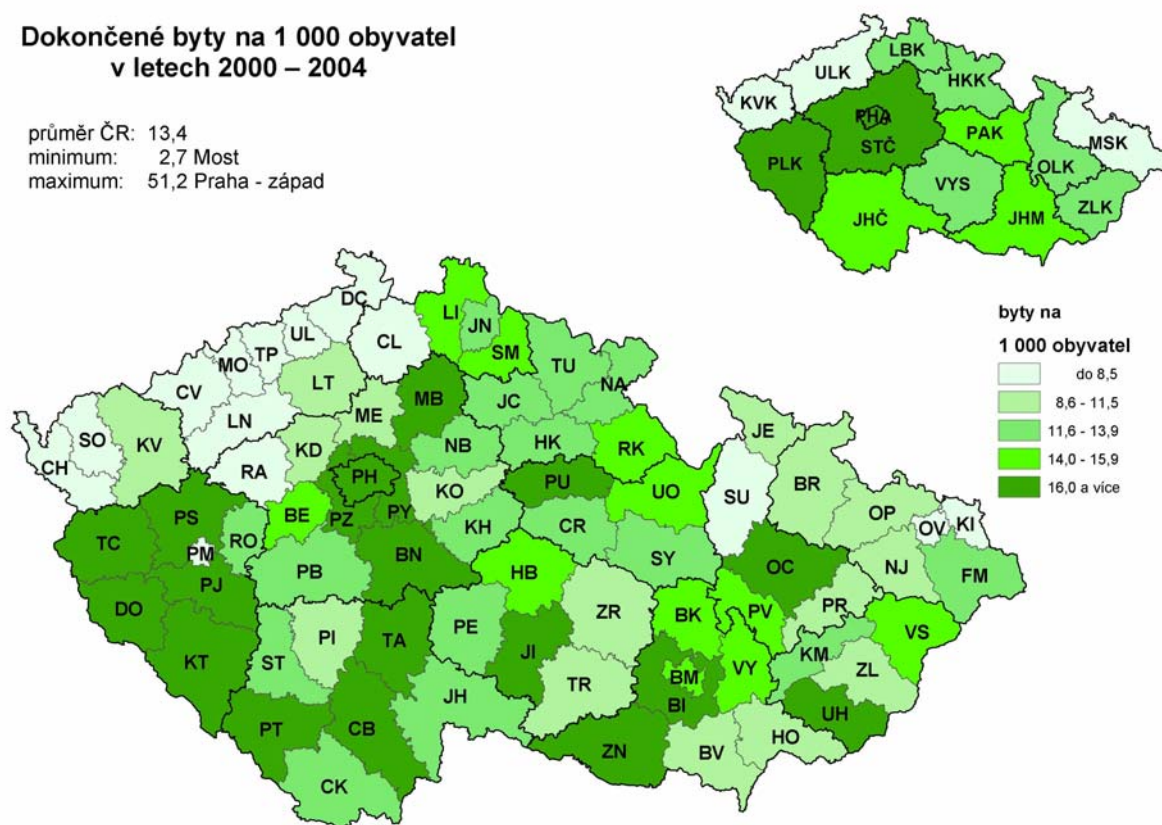
Příjmy domácností v roce 2002

(průměrný čistý měsíční příjem na osobu)

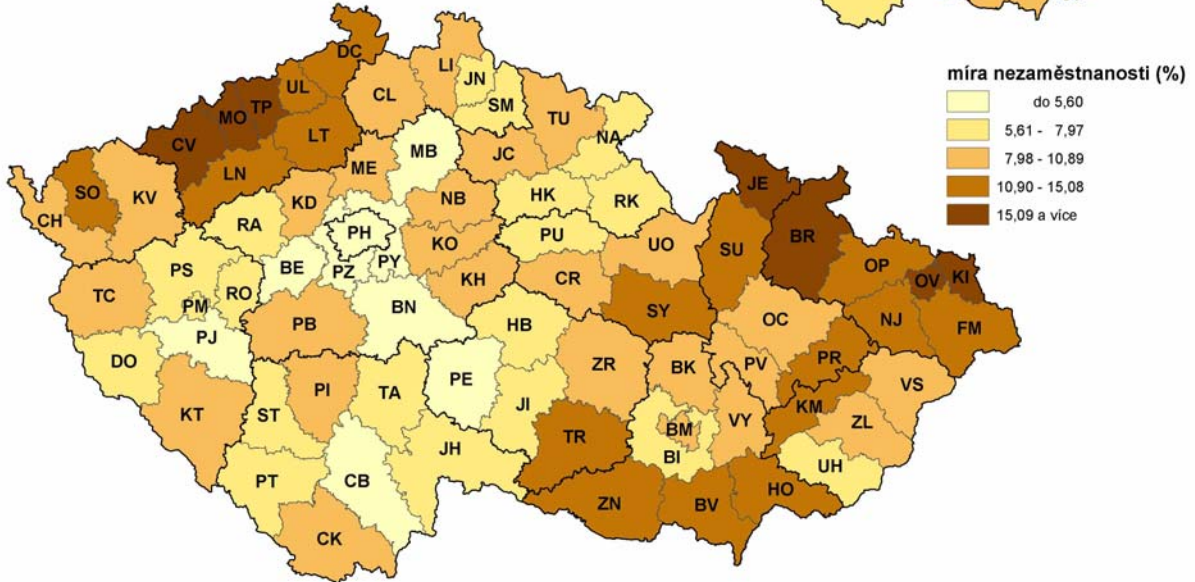
Dokončené byty na 1 000 obyvatel v letech 2000 – 2004

průměr ČR: 13,4
minimum: 2,7 Most
maximum: 51,2 Praha - západ

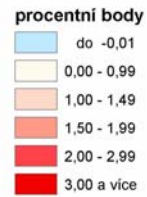
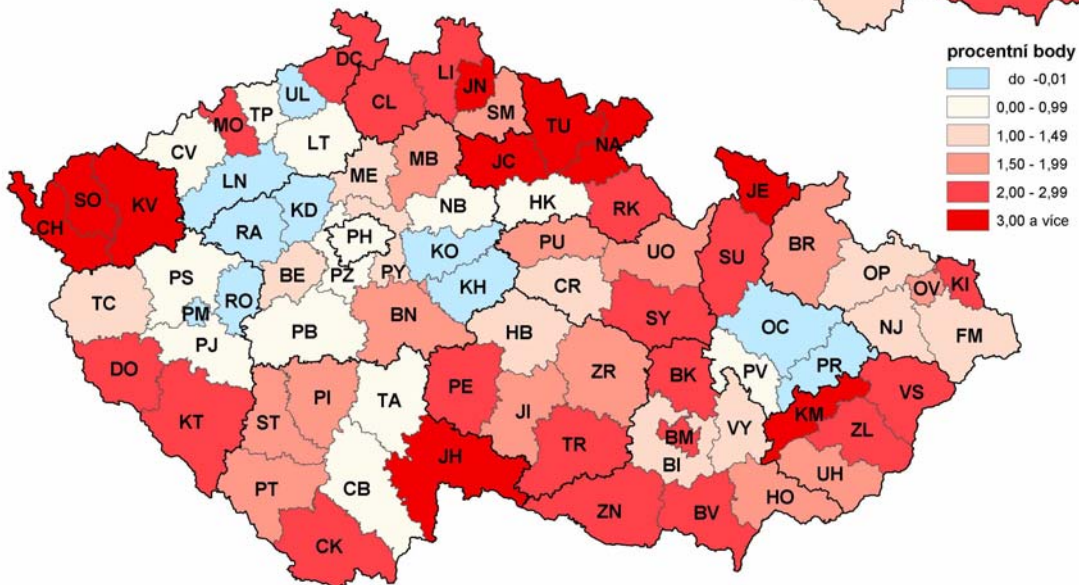
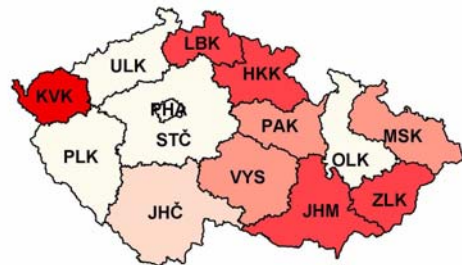
**Míra registrované nezaměstnanosti k 31. 12. 2004
(nová metodika)**

průměr ČR: 9,47
 minimum: 2,94 Praha - západ
 maximum: 22,71 Most

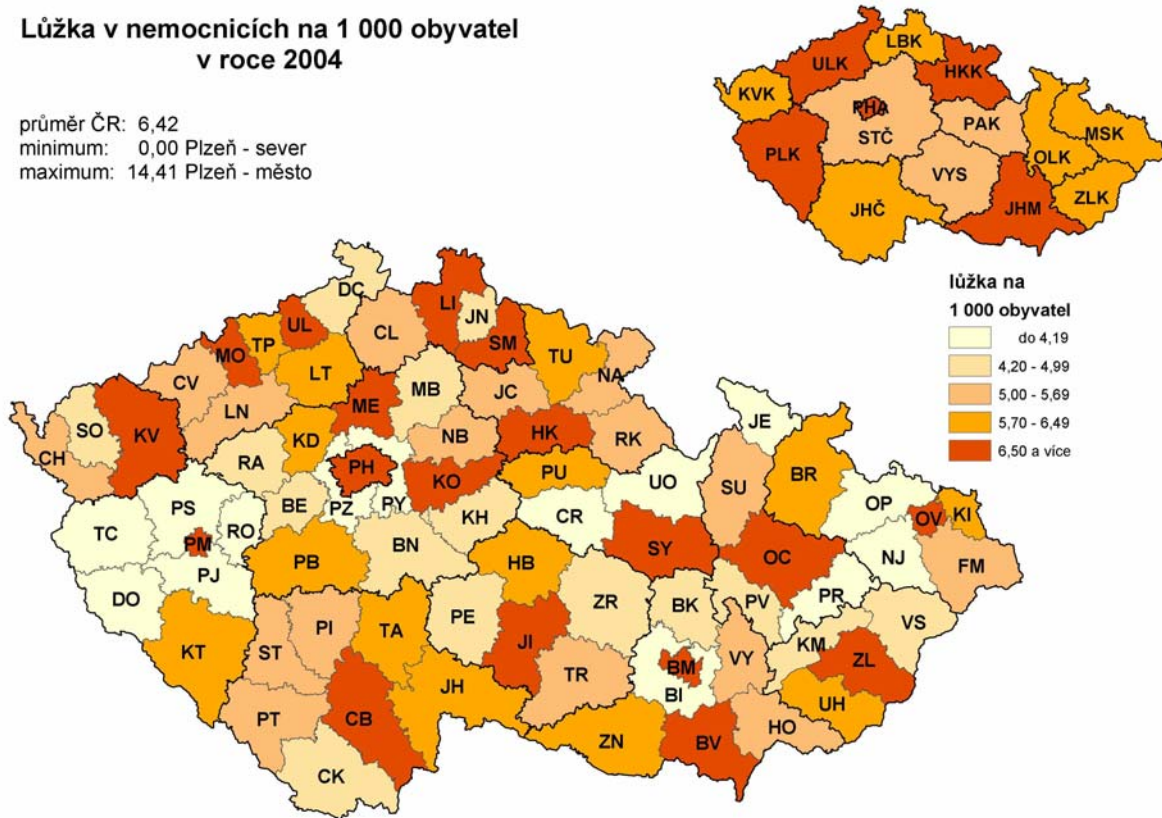
**Změna míry registrované nezaměstnanosti
mezi roky 2000 a 2004 (stav k 31. 12.)**

průměr ČR: 1,55
 minimum: -1,12 Rakovník
 maximum: 5,86 Jeseník

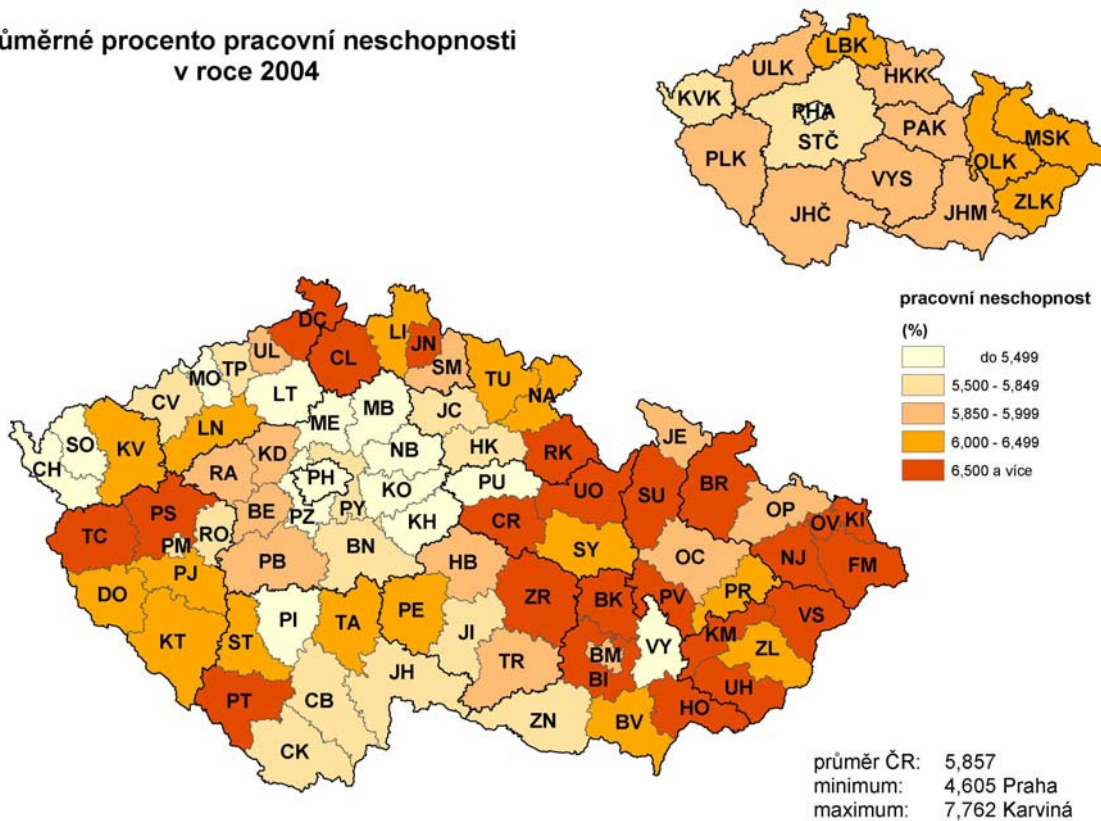

**Lůžka v nemocnicích na 1 000 obyvatel
v roce 2004**

průměr ČR: 6,42
 minimum: 0,00 Plzeň - sever
 maximum: 14,41 Plzeň - město

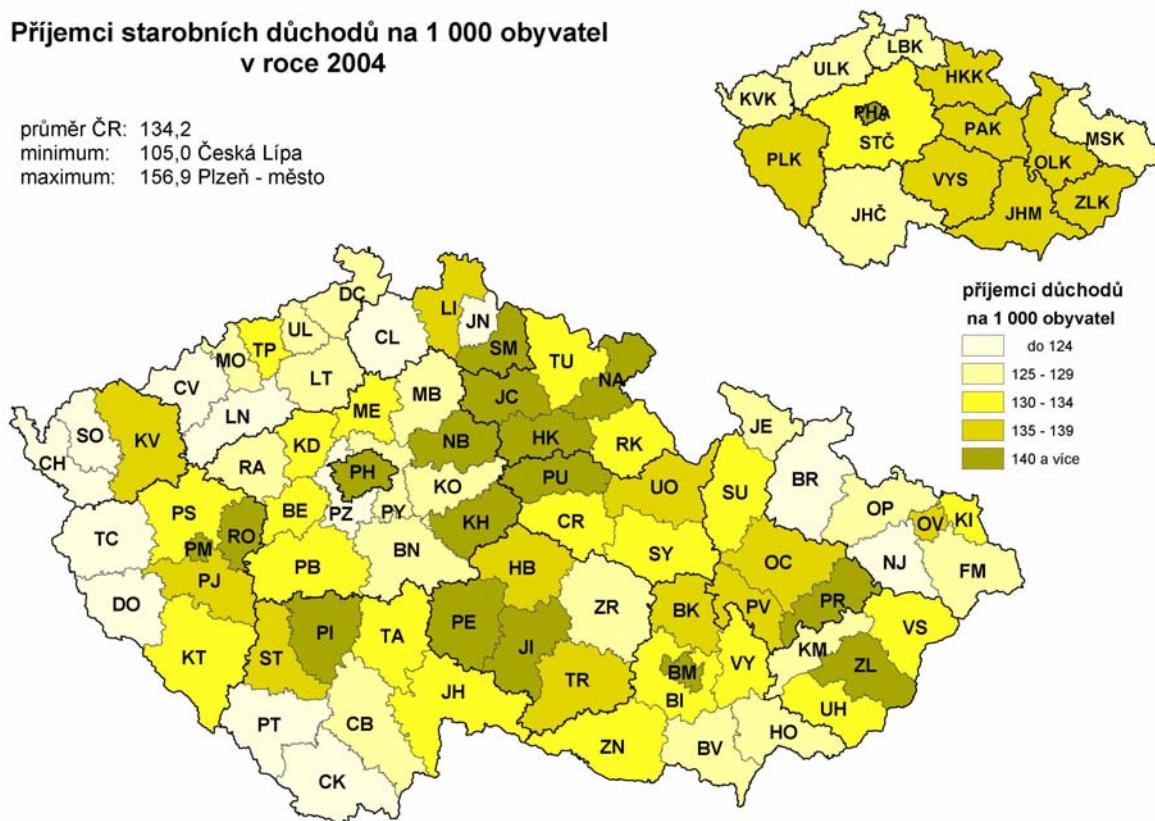

**Průměrné procento pracovní neschopnosti
v roce 2004**

**Příjemci starobních důchodů na 1 000 obyvatel
v roce 2004**

průměr ČR: 134,2
 minimum: 105,0 Česká Lípa
 maximum: 156,9 Plzeň - město

**Hrubý domácí produkt (HDP)
a hrubá přidaná hodnota (HPH)
v roce 2004**

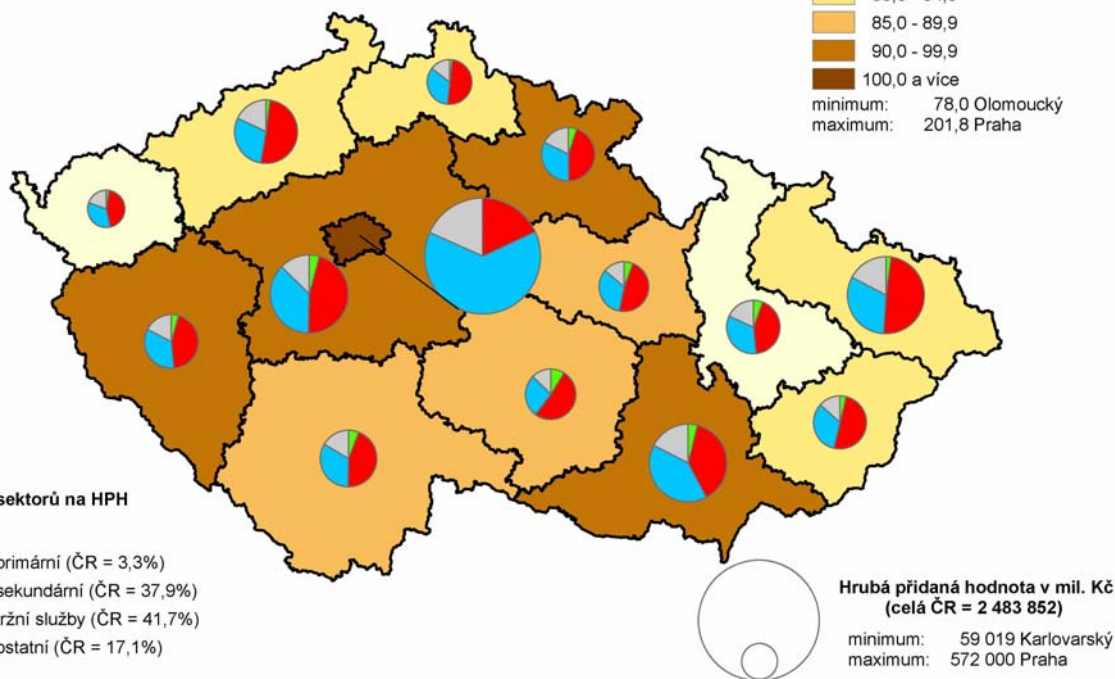
**HDP na obyvatele
(ČR = 100%)**

do 79,9
80,0 - 84,9
85,0 - 89,9
90,0 - 99,9
100,0 a více

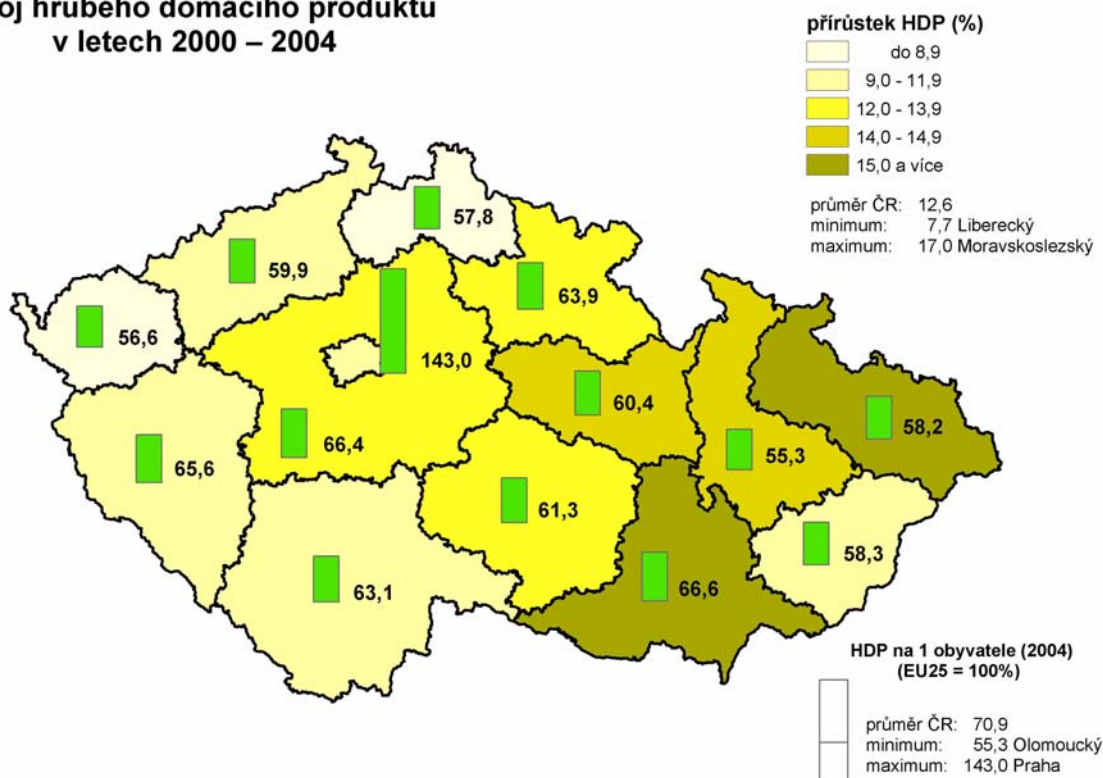
minimum: 78,0 Olomoucký
 maximum: 201,8 Praha

**podíl sektorů na HPH
(%)**

primární (ČR = 3,3%)
sekundární (ČR = 37,9%)
tržní služby (ČR = 41,7%)
ostatní (ČR = 17,1%)

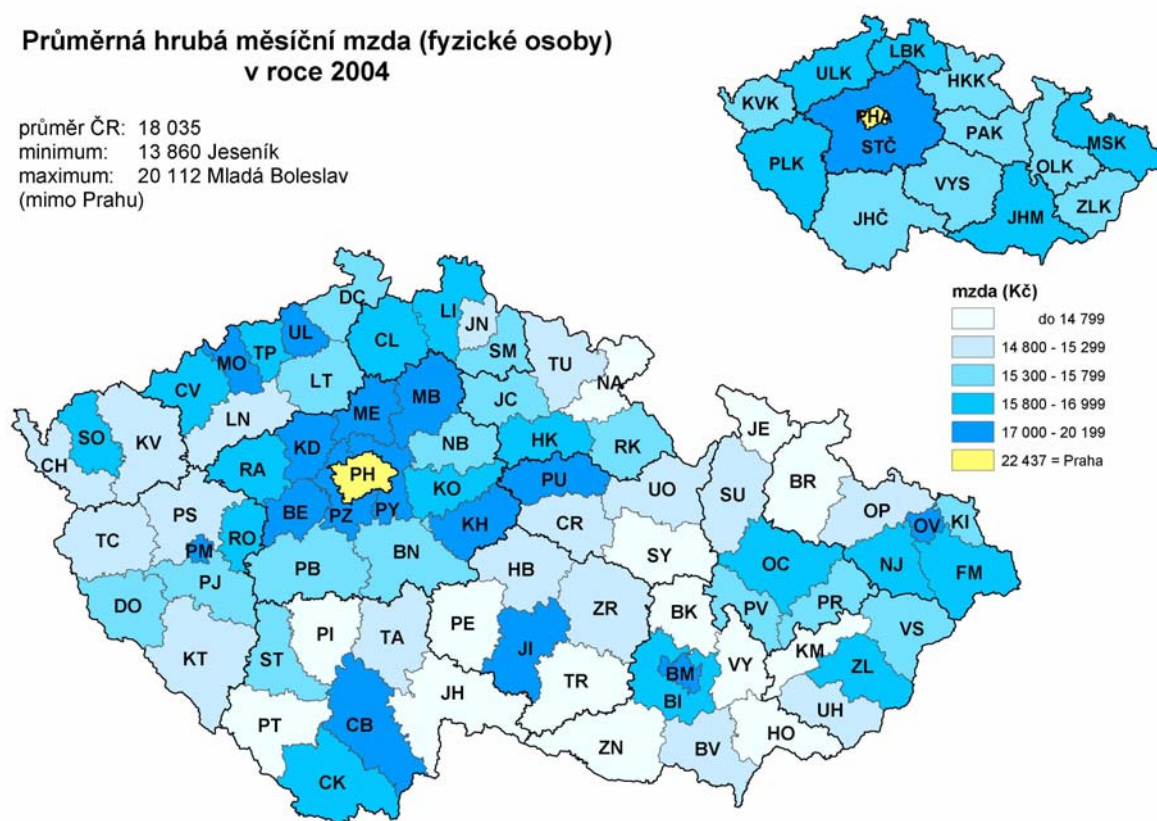

Vývoj hrubého domácího produktu v letech 2000 – 2004

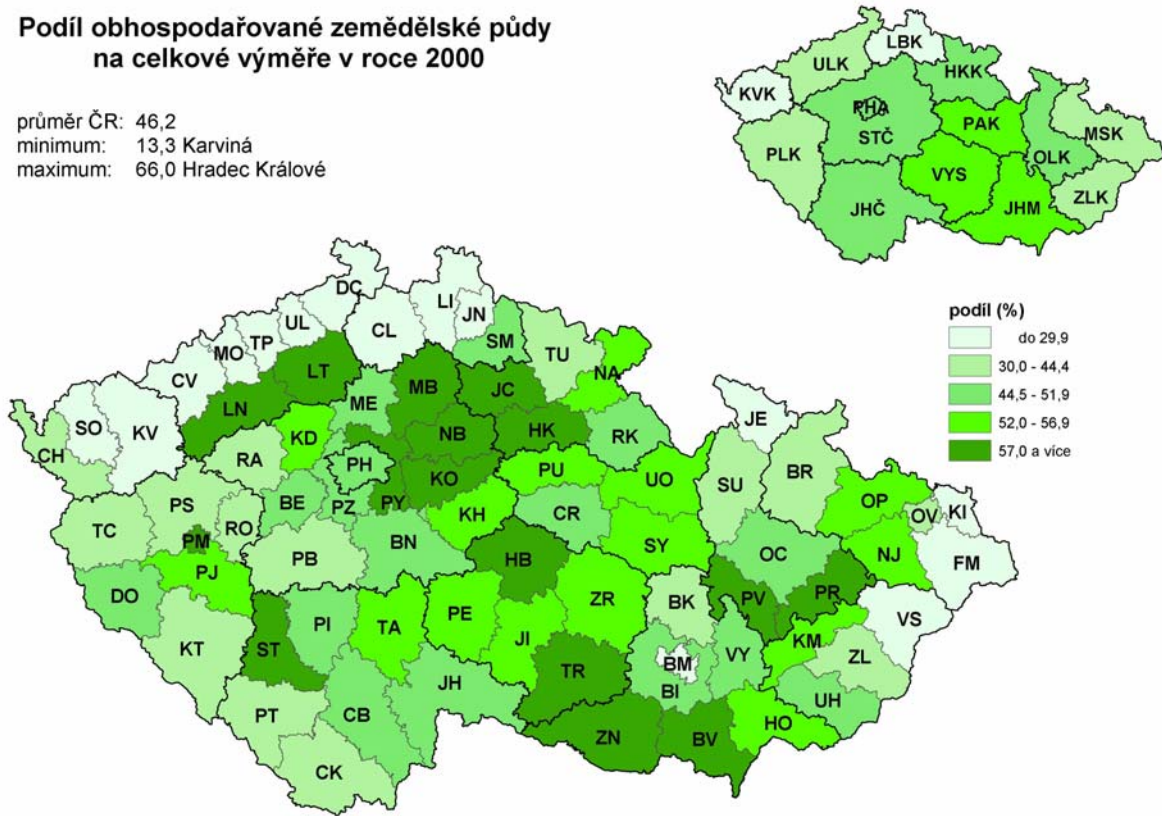
Průměrná hrubá měsíční mzda (fyzické osoby) v roce 2004

průměr ČR: 18 035
minimum: 13 860 Jeseník
maximum: 20 112 Mladá Boleslav
(mimo Prahu)

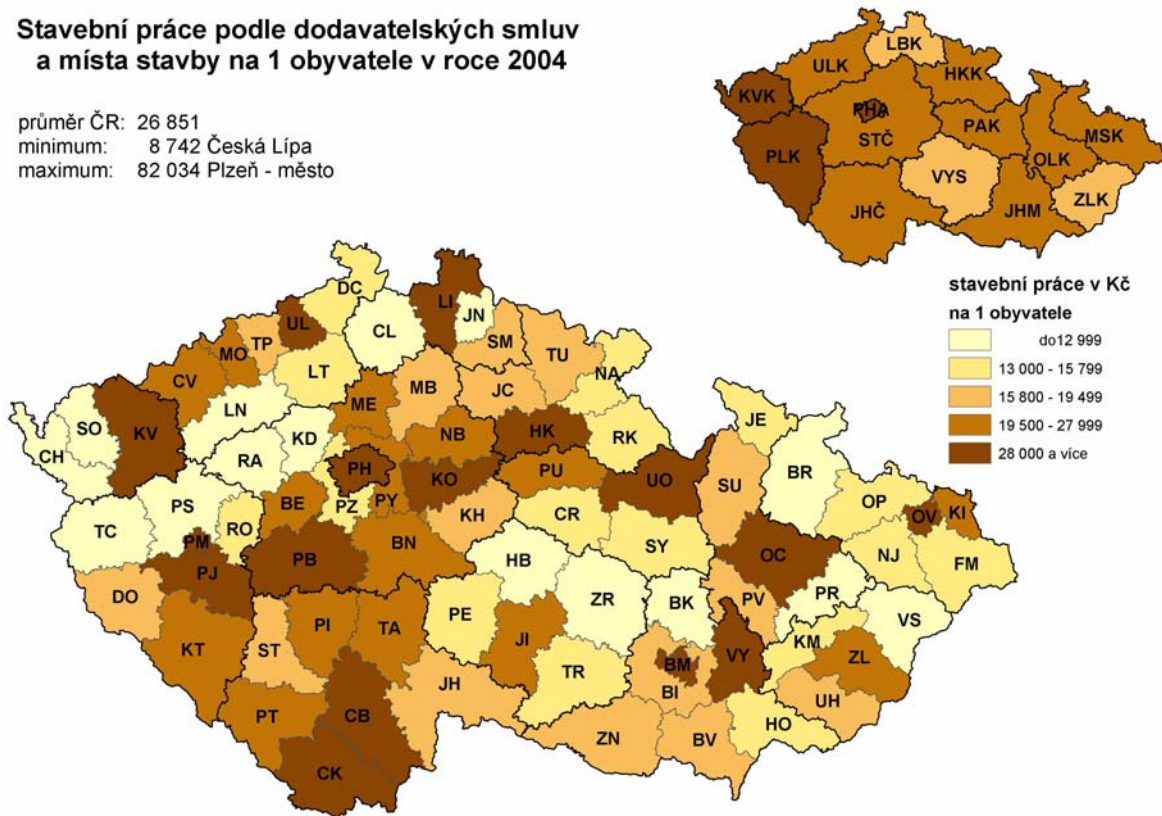
**Podíl obhospodařované zemědělské půdy
na celkové výměře v roce 2000**

průměr ČR: 46,2
 minimum: 13,3 Karviná
 maximum: 66,0 Hradec Králové

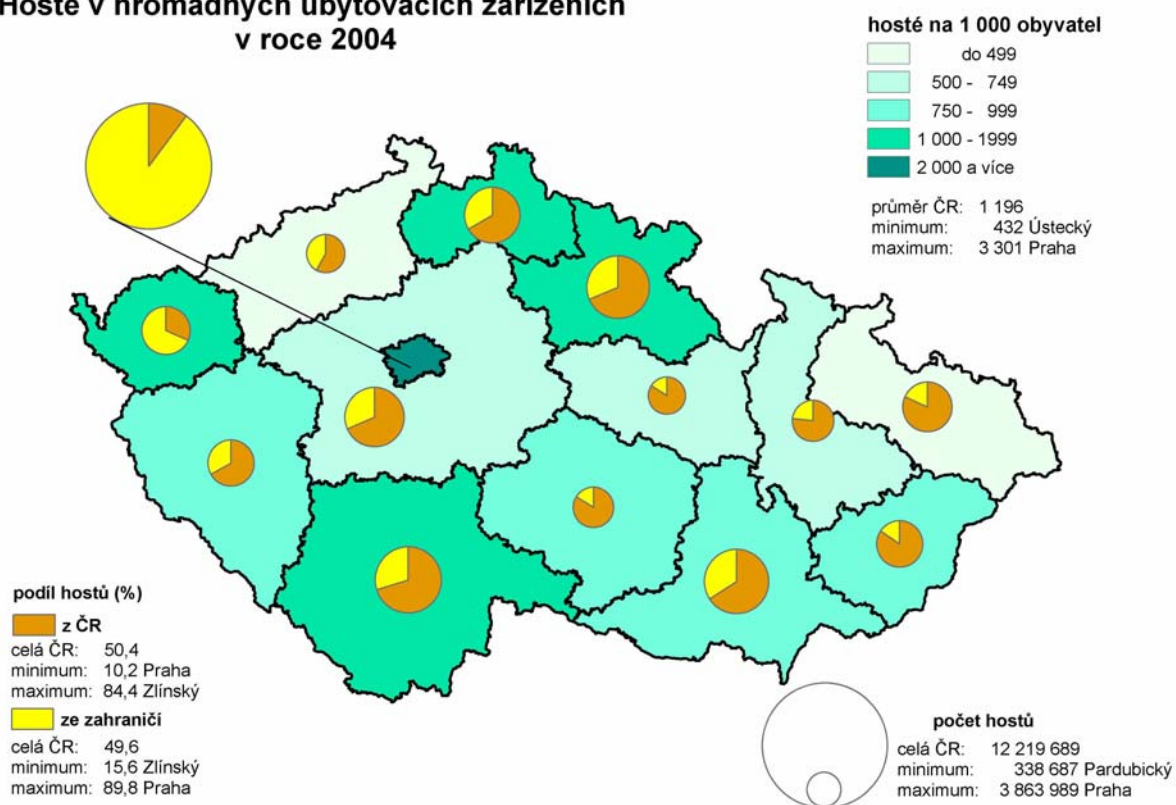

**Stavební práce podle dodavatelských smluv
a místa stavby na 1 obyvatele v roce 2004**

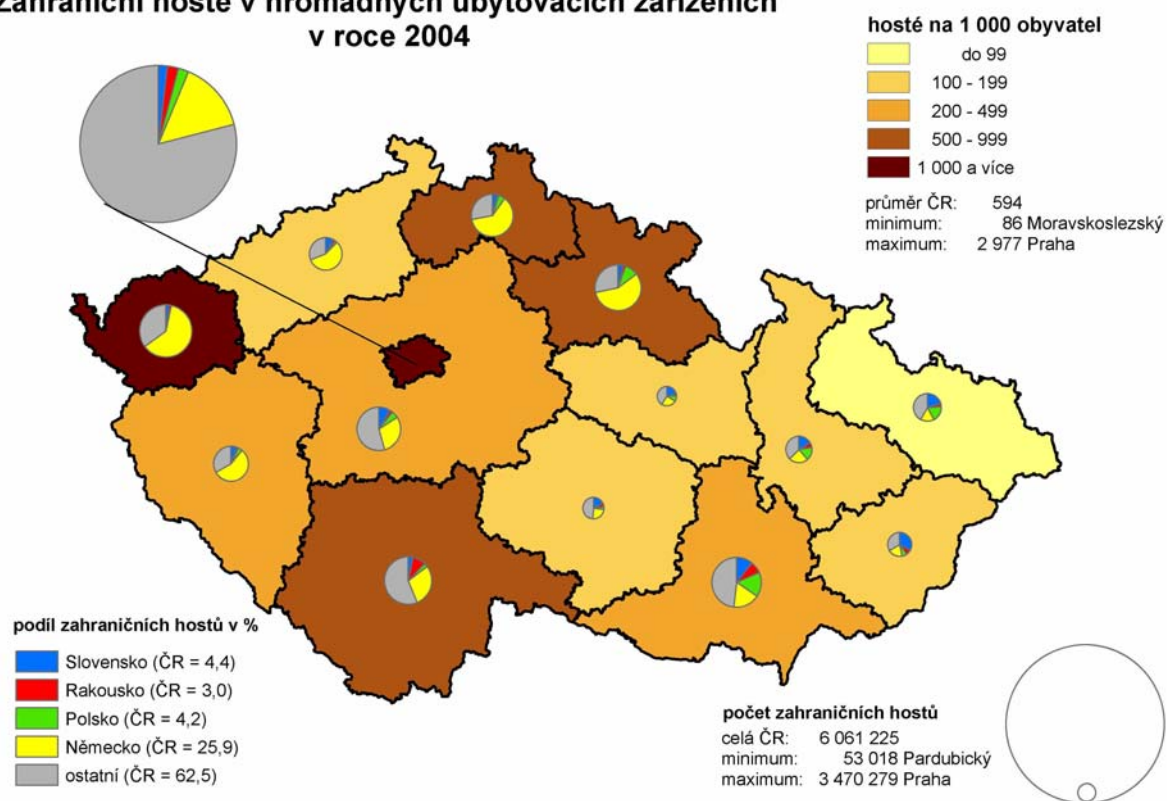
průměr ČR: 26 851
 minimum: 8 742 Česká Lípa
 maximum: 82 034 Plzeň - město

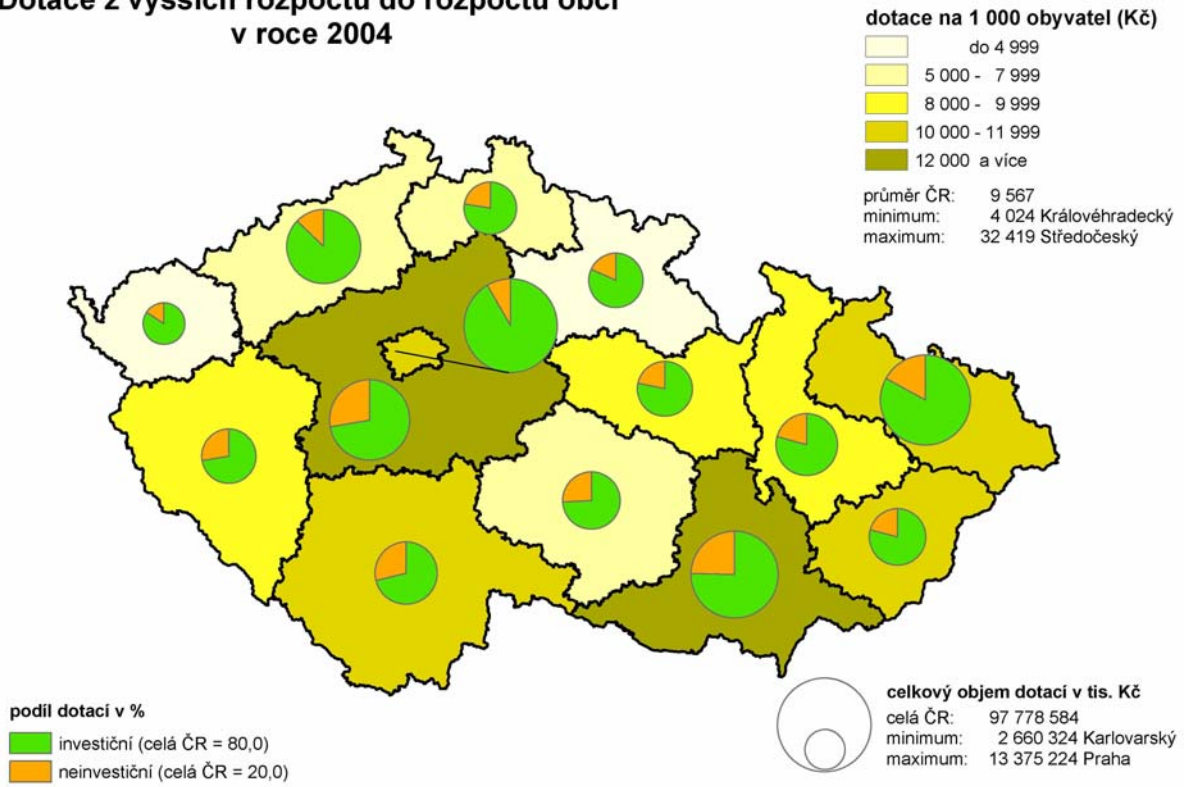
Hosté v hromadných ubytovacích zařízeních v roce 2004

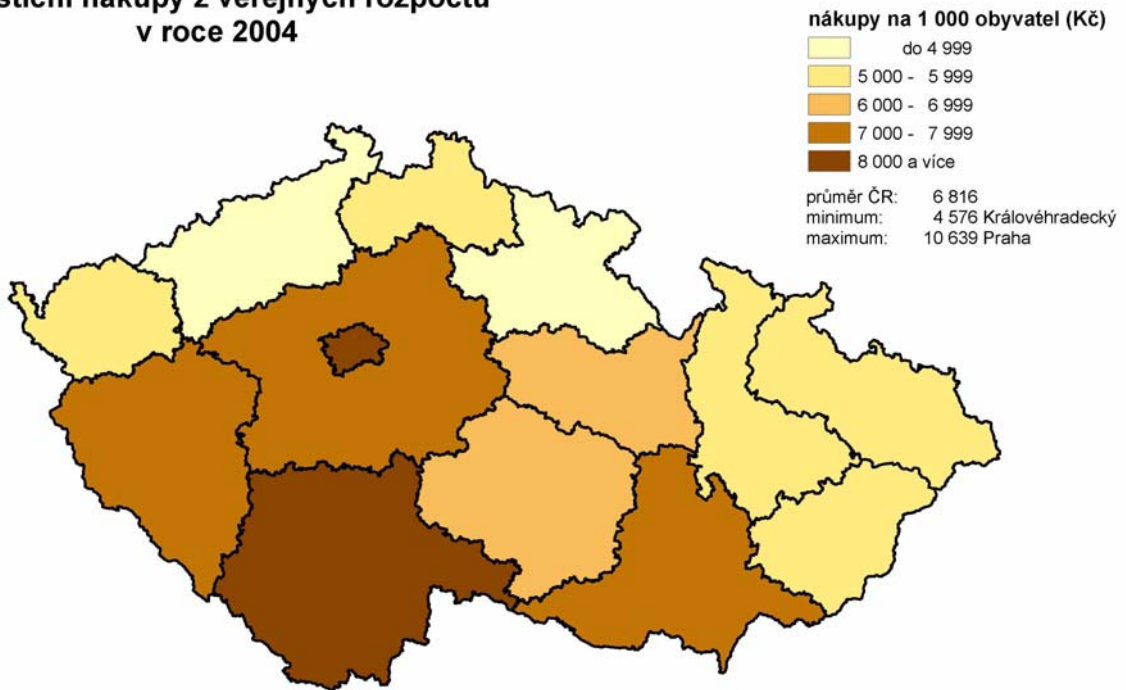
Zahraníční hosté v hromadných ubytovacích zařízeních v roce 2004

**Dotace z vyšších rozpočtů do rozpočtů obcí
v roce 2004**

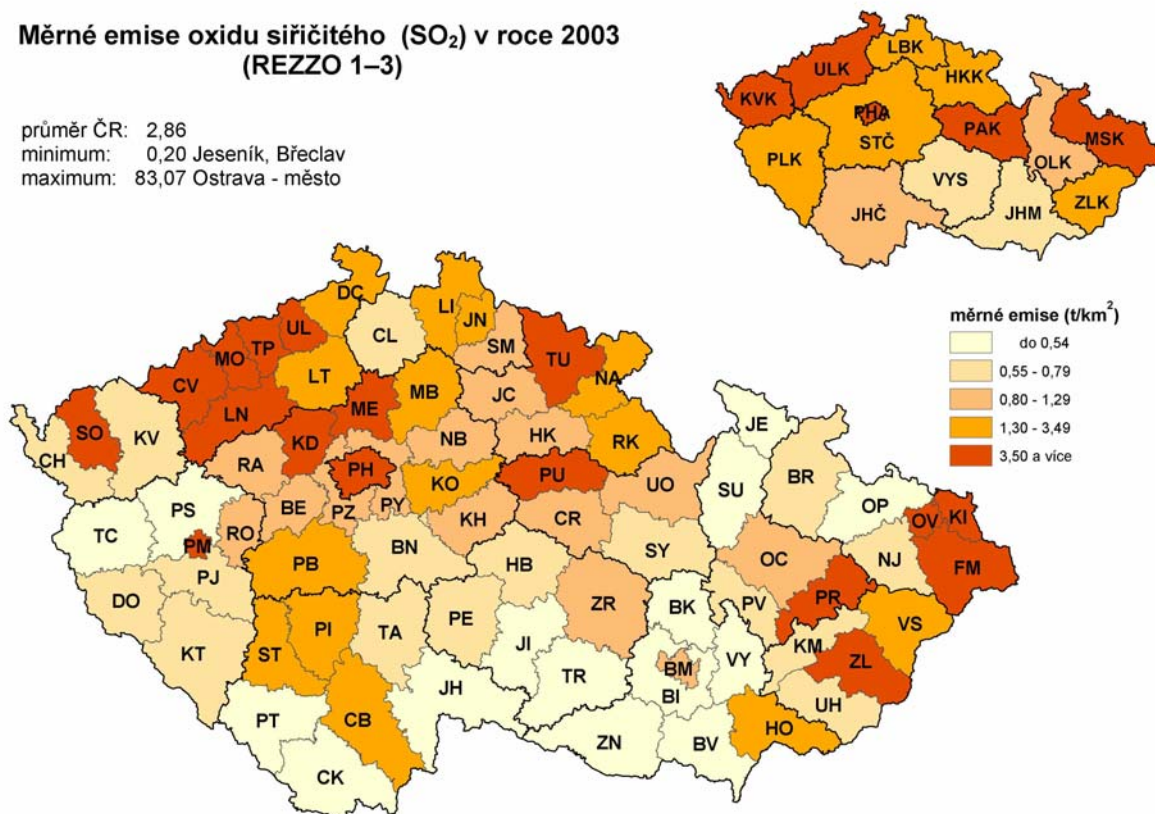

**Investiční nákupy z veřejných rozpočtů
v roce 2004**

**Měrné emise oxidu siřičitého (SO₂) v roce 2003
(REZZO 1-3)**

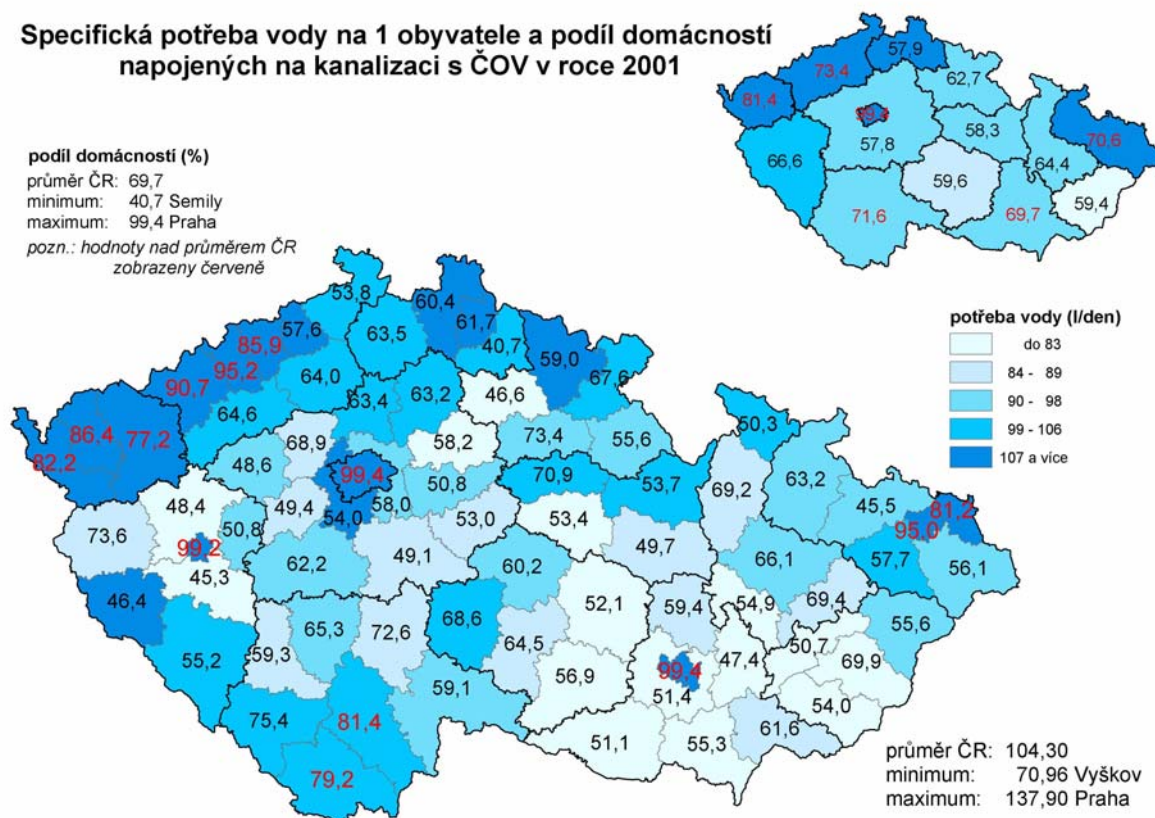
průměr ČR: 2,86
minimum: 0,20 Jeseník, Břeclav
maximum: 83,07 Ostrava - město

Specifická potřeba vody na 1 obyvatele a podíl domácností napojených na kanalizaci s ČOV v roce 2001

podíl domácností (%)
průměr ČR: 69,7
minimum: 40,7 Semily
maximum: 99,4 Praha

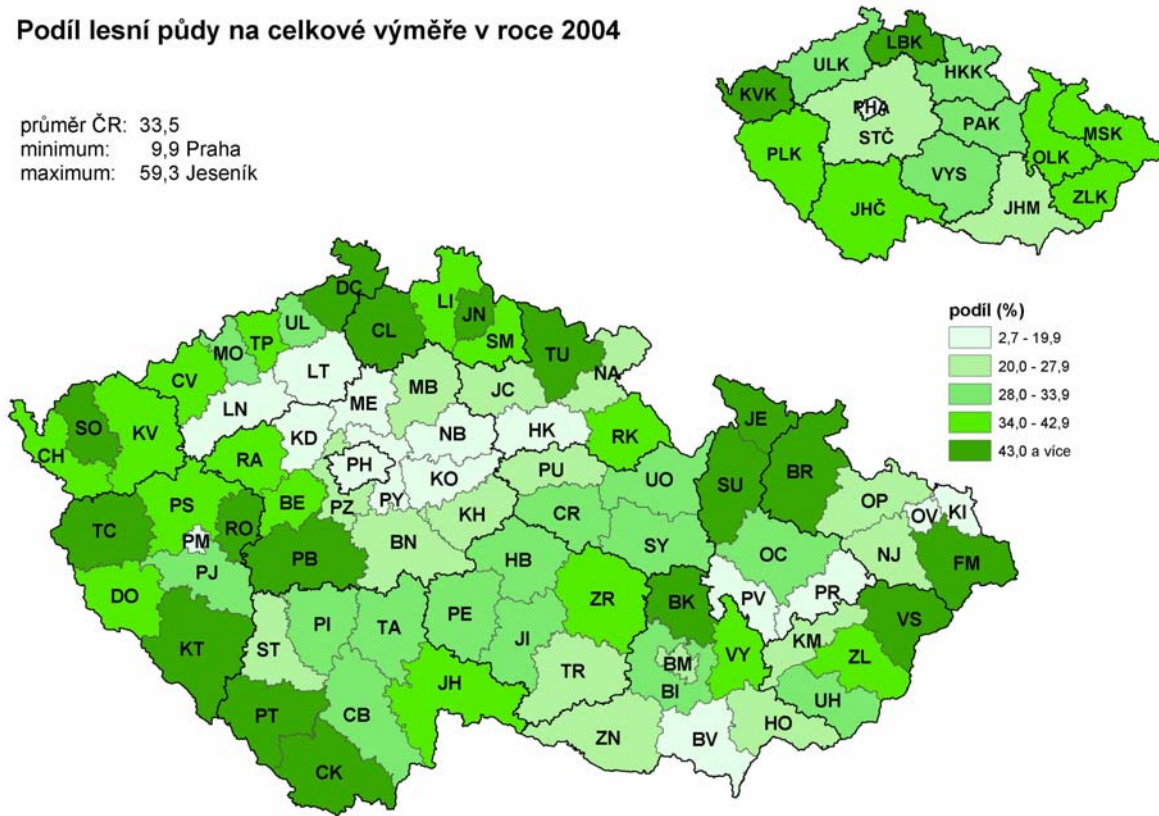
pozn.: hodnoty nad průměrem ČR
zobrazeny červeně

průměr ČR: 104,30
minimum: 70,96 Vyškov
maximum: 137,90 Praha

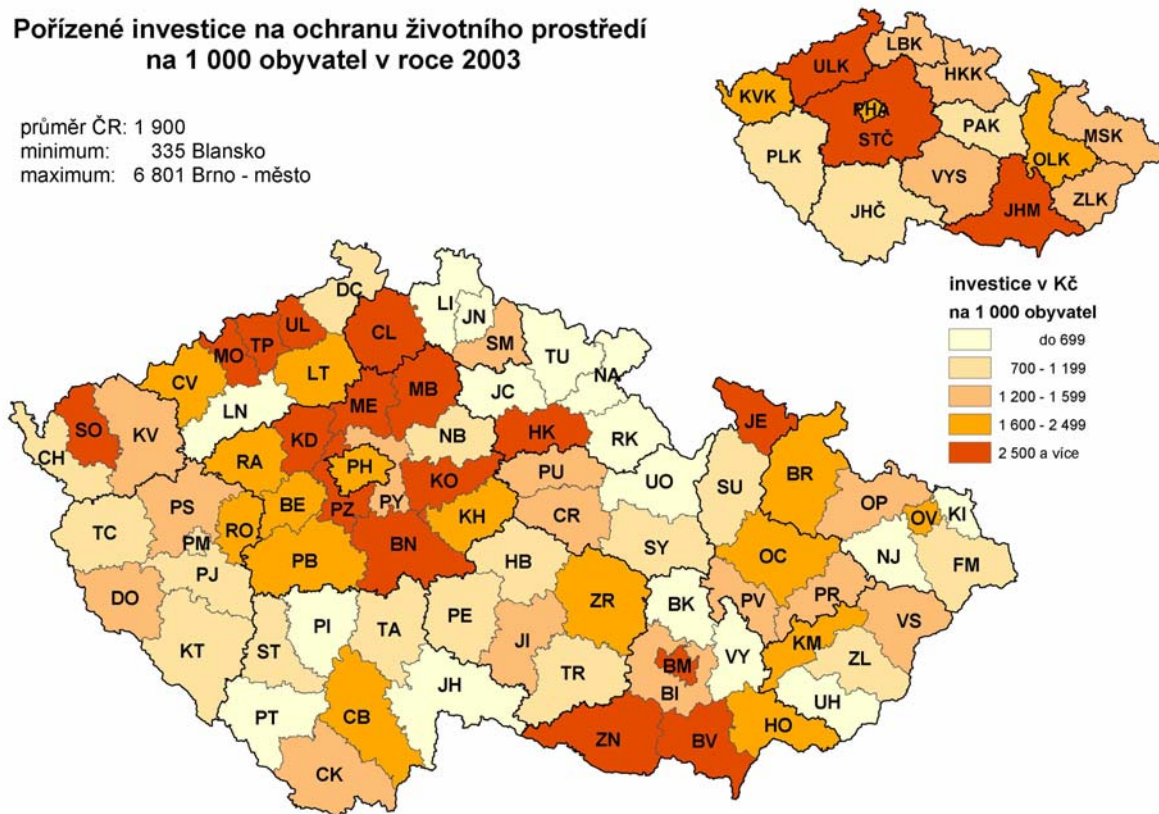
Podíl lesní půdy na celkové výměře v roce 2004

průměr ČR: 33,5
 minimum: 9,9 Praha
 maximum: 59,3 Jeseník

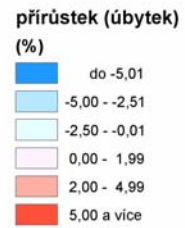
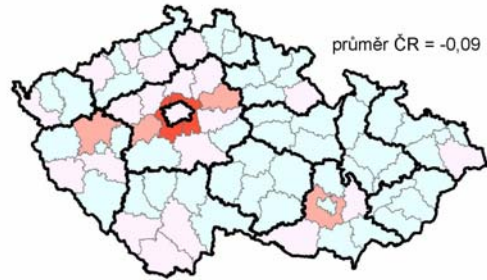
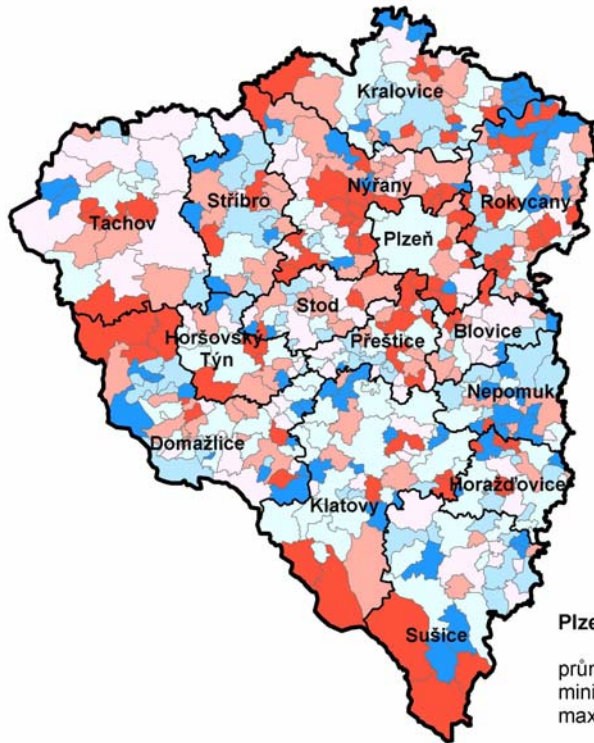
Pořízené investice na ochranu životního prostředí na 1 000 obyvatel v roce 2003

průměr ČR: 1 900
 minimum: 335 Blansko
 maximum: 6 801 Brno - město

Kartogramy

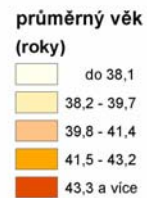
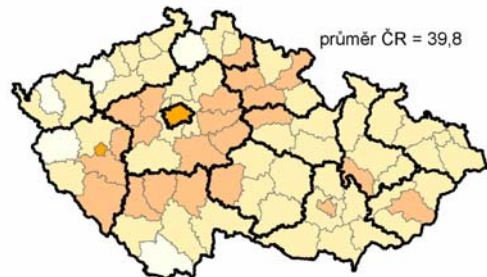
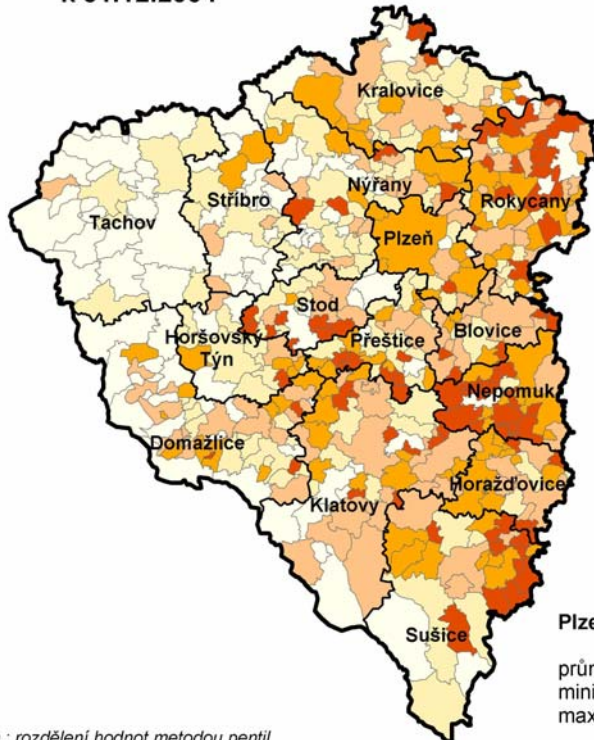
Změna počtu obyvatel v obcích od SLDB 2001 do 31. 12. 2004

Plzeňský kraj:

průměr: -0,19
 minimum: -20,59 Hvožďany
 maximum: 34,00 Horská Kvilda

Průměrný věk obyvatel obcí k 31.12.2004

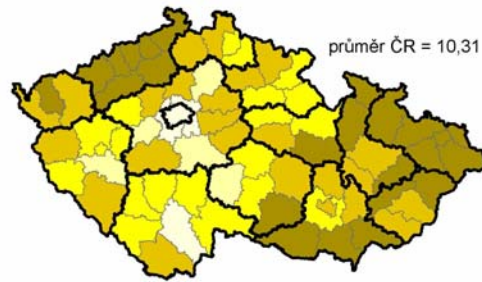
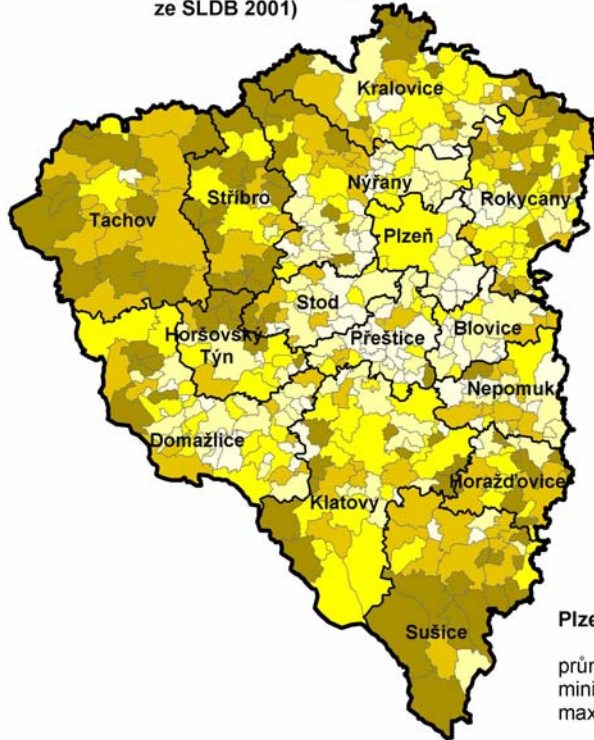

Plzeňský kraj:

průměr: 40,2
 minimum: 32,1 Milíře
 maximum: 54,8 Bolkov

Pozn.: rozdělení hodnot metodou pentil

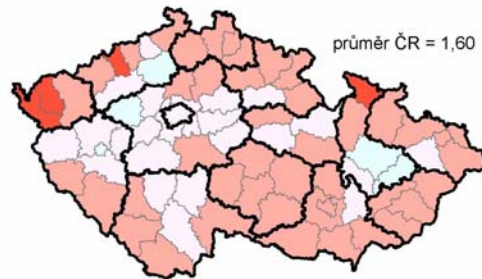
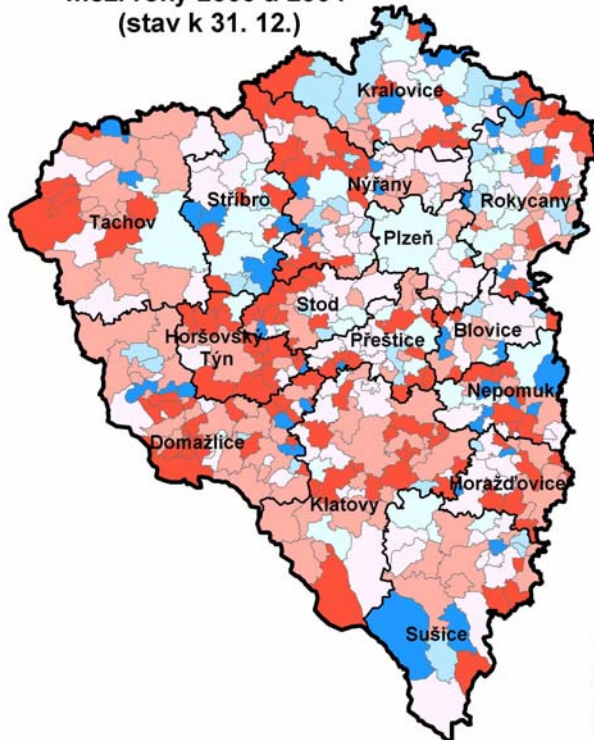
Míra nezaměstnanosti v obcích k 31.12.2004
(registrovaní uchazeči k ekonomicky aktivním
ze SLDB 2001)

Plzeňský kraj:

průměr: 7,37
minimum: 0,00 9 obcí
maximum: 60,71 Olbramov

**Změna míry nezaměstnanosti v obcích
mezi roky 2000 a 2004
(stav k 31. 12.)**

Plzeňský kraj:

průměr: 0,88
minimum: -10,71 Mohelnice
maximum: 20,69 Kovčín